

MARIAN MOISE

Constanța Beche

RESTITUIRI NECESARE

PREFAȚĂ DE CONSTANTIN CIOROIU

POSTFAȚĂ DE STOICA LASCU

EDITURA MENORA
CONSTANȚA 2001

Coperta I: Ilustrate selectate din colecția domnului
LICĂ MIHALACHE

Coperta IV: Autorul, împreună cu scriitorul
CONSTANTIN CIOROIU, în înfrigeratele vremuri
ceaușiste, istorisind pionierilor despre vechea
DOBROGE

Redactor de carte: SORIN ROSENTZVEIG

Tehnoredactare computerizată:

DAN ȘI NICOLETA PUȘCAȘU

COPYRIGHT © 2001

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate
editurii “MENORA” a **FUNDAȚIEI CULTURALE
MOISE & ROSENTZVEIG**

Manager: MARIAN MOISE

Redactor șef: SORIN ROSENTZVEIG

Redacția:

B-dul Mamaia nr:18, 8700 - CONSTANȚA, ROMÂNIA

Telefon: 041 - 552311; 041 - 518464

E-mail: e_rosentzveig@hotmail.com

**Descriere CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOISE, MARIAN**

Constanța veche: restituiri necesare /

Marian Moise, Constanța: Menora, 2001

p, : cm,

ISBN: 973 - 99125 - 5 - 9

94 (498 Constanța)

MARIAN MOISE

Constanța Beche

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

*Mamei mele, SILVIA MOISE,
imagine fulgurantă între freamățul
euxin și Cerul înstelat.*

MARIAN MOISE

Constanța Beche

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

Prefață

Prieten al scriitorilor, însuși scriitor, Marian Moise, director la Administrația Financiară a Municipiului Constanța, când l-am cunoscut, acum peste două decenii, se manifesta ca un prodigios bibliofil, colecționar avizat de tomuri vechi și rare, iar în colecția sa un loc aparte aveau scrierile care privesc Dobrogea, oamenii și faptele de la Pontul Euxin. Nu știam că acest fond de carte va constitui baza documentară a preocupărilor publicistice de mai târziu: scrierea unor lucrări despre ținutul pontic (**Litoralul românesc la 1900** - coautor, 1997 **Țara dorobanților de fier**, 1998, precum și numeroase articole găzduite de prestigioasa revistă "Tomis" și de alte periodice). Totodată, Marian Moise este și fondatorul Societății cultural-istorice "România de la Mare", care editează revista cu același nume, precum și alte publicații de referință și a inițiat, pentru prețuirea memoriei orașului Constanța, punerea unor inscripții de marmură pe clădirile istorice, spre a aminti generațiilor viitoare, despre oamenii și instituțiile ce au însemnat ceva în viața spirituală a fostului Tomis.

Am în față manuscrisul unei noi cărți scrise de Marian Moise, intitulată **Constanța veche**. Trebuie să recunosc că l-am consultat cu deosebit interes, având însumi preocupări în domeniu, și nu m-a mirat atât impresionanta, ca dimensiune, bibliografie, cât mai ales faptul că autorul reușește să adauge cărămizi noi la o construcție la care au trudit mulți publiciști, istorici și literați

Înainte, dar forța cărții este dată, însă, de formația sa de economist în administrație: cifre, sume, bilanțuri, amănunte ce țin de rigoare, vin să întărească edificiul său scriitoricesc. De altfel, Marian Moise zăbovește mai mult ca alți autori, asupra sistemului bancar constănțean, identifică sediile băncilor și caselor de credit, creionează profilul unor investitori, industriași și comercianți de marcă etc. Dar autorul, om afabil, fire comunicativă, a știut să folosească masiv, creator, mărturiile unor vechi constănțeni, chiar dacă, multe dintre, numai orale și, ele, aceste mărturii dau un farmec indelebil cărții. Titlul volumului mi se pare prea sobru, având în vedere conținutul acesteia, pentru că Marian Moise, constănțean get beget fiind, scrie cu pasiune și dragoste despre orașul natal, însă titlul (**Constanța veche**) este neîndoielnic polemic, deoarece în ultima jumătate de secol partea istorică a fost, cu câteva excepții, dată uitării, constănțenii părând a întoarce spatele propriului trecut: străzi sugrumate, clădiri “art nouveau” părăsite, unele demolate de autorități, altele în curs de autodemolare, întreaga zonă de la Cazino și până la bulevardul Mamaia, la intersecția cu bulevardul Tomis fiind în suferință, iar Constanța nouă, clădită planificat din beton și prefabricate, prelungită halucinant până la Lazu, Palazu Mare și Mamaia, nu se deosebește cu nimic de alte orașe ale țării, excluzând poate falezile de nord și sud, unde monotonia arogantă a betonului este cumva atenuată de duhul mării.

Autorul încearcă, și reușește, a reconstitui, adesea ipotetic, orașul vechi, în evoluția sa, de la dimensiunile modeste ale Küstengei otomane, la orașul european din secolul al XX-lea, cartea oprindu-se la anul 1916.

Volumul este structurat în trei părți. În prima, Marian Moise întreprinde o incursiune în istoria antică a

urbei, strălucită prin urbanism și civilizație, ale cărei vestigii le putem admira și azi în muzee și rezervații arheologice conservate **in situ**, o trecere în revistă a marilor personalități originare de la Pontul Stâng care s-au remarcat în spiritualitate universală, o demonstrație a evoluției originalului creuzet etnic dobrogean. În partea a doua, după opinia mea, cea mai interesantă, autorul evidențiază marile ctitorii românești de după 1878, anul când, la 23 noiembrie (dată care ar trebui sărbătorită de constănțeni ca pe o mare aniversare a orașului lor) au intrat autoritățile românești în oraș, consecință fastă a revenirii Dobrogei la patrie. Începând cu această dată se configurează germeii urbanistici care vor face din Constanța un oraș al interferențelor etnoculturale, al îmbinării spiritului occidental cu cel levantin și național românesc, un oraș maritim de o frapantă originalitate. Evident, fermecătoare sunt paginile care vorbesc de situarea orașului ca prima stațiune balneo-climaterică maritimă românească, de “băile” și hotelurile epocii, de viața mondenă estivală. Partea a treia tratează despre lucrările fundamentale care au înscris orașul în traiectoria vieții economice naționale: construcția podului de la Cernavodă, modernizarea portului, eforturile pentru electrificarea iluminatului public, pentru racordarea urbei la surse moderne de apă potabilă: totodată, cum era și firesc, un spațiu generos a fost acordat drept omagiu personalităților și instituțiilor care au ținut vie flacăra spiritualității în fostul Tomis.

Cartea este scrisă în ritm alert, colocvial, cu tentă adesea polemică, autorul încercând a folosi orice informație ce poate elucida istoricul cutărei clădiri, cutărei străzi, al piețelor și oboarelor, farmecul orașului de altădată, calități care o fac nu numai plăcută la lectură, ci și instructivă. Ea este scrisă cu un vădit efort de descriere

cronologică și cu un accent sporit pe componentele vieții reale, citadine. Cartea lui Marian Moise este și un îndemn, o provocare (lat. *provoco* = a îndemna) adresat de un iubitor al orașului cercetătorilor propriu-zisi de a privi mai atent și de a lămuri diferitele aspecte ale dezvoltării Constanței. Așteptăm cu interes urmarea acestei cărți, care se va ocupa de perioada interbelică... Până atunci, autorul a punctat doar unele aspecte din perioada interbelică, ce apar interesante nu doar pentru deceniile respective, care au marcat creșteri spectaculoase pe multiple planuri (economic, edilitar, dar și cultural), ci și pentru cititorii de azi, trăitori ai unei perioade "de tranziție" care, din păcate, se lungește cam mult.

Interesantă apare, totodată, pledoaria autorului în favoarea a ceea ce a mai rămas din zestrea edilitară a Constanței, în special a zonei peninsulare, apelul său la renovarea clădirilor de importanță istorică, arhitectonică sau ambientală, care dau farmecul și păstrează identitatea orașului, așa cum vedem pretutindeni în țările Europei.

Cu regret constat că, paradoxal, orașul istoric dispare sub ochii noștri, dar scrierile despre el se înmulțesc... Citește cineva, cu putere de decizie administrativă, aceste cărți scrise cu trudă și sacrificii? Dacă nu, Constanța bunicilor și străbunicilor noștri este condamnată să rămână încremenită, pentru eternitate, în paginile cărților și dicționarelor...

Constantin Cioroiu

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

“Istoria înseamnă geografie în mișcare”

Johann Gottfried Herder

PARTEA ÎNTÂIA

Călătorie în timp

Călătorie în timp

Nici o relatare despre Constanța nu poate face abstracție de vechimea impresionantă a acestei așezări. Prin vocația sa portuară și comercială, între Orient și Occident, Constanța, cu numele inițial Tomis, intră în legende și în istorie, încă din antichitate. Cu toate avatarurile prin care a trecut, în cursul lungii sale existențe, Constanța poate fi considerată drept unul din cele mai vechi orașe din România. O incursiune în Timp este, așadar, necesară, chiar dacă va trebui să reluăm date și aspecte în genere cunoscute. Vom sintetiza, pe cât posibil, aceste date, reliefând aspectele semnificative, cu unele adăugiri pe care le considerăm interesante. Așezată pe țărmul vestic al Mării Negre, Constanța a fost și este un nod de comunicație pe apă de o importanță indubitabilă. După ghidul "Portul Constanța" (1972), coordonatele sale geografice medii sunt: latitudine = $44^{\circ} 10'$ N; longitudine = $28^{\circ} 40'$ E. Acest vad portuar se află la o distanță de Bosfor, pe drum direct, de 182 mile marine. Cum din antichitate până în epoca modernă s-a practicat cu precădere navigația costieră, drumurile erau mai ocolitoare, deci mai lungi, cu avantajul ghidării după reperele țărmului, dar și cu pericolele inerente ale eșuării navelor pe bancurile de nisip sau zdrobirii lor de stânci...

Din vremi imemorabile, corăbieri temerari s-au avântat, fără busolă și sextant, fără hărți, spre tărâmurii necunoscute. Cu atât mai mare va fi fost îndrăzneala celor ce au străbătut cei dintâi vârtoarea apelor, într-un orizont

de mister, înaintând spre ținuturile cu holde, vii și prisăci ale geților, ori spre fabuloasa lână de aur din Colchida, la poalele Caucazului. Vechii greci, scrie André Bonnard, în primul volum al lucrării sale celebre "Civilizația greacă", au deprins tehnica navigației și au devenit "oameni ai mărilor" când agricultura nu le-a mai ajuns, iar dezvoltarea meșteșugurilor în polisurile lor necesita materii prime. O atare materie devenită stringentă a fost cositorul (care în aliaj cu arama dă bronzul), acesta trebuind să fie adus de departe, din Colchida, în est, ori din Etruria, în vest. La început, expedițiile grecilor au fost de cunoaștere și tatonare, nu lipsite de peripeții sau confruntări dramatice, dar marcând adesea contacte utile cu populația locală. S-a practicat "trocul mut", adică lăsau pe țarm podoabe, amfore, unelte, așteptând să li se ofere produse compensatorii. Despre primele incursiuni la țămurile getice vorbesc legendele, al căror miez de adevăr, dincolo de implicațiile fantastice, constă în trebuințele și interesele ce animau civilizația urbană în expansiune a vechilor greci. Între autorii antici, Apollonios din Rhodos va relata, cu imaginație, dar și cu detalii interesante, peripețiile lui Iason și ale companionilor săi, pe corabia "Argos", în căutarea lânii de aur. Cum se știe, în dobândirea prețiosului trofeu, păzit cu strășnicie de un balaur, Iason este ajutat de Medeea, fiica regelui Colchidei, Aetes. Aceasta, îndrăgostindu-se de eroul grec, va adormi balaurul cu vrăji, ca să ia lâna de aur, însoțindu-l apoi pe Iason. Urmăriți de corabia plină cu războinici a lui Aetes, Iason, care îl luase ca ostatic pe fratele Medeei, Absyrtos, hotărăște să-l coboare pe un țărm stâncos, pe locul numit și azi "stâncile Medeei", lângă Farul Genovez, unde faleza Cazinoului din Constanța face un cot. Aici se pare că, în confruntarea cu Absyrtos, Iason îl ucide, iar Medeea, complice, presară stâncile cu bucăți din trupul fratelui ei,

pentru a-l face pe Aetes să întârzie pe acest țarm. Marele poet latin Publius Ovidius Naso, relegat la Tomis (Constanța) din ordinul lui Augustus, în anii 9-17 d.C., scrie în "Tristia", III; 9, că originea numelui Tomis vine de la gestul tragic și criminal al Medeei, alți numeroși comentatori preluând această explicație. Dar grecescul "tomai" = Tomi, însemnând tăiere, tăietură, putea fi folosit și ca o informație topografică, transmisă de marinarii elini, care va deveni nume topic, de la "locul unde țarmul este tăiat sau face o tăietură"... În trecut fie spus, o altă legendă indică numele brațului Chilia de la Achille, vestitul erou troian, ucis de Paris. Unii autori antici presupuneau că Achille își avea locul de obârșie în această zonă deltaică, așa explicându-se tradiția după care cenușa eroului ar fi fost înhumată în Insula Șerpilor (numită în antichitate Leuke = albă, de la pietrele ei), unde i-a fost ridicat un monument la care vor adăsta prin secole corăbierii, spre a-i aduce ofrande...

Temerarii care s-au avântat în necunoscut, spre pământul geto-dacic, au numit Marea Neagră "axhaena", adică întunecată, neprimitoare, întru începuturi. Dar acel "Pontos Axeinos" era o mare haină, în sens propriu, ori doar culoarea ei mohorâtă și necunoscutul i-au determinat pe vechii greci s-o numească astfel? În lucrarea "Litoralul românesc al Mării Negre", București, 1976, p.58, citim că geții înșiși o numeau "ahșaena", adică posomorâtă, neagră. Mai târziu, când se vor familiariza cu țarmurile și locuitorii, făcând schimburi avantajoase, grecii o vor numi "Pontos Euxinos", adică Marea Ospitalieră. Creșterea populației în orașele grecești va fi principala cauză a proliferării coloniilor, înființate de metropole pe coastele mediteraneene sau pontice. În acest sens, Miletul a fost o importantă "pepinieră" de colonii, dacă avem în vedere că această metropolă a înființat, în timp, o adevărată

Încrângătură de colonii, cele mai multe la Marea Neagră, ajungând, în final, la cca 90. După Adrian Rădulescu, în "Istoria românilor dintre Dunăre și Mare - Dobrogea", București, 1979, și alte lucrări pertinente, sărăcia endemică din metropole a silit populația excedentară, în căutare de lucru, să-și caute alte locuri de viață. Diverși autori observă, însă, că vadrile maritime sau dunărene în care grecii au făcut colonii, trăind în conviețuire cu getodacii, au constituit o "placă turnantă" (ca să folosim termenul lui Fernand Braudel), și acest spațiu dobrogean va fi nu numai pentru greci, dar și pentru romani, bizantini, genovezi etc., ca și pentru autohtoni, o zonă de confluență reverberantă. Revenind la coloniștii greci, aceștia nu mai erau niște aventurieri avizi de pradă sau neguțători grăbiți, ci familii hotărâte să se așeze, să împartă cu localnicii greutățile, condițiile unui trai avantajat de resurse diverse (piatră pentru case, lemn pentru corăbii, cereale și pește din belșug etc.), chiar dacă amenințat de atacuri, intemperii ș.a. Noii veniți aduceau cu ei zeitățile lor, cât și amfore stilizate, chiupuri pentru grâne, unelte diverse, arme, dar, mai ales, știința de a construi străzi, apeducte, case de piatră, cu agora sau piața publică în mijloc, simbol al democrației. Prima cetate înființată a fost Histria, în anul 657 î.C., coloniștii din Milet sărbătorind aici cea de a XXXI-a Olimpiadă, aspect însemnat cu nimbul unei civilizații pe care o prețuim și azi. Cercetările arheologice au dovedit începuturile cetăților Callatis (Mangalia) și Tomis (Constanța) în cursul secolului VI î.C. La început, Tomisul a fost un simplu loc de debarcare, un emporion, ca un nucleu din care s-au dezvoltat case și străzi, cum sunt cele descoperite în parcul Catedralei, spre Piața Ovidiu, strada Sulmona etc. Cea mai veche atestare scrisă care s-a păstrat aparține istoricului Memnon din Heraclea Pontică, care arată că în anul 260 î.C. Tomisul

ajunsesse o factorie comercială râvnită, de vreme ce era obiectul disputei de interese și chiar confruntării armate dintre cetățile Histria și Callatis, pe de o parte, și Byzantion, pe de alta.

Prezența geto-dacilor, menționată de Herodot, "părintele Istoriei", când descrie invazia imensei armate a lui Darius I, regele perșilor, acel "Darius al lui Histaspes" (cum spune Eminescu) care, în 514 î.C. ajunge la Dunăre fără să fi fost contracarat evident de nici o căpetenie tracă, apare cu pregnanță. Singurii care au opus rezistență, scrie Herodot, au fost geții "care se cred nemuritori", fiind "cei mai viteji și mai drepți dintre traci". În cadrul campaniei lui Alexandru Macedon împotriva tribalilor de pe râul Oescus (în Bulgaria de azi) din 335 î.C., regele acestora fuge spre a-și găsi azil peste Dunăre, prilej cu care Arrianus îi menționează pe geții (și holdele lor) din Câmpia Munteană. Răscoalele cetăților vest-pontice, în frunte cu Callatis (Mangalia) împotriva lui Lisimah, regele Traciei, din 313, 310-309 etc., încurajate de Ptolemeu Lagos, satrapul Egiptului, vor fi sprijinite ulterior de regele geto-dac Dromichete, al cărui nume unii l-au tradus prin "îndrumătorul geților" (dromos = drum, dromic, probabil îndrumător, hetes = getes, al geților). În anul 300 î.C., armata geto-dacă a lui Dromichete învinge pe cea condusă de fiul lui Lisimah, Agatchocles, acesta fiind luat prizonier. În 292 î.C., Lisimah însuși, venit cu o mare armată, este înfrânt și luat prizonier de același Dromichete. Cum atestă Diodor din Sicilia și Pausanias, Dromichete își reia cetățile (inclusiv Genucla, de pe malul dobrogean al Dunării) și conflictul se aplanează prin căsătoria sa cu fiica lui Lisimah. Scrieri istoriografice și inscripții certifică prezența altor regi sau căpetenii geto-dace din nordul Dunării și Dobrogea care se manifestă ca protectori ai cetăților vest-pontice. Un sprijinitor al cetății

Histria va fi, în secolul III î.C., regele geto-dac Zalmodegikos, cum atestă clar o inscripție aflată la Muzeul de istorie națională și arheologie din Constanța. De altfel, numele acestuia arată, într-o epocă în care regii geto-daci îndeplineau și funcția de mare sacerdot, originea și atributele sale (Zalmo, de la Zalmoxis, zeul suprem al geto-dacilor, și degikos, etnonim, însemnând al dacilor). În jurul anului 200 î.C., Țasileul geto-dac Rhemaxos sprijină Histria împotriva căpeteniei sud-vestice Zoltes, cum atestă decretul în cinstea lui Agathocles, fiul lui Antiphalos, cetățean de vază al Histriei. Nu mai insistăm asupra altor basilei ocrotitori, precum acel Rex Histrianorum, Rubobostes etc.

Înaintarea armatelor romane în Macedonia și Grecia pune în pericol situația cetăților vest-pontice. Eforturile de contracarare a primejdiei romane făcute de regele Pontului, Mithridate VI Eupator în anii 110-100 î.C., ia care aderă multe cetăți vest-pontice, între care Histria, Callatis, Tomis, vor întârzia stabilirea controlului Romei asupra acestora. Abia în 72-71 î.C., urmare a campaniei lui M. Terentius Varro Lucullus, guvernatorul Macedoniei, cetățile Apollonia, Mesambria, Callatis, Tomis, Histria însăși, recunosc suzeranitatea romană. Zece ani mai târziu, acestea se vor răscula, obținând, cu sprijinul geților și bastarnilor, victoria, în confruntare cu armata romană condusă de C. Antonius Hybrida. Bătălia s-ar fi dat, cum scrie Dio Cassius, "în preajma cetății histrienilor". Amenințat de primejdia romană, marele rege geto-dac Burebista, despre care Strabon scrie că putea ridica "o armată de 200.000 de oameni", hotărăște supunerea, prin diplomatie sau forță, a cetăților vest-pontice, spre a-și asigura controlul asupra acestui cordon maritim. Sunt supuse toate cetățile, de la Olbia în nord, la Apollonia în sud, Burebista fiind considerat, în jurul anului 55 î.C., cum

arată inscripția în cinstea lui Acornion, din Dionysopolis (Balcic), “cel dintâi și cel mai puternic dintre toți regii care au domnit peste Tracia, stăpânind tot ținutul de dincoace și de dincolo de fluviu” (Dunărea, n.n.). În preajma bătăliei de la Farsalia (Pharsalos), în primăvara anului 48 î.C., Burebista trimite pe Acornion, fiul lui Dionysios, de la Dionysopolis, spre a-și oferi alianța cu Pompei contra lui Cezar. Această alianță, însă, nu se mai realizează, Pompei fiind înfrânt de Cezar în 7 iunie 48 î.C. și ucis de Ptolemeu XIII la Alexandria, unde se refugiase. Cum este știut, în 44 î.C. atât Cezar, cât și Burebista vor fi victimele unor conjurații... În 31 î.C., alt rege dac, Dicoes, oferă sprijinul său lui Marcus Antonius, înaintea confruntării decisive a acestuia cu Octavian la Actium... Dar oștile Romei se vor apropia inexpugnabile de țara geto-dacilor, Dobrogea și cetățile ei intrând curând sub administrație romană.

Inscripții și sigilii romane

Stabilirea ordinii romane pe țărmul dobrogean și la Gurile Dunării s-a produs în anii 29-28 î.C., când proconsulul Macedoniei, M. Licinius Crassus, învinge căpeteniile locale Dapyx și Ziraxes, nu fără a fi ajutat de regele get Rolex, care va fi răsplătit cu pământurile căpeteniilor învinse și va primi titlul de "amicus et socius populi romani". Dar această ordine romană era amenințată de atacuri ale dacilor și sarmaților din nord, ceea ce presupunea mereu eforturi din partea garnizoanelor romane. Se pare că primul act de venerație pentru un împărat roman dintr-un oraș vest-pontic a fost templul închinat lui Octavian Augustus, la Histria, de Papas, fiul lui Theopompos... Mărturiile lui Ovidiu, din epistolele sale în versuri trimise spre Cetatea Eternă, cu tot caracterul lor elegiac, de plângeri asupra soartei sale de relegat la marginea de nord-est a Imperiului, oferă informații prețioase asupra vieții la Tomis și a situației din alte cetăți, inclusiv Aegysus (Tulcea), în anii 9-17 d.C., când eforturile lui Augustus de a întrona "pax romana" erau periclitate de atacuri ale geto-dacilor din nordul Dunării, sau ale aliaților acestora (bastarni, roxolani etc.). Importante pentru noi sunt mențiunile privitoare la locuitorii Tomisului, între care se cuvine să subliniem pe cea în care poetul afirmă prevalența geților în cetatea tomitană: "Cu geții în amestec sunt grecii de pe-aice. Dar

geții cei războinici îi copleșesc pe greci”, cu specificarea: “Mai mult de jumătate din case le au ei”. Deși Ovidiu își alege ca anotimp al scenariului său elegiac adresat Romei mai ales iarna, când marea îngheață și geții sfărâmă vasele cu vin înghețat, răzbat totuși și alte aspecte, din care rezultă că geții veneau cu care cu produse în port, participau la apărarea cetății în caz de pericol, ori la serbările în cinstea zeilor, îl înconjurau pe poet cu stima cuvenită unui oaspete de vază, domolindu-i tristețea surghiunului. Ovidiu fiind ales de sfatul cetății în calitate de agonotet, adică de președinte al serbărilor în cinstea zeilor, se distinge citind o poezie în limba geto-dacă, aclamată de localnici (care, din nefericire, s-a pierdut). Din informații perpetuate în Italia până la Renaștere, reluate mai târziu, ca și din legende locale păstrate până spre zilele noastre, rezultă că Ovidiu avea o casă pe “insula lui Ovidiu” din lacul Mamaia, unde ajungea pe un drum roman, străjuit de statui, apărat de un bastion (cercetat de arheologii constănțeni), pe insulă trăind Ovidiu verile. Relegat (și nu exilat, cum a demonstrat ovidiologul Carol Blum, profesor la Liceul “Mircea cel Bătrân” din Constanța în anii interbelici), păstrându-și deci rangul și averea, Ovidiu a tânjit zadarnic să se întoarcă la Roma. Relegarea lui s-a produs în urma urzelilor celei de a treia soții a lui Octavian Augustus, Livia, care a vrut să-l numească succesori la tronul imperial pe fiul ei, Tiberiu, văzând în poet un înlesnitor al unei conspirații împotriva sa. După moartea lui Augustus și venirea la tron a lui Tiberiu, Ovidiu nu mai are nici o șansă de a se întoarce în splendida sa casă, înconjurată de o grădină, din centrul Romei, sau măcar în orașul natal, Sulmo (Sulmona). Studiul publicat în 1928, în revista “Analele Dobrogei”, 9, vol. II, p. 119-170, de eruditul profesor Carol Blum, apărut și în broșură separată, “Cauzele relegării poetului Publius Ovidius la

Tomis” rămâne și azi o lucrare de referință asupra problemei... Despre locul în care a fost înmormântat poetul, cercetătorii au crezut (mai presupun și astăzi) că ar fi fost (după regulă) în fața porții cetății, “ante oppidi portam”, loc destinat personalităților. Dar Ovidiu a fost o **altfel** de personalitate, și afirmația din lucrarea lui Giovanni Boccaccio, autorul “Decameronului”, în scrierea sa: “La vita di Dante” (tradusă și în limba română) după care “Mormântul lui Ovidiu e într-o insulă din Pont”, i-a determinat pe alții să caute ultimul lăcaș al său pe “insula lui Ovidiu”. Numai că această insulă era mai mare atunci (poate un seism major a micșorat-o) și lespezile din apă, la mică distanță de marginea celei de azi, ar trebui cercetate. Sperând să avem prilejul de a reveni asupra acestui mister nedezlegat încă, să continuăm relatarea noastră cronologică...

În perioada romană, Tomisul cunoaște o dezvoltare impetuoasă. Administrația romană înlesnește cetăților vest-pontice dezvoltarea tradiționalelor lor preocupări comerciale. În primul secol al erei creștine, aceste orașe-porturi se constituie într-o uniune, sau confederație, cu caracter cultural și economic, formată mai întâi din 5 orașe (Pentapolis), anume Histria, Tomis, Callatis, Dionysopolis, Odessos (Varna), la care adăugându-se Mesambria (Nesebăr), se va numi, până la finele secolului II, Hexapolis. La început, reședința acestei confederații va fi, după unii autori, la Odessos (Varna), iar după alții, la Callatis (Mangalia). Curând însă, se va stabili la Tomis (Constanța), unde va rezida și pontarhul (conducătorul) ei. Dobrogea, numită abia după 284 Scythia Minor, face parte din provincia Moesia, fiind organizată militar ca atare. Romanii acordă o importanță sporită prezenței flotei lor, întâi la Mare, apoi la Dunăre. Reședința unui “praefectus orae maritime” la Tomis arată importanța

acordată acestui oraș. În primii ani de domnie ai împăratului Vespasian (69-70), flota romană din Moesia este reorganizată, pentru flota de pe Dunăre (Classis Flavia Moesica) stabilindu-se baze noi la Noviodunum (Isaccea) și Aegysus (Tulcea). Fără a insista asupra diferitelor evenimente care se circumscriu dezvoltării Tomisului, menționăm doar că în anul 86 d.C., în timpul domniei împăratului Domițian (81-96), ia ființă provincia Moesia Inferior, cadru administrativ întins de la râul Ciabrus (Țibrița, Bulgaria) până în Delta Dunării, a cărei reședință este Tomisul. Din punct de vedere comercial orașul are întinse legături cu Byzantion și Athena, cu Palmyra și Alexandria, cu Smirna și Nicomedia etc. Dar Imperiul are încă de suferit de pe urma atacurilor dacilor și, în vara lui 87 d.C., incursiunea prefectului Cornelius Fuscus peste fluviu, pe valea Oltului, având ca țintă Sarmizegetusa, capitala regatului dac, este spulberată de oastea lui Decebal, Fuscus este ucis, iar stindardul Legiunii a V-a Alaudae cade în mâinile învingătorului, care ia și o importantă pradă de război...

Majoritatea istoricilor se vor referi la perioada 87-101 d.C., ca fiind de intense pregătiri, atât din partea Imperiului, care vedea în Dacia o țară rivală și bogată ce trebuia cucerită, cât și din partea regatului dac, care trebuia să-și asigure apărarea în fața unor forțe evident superioare. Dar la Roma trebuia să apară împăratul priceput în războaie, capabil să făurească o strategie victorioasă, menită să-l înfrângă pe viteazul, destoinicul Decebal, descris de Dio Cassius cu calificative relevante. Împăratul care va realiza visul Romei de cucerire a Daciei va fi Marcus Ulpius Traianus, n.53, d.118, venit la tron în anul 98 d. C., care-și va concentra eforturile acestui scop. Cu toate că jurnalele, notele asupra campaniilor lui Traian în Dacia s-au pierdut, istoricii au reconstituit din

fragmente, din rezumate bizantine târzii, ca și din basoreliefurile de pe Columna Traiană de la Roma etc. datele esențiale ale acestor campanii. Rezultă că în prima campanie, care a ținut din primăvara lui 101, până în toamna lui 102, Traian, deși a folosit 100-150 mii de combatanți și tehnica de luptă cea mai avansată a aceluși timp, înaintând pe două fronturi spre cetățile fortificate ale dacilor din Munții Orăștiei, nu a cucerit Sarmisegetuza, trebuind să străbată cu grosul armatei sale lungul Dunării, în Dobrogea, care fusese invadată de importante forțe dace, în alianță cu roxolanii, burii etc. Pe platoul de la Adamclisi s-a dat una din cele mai crâncene bătălii, de care Traian avea să-și amintească, după a doua campanie întreprinsă în Dacia, din vara anului 105 până în vara anului 106. El reușește, trecând peste podul construit de Apollodor din Damasc, să înainteze cu cele 13-14 legiuni ale sale, prin pasurile Turnu Roșu și Oituz, cucerind apoi cetate după cetate, până la victoria finală, la Sarmisegetuza, unde Decebal și apropiații săi, văzând că nu au scăpare, se sinucid. Prada în aur, evaluată după învâțatul francez J. Carcopino, de Constantin C. Giurescu, era în valoare de 556 milioane lei, valuta dinainte de 15 aug. 1916, la aceasta adăugându-se argint, în valoare de 62 de milioane de lei, serbările la Roma, în urma acestei victorii durând 123 de zile, cu participarea a 10.000 de gladiatori (Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, "Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi", București, 1971, p. 61-62)... Decimus Terentius Scaurianus este numit de Traian ca prim guvernator al Daciei, partea estică a Olteniei, Muntenia și sudul Moldovei aflându-se sub autoritatea guvernatorului Moesiei Inferior. Traian colonizează Dacia cu elemente romanice sau romanizate din imperiu ("ex toto orbe Romano", cum scrie Eutropius). În 106-109, din ordinul lui

Traian, este înălțat la Adamclisi monumentul Tropaeum Traiani, înalt de cca 40 m., împodobit cu cca 54 de metope evocatoare, care, împreună cu basoreliefurile de pe Columna Traiană din Roma, inaugurată în 12 mai 113, reprezintă adevărate “cronici în piatră” ale războaielor dintre Traian și Decebal. Considerat un simbol nu numai al victoriei romane, dar și al simbiozei dintre romani și daci, care a urmat, Tropaeum Traiani este, după unii comentatori, opera aceluiași vestit arhitect antic Apollodor din Damasc. Iată de ce Grigore Tocilescu, autorul lucrării consacrate Monumentului, publicată la Viena, în 1895 (împreună cu O. Benndorf și G. Niemann), îl considera “actul de naștere al poporului român”. Monumentul de la Adamclisi a constituit o preocupare constantă a arheologilor și lucrările dedicate lui au continuat, cercetările de bază ale lui Tocilescu fiind îmbogățite. Dar, ceea ce este deosebit de menționat este restaurarea lui, așa cum va fi fost, și inaugurarea lui la Centenarul Independenței, Monumentul fiind decorat cu simili autoportanți, iar piesele originale fiind adăpostite într-un muzeu. Istoricii au evidențiat preocuparea lui Traian de apărare a limes-ului roman și calitățile sale de administrare, ca și de dezvoltare a provinciilor. A stabilit legiuni în Dobrogea la Durostorum (Siliștră) și Troesmis (Iglița). Două municipii romane îi vor purta numele: orașul Tropaeum Traiani, la 1,5 km. sud de Monument, și orașul Traianopolis, fost Selinus, din Cilicia (Asia Mică) unde Traian a ajuns în ultima sa campanie. De altfel, sub Traian, Imperiul Roman a atins cea mai bună organizare și cea mai mare întindere (Jean - Claude Fredouille, “Enciclopedia civilizației și artei romane”, București, 1974, p. 268-269)...

Lui Traian i-a urmat la tron nepotul și fiul său adoptiv Hadrian, în anii 117-138. El va întreprinde lungi

călătorii în toate provinciile imperiului, fiind preocupat de buna lor organizare și de consolidarea granițelor. În repetatele sale vizite în ținuturile dunărene, acordă atenție ridicării unor orașe la rang de municipium, ca și dezvoltării comerțului. Sărim inerent peste timp, pentru a menționa Constituția Antoniniană din 212, promulgată de împăratul Caracalla (211-217) care acorda cetățenia romană tuturor locuitorilor liberi din provinciile imperiului... Tomisul câștigă în continuare o întâietate între orașele vest-pontice, acum în directă legătură cu resursele venite din Dacia. Așezat în linie dreaptă și pe cel mai scurt drum până la Dunăre, la Axiopolis (Cernavodă), Tomisul are o intensă activitate portuară. În oraș se dezvoltă meșteșugurile, sunt construite numeroase edificii, atelierele produc articole de sticlărie și ceramică, ca și opere sculpturale, reprezentând zeități romane, dar și orientale, semn că în oraș existau comercianți bogați din Orient. Tomisul, denumit într-o inscripție, "prea strălucita metropolă și capitală a Pontului", își reface după 270 zidul de apărare (cum se vede în porțiunea restaurată din B-dul Ferdinand). În pofida atacurilor carpo-goșilor din timpul lui Dioclețian (284-305), Tomisul își continuă activitatea, ca reședință a Scythiei Minor (Dobrogea).

Creștinismul se va afirma cu evidență la Tomis și în întreaga provincie, reverberând în interiorul Daciei, după edictul de la Milan din 313 dat de Constantin cel Mare (306-337). Relațiile Tomisului cu Byzantion, devenit în 330 capitală a Imperiului Roman, cu numele Constantinopol, vor fi benefice atât din punct de vedere material, cât și spiritual. În timpul urmașului lui Constantin cel Mare, Constanțiu II (Flavius Valerius Iulius Constantinus) care a domnit între 337-361, orașul se va mări cu un nou cartier, în perimetrul căruia arheologii au descoperit fragmente de fundații și pavimente etc. de la două basilici, una fiind de

mari proporții (în zona fostei Gări). Chiar dacă opiniile arheologilor sunt diferite în privința datării basilicii metropolitane, de mari proporții, considerând-o, cei mai mulți, de dată mai târzie, cealaltă aparține perioadei lui Constanțiu II. De altfel, reputatul arheolog Radu Vulpe care a cercetat vestigiile, a formulat primul ipoteza că noul cartier s-a numit **Constantia**, de la numele împăratului Constanțiu II sau de la numele fiicei sale Constantia, sanctificată de Biserică pentru evlavia și ctitoriile sale basilicale. Cum vom vedea, de la numele Constantia al acestui cartier tomitan se va ajunge la numele Constantia sau Constanteia al întregului oraș. Însemnătatea metropolei vest-pontice poate fi evaluată nu numai prin construcțiile de edificii basilicale sau particulare, ci și prin Edificiul roman cu mozaic, ce a servit în secolele IV-VII drept gară maritimă (cu magazii pe două etaje la subsol) și club al negustorilor și armatorilor, la parter, în marea sa sală cu mozaic. Preocupat de antichitățile constănțene, V.A. Urechia le studiază la fața locului și, în 24 mai 1896, într-o comunicare ținută la Academia Română, atrage atenția că “singurul mozaic descoperit la Constanța este în pericol de a fi distrus”. Dar abia din 1959, Vasile Canarache și colaboratorii săi, obținând girul material al autorităților, valorifică mozaicul, care de altfel este unicul mozaic roman de mari dimensiuni din această parte a Europei, reușind adăpostirea sa în scop muzeal. Între reprezentările acestui mozaic, descrise de arheologul Mihai Bucovală, simboluri romane, unde etrusce, spirale grecești, vase tip kantharos, și chiar un porumbel cu o ramură de măslin (simbol al păcii) etc., aproximativ la mijloc, în registrul superior, se poate vedea o cupolă solzoasă care ne dă ideea despre cum va fi arătat acoperișul inițial. Termele romane, aflate către poarta nr. 1 a portului actual, vor fi și ele puse în evidență...

Personalități creștine

Vestigiile basilicilor antice descoperite între 1958-1978, anume Basilica portului, aflată la intrarea nr.1 în port, Basilica cu reliquarium, din str. Revoluției, Basilica cu pictură murală, aflată parțial sub clădirea Liceului "Mihai Eminescu", cât și sub curtea acestuia, ori Basilica mare, episcopală, reședință a episcopiei tomitane în sec. IV-VII, și Basilica mică, situată la 35 m. de aceasta, din perimetrul fostei Gări, atrag atenția asupra importanței ecleziastice a Tomisului. De la finele secolului III și începutul secolului IV, încă, ne-au parvenit numele unor episcopi de Tomis, ca Evangelicus, Efren sau Titus. După acte sinodale, relatări sau obiecte de cult, avem date asupra lui **Marcu**, participant la Sinodul I ecumenic din anul 325; **Betranion**, sau Vetranion, apărător dârz al credinței ortodoxe, în 368, față cu împăratul Valens (364-378), înaintea păcii încheiată cu vizigoții, la Noviodunum (369); **Terentius**, autoritate ecleziastică a epocii, participant la Sinodul II ecumenic de la Constantinopol (381); **Theotim I**, episcop al Tomisului între 392-407, menționat în "Istoria bisericească" a lui Sozomenos și în "Acta sanctorum" ca un "bărbat cu dragoste de înțelepciune", "hrănit întru filosofie", cu o activitate misionară remarcabilă printre huni, autor al unor lucrări pline de evlavie și elocință, despre care Hieronimus scrie cu elogii; **Timotei**, participant la Sinodul III ecumenic

de la Efes (431); **Ioan**, episcop înainte de anul 448; **Alexandru**, semnatar al actelor Sinodului IV ecumenic de la Calchedon (451); **Theotim II**, care corespunde în latină cu împăratul Leon I (457-474) și care a trăit până la începutul domniei lui Anastasius, căruia i-a scris o epistolă; în timpul împăratului Anastasius (491-518), scaunul episcopal al Tomisului este ridicat la rang de mitropolie, având în subordinea sa 14 episcopate dobrogene, mitropolit de Tomis fiind **Paternus** (496-520), al cărui nume este gravat pe un disc de argint aurit, aflat la Muzeul Ermitaj din Sankt Petersburg; el a participat la Sinodul din Constantinopol din 520; un alt episcop mitropolitan cunoscut este **Valentinian** (550-553), care a întreținut relații atât cu Patriarhia de Constantinopol, cât și cu Papa Vigilius; după năvălirile avaro-slave de la finele secolului VI și celor protobulgare din cursul secolului VII, nu mai sunt date, abia în secolele X-XI fiind menționați episcopii mitropolitani **Anicet** și **Vasile**...

În afara acestor episcopi luminați, Tomisul și alte centre creștine din Dobrogea au dat o seamă de personalități, fie ecleziastice, fie din "Școala de la Tomis" sau din gruparea "Călugărilor sciți". S-au păstrat date și chiar scrieri ale marilor cărturari din "Școala de la Tomis": **Ioan Casian** (cca 360-435) și **Dionisie Exiguus** (cca 480-556), care s-au făcut cunoscuți încă din timpul vieții lor în lumea erudită creștină și au rămas în studii, dicționare și enciclopedii, prin deosebitele lor merite. În istoriile literare franceze, alături de alți scriitori de limbă latină care și-au desfășurat activitatea în Galia, ca Ausonius, Paulinus de Nola, Gregoire de Tours etc., figurează și **Joannes Cassianus**, originar din Scythia Minor (Dobrogea). Dr. C. Diaconovich, în "Enciclopedia Română", tomul I, Sibiu, 1898, p. 748, scrie, după surse germane, despre: **Johannes Massiliensis Cassianus** că a propagat în

Orient ascetismul și a fost “întemeietorul monahismului în Provence, d.432”. Locul nașterii lui Ioan Casian a fost stabilit de arheologul Vasile Pârvan la vicus Cassiani (satul lui Cassianus) de lângă Histria, într-o comunicare la Academia Română în 1913, cercetarea sa fiind reluată de Henri Marrou, în comunicarea “La patrie de Jean Cassien”, apărută în rev. “Miscellanea”, Roma, 1947, de Radu Vulpe ș.a. Despre demersurile și scrierile lui Ioan Casian s-au preocupat la noi Ioan G. Coman, Nestor Vornicescu, Mihai Diaconescu, iar mai recent, Gabriela Cornea (în rev. “Analele Dobrogei”, serie nouă, nr. 2, Constanța, 1996, p.130-135). Ioan Casian, după ce studiază la Tomis și alte centre vest-pontice, pleacă prin anul 380 în Palestina, împreună cu fratele său spiritual **Gherman**. Cei doi se stabilesc într-o mănăstire din preajma Betleemului, după care pornesc spre anahoreții din pustiul Scitium (unde alți călugări sciți învățați trăiau în meditație). Convorbirile avute de Ioan Casian cu călugării sciți din Egiptul de Jos vor fi consemnate în lucrarea “Conlationes Sanctorum Patrum XXIV”. Către anul 400, Casian și Gherman se află la Constantinopol, unde sfântul Ioan Gură de Aur îi hirotonisește diaconi. Vor fi apărătorii marelui Patriarh, persecutat din cauza dreptei sale situații și, după moartea acestuia, pleacă în anul 404 la Roma. În Cetatea Eternă, Casian și Gherman cunosc personalități de vază ale Bisericii Romane, între care pe Leon, viitorul Papă Leon cel Mare. În cca 410, Gherman se stinge din viață (va fi canonizat în iunie 1993). Spre 415, Casian ajunge la Marsilia unde înființează două mănăstiri: Saint Victor și Sainte Sauveur. După informațiile actuale ar fi decedat în 435. Este considerat cel ce a introdus normele și vestmintele monahale în Europa. Dintre lucrările sale mai menționăm: “De Institutis coenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis”, scrisă prin anul 420,

“Conlationes Sanctorum Patrum XXIV”, fiind scrisă între 425-429, iar “De incarnatione Domini, contra Nestorie”, în 7 cărți, datând din cca 430. Despre **Dionysius Exiguus** (Dionisie cel Smerit) în “Enciclopedia Română” de Dr. C. Diaconovich, tomul II, Sibiu, 1900, p.169, se arată: “Dionysios Exiguus, un abate roman de origine Scit (din Scythia Minor, n.n.). D. 556 d. Chr. Întemeietorul erei dionysiane (erei creștine). Dizertațiile sale aveau mare autoritate”... Originar din Tomis, Dionisie cel Smerit călătorește la Constantinopol și Locurile Sfinte, prin anul 510 stabilindu-se la Roma. Aici va fi larg apreciat pentru erudiția sa, de temeinic cunoscător al Sfintei Scripturi, al filosofiei antice, al astronomiei etc. Va preda la Academia din Roma dialectica și retorica. Cum calculul anilor se făcea după numeroase surse, existând mari diferențe între calendarul roman (calculat de la fundarea Romei), cel ebraic, chaldeian, egiptean etc., Papa îl îndemnă pe Dionisie Exiguus să întocmească un nou calendar, având ca an de pornire anul nașterii Mântuitorului. Calendarul dionisian va deveni apoi unicul calendar creștin din Europa, fiind adoptat de francezi, italieni, germani etc., pentru ca mai târziu să ajungă un reper universal. În lucrările lui Emilian Braniște (“Martiri și sfinți pe pământul Dobrogei de azi” - în vol. “De la Dunăre la Mare”, Galați, 1979), Nestor Vornicescu (“Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română”, Craiova, 1983) ș.a., se dau detalii interesante despre viața și activitatea lui Dionisie Exiguus, despre importanțele sale scrieri etc. Dionisie Exiguus este considerat, împreună cu prietenul său Cassiodorus, între fondatorii culturii occidentale. Despre Dionisie, Cassiodorus avea să scrie: “Tot ce putea căuta cititorul la alții găsea în știința lui în mod strălucit. În el admirăm pe bărbatul mult învățat, veteranul catedrei de dialectică, știutorul limbilor greacă și latină, cel neîntrecut în știința

socotelilor astronomice, încât a devenit tatăl erei noastre” (citat după Constantin Cioroiu, Marian Moise, “Litoralul românesc la 1900”, Constanța, 1997, p.27)... Dintre călugării sciți din secolul VI, un loc important îl ocupă **Ioan Maxențiu**, scrierile sale dovedindu-se a fi nu traduceri din greacă, ci lucrări originale. Un istoric important va fi **lordanes**, născut în cca 600, în Scythia Minor, poate chiar la Tomis, după unii got, după alții vlah, dintr-o familie de notari în serviciul unor căpetenii alane. Și-a format o cultură deosebită, fiind călugăr și diacon etc. A devenit episcop la Ravena, în această calitate însoțindu-l pe Papa Vigilius, în anul 551, la Constantinopol. A scris două lucrări: o “Cronică universală” asupra popoarelor din Imperiul Romano-Bizantin și o “Istorie” despre goți interesantă pentru cercetătorii epocii, cu condiția coroborării informațiilor cu alte surse. Nu putem încheia acest sumar excurs despre personalitățile creștine din spațiul vest-pontic fără a-l menționa pe **Ulfila (Wulfila)**, episcop la Dorostolon (Durostorum-Silistra), din tată got și mamă greacă, bun cunoscător al limbilor elină, latină și gotică, cel ce i-a convertit pe goți la creștinism. Trimis în 341 de către împăratul creștin Constanțiu II (337-361) într-o delegație, el reușește să convertească o parte din goți la creștinism, deși, fiind adept al arianismului, această creștinare a avut aspecte ale “ereziei lui Arie”. De altfel, în 343, Ulfila este botezat în rit arian de episcopul Eusebiu de Nicomedia, după care traduce Biblia în limba goților (circa 350). În “Minerva. Enciclopedie Română”, Cluj, 1929, p.936, citim despre Biblia de Ulfila: “Goții au fost la început de credință ariană. Ei au avut în limba lor populară o traducere din secolul IV a Bibliei, traducerea gotică. Ea este cel dintâi monument scris al limbilor germanice și s-a făcut din porunca episcopului vizigotic Ulfilas (în gotică Wulfila = germ. Wölflein). Ulfila a tradus

Biblia cu excepția Cărții regilor, deoarece nu vroia să mai dea îmboldiri nouă războinice poporului său, servindu-se de textul Septuagintei, și, pentru Noul Testament, de originalul grecesc. Din Biblia lui Ulfila s-au păstrat numai fragmente”, unele fiind la Upsala, în Suedia, locul celei mai vechi universități din Europa. În lucrarea sa, “O istorie a Imperiului Bizantin”, Stelian Brezeanu arată că Biblia lui Ulfila (Wulfila) “va avea consecințe nebănuite pentru viața politică a Imperiului Roman”... Sigur că în spațiul dunărean s-au afirmat și alte personalități ecleziastice precum **Auxentius** (380), episcop de Dorostolon, urmaș al lui Ulfila, episcopii erudiți **Laurențiu de Novae**, **Niceta de Remesiana** etc. Se cunosc numele unor martiri creștini ca **Epiclet** și **Astion**, de la finele secolului III, **Chindeas**, **Chiril** și **Dasius** martirizați în 303 (304?) la Axiopolis (Hinog-Cernavodă), ultimul fiind ostaș roman, moaștele sale fiind aduse la Ancona, **Emilian**, care a pătimit în 362 etc.

Sufletul genovez al cetății

Dacă numele Tomis s-a prelungit în Timp, ca o reverberație antică, dar și ca reședință ecleziastică, numele Constantia sau Constanteia apar abia în secolul X, Constantia-Costanza apărând apoi în hărțile nautice genoveze, raguzane etc. Este de presupus că numele Constantia a coexistat cu cel oficial de Tomis, în tradiția populară, încă din secolul IV, deși precaritatea izvoarelor i-a determinat pe unii cercetători să considere că provine nu de la Constanțiu II (337-361) sau fiica acestuia, Constantia, ci din timpul lui Constantin IV Pogonat (668-685) sau chiar Constantin V Kapronimos (741-775). Adrian Rădulescu, într-un articol dedicat temei, arată că autorii de limbă greacă Zosimos, Teophanes Confessor sau Theophilactos Simokata îl numesc în continuare Tomis, iar alți autori, între care Procopiu din Cesareea, introduc în comentariile lor ambele nume, dar ca așezări apropiate. Acel "oraș mare și prosper" descris de istoricul Sozomenos cu prilejul vizitei lui Valens, în 368, va fi apărut cu izbândă în 386 de Gerontius, comandantul garnizoanei bizantine. Fortificat de Anastasius (491-518) și, mai ales de Justinian (527-567), în timpul căruia se întindea cu construcții pe b-dul Ferdinand de azi, va avea o activitate portuară notabilă în timpul lui Mauriciu Tiberiu (582-602) și Heraclius (610-641), apărând cap de listă între cele 15 orașe ale eparhiei Scythia. Protecția

bizantină va funcționa chiar și după năvălirile protobulgarilor conduși de Asparuch (Isperih) în Moesia, când Constantin IV Pogonatul este obligat să admită primul țarat bulgar, cu capitala la Pliska (azi Aboba) în 681. Deși populația autohtonă traco-romană și "cele șapte triburi slave" din Moesia nu se mai află în relații de clientelă față de Constantinopol, totuși, "Gurile Dunării și alte teritorii de pe malul fluviului și de pe litoralul pontic au rămas sub controlul Constantinopolului, asigurat de flota imperială care-și menține puncte de sprijin pe țărmul vestic al Pontului și pe linia fluviului" (Stelian Brezeanu, "O istorie a Imperiului Bizantin", București, 1981, p.53). În timpul împăratului Constantin V Kapronimos (741-775), flota imperială, cu sute de corăbii, s-a deplasat în mai multe rânduri spre țărmul vest-pontic și la Dunăre (Valentin Ciorbea, "Portul Constanța de la antichitate la mileniul III", Constanța, 1996, p.41-43). Cum rezultă din descoperirile monetare, portul își va continua activitatea și în timpul lui Leon IV (775-780) și Constantin VI (780-797). Demnitari și funcționari din Tomis-Constantia apar pe sigilii de plumb, cu care erau marcate produsele, în secolele IX-X. Gh. I. Brătianu, în lucrarea sa "Marea Neagră", I, București, 1988, p.292-294, referindu-se la incursiunile varegilor scandinavi, întemeietori ai statului rus, arată că în 907, aceștia pornesc "de la gurile Niprului, în Deltă, de aici la **Constantia** (în Dobrogea, nume ce înlocuise Tomisul), la Mesambria, apoi la Constantinopol". Împăratul-cărturar Constantin Porphirogenetul (913-959), în "De Thematibus", II, când menționează **Constantia**, nu se referă doar la expedițiile varegilor, ci, ca și în altă operă a sa, "De administrando Imperii", ține să evidențieze revenirea la propriile ei organizări a populației romanice. De altfel, inscripția din 943, descoperită la Mircea Vodă, atestă un Jupan Dimitrie. În "Cronica lui Nestor" se

relatează că, în cca 968, la Dunărea de Jos și în orașele din Dobrogea se adunau “toate bunurile” comerciale din sud, vest și est, aur și argint, blănuri și țesături, vinuri și fructe, ceară și miere etc. După ce armata bizantină condusă de împăratul Ioan Tzimiskes, înfrânge oastea lui Sviatoslav la Dorostolon (Dârstor-Silistra), în 24 iulie 971, după cum relatează Skilitzes-Kedrenos, o delegație de fruntași din **Constanța** se închină împăratului, acesta oferind “oaste îndestulătoare” pentru paza Constanței și altor fortărețe. Cum rezultă din textul istoricului bizantin, **Constanța** avea o conducere distinctă. Între cetățile cucerite de Ioniță Caloian la 1202 este dată și Constanța, deși informația este incertă...

Cititorul ar putea fi curios să afle, însă, când și cum apare numele Constanța. Acest nume, sub forma **Costanza**, mai rar Costanța, este înscris pe portulanele sau hărțile nautice ale corăbierilor și neguțătorilor italici. Încă în octombrie 1169, pentru a echilibra influența Veneției asupra economiei Imperiului Bizantin, împăratul Manuel I Comnenul acordă Genovei dreptul de a avea factorii și colonii în imperiu, ca și importante avantaje. Largi privilegii vor fi acordate apoi de Alexios III venețienilor (nov.1198), pentru ca, prin Tratatul de la Nymphaion din 13 martie 1261, între împăratul Mihail VIII Paleologul și reprezentanții Genovei, să se acorde genovezilor drepturi sporite. De aici încolo, registrele notarilor genovezi de la Pera și Caffa vor consemna o activitate comercială intensă, inclusiv în orașele vest-pontice și dunărene. Cum arată studiile pe această temă ale lui N. Iorga, Gh. I. Brătianu sau M. Popescu-Spineni, italicii preiau comerțul practicat până atunci de bizantini la Dunăre și Mare, venețieni, pisani, genovezi, etc. întrecându-se în aceste zone. Se pare că cea mai veche hartă nautică în care apare numele Constanței este "Il

compasso da Navigare”, cu informații de la 1250-1265, cunoscut sub numele de **Portulanul Motzo** (Valentin Ciorbea, “Portul Constanța...”, p.45). Pe “Mare Majus” sau “Mar Magiore”, cum este numită acum Marea Neagră, numărul neguțătorilor italici crește, portul nostru apărând în cca 1290 pe Carta nautică pisană, sub forma **Costanza**, iar la 1309, pe **Carta nautică di Corignana**. La 1311, 1313, 1318, pe **hărțile lui Pietro Vesconte** apare clar **Costanza**. Tot **Costanza** apare la 1320, pe harta lui Marino Sanudo. Dar, la 1367, pe harta nautică a fraților Pizigani, numele portului apare scris Costanța. Pe unele portulane, pe lângă Costanza, apare și cel de Tomis, dovadă fie a cunoștințelor perpetuate în timp, fie a preluării unor date după hărțile bizantine. Numele orașului **Costanza** apare și în **Atlasul Catalan** din 1375. Orașul-port este menționat în formele **Costanza** și chiar **Constanza** în cartă nautică a lui Angelino Dulcert din 1399, în harta lui Iacobus Ginaldis din 1426, pentru ca la Walerand de Wavrin, conducătorul flotei burgunde în cruciada de la 1444-1445, să apară sub forma **Constantza** (deși o traducere a însemnărilor sale îi conferă forma Constantia)...

Forma **Costanza** (care se pronunță Costanța) nu este doar o particularitate italiană. Eludarea primului n este și o particularitate românească, în forme adiacente lui Constantin, precum Costandin (sau Costandina), Costanțiu, Costea etc. Românii dobrogeni au păstrat tradiția numelui Costanțiu, probabil de la împăratul Costanțiu II, acest nume, de botez sau de familie, fiind frecvent între localnici până spre zilele noastre. Este posibil ca genovezii, pisanii, raguzanii și ceilalți să-l fi preluat de la localnici. Forme precum Costansa, Custanțî, Costence, Kiustendje etc. se explică prin diferențe fonetice de la un idiom la altul. La 1846-47, Ion Ghica,

preconizând ideea unui canal navigabil de la Cernavodă la Constanța, folosește forma Custanți, auzită, probabil, de la negustorii vlahi (aromâni). Cum rezultă din scrisoarea publicată de Augustin Z.N. Pop, în iunie 1881, când Eminescu scrie iubitei sale Veronica Micle de la hotelul D'Angleterre, aflat lângă Piața Independenței (azi Ovidiu), poetul dă numele orașului, după localnici, **Costanța**. Dimitrie Sturza, Mihail Kogălniceanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, veniți în orașul de la țărnul mării la inaugurarea statuii lui Ovidiu, din 18 (30) august 1887, folosesc în relatările lor formele Chiostencea, Chiustengea, auzite de la birjarii turci sau tătari care i-au plimbat prin urbe. Eludarea primului n este și aici evidentă, turcii scriind numele orașului Cöstence, inclusiv în publicațiile de după 1878, forma Küstendje fiind paralelă...

Reluând firul istoriei, trebuie să subliniez că genovezii nu ar fi putut face comerț și întemeia contuare comerciale la Chilia, Vicina, Giurgiu, Calafat - pe Dunăre -, dacă nu ar fi avut "puncte" de debarcare și aprovizionare cu apă, alimente etc., pe coastele Mării. Navigația fiind costieră, e posibil ca ei să fi înființat mai întâi contuare comerciale la Constanța și Mangalia (numită, în timp, Pangalia sau Manegalia). Hărțile nautice erau instrumente practice, care însemnau poziția porturilor prielnice, utilizabile pentru navigație și comerț și, mai cu seamă, precizau propriile contuare și chiar colonii. Cu puține excepții, majoritatea comentatorilor consideră hărțile genovezilor ca documente ale prezenței lor la Constanța și Mangalia, nu numai la Licostomion (Chilia) sau Maurocastro (Cetatea Albă) etc., inclusiv prin construcții. Deși probele materiale ale cheurilor, magaziilor etc. construite de ei nu mai există, portul genovez a existat până la venirea otomanilor (sec.XV) și digul, ca și

magaziile lor de piatră, numite de turci "geniviz hambar" vor fi folosite de aceștia. Deși deteriorate în timp, ele au fost descrise de martori iluștri în perioada modernă. La 1850, Ion Ionescu de la Brad, aflat în Dobrogea în dubla sa misiune de raportor al Sultanului și de revoluționar român, scrie că: "Chiustenge a fost un vechi oraș comercial întemeiat de genovezi" și că "portul avea cheuri construite din piatră". La 1859, Camille Allard, medicul Misiunii franceze care a realizat drumul Constanța-Rasova, arată că genovezii au întemeiat la Constanța un contuar comercial, portul fiind "o lucrare a lor". O parte a parapetului din pietre înguste și mortar, care consolida malul, unele magazii genoveze etc. se mai puteau vedea și după amenajările făcute de Compania engleză care a realizat calea ferată Constanța-Cernavodă, inaugurată în 4 oct.1860, în prezența reprezentanților Principatelor Române, Ion Filipescu, Scarlat Ghica și Dionisie Pop-Marțian. În 1884, Bruto Amante, venit la Constanța pentru a vedea locul relegării lui Ovidiu, constată, în afara vestigiilor antice, că "genovezii au construit aici un port important, ale cărui rămășițe (sunt) destul de însemnate". În fine, în prima sa monografie consacrată urbei, "Cercetări asupra orașului Constanța", București, 1897, Marin Ionescu-Dobrogianu (M.D. Ionescu) scria că: "ruinele portului și magaziile genoveze se văd încă". În a doua sa monografie, "Tomi-Constanța", 1931, p.38-39, același autor ține să precizeze că deși "cheiul genovezilor a fost înlocuit de englezi prin noi construcțiuni, totuși ruinele și porțiunea digului din fundul golfului erau în ființă până la acoperirea lor de unele construcții românești"... În lucrările apărute în 1928 și 1936, inginerul Virgil Cotovu, fost director al portului Constanța, arăta că în 1896, cu prilejul unor lucrări de modernizare, s-au găsit grămezi de

arocamente, un mic bazin de 70 pe 40 m., și un cheu în zona cea mai curbată a malului...

Al apropierea mării excluce mediocritatea (La proximité de la mer détruit la petitesse)

În 1346, când încă luminile Bizanțului sclipeau ademenitor până la marginea Asiei, un mic stat feudal, cunoscut ca Țara Cărvunei, numit de genovezi Carbona, avea drept conducător pe românul Balica. Este menționată intervenția lui în disputele pentru tron dintre familiile bizantine. La 1374-1380, urmașul său, Dobrotici sau Dobrotiță, despre care Sergiu Iosipescu și alți istorici au demonstrat clar că era fratele lui Balica, se confruntă cu genovezii. Extinzându-și statul de la Caverna la Mangalia și, de aici, la Silistra, pe Dunăre, va face incursiuni în nordul Dobrogei. În 1381, genovezii câștigă disputa, făcând din Chilia și un avanpost militar (O. Iliescu, "A stăpânit Dobrotici la Gurile Dunării?", în rev. "Pontica", IV, 1971, p.371). Urmășul lui Dobrotici, Ivancu, încheie un tratat cu genovezii la Pera, în 27 mai 1387, după care dispare, în luptele cu turcii. Va fi meritul domnului Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418) de a fi ripostat cu strășnicie expansiunii otomane, asigurându-și controlul asupra Dobrogei. În documente

date în latină, la 1390-91, el se intitulează "terrarum Dobrodicii despotus et Tristri dominus". În timp ce în hrisoavele sale, date de la Curtea de Argeș, în 1387, 1400 și 1415, el se va intitula pe drept, "Domn pe ambele maluri, pe toată Podunavia și până la Marea cea Mare și cetății Dârstorului stăpânitor". Deși nu am reprodus decât finalul titulaturii sale impresionante, care cuprindea teritoriile de la Banatul de Severin la părțile tătărești (Bugeacul), ca și Amlașul și Făgărașul, în nord, și Dobrogea, în sud, cel despre care cronicarul Leunclavius afirma că este "cel mai viteaz și mai ager" dintre principii creștini, rămâne ca o efigie națională și europeană totodată...

Poate că este locul aici de a arăta că explicația numelui Dobrogei, de la despotul Dobrotici, susținută de Nicolae Iorga, Vasile Bogrea, Constantin Brătescu, pe considerentul că, așa cum otomanii au numit Moldova de la Bogdan, Bogdanli sau Kara Bogdania, tot astfel vor fi numit Dobrogea de la Dobrotici, va stârni controverse. Între cei care nu au acceptat această explicație am menționat pe Oreste Tafrali, în lucrarea sa "La Roumanie Transdanubienne - Dobroudja", Paris, 1918, pe Marin Ionescu-Dobrogianu, în însemnările publicate sub titlul "Din istoria Dobrogei", în 1928, pe Gh. I. Brătianu, în primul volum al lucrării sale "La Mer Noire" (apărut în românește în 1988). Tema a fost abordată, între alții, și de Virgil Andronescu, în "Originea numelui Dobrogea". Contestatarii au observat că, dacă otomanii ar fi numit Dobrogea de la Dobrotici, i-ar fi spus Dobroticili sau Kara Dobroticia. Marin Ionescu-Dobrogianu își retrace aproximațiile din "Cercetări...", 1897, p.33, și consideră, în pragul senectuții, în 1928, că este nevoie de o explicație diferită, între numele Dobrogei și cel al lui Dobrotici fiind o asemănare întâmplătoare. Tot astfel, în "Tomi-Constanța",

1931, p.40-41: "Mă îndoiesc că stăpânirea lui Dobrotici (...) să fi lăsat numele Dobrogei" (atenție: autorul scria Dobrogiia și se semna Dobrogiianu!). Cităm în continuare: "Originea numelui ei - cred - că trebuie căutată aiurea; căci tot Dobrogiia se cheamă și un munte din câmpia Tesaliei, pe dreapta lui Peneios (Salemvria), fără să fie nici o legătură între Dobrogiia noastră, muntele grecesc și Dobrotici. Înclin spre părerea lui Hajdeu, că cuvântul ar fi de origine turcească și ar însemna "țară fără păduri", în opoziție cu Deliorman care s-ar traduce "țara plină de păduri" (de fapt, "Pădurea nebună", n.n.). Gh. I. Brătianu, în "Marea Neagră", I, p.329, va scrie: "Numele Dobrogei, derivat multă vreme din cel al prințului Dobrotici din a doua jumătate a secolului XIV, pare să-i fie anterior". Reputatul istoric aduce ca argument numele feminin Dobrogeea, dintr-un document anterior lui Dobrotici... Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu, în "Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi", 1971, p.281, redau titulatura lui Mircea cel Bătrân de la 1390-91, "**terrarum Dobrodicii** despotus", fără a o comenta. Altunde, Constantin C. Giurescu vedea necesară reconsiderarea vechimii numelui Dobrogei, sugerând că acest nume ar putea fi din timpul genovezilor... Mai sus, descriam peripelele corăbierilor italici, cu un secol înaintea lui Dobrotici ("Portulanul Motzo", cu informații de la 1250-1265 etc., față de anii domniei lui Dobrotici, cca 1357-1385). Isprăvile genovezilor, corăbieri temerari și neguțători întreprizi, i-au inspirat pe cronicarii turci, care-i considerau "năzdrăvani", "uriași" etc. Turcii înving pe Ivancu, urmașul lui Dobrotici, la 1387 și invadează Dobrogea, într-o primă incursiune, în 1417, pentru ca, înfrângerea forțelor europene în marea bătălie de la Varna din 1444 - acest Azincourt al Balcanilor - să consfințească crunta lor supremație de cinci veacuri. Inițial au numit-o

Dobruța (Dobrucia) și abia într-o cronică din secolul al XVI-lea a lui Neșri aflăm termenii: Dobrudja-kiri și Dobrudja-oglu, pentru cele două părți ale provinciei, de stepă și de dealuri împădurite. Este posibil ca turcii osmani să fi luat numele **Dobrucia**, pe care-l găsim de altfel și în scrieri moderne, de la genovezi. Genovezii navigau de-a lungul coastei de vest a Mării Negre spre Gurile Dunării mai ales în anotimpul cald. Este știut că iarna, Gurile Dunării, mare parte din Dunărea maritimă îngheață. Aduceau mățăsuri orientale, postav lombard, marochinărie, bijuterii etc. Și își încărcau corăbiile cu grâu (în toiul verii, după secerat), piei de animale, pește, miere, întorcându-se la începutul toamnei, drumul fiind lung. În limba lor, acest pământ dintre Mare și Dunăre, dominat de soare, nu putea fi decât locul unde arde soarele: "Do(ve) brucia il sole", prescurtat "**Do brucia**", devenit nume orientativ și geografic înainte și independent de Dobrotici. Că turcii au preluat numele provinciei dat de genovezi "Do brucia", exact, prin Dobruța (Dobrucia), schimbând doar accentul, apare nu doar ca o ipoteză verosimilă, dar și un fapt, în scrieri turcești și chiar enciclopedii ulterioare. Numele Dobrugia, Dobrogia, apar după colonizările turcofătare din secolele XVI-XVII. Fapt notabil, Camille Allard își intitulează relatarea publicată în "L'illustration" din 1 martie 1856, "La Dobroutcha", și tot astfel, "La Dobroutcha", lucrarea sa apărută la Paris, în 1859...

Secole în șir, Marea Neagră se va numi Kara-I-Deniz, fiind relativ un "lac turcesc", iar portul numit acum Cöstence sau Küstendje își pierde din importanță. Totuși, corăbiile moldovene, numite pânzare, fac negoț la Marea Neagră încă din timpul lui Alexandru cel Bun (1400-1432) și cu evidență în anii lungii și glorioasei domnii a lui Ștefan cel Mare (1457-1504). Pe zidurile unor mănăstiri din nordul Moldovei apar pânzarele moldovene. La

mănăstirea Zografu, de la Sf. Munte Athos, ctitorie a lui Ștefan cel Mare, un turn de veghe, folosit noaptea ca far, orienta corăbiile. Există dovezi că Mihai Viteazul, înfăptuitorul primei uniri a Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei, la 1600, a avut flotă, inclusiv de război. Un raport din Corfu, datat 5 aug. 1599, menționează 200 corăbii muntene care înaintau de-a lungul coastei spre Constantinopol (Valentin Ciorbea, lucr.cit.,p.58). Date interesante despre “schela” Constanței și, uneori, despre așezarea propriu-zisă, le aflăm din relatările călătorilor. La 1585, călătorul italian Sivori menționează schela Constanței, scriind că de aici erau încărcate corăbii nu numai spre Constantinopol, ci și spre Ragusa și Ancona. Învățatul turc Evlia Celebi descrie la mijlocul secolului XVII Constanța ca pe o “așezare cu 150 de case, o schelă, o geamie, 40-50 de hambare, așezate lângă schelă, un han”. Un secol mai târziu, Charles de Peyssonnel, consul francez la hanul tătarilor din Crimeea, scria că din Constanța plecau spre Constantinopol cantități mari de grâu... Oierii transhumanți cu turmele veneau în Dobrogea încă din timpul lui Mircea cel Bătrân, unii rămânând aici, unde, în schimbul unui bir în natură (berbeci), se bucurau de protecție. Cum arată D. Șandru, în lucrarea sa “Mocanii în Dobrogea”, București, 1946, mocanii din Mărginimea Sibiului și Făgăraș au întemeiat sate. Un exemplu este Zebil, forma turcă de la Sibiel... Războaiele ruso-turce, având ca teatru de operații Dobrogea, vor perturba viața așezărilor, producând distrugerii repetate, inclusiv la Constanța. Dacă la 1750, Ch. Peyssonnel, amintit mai sus, ținea să menționeze: “Küstendjé a fost un oraș mare. Acum este comandat de un agă, care are sarcina transportului grâului la Constantinopol”, în 1786, călătorul Wenzel von Brognard descrie magaziiile de cereale și activitatea din port, dar deplânge așezarea

distrusă de război, din 800 de case, rămânând doar 200. După pacea de la Iași (1792) ce marca finalul celui de al patrulea război ruso-turc, Austria obținea dreptul la navigație și comerț la Dunărea de Jos și Marea Neagră. Austriecilor le vor urma mai târziu francezii și englezii, interesați în comerțul cu Principatele Române. Dar până la revirimentele mult așteptate, Constanța va fi distrusă în vara anului 1809 de cazacii conduși de generalul Plotov, și, deși se va reface, la cca 2000 locuitori, fiind dotată și cu un zid de apărare cu bastioane (de la Vila Șutu până în spatele Cercului Militar de azi), orașul este din nou distrus în 1828. Distrugeri, jaf și mizerie, din lunga noapte otomană, pe care doar prezența mării parcă le mai ierta, confirmând profunzimea cugetării neînfricatului ofițer napoleonean, Sthendal, ce titrează acest capitol. Finlandezul Gustav Adolf Ramsay, ofițer în armata rusă, menționează folosirea portului Constanța pentru navele militare și de transport rusești. Probabil că fortăreața de pe țârm (bine redată într-o gravură a lui Hector de Béarn, din august 1828), căzută în mâna rușilor în 25 iunie, va funcționa ca "gară maritimă". N. Taitbout de Marigny, într-o lucrare tipărită la Odesa, în 1830, menționează interesul rușilor față de Constanța, ca și existența unui cheu de piatră, întins spre vest "pe lungimea unui cablu", parțial ruinat.

Constanța “Franceză” și Constanța “Engleză”

Pentru Occident, Europa era delimitată de frontierele Imperiului Roman sub Augustus. Tot ceea ce ieșea din aceste granițe și aparțineau Europei Orientale nu constituia în ochii Occidentului altceva decât o anexă barbară a Europei veritabile, un fel de piață utilă, cel mult, plasării de mărfuri greu vandabile.

Emanciparea coloniilor turcești din Europa (așa cum erau percepute țările balcanice de către Occident) printre care și a Țărilor Române, pe atunci niște suburbii sărace și murdare din extremitatea estică a continentului, cât și a însuși “omului bolnav” ce era Imperiul Otoman, impunea ca unică alternativă deschiderea către puterile apusene, în principal Franța napoleoneană și Anglia burgheză, ce ajunseseră în expansiunea lor economică la gurile Dunării.

Liniile directoare dintotdeauna ale politicii externe britanice, erau orientarea fermă a acesteia, inclusiv pe plan economic spre a menține integritatea teritorială a Imperiului Otoman, ce îndeplinea rolul de pavază în calea expansiunii altor imperialisme mai agresive ce ar fi putut amenința astfel, imperiul colonial britanic.

Cei care, în cursul istoriei, nu au realizat comandamentele imperioase ale acestei politici: Filip al II-

lea, Ludovic al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ai Franței, Napoleon I și al III-lea (parțial), țarii Nicolae I și al II-lea ai Rusiei, împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, Hitler și Mussolini s-au prăbușit ori au fost grav înfrânți. Cei care însă le-au înțeles: cardinalii Richelieu și Mazarin, regele Prusiei, Frederic al II-lea, Talleyrand, Metternich (inițial), contele de Cavour, Bismarck, Gustav Stressemann, au izbândit, după cum se știe, în calculele lor politice.

Astfel, tratatul de la Adrianopol (Edirne) a consfințit deja această liberalizare, având consecințe favorabile comerțului, dictonul mercantil european "laissez faire, laissez passer", dând un serios impuls porturilor de la Dunăre și Mare.

În 1839, Compania austriacă pe Dunăre realiza transporturi regulate de călători, de la Viena la Cernavodă. Călătorii erau transportați la Constanța cu poștalioane sau tramcare trase de cai. Vapoarele Llydului austriac preluau călători, ca și mărfuri, de la Constanța spre Trieste. Dintre călătorii vestiți, menționăm pe marele povestitor danez Hans Christian Andersen (1841), dramaturgul austriac Franz Seraphim Grillparzer (1843), savantul francez Boucher de Perthés (1845), cu interesante relatări. Astfel, Andersen descrie ciobanii români în cojoace mițoase și cu pălării negre pe cap, o stradă îngustă "cât palma" (probabil, Stradela Vântului), Grillparzer este impresionat de surugii și de caii dobrogeni, de taraful românesc de la han, face baie în mare, Boucher de Perthés descrie mozaicul etnic, morile de vânt, casele modeste etc. Consulul britanic la București, Robert Gilmour Colquhoun face în 1840 o schiță a portului Constanța, apreciind că, de la 12-15 corăbii mici, portul ar putea fi amenajat pentru a primi în viitor 50-60 vase de 150-200 tone. Tot el va înainta ideea unei căi ferate de la Constanța la Dunăre. Scriitorul Xavier Hommaire de Hell, călător la 1846, 1847

și 1848, va menționa vechimea Constanței, de la anticul Tomis, cât și importanța portului, sugerând și el necesitatea unor amenajări...

Relatăriile de călătorie erau urmărite nu numai de cititorii curioși, ci și de cercurile comerciale din orașele europene, inclusiv de guverne. Nu întâmplător Sultanul cere, la 1850, economistului și agronomului Ion Ionescu de la Brad să cerceteze "debușeele" Dobrogei și să-i facă un raport economic. Pe de altă parte, Nicolae Bălcescu, aflat la Palermo, în corespondență cu Ion Ghica, ajuns bey de Samos, vor urmări investigațiile demo-sociale ale lui Ion Ionescu și companionului său, inginerul Gr. Ioranu... Aflat la Constanța, Ion Ionescu de la Brad consideră că acesta este locul cel mai prielnic al derulării produselor din Principatele Române, subliniind menirea sa de vad comercial între Orient și Occident. La Cernavodă, o ajută pe soția și copiii lui Kossuth Lajos, în refugiu, să plece cu bine spre Constanța. La Hârșova, scrie despre starostele mocanilor de aici, care era și viceconsul austriac, Nicolae Țârcă, și nu uită să noteze, în corespondența către Ion Ghica, că oierii transilvăneni poartă în desagi nu doar merinde, ci și publicații. Într-o casă, Ionescu află un exemplar din "Proclamația de la Islaz", tipărită de Eliade Rădulescu. În ce privește oierii transilvăneni, Ionescu de la Brad notează, după Jurnalul Lloydului din Trieste, că aceștia dețineau în Dobrogea un milion de oi...

Interesele comerciale românești și franceze se manifestă prin construirea drumului Constanța-Rasova, la 1855, făcut cu căruțe și mână de lucru locală, sub conducerea tehnică a inginerilor francezi Charles Lalanne și Jules Michel, topograf fiind românul Constantin Aninoșanu. Executarea acestui drum de care de transportat produse, începută de la Rasova spre

Constanța, a înaintat rapid, cu sprijinul material al autorităților valahe, fapt recunoscut într-o scrisoare din 15 septembrie 1855, de ing. Charles Lalanne (v. Prof.univ.dr.ing.Nicolae P. Leonăchescu, "Drumul Rasova-Constanța", în rev. "Construcții", nr.2-3, 1987, p.901). Medicul Camille Allard, al acestei misiuni, ne oferă prețioase informații, însoțite de desene sugestive. Aflăm că în portul Constanța exista și un serviciu vamal, iar într-un desen se poate vedea silueta unui far așezat pe console arcuite. Inginerul Lalanne intenționa să aducă în port o mașină de dragaj și să facă unele amenajări. Lucrarea drumului fiind terminată în octombrie 1855, inginerul Lalanne a dispus ca porțiunea paralelă cu cheul și cheul însuși să fie consolidate cu piatră. Nota bene: acest drum cobora direct în port, nu trecea prin oraș, și Compania engleză care va face apoi calea ferată va începe cu acest tronson portuar... Importanța acestui drum de transport, salutăată, cu elogii, de publicații ca "Steaua Dunării", "Patria", "Telegraful Român" din Sibiu etc., se va vedea încă din 1856, când se constată o creștere a traficului de produse de la Dunăre la Mare...

În 18 februarie 1856, Guvernul otoman lua hotărârea de a facilita investițiile străine în vederea efectuării unor lucrări de modernizare, necesare extinderii comerțului și, implicit, a profiturilor rezultate. La 1 septembrie 1857, era semnat actul de concesiune a terenurilor pentru realizarea liniei ferate Constanța-Cernavodă și amenajarea portului Constanța consorțiului englez "Danube and Black Sea Railway and Kustendge Harbour Co Limited" pe o perioadă de 99 de ani. Acest consorțiu întrunea importanți oameni de afaceri din Londra, Manchester, Nottingham și Newcastle. Cum rezultă dintr-un raport al inginerului Thomas Forester, publicat la Londra, în 1857, prin lucrările ce aveau să fie

efectuate, Constanța avea să devină “un port de primă clasă”, rivalizând cu “Odesa și porturile dunărene”, asigurând o creștere substanțială a comerțului cu Principatele Române.

După studiile preliminare efectuate încă în 1856, în anul următor inginerii Charles Liddell și L. Gordon realizează proiectele liniei ferate și portului. Dacă la semnarea contractului de concesiune participase, din partea Consortiului englez, sir Robert Barklay, conducerea lucrărilor va fi încredințată lui John Trevor Barklay, asistat de George și Henry C. Barklay, inginerul Thomas Forester urmărind execuția liniei ferate “pe teren”, împreună cu proiectanții Liddell și Gordon. La lucrările din port își vor aduce contribuția specialiștii militari: colonel N.A. Biddulph și căpitan Spratt. După Valentin Ciorbea (lucr.cit., p.74) englezii au efectuat construcția liniei ferate Constanța-Cernavodă “în lungime de 64,675 km., pe parcursul a doi ani și jumătate”, la Cernavodă amenajând și un mic port fluvial, cu magazii pentru cereale și alte mărfuri. Se pare că englezii s-au confruntat cu mari dificultăți, încă de la Cernavodă și până la Alacap (Poarta Albă), datorită “ochiurilor” mari de apă, altfel spus, mlaștinilor, pe unele desecându-le și acoperindu-le cu piatră, pe altele ocolindu-le, de unde și numeroasele coturi reproșate apoi acestei linii. Inaugurarea liniei ferate care, cronologic, era a doua de pe teritoriul României de azi, a avut loc la Cernavodă, în 22 sept./ 4 oct. 1860, în prezența unei delegații oficiale din Principatele Române, compusă din Ion Filipescu, ministru de Externe, Scarlat Ghica, ministrul Comerțului și Dionisie Pop Marțian, directorul Oficiului Statistic al Munteniei. În ce privește lucrările portuare la Constanța, chiar dacă ele au demarat prin nivelări și construcții auxiliare în port încă din 1858, prin efectuarea liniilor de manevră etc., abia după terminarea căii ferate

care venea în port s-au putut transporta marile cantități de piatră necesare construcției digurilor și cheului propriu-zis, ca și ridicării magaziiilor din port și de pe promontoriu. Interesant este că englezii au folosit inițial terminalul drumului de care făcut de francezi în port, întărindu-l, realizând pe acest tronson o cale ferată de serviciu, mai apoi, după construirea din piatră și mortar a cheului de 400 m., așezând o linie ferată în direcția legătură cu linia principală ce venea de la Cernavodă, pe acest cheu. Pe coasta de sud-est a Constanței, inginerul Artin Aslan, angajat al Companiei, a ridicat în anul 1860 un far, numit de localnici "Farul genovez", care a luminat largul pentru orientarea navelor până în anul 1913. Din digurile de protecție care în proiect trebuiau să însumeze 850 m., englezii au făcut un dig de 250 m. spre nord și altul mai scurt spre sud, despre a cărui lungime nu mă pot pronunța categoric. În raportul locotenent-colonelului Ioan Murgescu din 2 august 1878 este dat de 50 m.. Numai că în "Planul construcțiilor realizate de englezi până la 1870", reprodus de ing. Petre Covacef, după planul semnat Ch. Liddell, Kustendje, 15 oct.1870, dintr-un microfilm de la Arhivele Centrale București, fond Anglia, este dat în lungime de 210 yarzi (190 m.), vezi, în acest sens, lucrarea "Portul Constanța...", apărută în "Analele Dobrogei", serie nouă, an 2, nr.1, Constanța, 1996, p.94 și 103. Paradoxal, au existat comentatori, și mai există, care consideră că digurile și cheul făcute de englezi ar fi fost din... lemn, trecând peste faptul că liniile ferate și trenurile cu vagoane încărcate nu ar fi putut funcționa nici pe cheul de 400 m., nici pe digul de nord de 250 m., dacă erau din ... lemn. Să detaliem deci, cu argumente. Într-un "Jurnal de călătorie în Dobrogea", datat august 1861, Constantin T.Grigorescu și D. Brătianu scriau: "Compania (engleză, n.n.) construia un chei pentru port, aruncând pietrăraie în

mare și făcând și ziduri în mare pentru port”. Aurelia și Ștefan Lăpușan, în “Constanța - Memoria orașului”, 1997, p.8-9 reproduc din arhiva M.A.N., fond 948 RS, secția II informații, dosar nr.2/1882, f.168-170, un pasaj din Raportul lt.-colonel Ioan Murgescu, datat 2 august 1878, din care cităm: “pe cheiul lung de 400 m. despre oraș, și pe diga cea mare se află drumul de fer pe care vin vagoanele de încărcă bastimentele”. În lucrarea sa, din care am mai citat, “Portul Constanța...”, p.86, Valentin Ciorbea, istoric consacrat temei, scrie despre Raportul prezentat de colonelul Ștefan Fălcoianu Ministerului Afacerilor Străine în 19 octombrie 1878, care, deși aprecia (atunci) că nu la Constanța, ci la lacul Razelm ar trebui construit un port modern, criticând lucrările engleze, ca insuficiente, considera apoi (citez după Valentin Ciorbea) că “digul de nord constituia un obstacol în dezvoltarea portului”, dar, ca o dovadă că era convins de soliditatea lui, adăuga că “desființarea lui va costa mai mult decât construirea altuia”... Înainte de a descrie cheul propriu - zis de 400 m., să vedem ce au făcut englezii (cu mâna de lucru locală). Linia din port avea alte două linii scurte de manevră, plus o linie de serviciu realizată pe țărmul înalt (promontoriu). La capetele acestei linii de serviciu de sus (din oraș) se aflau magazii și birouri. La capetele liniilor de manevră din port se aflau hale de întreținere. Compania a mai făcut, până în 1870, un siloz cu două etaje, construind un taluz, astfel ca vagoanele cu cereale să vină până la nivelul estacadei, cât și o hală de calaj pentru repararea navelor de tonaj mic (20-40 tone) etc. Aceste începuturi de modernizare a portului Constanța nu trebuie persiflate, ele fiind remarcabile în perioada respectivă. Cum în 1864-68, John Trevor Barklay și John Stainforth, prin contract cu statul român, execută 19 poduri metalice peste râurile țării, iar frații George și Henry C. Barklay se vor consacra

execuției liniei ferate Rusciuk-Varna, conducerea Companiei engleze la Constanța este încredințată lui Edward Harris, același care va fi mai târziu consul. În 1870, directorul Companiei Edward Harris duce tratative cu autoritățile otomane, nemulțumite de aplicarea unor taxe de ancoraj și de întârzierea finalizării lucrărilor, ceea ce face necesară o nouă Convenție, semnată în 10 octombrie 1870. În comunicarea sa, "Portul Constanța...", apărută în "Analele Dobrogei"; serie nouă, an.2, nr.1, menționată anterior, ing. Petre Covacef aduce câteva informații interesante despre portul făcut de englezi, cu referiri la digul de sud și la cheu. Astfel, la p.94, citim despre "un dig de adăpostire de 210 yds, pe latura de sud, dig care a constituit, până acum câțiva ani, frontul Danelor 9 și 10. Adâncimea bazinului era de 18 picioare. Singurul loc din portul vechi unde se mai păstrează urmele portului englezesc se află la Bazinul pentru șalupe de la Barcagii". La p.102, același autor dă reproducerea Planului portului Constanța, întocmit de specialiștii Companiei, în faza preliminară din 1856-57, unde o "Roză a vânturilor" ne arată motivația dispunerii digurilor. Cum am observat, deosebit de interesant este "Planul construcțiilor realizate de englezi până la 1870", de la p.103, reprodus după un microfilm de la Arhivele Statului București, fond Anglia, în josul căruia citim că autorul a fost Charles Liddell, Kustendje, 15 oct.1870. Se poate urmări clar dispunerea digurilor de apărare și adăpostire, a cheurilor și liniilor ferate etc. Merită să subliniem denumirea cheurilor de acostare (danelor): un Local Quay for Grain de 180 yarzi, căruia i se prevedea un loc pentru un viitor siloz, un alt Quay for Grain, de 50 yarzi, în cotul bazinului, având în continuare un Stone Quay, a cărui lungime nu este precizată, deducând după lungimea liniei că avea 100 yarzi, și până la digul de larg, în linie dreaptă,

un Timber Quay de peste 200 yarzi. Dincolo de aceste inerente aproximații datorate faptului că ultimele două cheuri de acostare nu au specificată lungimea, să notăm că Ch. Liddell dă în culori diferite lucrările efectuate și extinderile cerute de turci. Cum ing. Petre Covacef nu explică în detaliu acest plan al construcției portului la 1870, fiind preocupat să treacă la alte faze de execuție, la următoarele etape ale modernizării portului Constanța (la care vom ajunge mai încolo), rămâne doar să observăm că Stone Quay nu poate însemna decât “cheu de piatră” sau “cheu pentru piatră”, sau și una și alta, iar Timber Quay se poate traduce prin “cheu de lemn”, dar și prin “cheu pentru material lemnos: bușteni, cherestea”. În linii mari, englezii numeau cheurile, după principalele produse de export (care îi interesau în acel moment pe ei): grâu, piatra, lemnul. Că au fost derulate și alte produse, sau că au fost folosite punți de lemn de la cheuri la vase (vapoare, corăbii), sunt detalii de text... Dar în planul respectiv nu apar termeni ca: “open jetty” sau “open pilling pier” (cheu, mol pe piloți), “pontoon pier” (mol din pontoane) sau “floating warf” (doc plutitor) etc. De altfel, este știut că de la Iacobdeal, Greci, Turcoaia etc. erau aduse cu barjele importante cantități de piatră la Cernavodă, unde erau încărcate în vagoane și transportate pe linia engleză la Constanța. Această piatră a fost folosită la terasamentele căii ferate, ca și la construcția digurilor și cheurilor portului Constanța, fiind apoi și un produs de export. Iată de ce ne îndoim că englezii, care făcuseră mari porturi din piatră și ciment, și chiar din beton, la ei, ca și în multe locuri ale lumii, vor fi imitat pe turci, făcând “schele de lemn”. Acestea ar fi trebuit refăcute adesea, nu ar fi rezistat nici la valuri, nici la trepidația feroviară. Chiar dacă în 1870, din motive economice, englezii refuză finalizarea unor lucrări, într-un

raport din 10 februarie 1881, întocmit de inginerii români C.Olănescu și Sp.Iorceanu se estimează răscumpărarea lucrărilor din portul Constanța la 3.823.800 lei, iar a magaziiilor de cereale cu unelte și mașini la 1.761.281 lei. Valentin Ciorbea, lucr.cit.p.87, arată că : "Estimarea construcțiilor s-a făcut la prețurile cu care se puteau executa astfel de construcții în 1881, ținându-se cont de starea reală a acestora". Că porțiuni din digul de nord erau deteriorate în 1881, nu trebuie să mire, atari situații întâmplându-se și în zilele noastre, când mari blocuri de beton din structura digurilor sunt rupte, smulse de forța valurilor. Dar formularea: "estacada și cheiul aveau pereții distruși și înlocuiți cu lemn", arată că ele fuseseră din piatră cu mortar, iar "pereții" nu puteau fi înlocuiți cu lemn ci, în porțiunile avariate, înveliți cu lemn, în vederea reparațiilor, în sensul că atari reparații se făceau cu cofraje din lemn, în care se turna mortar...

Revenind la șirul evenimentelor, trebuie arătat că în 1863, mișcarea vaselor prin portul Constanța a fost de 421 vase, din care 131 austriece, 97 engleze, 17 italiene, ca și vase sub pavilion francez, rus, norvegian, suedez, german și, bineînțeles, numeroase caicuri turcești. Între ian.-nov. 1863 s-au exportat 3710 tone cereale, pentru ca în 1876 să se exporte 206.706 tone cereale, din care grâu 67.196 tone, porumb 61.410 tone etc., mișcarea portului Constanța înregistrând în acest an 317 corăbii și 237 vapoare... Linia ferată și activitatea portuară, casele construite de englezi, ca și de negustori veniți din Levant, vor schimba însăși viața orașului. Într-o scrisoare a pastorului francez Emilien Boré datată 29 sept.1863, trimisă din Istanbul medicului parizian Camille Allard, reprodusă de dr. Nicolae G. Ionescu în lucrarea sa "Euterpe la Tomis", Constanța, 1981, p.16-17, citim: "Am avut plăcerea ca întâmplător - să trec prin Küstendge,

având la mine lucrarea dvs. despre Dobrogea. Totul prezintă o atracție deosebită și nouă, după cei mai bine de opt ani care au trecut. Locurile s-au schimbat de atunci, ameliorându-se. Aflați că o societate engleză a început și dus la bun sfârșit construirea căii ferate dintre Küstendge și Cernavodă. Orașul întâi pomenit a crescut mult și pare să aibă un viitor care-și deschide larg porțile. Se lucrează mereu la facerea unui port adăpostit de un dig care a fost împins mai către larg. Numărul vaselor venite să încarce cereale... crește mereu. Calea mai lungă și mai ocolită - pe la Sulina, a fost înlăturată. Când cheiurile vor fi terminate va fi cu mult mai bine de încărcat și de stabilit legături cu orașul care tinde să se alinieze și europenizeze. Drumul de fier aducând materiale de construcție pentru port, cară în același timp cereale, care sunt ramura cea mai de frunte a comerțului. Englezii și-au așezat chiar pe țărm atelierile și magaziiile, într-o ordine care le face cinste”...

Cu trenul, care făcea două ore de la Cernavodă la Constanța, soseau vizitatori străini, ca și personalități române. Se știe că în 1860, imediat după inaugurarea la Cernavodă a liniei engleze, venea să se informeze la Constanța economistul Dionisie Pop-Marțian, directorul Oficiului Statistic din București, inițiatorul revistei “Analele statistice”, ca și ai “Analelor economice”. Sunt indicii că economistul român, trimis al Domnitorului Alexandru Ioan Cuza să facă o analiză, a fost găzduit în casa căpitanului portului, Iani Macri, care se afla spre capătul străzii Ovidiu, în apropiere de intrarea în port. E posibil să fi discutat cu acesta despre necesitatea dezvoltării portului, ca și a exporturilor din Principatele Române în condițiile create de linia engleză. Nu putem omite vizita însăși a Domnitorului în 1864. Alexandru Ioan Cuza și suita sa, însoțiți de un general turc, coboară din tren în 27 mai 1864, Domnitorul

stă la hotelul "Danubiu", lângă Piața Ovidiu, iar seara, mureșarul de Varna (Constanța era subordonată administrativ și militar sandjacului de Varna) dă un banchet în onoarea sa în salonul hotelului "Bizanț"... La întoarcerea din Constantinopol, la București, în mesajul de deschidere al Corpurilor Legiuitoare, Domnitorul Cuza va sublinia: "necesități comerciale și politice reclamă înființarea unui port la Marea Neagră", sugerând astfel necesitatea unui port românesc și anticipând cursul firesc al istoriei...

Prin 1865, urbea va fi fost mai animată. Surorile Blitzner din târgul austriac la Dunăre, Sonnenberg, fiicele unui capelan, organist, care le învățase muzică, vin "în turneu" la Constanța, în formație gen Damenkapelle, și dau concerte în fosta agoră tomitană, numită poate, încă de atunci Piața Italiană (Ovidiu), pe terasa unui restaurant care, în 1878-79, se numea Orezeanu. Se simțea de acum pregnant acel amestec insolit Orient-Occident, dintre "lumea" Levantului, cu negustori greci, armeni și evrei din Salonic și Trieste, și Occidentul cu negustori și căpitani de vase englezi, francezi, italieni etc. După un turneu de câteva luni la Constantinopol, surorile Blitzner se vor întoarce la Constanța, stabilindu-se aici. Cum scrie dr. Nicolae G. Ionescu, în "Euterpe la Tomis", 1981, p.19-20, erau 6 surori (o altă soră și un frate mai mare rămăseseră la Sonnenberg) și s-au măritat la Constanța, pe rând: Maria, vioara întâi, cu șeful Gării, melomanul și poliglotul Isidor Iașinski; Gabrielle, blândă, frumoasă, ia pe căpitanul portului, Iani Macri, și, mai târziu rămânând văduvă, se va căsători cu primarul Mihail Coiciu; Rose va lua de soț pe marele negustor italian Cosini; cea de a patra se va căsători cu consulul francez; cea de a cincea, cu un inginer român; iar cea de a șasea soră Blitzner, cu un tehnician elvețian...

Cei care veneau cu trenul și poposeau la hotelurile “Danubiu” și “Bizanț” ori la Hanul lui Hagi Stoian, își luau bilete de vapor de la Compania din Trieste sau de la Compania italiană “Florio e Rubattino” care-și aveau sediile în Piața Italiană (Ovidiu). Că în această piață nu era nici un “obor de cereale”, cum au zis unii și cred alții și azi, apare cu evidență nu numai prin existența hotelurilor “Danubiu” și “Bizanț”, a reprezentanțelor Companiilor, ori a restaurantului cu terasă numit apoi Orezeanu, aflat aproximativ pe locul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie, dar și prin persistența unor vestigii antice (fragmente de coloane, frize etc.) care acopereau părți din piață. Emile Isambert, membru al Societății de Geografie din Paris, vizitează urbea pontică la 1872, cercetând, după relatările făcute la 1856 și 1859 de Camille Allard, antichitățile greco-romane, existente în aer liber, fără a-l interesa așezarea sau portul, lipsindu-ne deci de unele aspecte concrete, “la zi”. Raportul său, publicat în Buletinul Societății, în anul 1873, este, cum remarcă M. Ionescu-Dobrogianu în “Tomi-Constanța”, 1931, p.69, “luat în mare parte după Camille Allard”, cu informații deci anterioare vizitei sale. Interesează, totuși, unele aspecte, menționate de Isambert. Ni se confirmă că inscripțiile antice “aduse în Franța de inginerul Lalanne și de intendentul Blondeau, în număr de zece” au fost descifrate de León Régnier, care “a identificat actuala Kustendje cu anticul Tomis”. Ține să adauge o constatare personală: “Orașul poartă și acum numele de **Constantza** (francezii nu au “ț”, n.n.), afară de cel turcesc”. Isambert descrie “mormanele” vestigiilor arheologice din piață, unele spre malul portului, în dreptul Edificiului roman cu mozaic... Trebuie precizat că dacă inginerul Lalanne ia din Constanța inscripții (aflate la Muzeul Luvru din Paris), căpitanul de Intendență Eugene Blondeau, împreună cu

arheologul Charles Robert (v.Pippidi), la 1856, iau o serie de obiecte arheologice pe care le duc la Muzeul din Metz, publicând și o listă în acest sens, apoi o scurtă lucrare. Dar, între 1858-1876, funcționari și tehnicienii ai Companiei engleze iau și ei obiecte arheologice, care ajung la British Museum din Londra, contribuind astfel la faima Constanței. Căci practic, cât și științific, aceste vestigii antice au fost salvate și puse în lumină, în plan european, în vreme ce numeroase altele au fost folosite la construcția caselor, deci pierdute sau deteriorate. De altfel, antichitățile Constanței, ca și ale Dobrogei în genere, în acel amurg al stăpânirii otomane, erau din punct de vedere juridic "teren de mână moartă", nefiind adjudecate de nimeni, până la 1879 când se iau primele măsuri de protejare, de prefectul Remus Opreanu, apoi de directorul Muzeului Național de Antichități, marele arheolog Grigore Tocilescu, de Academia Română și alte foruri. Într-un raport trimis din Constanța, în 29 septembrie 1886, viceconsulul Franței în urbea tomitană, U. Chausserie, scria domnului de Freycinet, ministrul Afacerilor Străine, atunci și președinte al Consiliului de Miniștri al Franței: "Terenul pe care este construit orașul Constanța, vechiul Tomis, este bogat în urme vechi de toate felurile. Când englezii au construit linia ferată Cernavodă-Constanța au găsit aici statui, fragmente de coloane, vase, pe care le-au încărcat într-o corabie. Astăzi rar se întâmplă să se sape temeliiile unei case fără să se aducă la lumina zilei vase de sticlă sau din ceramică, fie pietre cu inscripții grecești și latine. Dar proprietarii se arată fără milă..., le sparg în bucăți pentru a le transforma în piatră de construcție din teama că autoritățile să nu le ia în posesie. Domnul Licen, consul onorific al Austro-Ungariei și consul al Prusiei, găsisse piese de mozaic și fragmente arhitecturale într-un teren pe care construia,

mi-a mărturisit că a spart aceste obiecte (...) ce înlocuiau în mod avantajos câteva sute de cărămizi. Dacă un membru al corpului consular este capabil de un asemenea vandalism, se poate face ușor o idee de procedeele vulgului” (“Din tezaurul documentar dobrogean”, București, 1988, p.124).

Politica statelor europene de dezvoltare a relațiilor comerciale Occident-Orient a dus la apariția la Constanța a unor reprezentanțe diplomatice, aprobate ca atare de autoritățile otomane. Acei “konsullus vekileri”, înscrisi în actele turcești “sâlname”, se vor instala, făcându-și case (vile) în preajma portului (str.Ovidiu, str. Marc Aureliu, Bd-ul Elisabeta), după cum urmează: din oct.1861, consulatul Austriei; din dec.1862, viceconsulatele Marii Britanii și Franței; din 1865, cel al Prusiei; un consulat comun Suedia-Norvegia datează din 1865, fiind menționat și în 1868, iar din 1870 se separă; viceconsulatele Rusiei și Spaniei datează din 1869. În anul 1876 existau la Constanța consulate sau viceconsulate ale Marii Britanii, Franței Austro-Ungariei, Italiei, Prusiei, Spaniei, Suediei și Norvegiei, Grecia având și ea o reprezentanță diplomatică... Dovadă a interesului comercial sporit acordat acestui port, Constanța era sediul reprezentanțelor unor mari companii de navigație, ca “Messageries Maritimes” din Marsilia, Lloydul austriac din Trieste, compania italiană “Florio e Rubattino”, societatea “Johnston” cu sedii la Londra și Liverpool, compania “Wilson” din Hull, “Deutsche Levante” din Hamburg etc. În 1876, “Messageries Maritimes” a fost înregistrată la Constanța cu 78 vapoare, Lloydul austriac din Trieste cu 47 de vapoare, iar compania italiană “Florio e Rubattino” cu 22... Activitatea în portul Constanța, înaintea începerii ostilităților din mai 1877, ale unor vase sub pavilion turcesc, numite “bastimente”, deși erau comerciale

(probabil, datorită dimensiunii lor, ori dotării lor cu motoare cu aburi) ai căror proprietari și căpitani erau români ca: Ion Vasile, Ion Gheorghe Anghelu, Ion Atanasiu etc., rezultă din gazeta "Farul Constanței", nr.3 din 24 mai 1880, ca și din Documentele publicate de Tudor Mateescu. Alte date le aflăm în relatările baronului Willelm d'Hogguer, vicontelui Alfred de Caston etc., ori în cercetări recente, efectuate de Anca Ghiță la Suleymanye și Beledye Arshivi din Istanbul... Vom vedea că adevărata dezvoltare a orașului și portului Constanța se va înfăptui după revenirea Dobrogei în cadrul legitim al statului român, în 23 nov.1878.

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

*“Nu atât talentele și inteligențele, cât mai
ales caracterele construiesc viața popoarelor”*

Carol I al României

PARTEA A DOUA

Renașterea Orașului

Renașterea orașului

A firmația că, după patru secole și jumătate de dominație otomană, revenirea Dobrogei la România, în urma Războiului de Independență din 1877-78, a constituit începutul unei renașteri, în multiple planuri, a acestui teritoriu străbun, este valabilă, cu evidență, și pentru Constanța, merită, în noile condiții, să fie poarta țării spre mărire lumii. Merită menționat entuziasmul cu care locuitorii au întâmpinat acest eveniment. Cum ar spune Chombart de Lauwe, aspirațiile lor, amânate atâta vreme, căpătau, în fine, un orizont cert. În Proclamația adresată de Domnitorul Carol I cel Înțelept locuitorilor Dobrogei, se reliefa că reunirea provinciei transdunărene cu Țara era un act de dreptate, irevocabil, că autoritățile române erau însărcinate să pună capăt dureroaselor încercări din trecut, fiind chemate “de a vindeca rănila războiului, de a apăra persoana și interesele voastre legiuite, în sfârșit, de a vă dezvolta bunăstarea materială și morală”. Domnitorul arăta că tricolorul românesc “va fi pentru voi drapelul libertății, al dreptății și al păcii” și adresa urarea “ca această zi să devie pentru această parte a României, începutul unui viitor de pace și de înflorire” (“Dobrogea. Cincizeci de ani de viață românească”, București, 1928, p.345-346).

Trupele și autoritățile române sosesc la Constanța, fiind întâmpinate de localnici, în 23 nov.1878, cu “strigăte de entuziasm”, casele, balcoanele erau împodobite cu steaguri tricolore, covoare și ghirlande de verdeață. La

intrarea în vechea agoră tomitană, care se va numi Piața Independenței (Ovidiu), era un arc de triumf. La lăsarea seriei, nota corespondentul ziarului bucureștean "Pressa", "toată populațiunea a luat parte", "iluminațiunea de ast-noapte a fost splendidă, credeam a fi la București, în zilele de sărbători naționale". De altfel, întru amintirea acestei zile, actuala stradă Arhiepiscopiei a primit numele 23 Noiembrie 1878, iar piața din fața Muzeului de Artă Populară (Poșta Veche) a primit același nume. După cum, în amintirea eroismului și jertfelor ostașilor români la Grivița, Plevna și Smârdan, două piețe vor primi numele Grivița I (între Biserica "Adormirea" și str. Mihai Viteazul) și Grivița II (actuala Piața Grivița), unite de strada cu același nume, alte două străzi fiind numite Plevnei și Smârdan... Deși era începutul iernii, însuflețirea locuitorilor de diferite etnii, sătui de războaie, năzuind la un trai sigur, era reală. Acei constănțeni care aclamau Armata Română și noile autorități erau greci, turci și tătari, români și aromâni, evrei, armeni etc. Aici trebuie să corectăm ideea eronată după care în Constanța nu ar fi fost români. Am văzut că, la 1876, proprietarii și căpitanii unor "bastimente" comerciale din port erau Ion Vasile, Ion Gheorghe Anghelu, Ion Atanasiu etc. Vom vedea în primele ordonanțe ale prefectului Remus Opreanu, de la începutul anului 1879, specificate ca repere de străzi, numele caselor lui Economu, Ion Poenaru Bordea, Sasso (Sassu) etc. ca existente dinainte de 1878. În cercetarea Ancăi Ghiță, apărută în rev. "România de la Mare", serie nouă, nr.1 din 1992, p.70-71, publicație a Asociației Cultural-Istorice Dobrogene "România de la Mare" - organizație culturală ctitorită de prietenul meu din copilărie, strălucitul istoric Stoica Lascu, președintele asociației, eu îndeplinind funcția de secretar - sunt menționate numele unor fruntași români, constănțeni, numiți în Consiliul de administrație al

kazalei Kustendje ca: Dumitrache, Ionițiu, Cristu, Macri, Marcu, ori în Consiliul Primăriei, alături de caimacam și alți 4-6 membri musulmani, frunțași precum Costache, Gane, Gavriș, Ilie Macovan, Nichifor, Nicoară, Raicu, Riga etc., ca și în Consiliul de Judecată, nemusulmanii aleși ca jurați Gavriș, Petrache, Ispirache, nume de frunțași români apărând și în Comisia pentru înregistrarea bunurilor imobiliare ca: Petre Savu, Dimitrie, Mănucu, Niculache etc. Alegerea lor în consiliile respective evidențiază faptul că ei reprezentau interesele românești din orașul aflat sub cărmuire otomană, Anca Ghiață citând din Arhivele otomane din Istanbul, la 1868-1876. De altfel, și baronul Wilhelm d'Hogguer, în lucrarea sa "Renseignements sur la Dobrodja", feb.1879, scriind despre Constanța de dinainte de instalarea autorităților românești, menționează, alături de greci și tătari, pe români... Un alt argument, pe care-l considerăm demn de luare aminte, îl constituie numele unor străzi constănțene dinainte de 1878, dat și acceptat real de toți localnicii, multe fiind preluate ca atare după 23 nov.1878. Cum turcii au dat puține nume străzilor (îndeobște casele turcești fiind cu spatele la stradă), existând doar numele unor cartiere, (Fanar, Azizie, Cealâc), nume ca str. Cărămidari, Fructelor, Gării, Brașoveni, Fântânei, Pescari, Vântului, Mării, Viilor etc. au fost date de localnici români, care aveau case pe majoritatea din ele... Intrigă, de asemenea, persistența unor autori de a micșora numărul locuitorilor, ori de a considera acest oraș portuar, comercial, consular, ca un "sat". O așezare trebuie privită în funcțiile sale și în coordonatele sale spațio-temporale. Oricine știe că un oraș este o piață de desfacere pentru produsele populației rurale din sate. Dacă este port și are sute de comercianți, unii mari angroșiști, exportatori de produse, reprezentanțe comerciale și diplomatice etc., cum era Constanța din a

doua jumătate a secolului XIX, să nu ne mire că majoritatea vizitatorilor străini care au scris despre el l-au considerat oraș, iar unii, i-au prezis “un viitor care-și deschide larg porțile”. Că au fost războaie, pustiiri, jafuri, istoria ne arată destule atari aspecte din diferite habitate ale lumii, să reținem că orașul a renăscut mereu din propria cenușă, ca să folosim o expresie consacrată. Că la 1857, inginerul Thomas Forester zițe despre Constanța că era o așezare modestă care trebuia legată cu lumea prin două căi: calea ferată la Dunăre, principala arteră fluvială vest-est, și facerea unui port, cu linii ferate, diguri și cheuri, magazii și silozuri, accentul cade aici tocmai pe dezvoltarea acelei așezări modeste, ceea ce s-a și întâmplat, în etapele cunoscute. Dacă vizitatorii sau experții străini și români au scris despre Constanța la 1862-65, la 1878-79, și la 1884-85 ca despre un oraș, autori de după, unii chiar din zilele noastre i-au zis “sat”. Aici trebuie să atragem atenția că s-a întâmplat un fel de “contaminare” în lanț, de la M. Ionescu-Dobrogianu încoace, anume, cei care au luat unele afirmații, din monografiile lui M. Ionescu-Dobrogianu, **ca atare**. Trebuie arătat că nimeni nu e perfect, existând diferențe de la monografia din 1897, la cea din 1931, că magistrul se lasă uneori “purtat” de temperament, exagerând în minus sau în plus, negând evidențe sau chiar... contrazicându-se. Subliniem că M. Ionescu-Dobrogianu rămâne o sursă indispensabilă în multe aspecte, dar că trebuie citit cu atenție și chiar cu ochi critic... Spre a da un exemplu de “contaminare” în lanț, de la M. Ionescu-Dobrogianu încoace, că va fi fost un Obor la 1879 (!) în Piața Ovidiu, și subsemnatul, împreună cu distinsul publicist Constantin Cioroiu, am crezut în spusa magistrului, e drept, fără a exagera ca alți autori, care au scris că fantomaticul Obor ar fi fost și la 1884-85 în piața publică, despre care au

negat că ar fi avut case, deși Recesământul din 1884-85 atestă o "mobilare" maximă am zice, cu 36 clădiri, din care 32 cu două etaje și una cu mai multe... Cum, pe parcursul lucrării vom explica mai pe larg ațari aspecte, cu precizările de rigoare, să revenim la populația orașului în 23 noiembrie 1878, confruntând afirmațiile lui M. Ionescu-Dobrogianu cu alte surse.

Încă la 1859, consulul grec la Varna, Andrei Papadopoulos-Vetros considera Constanța drept "un mic oraș" cu 3000 de suflete, din care "500 sunt supuși greci" (Adrian Rădulescu, Stoica Lascu, Puiu Hașotti, "Constanța", ghid, București, 1985, p.30). La 1863, cum am văzut, pastorul Emilien Boré scria că "orașul... a crescut mult", tinzând să "se europenizeze"... Alți "martori", la fel. Dar, în prima sa monografie, "Cercetări asupra orașului Constanța", București, 1897, p.35, M.D.Ionescu (Marin Ionescu-Dobrogianu) scrie că: "În 1860, Constanța era cel mai neînsemnat sătuc turcesc. Câteva colibe de lemn formau toate edificiile sale, câteva zeci de suflete populațiunea sa". Cum în 1855 francezii făcuseră drumul de care între Constanța și Rasova, iar în 1860 s-a inaugurat calea ferată Constanța-Cernavodă, în acești ani nefiind nici un război, în 1860, Dionisie Pop-Marțian constatând la fața locului importanța Constanței, afirmația magistrului este cel puțin paradoxală. Explicația, însă, vine curând, în sensul că această litotă servea autorului să sublinieze beneficiile aduse de Compania engleză, la p.36 arătând că, în 1869, "Sătucul Constanța se acoperea cu edificii cu mai multe etaje și cu magazii", Constanța fiind "transformată într-un oraș care număra mai bine de 400 clădiri de piatră" și avea o "populațiune de 6000 suflete". Același M.D. Ionescu (M. Ionescu-Dobrogianu) scrie că în 1872, geograful Emile Isambert aproxima populația orașului la 3-4 mii, din care o mie erau

comercianți greci. Chiar dacă nu vor fi fost decât câteva sute de comercianți greci, plus evrei, armeni, italieni etc., Constanța își justifica numele de oraș numai și prin acest fapt... Să vedem acum ce scrie Ionescu-Dobrogianu despre populația Constanței la 1879. În cea de a doua monografie, "Tomi-Constanța", 1931, p.75, magistrul este preocupat, de această dată, să demonstreze că orașul a fost într-un "stadiu de adormire până la 1895 inclusiv". În acest sens, face afirmația că: "Recensământul ce s-a făcut, la începutul anului 1879, a dat o numărătoare de 4.530 suflete, în care s-au socotit armata și funcționarii. Scăzându-se, rămâne o populație locală de 3.000". Autorii dinspre zilele noastre au scris, oarecum prudenți, 3-4 mii, fără a-și da seama că au căzut deja în mreaja magistrului. Să vedem acum ce spun alte surse despre populația Constanței la 1878. Vicontele Alfred de Caston vine de la Consulatul din Tulcea la Constanța în 1878, unde se informează detaliat asupra aspectelor demografice, economice etc., după care, în lucrarea sa "Voyage dans la Dobrodja" (1878), p.50, scrie că populația Constanței era de 4.929 locuitori, stabiliți aici înainte de venirea autorităților române. Corespondentul ziarului bucureștean "Pressa", aflat în 23 nov. 1878 la Constanța, dă cifra 5.000. În această cifră nu puteau fi incluse trupele abia intrate în oraș, ori autoritățile, deoarece el se referea expres la "populațiunea" care le aclama. Pentru a șterge orice îndoială asupra acestui aspect este bine să precizăm că, în "Monitorul Oficial" nr.255, din 16/28 nov. 1878, p.7161, Constanța era trecută cu 5.204 locuitori. Recensământul la care se referă M. Ionescu-Dobrogianu, de la începutul anului 1879, era, în primul rând, un recensământ al proprietăților (caselor) din zona peninsulară, anume până la fosta Gară (1862, care a funcționat aproape un secol), așa că cifra

de 4.530 suflete, nu numai că nu cuprindea armata abia venită, dar nici locuitorii dinafara zonei peninsulare. Recensământul fusese făcut din considerente preponderent fiscale, în condițiile în care administrația ținea să estimeze sursele de venituri. Recenzentul George I. Auneanu nu a luat în calcul bordeele tătărești aflate lângă Grădina Beledie (azi Parcul Teatrului), nici bordeele sau barăcile aflate în zona actualului magazin universal "Tomis", în care locuiau căruțași, ori muncitori portuari. Considerați flotanți pe de o parte și noncontribuabili, neavând proprietăți în oraș, militarii țineau de evidența Armatei și nu a Primăriei. Ostașii Regimentului IV Vânători (de Munte), eșalon de elită al Armatei Române, au fost cazați, în condițiile precare ale sfârșitului războiului, în magazii ori clădiri de piatră, amenajate încă din 16 nov. ca dormitoare, pe strada care se va numi apoi Vânători (până târziu, înspre noi). Tot astfel au fost încartiruiți și ostașii bateriei de artilerie, în magazii amenajate lângă curbura străzii Romane (D.A. Sturdza, azi Revoluției), ca și escadronul de cavalerie, pe strada numită temporar Călărașilor (azi Cristea Georgescu). De altfel, în 26 feb. 1879, Regimentul IV Vânători părăsea orașul, ostașii fiind demobilizați (era pace), iar artileriștii plecau în apr. 1880. Roșiorii din cadrul Regimentului II Roșiori, sosiți în 15 dec. 1878, vor da numele străzii Roșiori (azi Dr. Cantacuzino), deși părăsesc orașul în 4 nov. 1879, venind apoi cei din Regimentul I Roșiori, în 31 mai 1880, pentru ca să părăsească orașul în 22 apr. 1881. Mișcarea acestor eșaloane se făcea din considerente strict militare și M. Ionescu-Dobrogianu, din care am reprodus unele din aceste date, le știa bine, dându-ne astfel un contraargument la afirmația sa din 1931... Armata va folosi case și magazii engleze, din zona Catedralei, sau din str. Diviziei, str. Dorobanți (apoi Scarlat Vârnav, azi

1907), până la construirea în 1886 a cazărmilor proprii din str. Mircea care, în planul orașului întocmit în 1893 de ing. V. Simu sunt numite Cazarma Infanteriei și Cazarma Vânătorilor. Regimentul 9 Călărași, sosit în oraș în apr. 1895, se va instala probabil în spațiul dintre Bulevardul Mamaia și Spitalul actual, dând apoi numele străzii Călărași (cu același nume și azi). Unități militare au fost și pe unele străzi adiacente. În ce privește numele Vânători, dat străzii zisă azi Luntrei (zona Catedralei) a rămas nu pentru că acolo ar fi fost încartiruiți timp de un secol Vânătorii de Munte, ci poate pentru că acest nume era emblematic, plăcând locuitorilor și edililor care s-au succedat.

Constanța

1878 - 1879

Am definit deja diferitele perioade din istoria Constanței, funcția comercială și de vad portuar a acestui oraș, ca și condițiile, uneori dramatice, chiar tragice prin care a trecut. Față de alte războaie ruso-turce, când rușii făcuseră mari avarii, prin iulie 1877, autoritățile turcești părăsesc orașul, datorită asaltului dinspre uscat al trupelor rusești, iar bateria rusă instalată în zona Catedralei (de azi) se confruntă cu două cuirasate turcești care bombardează câteva case pe coastă și magazinele din jur. Din nou, ne aflăm față cu o informație pare-se exagerată a lui M. Ionescu-Dobrogianu, după care bulgarii ar fi devastat casele turcești din zona Geamiei Mahmudia (lângă Piață) spre port..., dar tot magistrul arată că orașul trecuse sub controlul Companiei engleze, care tocmai gardiști ce patrulau pe străzi, amenajase felinare care să lumineze noaptea etc. Când autoritățile române se instalează într-un grup de case de pe strada Traian, ele se confruntă cu dificultățile unei activități de pionierat, cât și cu pretențiile Companiei engleze care deținea case, magazine, terenuri, nu numai în port, ci și în oraș. După "lunga noapte otomană", cum este definită, această fatidică perioadă multiseculară ce a cuprins întreaga peninsulă Balcanică, caracterizându-se printr-o profundă stagnare (este concluzia la care a ajuns și celebrul istoric Arnold J. Toinbee, calificând primitiva

societate otomană, prin sintagma ce nu mai necesită traducere: “an arrested civilization”) și după un război, autoritățile române vor acționa cu energie și pricepere pentru a moderniza și extinde urbea lui Ovidiu. Aici trebuie să recunosc că, față cu lipsa unor dotări elementare (conduce cu apă potabilă, pavaje, canalizări) și eu am fost înclinat să descriu această urbe, la 1878, ca pe un “sat”. Aceasta poate și pentru că mulți autori au insistat pe descrierea doar a unor bordeie, case abandonate, barăci, maidane etc., fără a încerca să reconstituie imaginile reale, chiar și contrastante ale acestei urbe, la venirea autorităților române. Constanța era o așezare specific portuară, comercială, oferind imagini contrastante, cu case din cărămidă, etajate, magazine din paiantă, alături de magazii din piatră sau din scânduri, cu case boierești, vile consulare, hoteluri, alături de barăci, cu cafenele și chiar grădini de vară, alături de maidane sau case părăsite etc. Dar oare astăzi nu sunt, de la Poșta Veche și până în Piața Ovidiu, destule case în ruină, barăci, maidane, ori case abandonate, cu ferestre sparte, cu acoperișuri găurite, cu balcoane ce stau să cadă peste trecători?! Și nu ne aflăm după Războiul de la 1877-78...

Jean Cocteau delimita Estul ca “începând de acolo de unde nimic nu se mai întreține!” Situația edilitară dramatică actuală, care necesită urgente inițiative restauratorii, mă fac să mă gândesc la două lucruri, cred eu posibile.

Un prim aspect l-am exprimat printr-o idee mai amplă pe care am avansat-o municipalității constănțene, mediatizând-o și în publicația constănțeană “Cetatea”, pe care am editat-o cu un grup de entuziaști, imediat după Revoluție.

Puneam problema faptului că centrul tradițional istoric al orașului, cartierul vechi Peninsula se află într-un

continuu proces de degradare fizică a clădirilor, a infrastructurii în general, fiind amenințat cu ștergerea identității sale culturale.

Subliniam totodată faptul că în ciuda intereselor majorității cetățenilor orașului, zona centrală dintre Casa Albă până dincolo de Piața Ovidiu spre "Cazino" a intrat practic încă de pe vremea comunismului în stăpânirea unei populații interlope.

Din discuțiile colegiale purtate de-a lungul anilor cu foștii mei conducători aflați odinioară în fruntea Consiliului Popular al Municipiului Constanța am înțeles fără ocolișuri că încă din perioada comunistă, a existat o presiune irezistibilă, cu precădere din partea unei populații parazitare, din care nu lipseau romii, de a locui în aceste imobile.

Erau motivați, pe de o parte de chirii substanțial mai mici, iar pe de altă parte datorită faptului că acolo își puteau relua mai lesne arhaicul lor mod de viață aproape tribal. Astfel, chiar dacă fostul primar Gheorghe Marinică sau fostul prim-vicepreședinte Marin Neațu (Minel), cu secundul său, vicepreședintele Stelian Bărbat, erau bine intenționați și le atribuiau acestora repartiții locative în apartamente convenționale, ei rămâneau neclintiți în opțiunea lor, (de neînțeles pentru constănțeni), preferând să facă apoi schimburi de locuințe cu aceste case, iar alții chiar să le ocupe abuziv - fenomen extins după Revoluție. Și astfel, încetul cu încetul, sute de imobile au ajuns practic niște ruine părăsite, transformate în dormitoare pentru boschetari. Aici o întreagă civilizație agonizează sub maldăre de gunoaie.

Tabloul acesta sumbru mi-a fost întregit și de către fostul prim-vicepreședinte al Consiliului Popular Județean, distinsul expert contabil Ion Poppa, care a mai subliniat că în plus, situația acestor case istorice este complicată și de

avariile serioase produse de cutremurele din 1977, 1986 și chiar și de cel din 1940.

Astfel că ele erau privite cu multă suspiciune de potențialii îndreptățiți la repartiții de locuințe din fondurile statului, care le refuzau de aceea sistematic.

De altfel, lucizii mei șefi, de la "Plan" și "Administrația Financiară Județeană", Nicu Tudoran și respectiv Emil Trandaș, adevăratele "eminențe cenușii" ce gospodăreau la propriu județul pe atunci, erau bineînțele sceptici, conștientizând pe deplin că numai din resurse locale, nu se puteau atrage fonduri de o asemenea anvergură, pentru a putea remedia situația deplorabilă în care fuseseră abandonate aceste clădiri.

Această degradare accentuată împotriva căreia liderii de atunci, cu toată buna lor credință și manifestul lor patriotism local, nu puteau întreprinde nimic - întreg aparatul Consiliului Popular Municipal, din care făcea parte pe atunci și Circumscripția noastră financiară, obținuse înaltul titlu de "Erou în întrecerea socialistă" dintre municipiile țării pe anul 1986 - în lipsa unor fonduri special alocate (pentru a întoarce cu fața către mare și orașul vechi, astfel renăscut), nu era decât pretextul a ceea ce se pregătea de la "Centru".

Ca și în Bucureștiul groaznic mutilat, lama buldozerului urma să radă, într-o orgie a distrugerilor, întreg spațiul construit cuprins între Primărie și "Cazino".

Modelul stalinist demolator cu pandantivul său un feudalism industrial sinistru, ne-au fost impuse cu sălbăticie de pecinginea roșie, întocmai ca să șteargă orice altă istorie scrisă în piatră. Ele au fost apoi apărate cu fanatism de Ceaușescu - acest țăran răzbunător, ajuns din cizmar, șef de stat - până-n ultimul ceas al vieții sale din fața plutonului de execuție de la 25 decembrie 1989

(după ce în prealabil dăduse bestialele ordine de a se trage în propriul popor).

Revenind la noțiunea de “Patrimoniu cultural și istoric” al Constanței, apreciam că aceasta nu trebuie limitată la imobilele aflate pe lista monumentelor istorice, ci ea trebuie extinsă la tot întreg ansamblul arhitectural construit înainte de anii '50 de către fosta burghezie (regretata acum, clasă de mijloc).

Propuneam în esență constituirea în zona veche - Peninsula, prin măsuri urbanistice ferme a ceea ce în limba germană este definit drept “Alt Stadt” (orașul vechi), în stilul neoclasic dominant.

Pentru a sublinia totodată forța modelului interetnic dobrogean, sugeram și construirea în acest cadru a unui centru al minorităților în sensul recomandărilor Consiliului Europei, dar mai ales în spiritul chemării poetului medieval turc Yunus Emre:

“Veniți să ne cunoaștem toți! / Să știm al vieții noastre rost, / Să iubim, să fim iubiți, / Căci nimeni lumea n-o va moșteni!”.

Mai imaginam proiecte pentru readucerea în acest spațiu tradițional, a unor activități comerciale pitorești derulate de minoritățile etnice (activități ce țineau de specificul locului și care ar putea învia fluxul turistic natural al acestei zone, ca de exemplu: simigerii și patiserii turcești tradiționale, ceainării și cafenele de expresie levantină, taverne grecești etc.), precum și alte activități derulate în parteneriate intersectoriale cu organizații neguvernamentale, cât și cu consulatele minorităților conlocuitoare pentru remodelarea unor trasee turistice în segmente zonale etnice, etc.

O asemenea bijuterie arhitecturală renăscută miraculos din ruinele războiului, am avut ocazia să admir în vestitul Nürnberg, oraș despre care, prietenul meu

stabilit acolo, Cristi Angelo Trifan, mi-a mărturisit că este mângâiat în Germania cu apelativul “Orașul lui Moș Crăciun”.

Dar pentru ca aceste proiecte să devină realitate, gândul mă împinge la exemplele istorice întru îndeplinirea celui de-al doilea deziderat: apariția aceluși edil providențial Salvator al Cetății, așa cum a apărut și Napoleon, tot după o Revoluție și care întruchipa mitul salvatorului societății vremii sale. Necesitatea obiectivă a apariției și la noi a acestui Salvator al Urbei, (ce în situația dată ar trebui să fie mai laborios și mai insprtat decât cei trei iluștri primari, Ion Bănescu, Virgil Andronescu și Titus Cănanău la un loc), ca de altfel și acest exemplu, mi-au fost inspirate de cursul istoricului Jean Tulard despre “influența revoluției franceze în emanciparea economică și socială a popoarelor din cadrul țărilor Europei Centrale și Orientale”, pe care am avut onoarea să-l audiez în amfiteatrul Guizot din Sorbona, în vara lui '95, în contextul perioadei mele bursiere din capitala Franței.

Revenind la Constanța de la 1878, și după, mulți autori citează cumiți din Marin Ionescu-Dobrogianu, fără să-i mai intereseze altceva: Constanța avea 7 mori de vânt, 26 stâlpi de lemn cu 46 felinare cu petrol, 80 de sacale trase de cai, dughene, un abator din scânduri și, doar cei care au citit câteceva prin referatele comunale, adaugă “un șir de case foste engleze folosite ca locuințe de funcționarii C.F.R.”. Chiar dacă M. Ionescu-Dobrogianu a exagerat scriind că, la 1869, englezii construiseră 400 de case și magazine din piatră, numărul lor va fi fost considerabil, atât în port, cât și pe promontoriu, ori pe diferite străzi ale orașului. Dacă în 1863, pastorul Emilian Boré scria medicului Camille Allard că, datorită Companiei engleze, orașul începea a se europeaniza, aspecte de la 1865, 1870, 1875-76, arată același impact favorabil

dezvoltării oraşului, prezenţa consulatelor, a unor reprezentanţe comerciale, existenţa unor case de comerţ locale, cu legături în Levant, dar şi în Principatele Române ş.a. Din cercetările Ancăi Ghiaţă, publicate în revista "România de la Mare", serie nouă, publicaţie a Asociaţiei Cultural-Istorice Dobrogene cu acelaşi nume, rezultă numele unor negustori, armatori sau proprietari ca Bercovici, Costache, Gane, Gavriş, Nicoară, Raicu etc.. membri în Consiliul Primăriei Kustenge înainte de 1878. Din cartea de amintiri a lui George I. Auneanu, din ordonanţele primului prefect de Constanţa, Remus Opreanu, care dă numele unor străzi principale (Carol, Mircea, Traian, Concordiei, Tomis, Ovidiu, inclusiv b-dul Elisabeta, ori str. Farului, azi Remus Opreanu), folosind ca repere case, consulate etc., cât şi din alte surse, se pot reconstitui imagini reale ale oraşului la 1878-79.

Apare ca incontestabil faptul că la 1878-79 cea mai mare parte dintre casele din cărămidă şi magaziile din piatră făcute de englezi existau şi avem motive să credem că ele existau şi la 1882, când guvernul român răscumpără lucrările făcute de englezi, cât şi la 1896, când M. Ionescu-Dobrogianu le-a văzut (nu ştim dacă le-a şi numărat). Cum nu putem fi de acord cu cei care nivelează trecutul pentru a scoate în evidenţă prezentul, şi nici cu cei care contrapun forţat Constanţa de la 1930 cu cea de la 1896 sau cea de la 1896 cu cea de la 1878, este bine să vedem lucrurile aşa cum au fost. Întrucât în descrierea oraşului la 1878-79 ne interesează casele engleze (nu şi magaziile), ca realitate urbană, nu ştiu câte vor fi fost, din cifra de 400 case şi magazii dată de magistrul, care este evident exagerată. Apreciez doar că numărul lor va fi fost semnificativ. Cum casele şi magaziile din port (descrise de Boré) dispar în mare parte după marile lucrări de modernizare a portului Constanţa

efectuate sub conducerea lui Anghel Saligny, rămân totuși în folosința fie a Armatei, fie a C.F.R., fie a constructorilor portuari, ba chiar autorităților, grupuri de case engleze de-a lungul malului portului, în fața Gării de călători și dincolo de pasarelă, pe str. Diviziei (Scarlat Vârnav, azi 1907), în zona Catedralei etc. O parte din case au fost deteriorate, devastate etc. în timpul ocupației străine din anii primului război mondial. Șirul de 13 case din fața Gării de călători dispărea abia în vara anului 1930, când se face un parc. Alte case engleze vor fi demolate odată cu Gara sau imediat după, adică în 1960-62, tot atunci dispărând casele din zona Triaj, unde se construiește noua Gară a Constanței (cea de azi)... Au mai rămas totuși și azi (1999) case engleze, folosite încă, pe care le voi descrie aici, ca atare.

Astfel, au rămas și sunt folosite încă două clădiri identice, etajate, în plin centrul Constanței, una în spatele fostei Biblioteci pentru copii (apoi Biblioteca Engleză), cu intrarea pe aleea dintre b-dul Ferdinand și actualul Sediul Administrativ, numit de localnici "Casa Albă", cealaltă, în spatele fostului Hotel "Grand", care are încă la parter un magazin alimentar numit "Grand", aceasta având intrarea pe b-dul Tomis. Ele sunt spate în spate, despărțite doar de o curte mică, în care se afla o baracă, ascunsă de un gard de afișaj. Înainte de a detalia despre aceste clădiri, trebuie spus că în acest perimetru au mai fost cel puțin alte două case engleze, toate figurând, în 1883, pe strada Diviziei (apoi, începutul străzii Scarlat Vârnav, azi 1907). Despre una din ele știm din M. Ionescu-Dobrogianu, "Tomi-Constanța", 1931, p.72, care scrie că medicul Companiei Colen, venit din 1857 (fiind al treilea medic venit la Constanța, după macedo-românul Papasaul și Camille Allard), locuia într-una din casele de pe str. Diviziei, având și o farmacie. Această casă era în curtea

Comandamentului, deci vizavi de clădirea engleză în care s-a instalat Comandamentul Diviziei în 1883. O altă casă engleză folosită multă vreme, de proporții mai mari decât reședința medicului Colen, dar apropiată, era în 1924-31 Popota Ofițerilor, iar în 1955-56 se numea Casa Ofițerilor, fiind în continuare popotă, aici organizându-se serate dansante, iar în fiecare duminică de la orele 10 dimineața, funcționând aici Cenaclul literar, condus de poetul și profesorul Grigore Sălceanu. Acestea au dispărut odată cu Gara, în 1960. Rămâne acum să detaliem despre cele două clădiri existente încă (1999). În prima sa monografie, "Cercetări asupra orașului Constanța", 1897, p.49, M. Ionescu-Dobrogianu scrie că: "Reședința Diviziei active se strămută la Constanța, în ziua de 22 Maiu 1883 și se instalează pe locul pe care-l ocupă acum, clădire ce aparține Companiei drumurilor de fer engleze, cedată după răscumpărarea liniei, Ministerului de Război". În cea de a doua monografie, "Tomi-Constanța", 1931, zice că în această clădire ar fi existat, între 1858-1882, birourile Companiei engleze, iar în clădirea alăturată erau locuințele personalului, din 1883 fiind în ea Spital militar. În aceeași lucrare din 1931, M. Ionescu-Dobrogianu scrie despre alte două clădiri ale Companiei engleze, una cu birouri, alta folosită ca locuință, din stradela Engleză, despre această stradelă zicând că se afla lângă Liceul vechi (azi "M. Eminescu"). Dar, în planul dat de M. Ionescu-Dobrogianu la finele lucrării "Tomi-Constanța", 1931, vedem că Stradela Engleză se afla la capătul Aleii Canarache de azi, vizavi deci de poarta nr.2 a portului. Iar dacă vreți să luați ca reper capătul de atunci al străzii Traian (partea de sus, de pe malul portului, numindu-se Viilor), Stradela Engleză era colț cu str. Gării (V. Alecsandri), cele două case engleze, etajate, cu fața spre port, aflându-se (cu repere de acum, 1999) între

Judecătoria Constanța, poteca ce duce spre Aleea Canarache și cele două vile numerotate str. Traian 37 și 39-41. Dacă vila de la nr.37, cu aspect vădit românesc, nu este casa engleză ce a existat pe acel loc, nu putem preciza dacă vila mai mare, cu două etaje, formată din două corpuri, din colț (nr.39-41) este engleză, deși seamănă destul de bine cu casele încăpătoare din Lancashire. Un motiv este că, în lista străzilor din 1884, Stradela Engleză apare cu 2 case, fiecare cu un etaj. Alt motiv ar fi că imobilul aflător (încă) are componente diferite. Dar, dacă am insistat asupra acestui aspect, am vrut să atragem atenția pe de o parte, asupra varietății caselor engleze, iar pe de alta, asupra faptului că, de-a lungul anilor, englezii au avut sedii diferite pentru birouri și locuințele personalului. Încă din 1858, aveau un control al portului, chiar lângă poarta nr.1, într-o casă cu birouri și alta de locuință, pe strada numită de localnici Portului (va fi și o a treia casă, în care se va muta Prefectura, după incendiul Conacului și Palatului Prefecturii din 1883). Strada Portului făcea un arc, între capătul dinspre poarta nr. 1 al străzii Ovidiu și B-dul Elisabeta, arc datorat liniei de manevră sau de serviciu (yard track = cale ferată de serviciu) de pe promontoriu. Linia străbătea latura dinspre port a străzii Ovidiu, apoi actuala Alee Canarache, și-n dreptul Stradelei Engleze se oprea, extinderea ei fiind în discuție. De altfel, la ambele capete ale acestei linii de serviciu erau magazii din piatră, pentru cereale. Și poate este bine să repet că linia de marfă din port era diferită de cea de călători, până în Triaj (Gara de azi)... Din 1862, când e inaugurată Gara de călători, birourile comerciale sunt pe Stradela Engleză, în str. Portului rămânând un oficiu-pilot, plus casele pentru locuințe. Este probabil ca birourile Companiei engleze să se fi diferențiat. După 1870, Administrația portului exista într-una din casele

engleze din str. Roșiori (Dr.Cantacuzino) spre str. Ovidiu, iar Compania engleză a drumului de fier, cum zice M. Ionescu-Dobrogianu, continua să fie în clădirea existentă și azi, din strada numită în 1883 Diviziei, descrisă anterior, împreună cu cea identică de alături. M. Ionescu-Dobrogianu confundă, în text, nu și în hartă, Stradela Engleză cu Fundătura Engleză, care a existat până în perioada interbelică, la capătul străzii C.A. Rosetti colț cu str. Petru Rareș (spre port), unde este o curte, acum. De aceea, nu cred că Fundătura Engleză era aceeași cu str. Alléon (C. A. Rosetti) zisă de unii autori din zilele noastre fie stradela, fie chiar strada Engleză. Am consultat, în acest sens, câteva hărți vechi ale orașului. De altfel, în lista străzilor din 1905, din “Tomi-Constanța”, 1931, p. 81, figurează încă Stradela Engleză cu 2 case, pentru ca, în “tabela” străzilor din iunie 1916, p.85, să apară doar Fundătura Engleză, tot cu 2 case. În lista străzilor Constanței din ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.155-164, Stradela Engleză, firesc, nu mai exista, în schimb, la p.164 jos, este trecută Fundătura Engleză “din strada Petru Rareș”. Autorii unui studiu interesant, documentat, Veronica Pribeagu și Gheorghe Vecerdea, apărut în volumul “Valori ale civilizației românești în Dobrogea”, editat în 1993 la Constanța de către Colegiul Pedagogic “Constantin Brătescu” împreună cu Asociația Cultural-Istorică Dobrogeană “România de la Mare”, semnaleză și descriu succint o serie de construcții valoroase, de importanță arhitectonică și istorică, păstrate încă, între care și casele de pe strada Alléon (C.A. Rosetti). Autorii descriu, astfel, la p.348-349, imobilul din str. Rosetti nr.4, ca pe “singura construcție realizată de englezi în jurul anului 1860, care a supraviețuit datorită lucrărilor (de consolidare, n.n.) făcute în anul 1882” de arhitectul Pelepidas D. Couppa, adus de la Paris, de

bancherul Jean Gérard A. Alléon, și care este “un unicat arhitectural în evoluția urbanistică a orașului Constanța”. Autorii mai afirmă că “vechiul nume al străzii” Alléon (apoi C.A. Rosetti), “preluat la 1878”, probabil de la localnici... (n.n.), “a fost de str. Engleză”. Avem de a face deci nu cu Stradela Engleză, nici cu Fundătura Engleză, ci cu... strada Engleză, despre care autorii consideră că a fost numele anterior al străzii Alléon (C.A.Rosetti). Ei explică acest nume “deoarece pe această stradă au existat mai multe case în care au locuit persoane din conducerea societății englezești care a construit calea ferată Constanța-Cernavodă și a început lucrările de modernizare a portului”. Autorii mai scriu despre imobilul din str. C.A. Rosetti nr.4 că a fost nu numai consolidat, dar și supraetajat, de arhitectul Pelopidas D. Couppa. Ei mai descriu imobilele în stil neoclasic realizate de arhitectul menționat pe str. Traian nr.17 (colț cu str. Sulmona), pe str. Sulmona nr.19 (lângă str. C.A. Rosetti), pe str. C.A. Rosetti nr. 6. Poate că pe str. C.A.Rosetti, ca să-i cităm pe autori, au existat “mai multe case în care au locuit persoane din conducerea societății engiezești”, dar aceștia se delimitează, afirmând că imobilul de la nr.4 “se deosebește evident de celelalte în primul rând prin aspectul fațadei, care este în întregime din cărămidă aparentă, în genul caselor englezești din secolul trecut” (al XIX-lea, n.n.). Cum nu ni se dă desenul imobilului descris ca englez de la nr.4, doar desenele imobilelor din C.A.Rosetti nr.6, cu subsol, parter și două etaje, și de la nr.7, anume vestita Casă Alléon, din blocheți de piatră, cu don-jonul din colț, cu ferestre și chiar un turn (de mansardă) către port, este posibil ca, între timp, numerotarea caselor să se fi schimbat, sau să existe două case engleze pe această mică stradă. Mai concret spus, casa din str. C.A. Rosetti nr.8 (construită în 1911, ultim

proprietar în anii '40 fiind Banca Dacia Romană, naționalizată prin Decretul 111/1951 și Decizia 69/1962), vizavi de Casa Alléon, are caracteristicile unei case engleze de la mijlocul secolului XIX. Am fost de mai multe ori pe această stradă, o dată, împreună cu un amic arhitect, și ne-am minunat de farmecul caselor, inclusiv de aspectul tipic englez al casei de la nr.8... Dar totuși cele două case identice de pe fosta str. Diviziei, definite documentar ca engleze, existente și azi, diferă ca format și proporții, de casele tip vilă de pe str. C.A.Rosetti nr.4 și 8. Cum mai există și alte case engleze folosite și azi, având un aspect diferit de celelalte, îmi permit să fac observația că aceste case difereau ca proporții și chiar ca aspect după destinația lor. Casele mari, ca niște magazine, erau destinate birourilor și personalului de serviciu, în timp ce casele tip vilă, așa cum au observat și autorii citați anterior, erau pentru directorii sau inginerii Companiei engleze. La 1879, în strada Romană (Revoluției) exista o frumoasă vilă engleză, pe locul ei fiind, din 1924 (sursa locativă indică, 1934), o clădire făcută de arhitectul George Andreescu. Clădirea, existentă și azi la nr.26 (naționalizată conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.3111, ultimul ei proprietar fiind Friderich Gostat), ne dă o idee de cum va fi arătat vila din 1879. Ea se deosebește de celelalte case engleze, deși este tot din cărămidă, tot cu aspect sobru, nu pentru că are două etaje și coloane, nici pentru că fațada ei a fost între timp văruiată în ocră, ci pentru că pe balcoanele din str.Revoluției, str.Dr. Cantacuzino și din str. Maior Șonțu, are repetat, steagul englez. Evident, această casă engleză, nu era doar reședință (particulară), ci și sediu oficial, de consulat.

În case engleze, dispărute azi, vor fi stat John Trevor Barklay, inginerii proiectanți Charles Liddell și

L.Gordon, inginerul executant Thomas Forester etc. Într-o casă de dincolo de fosta Gară de călători a stat doctorul Colen, încă din 1857-58, într-altă casă, poate din Fundătura Engleză, a stat doctorul Lorenzoni, la 1865-67, angajat al Companiei engleze, care avea și un mic staționar. Dar unde a locuit Edward Harris, ultimul director al Companiei engleze, în dubla sa calitate, de director, ca și de consul englez? După răscumpărarea lucrărilor Companiei de către statul român, consulul Edward Harris rămâne la Constanța. Menționat, de altfel, de George I. Auneanu în lucrarea sa "Amintiri...", între consulii din Constanța încă la 1878 e posibil ca reședința consulului Edward Harris, din 1879-1892, să fi fost pe locul casei semnalate de noi din str.Revoluției, existentă, în stare încă bună, și azi...

Am extins poate cam mult acest excurs asupra caselor engleze, căci, în afara acestora mai erau și alte clădiri interesante, unele impunătoare atunci, și chiar dacă multe dintre ele au dispărut, sunt destule dovezi că au existat, la 1878-79 și după aceea. Nu credem că acei negustori sau proprietari, membri în Consiliul Primăriei Kustenge înainte de 1878, Bercovici, Costache, Gane, Gavriș, Nicoară, Riga etc., locuiau în bordeie. E adevărat, negustori ca Riga sau Nichifor, aveau vii pe str. Viilor, spre Triaj, acum Gara Constanța, între acele vii fiind și căsuțe de vacanță, cum le-am spune azi, dar adevăratele lor locuințe familiale erau în case etajate, cu prăvălii la parter. Impunătoare va fi părut atunci și casa lui Negroponte, către capătul str. Tomis (azi Sulmona), la malul mării, dată ca reper de prefectul Remus Opreanu, într-una din primele sale ordonanțe, de la începutul anului 1879, în care dă nume unor străzi principale: "Strada ce pleacă de lângă conac la malul mării, străbate Calea lui Traian, Calea Carol I, Calea lui Mircea cel Mare și trecând pe

lângă casa Negroponte, se termină despre cealaltă parte a mării se va numi Strada Tomis” (“Din tezaurul documentar dobrogean”, București, 1988, p.75). Familia Negroponte, originară din insula cu același nume (fostă Eubeea), “foarte aproape de coasta orientală a Greciei continentale” (Dr. C. Diaconovich, “Enciclopedia Română”, tom.II, Sibiu, 1900, p.341), se va afirma prin negoț, având apoi întinse vii cu viță nobilă la Mărășești... Va fi părut interesantă, ciudată poate, atunci, casa izolată pe o stâncă, deasupra mării, din piatră și lemn, a negustorului Costache Șuțu (tatăl numismatului). Prieten cu Ion Ghica dinainte de 1860, negustorul Costache avea un caic, tras la un mic debarcader, căci marea venea în mal, formând un golf (existent deja până prin 1956, când se amenajează portul turistic Tomis). O legendă cu un “miez” de adevăr zice că negustorul Costache, în tinerețea sa, fusese în relație cu vărul său P. Șuțu din Constantinopol, cu Coletti din Athena, cu C.A.Rosetti din București, și cu Evanghelie Zappa, boier și filantrop ialomițean, în grupul masonic “Maison d’Etrangere”. O altă legendă, locală, scornită cred, ajunsă în paginile unei cărți despre Constanța veche, este cea cu fetele din Brăila. Cum Vila Șuțu de mai târziu avea un “turn” subteran, cu trepte de piatră, care ducea din curtea vilei la debarcader, legenda creditează ideia că acel “turn” exista de mai înainte. Brăilencele erau coborâte pe scara secretă la debarcader, ca într-un film cu pirați, aici își tăiau, plângând, cozile feciorelnice, înainte de a urca în caic și a lua drumul Bosforului... Date fiind magaziile de piatră de pe acest mal și golful respectiv, mai verosimilă apare ipoteza că aici se făcea comerț, independent de englezi... În treacăt fie spus, restauratorii superbeii vile în stil maur a numismatului Mihail C. Șuțu (construită, pe același loc, din str.Mării, în 1899, de arhitectul Grigore Cerchez;

naționalizată conform Decretului 92/1950 și H.C.M. 246/1959, poz. 518) au renovat excelent, prin 1956-57, lambriurile, plafoanele policrome etc. din interior, dar au șters, din păcate, picturile murale.../

Revenind la casele simandicoase din 1878-79, menționăm casa negustorului George Caridia, a arhitectului-șef Teodoridi, a lui Al. Logaride, care avea o firmă de export încă din 1872, altor greci de vază, aflate în zona Bisericii "Metamorphosis tou Soterou" ("Schimbarea la Față"), construită în 1867. Primul primar al Constanței, Antonio Alexandridi (de origine greacă) va fi avut și el o casă mai acătării. Unii proprietari aveau mai multe case, unele închirîndu-le, precum Ali Kadâr, șeful comunității tătare, care închiriază casele cu două etaje din str. Mircea, "în bună stare", Primăriei, pentru amenajarea unui Spital Comunal, cum rezultă din contractul datat 12 martie 1880. Case va fi avut și Hafuz Regep, șeful comunității turce, membru în Consiliul Comunal, ori bătrânul înțelept Zaat Celebi, care trăia încă la 1879, Primăria pietruind strada pe care locuia, mai mult, numind-o str. Zaat Celebi (lângă Piața Independenței, azi Ovidiu). Lângă Geamia "Hunchiar", construită în 1868, din str. Carol colț cu str. Fântânei (Doinei), erau două magazii din piatră, dar și hotelurile "Ancora" și "Europa". În volumul "Din tezaurul documentar dobrogean", 1988, p.65-66, citim și despre casa cu două etaje numită Conac, ocupată inițial de autoritățile române, despre casa cu un etaj din fața Conacului, ca și despre o casă de alături în care se instalează ulterior Primăria. Ajungem astfel la "grupul de case din str.Traian" cum scrie în "Îndrumător în Arhivele Statului Județul Constanța", 1977, p.68, deși aici se spune că în Conac ar fi fost Penitenciarul, precizând totuși, la p.91 că încă din nov.1878 lua ființă Tribunalul. Dintr-un articol apărut în "Farul Constanței", din 12 Ian. 1883,

Stoica Lascu deduce că în Conac era "reședința Prefectului". Articolul respectiv arată însă că, deși au ars cărțile prefectului, arhiva Prefecturii și mobilierul s-au păstrat. Din relatarea lui Bruto Amante (1884) rezultă că focul s-a extins și la Prefectură, dărâmăturile arzânde acoperind pe alee o inscripție dedicată de tomitani lui Nerva Traian. Se pare, că aleea arheologică făcută de prefect despărțea două clădiri: Palatul Prefecturii (numit așa în actele oficiale, cât și în presa vremii), și Conacul fostului caimacam, care avea o grădină în spate. Ele erau pe partea dinspre port a str. Traian, pe locul unde azi este Liceul "M. Eminescu", clădire construită în 1906-1908, în care a funcționat întâi Gimnaziul (Liceu din 1911) "Mircea cel Bătrân". Pe partea dinspre str. Carol (b-dul Tomis), în fața Conacului (Tribunalul) erau Arestul preventiv și Corpul de gardă militar, iar în fața Prefecturii era Primăria. Toate se aflau grupate deci de o parte și de alta a str. Traian, între străzile numite azi Sulmona și Doinei. Cum str. Sulmona s-a numit astfel din anul 1957, al Bimileniului Ovidiu, între 1879-1956 numindu-se Tomis, rămâne să precizăm că str. Doinei numește azi doar porțiunea dintre str. Traian și Carol (b-dul Tomis), în anul 1879 se numea str. Fântânei, fiind paralelă cu str. Tomis (Sulmona), și întinzându-se până la malul mării, unde, la nr.50, era "o magazie de piatră cu cinci despărțituri", preluată de Primărie. Numele str. Fântânei era, cum am arătat, anterior instalării autorităților române, de la o fântână cu apă potabilă foarte utilă atunci. Curând, însă, în afară de acest nume dat de localnici, strada se va numi și Școalei. Aceasta deoarece str. Fântânei, apoi Școalei, începea din str. Traian, anume din dreptul unei clădiri etajate în care funcționase o școală primară românească la 1875-76. Din cercetarea lui Constantin și Victoria Șerban, "Începuturile modernizării Constanței..." (în vol. "Comunicări de istorie a

Dobrogei”, 2, 1983, p.67) reținem: “În 1878 exista în oraș o școală românească”, iar din lucrarea lui Constantin și Natalia Boncu, “Constanța - contribuții la istoricul orașului”, 1979, p.83, notăm: “Cea mai veche școală românească din Constanța, situată pe strada Traian, își reîncepe activitatea la 18 februarie 1879”. Tot soții Boncu precizează, pe bază de arhive, al cui era imobilul unde funcționase școala înainte de Războiul de la 1877-78, anume “într-una din casele ardeleanului Baritz” din str.Traian, deducând astfel că ardeleanul Baritz avea mai multe case pe această stradă, în zona învecinată cu hotelurile “Ancora” și “Europa”. Această școală, subvenționată mai mult ca sigur de Baritz, cu dascăl român, absolvent probabil al Institutului Andreian din Sibiu, va fi redeschisă, în același local, de prefectul Remus Opreanu și institutorul Costache Petrescu, cel care inițiase la Siliștra “Societatea română de limbă și cultură”. Încă din 2 dec. 1878, într-o telegramă trimisă de prefectul Remus Opreanu forului tutelar, Ministerul de Interne, deși nu e specificat numele lui Baritz (avea cetățenie austro-ungară), se deduce că școala care urma să se reînființeze urma să fie în aceeași casă: “În orașul Kustendje este local de școală publică, ocupat actual de spital rusesc, cuprins de un salon mare, încăpător 100, până la 150 de elevi”. Pentru ca în telegrama din 19 feb. 1879, același prefect inimos să anunțe redeschiderea școlii: “Ieri am încunoștințat d-lui ministru al Instrucțiunii de deschiderea solemnă a școlii din Kustendje. A fost o adevărată serbare”. Numele lui Baritz, transcris greșit uneori “Mc Baratz” sau “Barotz”, apare și în alte documente din 1879-1883, între negustorii importanți ai orașului ca Al.Cecilianopol, Manole Moscu, Vasile Morele, Al. Logaride etc. Astfel, într-un document din 7 martie 1879, între cei cărora Primăria le dă în antrepriză: accizul

băuturilor spirtoase (Al. Cecilianopol), colonialele (Manole Moscu), tăiatul vitelor (Vasile Morele) sau iluminatul a 50 felinare publice pe an (Garabet Marcarian) se află și Baritz cu "cotitu vaselor", acesta fiind un impozit, o taxă, înțeleasă ca "socotitul vaselor după dimensiunile lor". De altfel, documentul precizează că este o "listă de antreprenorii diferitelor venituri comunale". Transcrierea greșită a unor nume, îndeobște după semnături, nu trebuie să mire, astfel, unul din consilierii comunali de la 1879, negustorul evreu Baruch Seni, este transcris Bohor Seni, ba soții Boncu, în lucrarea sus-menționată, zic despre el "turcul Behar Sami" etc. Ca o paranteză, să menționăm aici, că despre familia acestuia au rămas documente certe. Spre exemplu, conform extrasului din arhiva fiscală anexat, un urmaș al acestuia, poate chiar fiul său, un anume Dr. Benedetto Baruch, ce domiciliu în str. Gh. Cantacuzino la nr.53, posedă o construcție tip bloc, cu trei nivele și spații comerciale la parter, construită în 1937 și aflată pe strada D.A. Sturdza la nr.21 bis, actuala Revoluției nr.25, exact lângă o vilă de notorietate în epocă. Cât despre aceasta din urmă, ce aparținea avocatului Virgil Mormoceanu, este amplasată la actualul nr.27 de pe aceeași stradă, (vechiul nr.23) și construită tot în 1937, fiind lesne reperabilă datorită frontonului său semeț cu terasă ce poartă înscris și în prezent numele ctitorului amintit. În momentul naționalizării însă, vila aparținea lui Olimpia și George Duma (Decretul 712/1966). Dar acel Mc. Baritz despre care unii cred că ar fi fost Mercuriu Baritz era, de fapt, fostul maior de cavalerie Baritz, așa cum prefectul Remus Opreanu se autointitula "colonel în garda imperială de Brandenburg", acesta fiind ridicat în gradul de colonel de cavalerie în 1877 și atașat pe lângă statul major al Armatei țariste ruse, care i-a conferit titlul respectiv...

Case tip vilă, impozante atunci, vor fi avut și negustorii, diplomații, ori reprezentanții companiilor de navigație. George I. Auneanu, controlor fiscal “pe lângă Casieria Generală din Kustendge”, sosit de la Galați la Constanța, în 19 nov. 1878, în lucrarea sa memorialistică “Amintiri asupra trecutului Kustendge-Constanța”, publicată în 1937, scrie despre personalitățile urbei, instituții, case etc. El scrie despre marii cerealiști găsiți aici ca George Caridia, Al. Logaride, Al. Cecilianopol, Aristide Benderli, Dumitru Sassu, M. Frenkian etc., despre Nicolae Macri, căpitanul portului (i-a succedat lui Iani Macri), proprietar al “unor case mari și frumoase”, despre Ioan (Iani) și Othon Macri, “mari furnizori de vapoare”, despre comercianții Bercovici, L. Lascaridi, Luzi, Rally Frangopol, Hrisicos ș.a. El menționează doar 6 consulate, cu numele diplomaților, la 1878: austro-ungar (Anton Licen), italian (Augusto Duglioti), francez (conte Delepin), rus (Sam Pampulov), englez (Harris), german (Dumitru Benderli), acesta, constănțean fiind, delegat ca atare. De altfel, din 1888, D. Benderli va fi și viceconsul al Belgiei. În ordonanța sa de la începutul anului 1879 (v. “Din tezaurul documentar dobrogean”, p.74-75), prefectul Remus Opreanu dă ca repere casele unor diplomați în definirea unor străzi. Descriind strada Ovidiu, zice: “Strada ce pleacă din Piața Independenței, trece pe dinaintea hotelului Danubiu, continuă pe linia actuală a drumului de fer, dinaintea caselor d-lor viceconsuli austro-ungar și elen, se va numi Strada lui Ovidiu”. Tot aici numește “Bulevardul Elisabeta Doamna” drept: “Strada despre mare care pleacă de la far, trece pe dinaintea caselor d-lor viceconsul al Norvegiei și viceconsul al Italiei” etc. Am aflat astfel unde își aveau casele unii diplomați. Despre casa consulului englez Edward Harris, am scris. Sam Pampulov, evreu caraim, locuia poate în str. Marc Aureliu

sau la începutul străzii Mircea, unde și acum sunt clădiri “mai vechi de anul 1878” (“Constanța”, ghid, București, 1985, p.69 și alte surse). Conte Delepin va fi locuit în strada Franceză (A.Karatzali), care la 1884 era înregistrată cu 12 case cu 2 etaje fiecare. În ce-l privește pe D. Benderli, tatăl avocatului G. Benderli, va fi locuit lângă faleza Cazinoului, unde poseda un teren cuprinzător. Casa Benderli în stil Sezession, (sau Seccesion, Art Nouveau etc.) din str. Romană (Revoluției), fiind de dată mai târzie, locul pe care s-a aflat această casă impozantă a fost în colțul unde sunt cofetăria și farmacia azi.

Dintre casele simandicoase ale Constanței la 1878-79, date ca repere într-o ordonanță a prefectului Remus Opreanu din 15 ian. 1879 sunt de menționat “casele d-lui Gombo” de la începutul străzii Romane (D.A. Sturdza, azi Revoluției), “casele d-lui Sasso” (Sassu, n.n.) dinspre capătul ei, “casele d-lor Senac și Ion Poenaru Bordea” din b-dul Elisabeta. Deși în această zonă, numită apoi Catedralei în registrele fiscale de până în 1944, în noiembrie 1878 erau și case sau magazine în ruină și bateria rusă nu plecase, dând o impresie dezolantă lui George I. Auneanu, el însuși locuiește în această zonă, într-una din casele lui Hansohn, proprietarul unui vas ce făcea curse Constanța-Constantinopol. Casa în care se așează Auneanu este descrisă ca fiind în preajma mării, lângă “Camera de Comerț” (înființată în 1880, care, în 1931-37, când își scrie Auneanu memoriile, era la Palatul Manissalian), aceasta fiind încăpătoare din moment ce o subînchiriază parțial proaspătului venit Ion Bănescu, sau găzduiește în ea înalte fețe bisericești. Tot Auneanu scrie că, la 1878-79, era vecin cu negustorul Hagi Stoian, proprietarul hanului vestit de atunci, având case și făcând tranzacții comerciale aici, în preajma portului. Mai era

vecin cu George Contogiorgi, “un bătrân venerat și savant”, fost profesor, care recita din Dante, având o fiică, măritată apoi cu Petre Grigorescu, și un fiu Dionisie, profesor și el, care știa limbile latină, greacă, turcă și engleză, ajuns după 1878 funcționar la Primărie (apărând în acte cu numele Condodgeorge). Poate că vă veți mira: unde predase profesorul George Contogiorgi și, eventual, fiul său, Dionisie?! Cercetătoarea Anca Ghițaș, în articolul menționat din “România de la Mare”, nr.1 din 1992, (publicație a asociației cultural-istorice dobrogene cu același nume) scrie că din 12 școli primare existente înainte de 1877, la Constanța, patru erau pentru musulmani, iar opt pentru nemusulmani. Cum se știe că școlile pentru musulmani, numite și “medrese”, erau pe lângă geamii, prima la care va fi fost școală în apropiere, apare ca Geamia veche, numită “Mahmudia”, construită în 1822, din str. Băii (Crângului), apoi Geamia “Hunchiar”, inaugurată în 1869, pe str. Fântânei (azi Doinei), colț cu Carol (sau B-dul Tomis), altă geamie fiind “Azizie” (str. M. Kogălniceanu 2), în 1924 o Geamie “Mufti” fiind în str. Ștefan cel Mare nr.86. Cum înnoiriile ce au urmat au schimbat configurația multor străzi, să revenim la școlile descrise de Anca Ghițaș. Cercetătoarea arată că, exista și o școală gimnazială (mekteb-i ruşdiye), având, pe lângă institutori, un profesor “de gradul I” Ibrahim (director al școlii) și altul de “gradul II”, Nazi. Cum Anca Ghițaș nu spune pe ce stradă, în ce clădire, se afla această școală gimnazială, nu greșesc arătând că era pe str. Mahomedană (apoi, scurt timp, 23 Noiembrie, Gh.Gr.Cantacuzino, Elena Pavel, Muzeelor, azi Arhiepiscopiei) înscrisă la nr.5-7, “având 6 camere”, într-un inventar de bunuri “vakuf” (sfinte) datat 11 aug. 1879 (“Din tezaurul documentar dobrogean”, București, Arhive, p.68). Această clădire a fost folosită ca școală timp de mai

bine de un secol (1872-1975), apoi demolată, rămânând pe locul ei o curte asfaltată între spatele Moscheii și blocurile noi din jur, în prezent, pe acest loc fiind noua clădire a B.R.D. Dar cu aceasta nu am dat răspuns la întrebarea retorică de mai înainte. Tot Anca Ghiață arată că o școală din cele opt nemusulmane avea în 1873 "un număr de 248 elevi". Cum din altă sursă rezultă că încă din 1875-76, Școala Greacă din apropierea Bisericii "Metamorphosis tou Soterou" avea clase auxiliare V-VII, deducem că aici va fi fost profesor George Contogiorgi, dacă nu cumva va fi existat și o școală particulară, pentru copiii diplomaților, agenților de companii etc. Ca să încheiem, totuși, descrierea caselor simandicoase la 1878-79, reamintim casa lui Iani Macri și a soției sale Gabrielle Blitzner, dinspre capătul străzii Ovidiu, cu un salon vast, deschis protipendadei, unde aveau loc serate și concerte, ca și casele frumoase ale lui Nicolae Macri, ori ale fraților săi Othon și Dimitrie, din apropiere. Pe strada Ovidiu se afla vestitul cabaret "Capatto", pe care l-am identificat că a avut pavilionul său ornat pe terenurile de la numerele 2 și 2 bis (aflate probabil pe amplasamentul actualului bloc A din str. Piața Ovidiu nr. 11), primul aparținând în epocă lui "Garbis (Garabet) Frenkian", iar al doilea unor moștenitori din aceeași familie ("Neli Col. Popescu, Moșt. M. Frenkian, D. Frenkian, Anghelina Frenkian"), conform anexelor. În fine, am reușit să depistez, câteva informații, poate inedite și despre un alt bătrân imobil (local) din același perimetru, anume cel al vestitei familii de sorginte levantină Cuiano (Gheorghe Cuianos) din strada 10 Mai nr.2, și pe care le-am inclus deasemeni în anexele la această lucrare ("Moșt. Vasile și Demostene Cuiano").

Primele construcții și amenajări

Cum rezultă din procesul-verbal din 12 decembrie 1878, prefectul Remus Opreanu invită pe “aleșii cu majoritate de voturi”, în prima ședință a Consiliului Comunal, declarând constituit acest consiliu din: Antonio A. Alexandridi, primar, Basilio Gombo, Ali Kadâr, Hafuz Regep, Baruch Seni (scris Bohor Seni în textul reprodus în “Din tezaurul...”, p.59), consilieri. În “cancelaria comunei” erau numiți: Dionisie Contogiorgi (scris Condodgeorge), pe post de casier, Vasile Iordanovici, perceptor, Chirciu Banu, secretar, și Eugeniu Cosmiadi, “scriitor”. Cum prefectul voia piețe publice și străzi pavate, cu borduri din bazalt etc., ca și construirea de noi clădiri, prin vânzare de terenuri, el adresează Guvernului cereri în acest sens. Dar veniturile Primăriei erau precare, iar răspunsul Guvernului se lăsa așteptat. În 1879 se fac parcelări în jurul Grădinii, numită de prefect, Beledie, dar și Grădina Publică, unde, în afară de copaci, era o cafenea, iar mai apoi s-a făcut și un chioșc (“pavilion”), unde cânta fanfara în zilele de sărbătoare. Într-o adresă din 17 decembrie 1879, prefectul cere din nou Ministerului de Interne aprobarea pentru vânzarea de loturi pentru clădiri particulare, dincolo de perimetrul de atunci al orașului, conform cu planul terminat de “inginerul arhitect al comunei”. Se deduce din această adresă că, deși “partea veche” a urbei își păstra importanța, date fiind

solicitățile de terenuri pentru case, se impunea extinderea orașului, cu “strade drepte și regulate”, dincolo de capătul de atunci al străzilor “Mircea cel Mare”, “Concordiei” și “Carol” - reperul fiind Grădina Publică. Prefectul preciza că: “Banii prinși din vânzarea acestor loturi ar fi afectați exclusiv: jumătate pentru aducerea apei în oraș, jumătate la lucrările de înfrumusețare a orașului”. În Jurnalul Consiliului de Miniștri datat București, 19 ianuarie 1880, primul-ministru I.C. Brătianu aviza favorabil această cerere. La câteva zile după, în 23 ianuarie 1880, Consiliul comunei urbane Constanța aproba contractarea unui împrumut “în vederea efectuării unor lucrări de utilitate publică și de înfrumusețarea orașului”, cele mai importante fiind: “1. Alimentarea orașului cu apă potabilă; 2. Pavarea centrului orașului, adică a Pieței Independenței; 3. Construirea băilor de mare sistematice; 4. Construirea bulevardului Elisabeta Doamna”. Semnau: primar A. Alexandridi, consilierii Ali Kadâr și Basile Gombo, secretar fiind N. Mastero (care va fi multă vreme pe acest post). Dintr-un document din 28 mai 1880 aflăm despre vizita ce urma să o facă Alteța Sa Regală Elisabeta care, urmând a se “instala în casele d-lui M. Kogălniceanu, din Bulevardul Elisabeta Doamna”, se dispunea “facerea unui chioșc dinaintea acelor case”, “prelungirea platformei bulevardului, precum și facerea unei scări care conduce la malul mării”. Consiliul comunal mai prevedea de urgență: “Se va continua restaurarea Pieței Independenței, pavarea stradei Zaat Celebi, deschiderea stradei Călărașilor și pavarea Pieței Independenței”. Vom vedea că această grijă de înfrumusețare a orașului nu era doar conjuncturală, devenind o preocupare permanentă. Încă sub primariatul lui Antonio Alexandridi, dar, mai ales al succesorului său Panait Holban, se interzice cu desăvârșire trecerea mijloacelor de transport cu produse

(cărute, care) prin Piața Independenței (Ovidiu) spre port, acestea fiind deviate pe valea portului, ca și construirea unor case din scânduri sau chiar din paiantă. Însă în 14 iunie 1880, Primăria aprobă totuși construcția deja terminată a unei case în paiantă a lui M. Kogălniceanu, realizată de Henri Guaracino, ca și o altă casă abia începută, motivând că, deși din lemn și mortar, "acest mod de construcție este destul de solid" și că antreprenorul nu a știut dispoziția Consiliului urbei, urmând ca în viitor să nu se mai facă, în genere, decât case din piatră și cărămidă. Deși în acest act, semnat de primarul, A. Alexandridi, nu este specificată strada pe care se aflau construcțiile în discuție, este evident că acestea nu erau casele lui Kogălniceanu din B-dul Elisabeta, înălțate anterior, într-una locuind atunci (în popasurile sale constănțene) Kogălniceanu însuși, care este înfățișată într-o fotografie, simplă, cu un etaj, în cealaltă, probabil mai arătoasă, fiind așteptată Elisabeta Doamna (Regina României din 1881). Deși este dificil de precizat câte case a avut M. Kogălniceanu la Constanța, din documente rezultă că, în afara caselor din B-dul Elisabeta, construite inițial, a făcut case în apropiere, pe străzile Vânători, Cuza Vodă (a nu se confunda cu actuala stradă Cuza Vodă) etc. Cum, din 1881-82, Primăria nu va mai aviza, în zona peninsulară în genere, decât construcția de case rezistente, etajate, M. Kogălniceanu va închiria casele sale, construindu-și o casă cu două etaje, în întregime din blocheți de piatră, "cu o curte și o fântână", în imediata vecinătate a hotelului "Carol" și, probabil, o alta, spre celălalt capăt al B-dului Elisabeta, între străzile Elenă (azi N. Titulescu) și Arhiepiscopiei, care avea și ea o curte "la Bulevard". Asupra acestor ultime case voi reveni.

Nu mai dau amănunte în legătură cu pietruirea sau pavarea repetată, an de an, a străzilor, a Pieței

Independenței (Ovidiu) etc. În numărul din 14 iunie 1882 al gazetei "Farul Constanței" citim: "Orașul Constanța, prin multele îmbunătățiri ce i s-au făcut, a luat cu totul o altă față. El are astăzi aspectul unei adevărate stațiuni balneare, stradele cele mai principale s-au pavat din nou și plantat cu arbori, iar bulevardul (...) formând un inel, se aseamănă mult cu Ringstrasse din capitala Austriei" (bulevard vienez celebru pe care am avut și eu ocazia să-l străbat în compania minunaților mei prieteni "germani", Neli Zgură (Lale) și Iulică Vădineanu. Întrucât și în anii următori se vor face îmbunătățiri, dar nu și... dincolo de Piața 23 Noiembrie (actualul Muzeu de Artă Populară) locuitorii din "partea de sus" a orașului își vor exprima în scris nemulțumirile către autorități. Vom vedea, însă, că după mutarea Oborului din această zonă, a Pieței 23 Noiembrie, amenajările de pavaje se vor extinde...

Dacă M. Ionescu-Dobrogianu scrie că: "Am moștenit de la turci două hoteluri: Danubiu și Bizanț", am văzut că, la începutul anului 1879, mai existau două: "Ancora" și "Europa". Nu putem omite, însă, construirea în 1880 a hotelului "Gambetta" din Piața Independenței (Ovidiu), cumpărat în 1881 de bancherul J.G.A. Alléon. Acest hotel s-a aflat și a funcționat ca atare pe locul unde s-a construit în 1913 Banca Marmorosch Blank, clădire impunătoare, în care va ființa, în a doua jumătate a secolului XX, Banca Națională, acum (1999) în reparații interioare. Despre Casa Alléon, din strada Alléon (C.A.Rosetti) am scris, ca fiind existentă și azi, în ea funcționând Regionala C.F.R. Consider, însă, interesante câteva date despre bancherul J.G.A. Alléon, proprietar la Constanța nu numai al hotelului "Gambetta" și al casei menționate, dar și al terenului și caselor cuprinse "între str. Traian la est, alea V. Canarache la vest, str. Sulmona la nord și str. Petru Rareș la sud" (Veronica

Pribeagu, Gheorghe Vecerdea, art. în vol. "Valori ale civilizației românești în Dobrogea", Constanța, 1993, p. 348). Încă tatăl lui J.G.A. Alléon, marele bancher parizian Antoine Alléon, a fost un sprijinitor apropiat al fruntașilor Revoluției Române de la 1848, ca și în anii refugiului acestora la Paris. Mihail Kogălniceanu, proaspăt constănțean în 1879-80, care cunoștea familia pariziană Alléon, îl determină pe J.G.A. Alléon să facă investiții imobiliare la Constanța, astfel ajungând și J.G.A. Alléon constănțean...

De altfel, insolitei figuri a acestui edil provenit din țara lui Voltaire, îi sunt consacrate cercetări asidue de către fundația culturală constănțeană care îi poartă numele, și unde, alături de mine, își aduce un aport substanțial celălalt cofondator, vechiul meu prieten, Constantin Cioroiu, maestrul publiciștilor de pe tărâmul dobrogenisticii.

Între francezii deveniți... constănțeni, trebuie să menționez pe Anatole Magrin, figură importantă a urbei, în calitate de consul al Franței, proprietar, filantrop, și un pasionat artist fotograf. Aici este bine să precizez că, deși a fost primul fotograf al Constanței, el a practicat fotografia ca pe o artă și nu ca o meserie din care să-și câștige existența, cum sunt tentați, unii autori, să-l taxeze. Autorii citați mai sus, p.345, scriu corect că Anatole Magrin, fiind elev încă, în ultima clasă a unui Institut Catolic de la poalele Alpilor francezi, face o excursie la Constanța și, îndrăgind acest loc, va reveni aici (după terminarea Institutului n.n.). Ei adaugă faptul că Anatole Magrin va fi "consul al Franței încă de la începuturi", devenind apoi "unul din cetățenii de vază ai orașului". Aici lucrurile trebuie explicate, în sensul că, Anatole Magrin era născut la 9 decembrie 1858 și acest "încă de la începuturi" se referă nu la primii ani ai viceconsulatului

Franței la Constanța (1862-1877), ci, poate, la începuturile administrației românești. Este posibil deci ca Anatole Magrin să fi făcut excursia la Constanța în 1875, fiind după 1878 secretarul contelui Delepin, apoi "interimar" până în 1886, când este viceconsul U. Chausserie. Dar nu pot preciza dacă funcționa la consulat în 1886-93. În mai 1892, viceconsulul Spaniei gira viceconsulatul Franței, din mai 1893 fiind viceconsul M. Delage... Sigur este că după 1900 era proprietarul mai multor case, cele din str. 11 Iunie (Cuza Vodă) închiriindu-le lui Virgil Andronescu, directorul Institutului particular "Mircea Vodă". Prin 1906 scoate albumul de fotografii "Souvenirs des bains de Constance par Anatole Magrin". Se pare că de la această dată este consul onorific. În mod sigur a fost consul în exercițiu al Franței la Constanța după primul război mondial până la încetarea sa din viață în 1928. În ferparul păstrat de urmași, Anatole Magrin este descris în calitate de consul titular al Franței. Din cercetări proprii, având onoarea de a fi președinte al Fundației culturale a fotografiilor amatori, artiști și profesioniști "Anatole Magrin" din Constanța, acesta a avut 5 copii: Martial, zis Bebe, Anne-Germaine (căsătorită cu G-rai Cristel Vasilescu), Marie-Louise (căsătorită Mastero), Elisa-Eugenia (căsătorită cu avocatul Chirănescu) și Armando (ce a murit de mic, când avea doar 2 ani). Elisa, ce s-a prăpădit de tânără, la vârsta de 25 de ani, a avut la rândul ei trei copii: Radu Chirănescu, băiatul cel mare, mort pe frontul din U.R.S.S., la Stalingrad, Ileana Chirănescu (căsătorită Paron) și Dan Chirănescu, ce a lăsat cinci urmași.

De la venerabila doamnă Ileana Chirănescu și fiica acesteia, distinsa profesoară de muzicologie Doina Florișteanu din București, am dobândit informații interesante despre Anatole Margrin.

“Din momentul în care acesta renunță la cariera ecleziastică, căreia îi era hărăzit, potrivit tradiției catolice franceze, ca fiind fiul cel mare din familia sa, călătorește pe Dunăre, via Viena, până la Galați și de acolo se îndreaptă spre Constanța.

Aici o cunoaște și se va căsători cu Rosa von Hesse, al cărei tată era austriac iar mama, italiană. Împreună vor călători apoi mult prin Europa, iar la sfârșitul vieții vor fi înmormântați în cimitirul central din Constanța, alături de dragii lor Armando și Elisa. În tinerețe primea vizite din partea verilor săi din Franța, unul dintre aceștia, generalul Magrin Montclar, colaborator apropiat al lui De Gaulle, fiind înmormântat în bazilica Domului Invalizilor din Paris”.

Cum la Constanța a existat o capelă modestă din 1872, existentă în 1879, dar în ruine în 1884, Anatole Magrin devine ctitorul principal al Capelei romano-catolice din str. Elenă (Lascăr Catargiu, azi N. Titulescu) construită în 1885, descrisă “cu o simplă navă fără turle”, după doamna Ileana Chirănescu- Paron, locul fiind donat de Anatole Magrin. De altfel casa Chirănescu, adjudecată de urmași, fiind alături, tot pe stada N. Titulescu, respectiv la nr.30, nu am motive să mă îndoiesc de aceste spuse. Construcția capelei a fost realizată, conform aceluiași informații, cu ajutorul coloniștilor germani ce fuseseră aduși din Basarabia pe moșia Mangea Punar (Costinești) de către Emil Costinescu, și pe care acesta o cumpărase la sfârșitul secolului de la Kogălniceanu. În aceeași perioadă Emil Costinescu a mai cumpărat și moșia din actuala zonă Mamaia-sat, în suprafață de 347 ha, mai cunoscută ulterior prin conacul aflat pe ea, devenit localul “Hanul Piraților” și pe care a oferit-o ca dotă fiicei sale Adina, la căsătoria acesteia cu Constantin (Dinu) I.C. Brătianu. Aceștia vor avea trei băieți, Ion, zis Oni,

Gheorghe, zis Dinchî, și Dan, iar ginerele acestuia din urmă, Alexandru Misirliu (căsătorit cu Adina), stabilit la Paris, a revendicat în prezent (2000), această proprietate.

Înscrișul din holul noii Basilici "Sf. Anton", construită în 1935-37 de arhitectul bucureștean Romano de Simon - ajutat și de coloniștii italieni din Dobrogea (originari din zona Friuli-Veneția-Giulia), mari specialiști în lucrările din piatră - atestă că pe același loc a fost o Capelă înălțată în 1885. Soții Lăpușan, în "Memoria orașului", adaugă faptul că Anatole Magrin a donat altarul Capelei... Anatole Magrin a contribuit la edificarea Monumentului eroilor francezi (1894), iar pentru meritele sale a primit, spre apusul vieții, în 1921, din partea Papei Gregorie, o înaltă distincție laică: Benedictus PP. XV., asupra lui urmând să revin...

Un alt hotel renumit, existent în 1881, în care a stat Mihail Eminescu, în iunie acel an, cum rezultă din scrisoarea sa către Veronica Micle, datată "Costanța, 16 iunie 1881", publicată de Augustin Z.N.Pop în revista "Tomis", IV, nr.9, 1969, p.7 și dintr-un facsimil al manuscrisului, păstrat de tehnoredactorul Horia Grideanu, a fost "Hotel d'Angleterre" ("Englitera"). El se afla probabil pe locul actualului hotel "Intim", din strada numită atunci Elenă (azi N. Titulescu). Pro memoria acestui eveniment, din inițiativa Asociației Cultural-Istorice Dobrogene "România de la Mare", pe frontispiciul acestui hotel a fost fixată în anul 1992 o placă inscripționată, din marmură. În contextul aceleiași acțiuni a organizației noastre, desfășurate sub genericul IN MEMORIAM ILLUSTRUM CIVIUM TOMITANORUM, am mai aplicat, tot atunci, încă trei plăci memoriale pe locurile sau clădirile unde au trăit sau au creat iluștrii predecesori: Ioan N. Roman (pe fațada magazinului "Romarta Copiilor" din b-dul Tomis, vis-a-vis de Parcul Teatrului), locul pe care s-a aflat casa

sa, Petru Vulcan (pe fațada casei sale din strada Decebal nr.31, colț str. Răscoalei din 1907) și Const. N. Sarry (pe fațada imobilului unde se afla redacția și tipografia ziarului Dobrogea Jună, din str. Răscoalei din 1907 nr.27, colț cu str. C. Brătescu).

Voi reda în continuare câteva date despre acest hotel "Englitera", numit de Eminescu "d'Angleterre". Nu știu de ce autorii de după publicarea scrisorii lui Eminescu în revista "Tomis", dau data acestei scrisori 18 iunie 1882, presupunând doar că s-au lăsat influențați de o "polemică literară" din anii ulteriori acestei apariții. Interesant este că marele nostru poet (care studiasse la Cernăuți, Viena și Berlin, trăise la Iași și București) descrie Constanța ca "un mic orășel, dar îndestul de frumos", zicând despre case (clădiri) că "au oarecare eleganță..., căci piatra e ieftină aici și clădirile sunt din piatră patrată, iar primăria, decând stăpânesc Românii și există un consiliu comunal, a făcut foarte mult pentru orânduiala și înfrumusețarea orașului"... Emineascu a rămas surprins de frumusețea peisajului marin, care l-a inspirat în numeroasele sale poezii de o rară și tulburătoare sensibilitate. Totodată el va mai avea și o altă incidență sentimentală cu orașul nostru. În februarie 1888 Primăria orașului Constanța, la cărma căreia se afla primarul Koiciu, organizează un concert de binefacere, iar suma de 175 lei rezultată din vânzarea билетelor este expediată prin intermediul primarului Hasnaș al Botoșani-ului pe adresa poetului bolnav. Se infirmă astfel și minciuna comunistă asupra precarității condițiilor materiale ale poetului. Această minciună, trâmbițată la nesfârșit de politrucii, și care a înveninat generații de elevi și studenți, cum că Eminescu ar fi fost prigonit și urgisit de puternicii zilei, este contrazisă de realitatea acestor călătorii de plăcere, precum și de diversele acte generoase făcute în favoarea sa. Mai mult decât atât, în

1889, pe ultimul drum, spre cimitirul Bellu, carul mortuar cu trupul Geniului nostru Național a fost însoțit, în reculegere creștinească, de trei prim-miniștri ai României, Mihail Kogălniceanu, Theodor Rosetti și Lascăr Catargiu și un viitor prim-ministru, Titu Maiorescu, devotatul protector al Poetului. Despre hotelul d'Angleterre ("Englitera") avem știri și după 1881-82. După descrierea "trenului-pui" care avea halte în oraș, înainte de a coti spre "Băile" de la "portul genoves" se pare că a stat la acest hotel și publicistul ardelean Vasile Grozescu, în 1886. În august 1887, Barbu Ștefănescu Delavrancea vine la Constanța pentru a asista la evenimentul inaugurării statuii lui Ovidiu și, încă din Gară, se amuză de birjarii tătari, amabili de altfel, care schimonoseau numele hotelurilor "întocmai ca tonchinezii... limba franceză", oferindu-se să-l conducă "la Caru (Carol), ori la Tampet (Gambetta), ori la Ighilter (Englitera)". În nov. 1889, în salonul hotelului "Englitera" se prezentau spectacole (senzaționale atunci) de "teatru policromic" (Arhivele Statului Constanța, fond Primărie, dosar 28/1889, f.14). În vara lui 1902, cum rezultă din gazeta bucureșteană "Zeflemeaua", printre oaspeții hotelului era și "proaspătul licențiat la Paris" Duiliu Zamfirescu...

Clădirea fostului hotel "Carol", existentă și azi, pe faleza Cazinoului, în care se află Comandamentul Marinei Militare, a fost construită, după proiectul arhitectului Al. Orăscu, de Compania engleză condusă la 1881-82 de Edward Harris, fiind inaugurată, ca hotel, cu numele Regelui Carol I, în 1882. Cei care au scris că numele inițial al hotelului ar fi fost "Terminus" s-au luat probabil după numele "șantierului de lucru" al Companiei engleze, ori al capătului liniei din 1881-82. Din motive tehnice, englezii au adăugat un tronson din capătul străzii Ovidiu, pe faleză, până la Farul genovez și chiar dincolo de

acesta, dacă avem în vedere că acest tronson avea o lungime de 500 m., de la șantierul hotelului "Carol" la bucla (arcul) de legătură din str. Portului cu liniile de serviciu din port și din str. Ovidiu. Că acest tronson de pe faleză avea punctul final, sau "terminus", unde s-au săpat fundațiile, de unde a fost transportat în vagoane pământul "degajat", sau apoi, unde au fost aduse materialele de construcție, este de înțeles. Numai că unii autori spun că hotelul "Carol" s-ar fi numit inițial "Terminus", de la numele haltei de plecare (Farul genovez) a trenului de vacanță care ducea la Băile orașului, numite "la vii". Cronologic însă, hotelul "Carol" este construit în 1881-82, amenajarea Băilor, zise "la vii", se face în 1884 și inaugurarea are loc în 1885. Prin urmare, lucrurile stau "viceversa": întâi a fost hotelul și apoi s-au amenajat Băile, trenul circulând între Far și Băi. Ori poate că unii vizitatori la întoarcere, oboșiți de "vilegiatură", au socotit să spună haltei de la hotel "Carol" nu Far, ci "Terminus"? Cât despre hotel, este greu de crezut că statul român cheltuiască 1,5 milioane lei (valută) pentru construcția hotelului "Carol" ca să-i zică... "Terminus". Această paranteză nu are, ca și alte precizări, adăogiri etc., nici o intenție subiectivă, orice lucrare nouă, beneficiind de cercetările anterioare, fiind obligată să aducă noi puncte de vedere, corectări și chiar aspecte inedite. De altfel, înainte de construcția hotelului "Carol", Primăria Constanța era preocupată de facerea și extinderea Bulevardului Elisabeta, ca și de o construcție care să ofere o găzduire confortabilă, de nivel înalt, personalităților ce veneau în urbe. Între 1880-1882, Primăria cere insistent Companiei engleze să desființeze linia scurtă (cca 50 m.) care ocupa capătul bulevardului spre str. Ovidiu, argumentând că devenise inutilă (dacă nu chiar incomodă). Dar abia după răscumpărarea lucrărilor și terenurilor Companiei engleze de către statul român (în

sept.1882), o adresă a Primăriei către Direcția Generală a C.F.R., datată 18/30 aug.1883, are sorti de reușită, C.F.R.-ul scoțând acea linie inutilă și cedând terenul respectiv Primăriei. Aceasta va coopera cu Direcția C.F.R. în vederea reamenajării liniei pentru trenul "de plăcere" și amenajării Băilor propriu-zise, așa cum vom vedea mai încolo, când voi descrie traseul etc. Așa cum pentru terminarea Bulevardului Elisabeta, în iarna lui 1883, este scoasă porțiunea de 50 m. de la bulevard, tot astfel, cum rezultă din "Farul Constanței" din 6 nov. 1885, Primăria nu mai consideră ca oportun tronsonul de cale ferată de pe faleză, care era incomod pentru cei care veneau aici cu birjele la concertele și carnavalurile de la Cazină. Să ne întoarcem, însă, la hotelul "Carol". Se cuvine să redăm din ghidul "Constanța", apărut în 1985, p.66, câteva date interesante: mai întâi că era "prima clădire impozantă înălțată la Constanța după 1878", că avea (și are) o fundație solidă, "pe stâncă, de 14 m. adâncime, executată din piatră și cărămidă", învelită cu mortar din ciment Portland și var hidraulic, că după primul război mondial a fost aici "Cercul Militar" și, adaug, avea o sală spațioasă unde se organizau baluri prin 1925-27. Clădirea a fost un timp sediul D.S.A.P.C., iar în 1982-83, la împlinirea unui secol, este complet renovată, arhitecții păstrând "liniile stilistice inițiale, neoclasiche - frontoane, capiteluri, statui decorative". Din lucrarea "Litoralul românesc la 1900", Constanța, 1997, p.223 și urm., realizată împreună cu distinsul publicist Constantin Cioroiu, desprind impresii ale unor oaspeți iluștri care au stat la hotelul "Carol". Astfel, arheologul Carl Schuchardt, venit la Constanța în iarna anului 1884, este surprins plăcut de ce vede, orașul îi face o impresie "foarte amicală", deși era frig și marea era răscolită, și trage la hotelul "Carol", lângă far, despre hotel scriind că are "aranjament european". În august 1887,

Delavrancea, despre care am mai scris și voi mai scrie, se cazează tot la hotelul "Carol", constatând, cu satisfacție o "primire elvețiană", întâlnind aici multă lume bucureșteană, din camera hotelului auzind muzica militară, dar și "vocea mării" (era un împătimit de mare și un bun înotător, cum arată peste timp Cella Delavrancea). Pe bulevard, admiră "frumoasa vilă a d-lui Poenaru Bordea", despre care am menționat că era dată ca reper, la începutul lui 1879, de prefectul Remus Opreanu, autorul nostru clasic oprindu-se apoi în fața casei din piatră a lui Mihail Kogălniceanu... Faimosul prieten al românilor, savantul Angelo de Gubernatis, profesor universitar la Roma, un antecesor al lui Mircea Eliade în sanscrită și mitologie, poposește la Constanța în august 1898, scriind despre acest vad maritim ca despre un "port al viitorului", care poate deveni un "New York latin". Cum aceasta era a doua sa vizită la Constanța, impresiile mai ales arheologice din prima fiind consemnate în cartea sa "La Roumanie et les Roumains", aflăm că în 1898 a stat sigur la hotelul "Carol", după un manuscris descoperit de Constanța Bădic la Biblioteca "V.A. Urechia" din Galați, anume un sonet cu titlul "Dal paese d'Ovidio", având în josul paginii însemnarea: "Hotel Carol, în vizită la Pontul Euxin, 21 august 1898"... Chiar dacă ar mai fi multe aspecte în legătură cu personalitățile care au stat, de-a lungul anilor, la acest hotel, trebuie să amintim și alte hoteluri, construite între 1883-1892. Un hotel de clasă, considerat al doilea după hotelul "Carol", a fost "Metropol", despre care M. Ionescu-Dobrogianu arată, atât în text, cât și în planul de la finele monografiei sale "Tomi-Constanța", 1931, că ar fi fost același cu... "Danubiu". Cum am arătat în ordonanța prefectului Remus Opreanu, în care dă nume unor străzi, la începutul anului 1879 acesta este dat ca reper pentru debutul străzii Ovidiu și însuși magistrul

zice că: "Am moștenit de la turci două hoteluri: Danubiu și Bizanț". Despre hotelul "Metropol", acesta este dat, în surse de la 1885, 1892, 1924 etc., ca fiind pe strada Elenă (Lascăr Catargiu, azi N. Titulescu). Descriș ca fiind în funcțiune permanentă, dotat cu "sobe de teracotă, băi și instalațiune proprie de apă", hotelul "Metropol" avea și prețuri pe potrivă. Dacă la hotelul "Danubiu", în 1881-82, o cameră costa 4 lei pe zi, iar mâncarea 6 lei, în condițiile în care la Terasa din Piața Independenței o halbă cu bere costa 15 parale, cazarea pe o zi la "Metropol" în 1885, costa 8 lei. În anexele prezentei lucrări am inclus și vechea foaie matricolă fiscală aferentă imobilului "cu două etaje și intrare din strada Ovidiu nr.7" (actual nr.5), situat în actuala stradă N. Titulescu nr.12, prezumtivul sediu, existent încă, al acestui faimos hotel. Am scris, "prezumtivul sediu", deoarece, ca și în alte situații în pofida mărturiilor, evidențele locative actuale se încâpățânează să îl catalogheze ca fiind construit în 1926. În anii '40 era nominalizat ca ultim proprietar, înainte de naționalizare, Ștefan Partenide (Decretul 92/1950, poz. 434). În anul 1884, arheologul Carl Schuchardt, ca și profesorul Bruto Amante, "un prieten italian al țării noastre", constată cu plăcere existența unei străzi Ovidiu, ca și a unui hotel "Ovidiu". Într-un Regulament din 8 iunie 1892 sunt fixate două categorii de hoteluri, în prima categorie intrând cele de până la Piața Independenței (Ovidiu): "Carol", "Metropol", nu și "Panaioti" (proprietar Panaitopol), iar în a doua, cele din "restul orașului": "Ovidiu", "Gambetta", "Orient", "Belvedere", "Transilvania". Cum hotelul "Gambetta" l-am descriș ca fiind între 1881-1912, pe locul fostei Bănci Naționale din Piața Ovidiu, hotelul "Ovidiu" era în str.Elenă. Hotel "Universal" se afla (1884-1892) lângă piață, clădirea lui existând și azi, în str. Arhiepiscopiei, colț cu str. Crângului (fostă Băii).

Hotelurile "Europa", "Orient", "Belvedere" și "Transilvania" se aflau pe str. Traian și în apropierea Gării de călători, inclusiv a haltei Gară a trenului de vacanță spre "vii". Despre "Belvedere" știm unele date care ne ajută la precizarea amplasamentului acestuia. Astfel, într-o cerere adresată Primăriei, în 3 iulie 1897, trupa italiană de operetă condusă de Bellobono Vincenzo, solicita autorizația de a da spectacole în Grădina de vară de vizavi de hotel "Belvedere", "proprietatea Direcțiunii C.F.R., ținută astăzi de d-l Dracopol". Primăria își dă avizul imediat, contra unei garanții de 150 lei, cu obligația de a se plăti taxa comunală pentru fiecare reprezentanție. Că această trupă italiană a stat la hotelul "Belvedere", că a "confectionat" scena pe care a dat reprezentațiile, se deduce din cererea menționată, dar, pentru cititorii de azi, precizarea amplasamentului "scapă" încă. Cum prea puțini s-au încumetat să facă o descriere cronologică (pe ani), orientativă (străzi, case, edificii publice, piețe), cu precizările de rigoare, eventual cu corectarea unor erori perpetuate în diferite scrieri etc., și cum, cu trecerea timpului, piețe, străzi și-au schimbat configurația, numele, numerotarea caselor, ori clădiri publice, hoteluri și chiar străzi au dispărut, un atare travaliu mi s-a părut necesar. Veți spune, însă: ce rost are să cauți "acul în carul cu fân"?! Dacă s-a arătat că hotelul și grădina "Belvedere" sunt menționate în documente de Arhivă și s-a făcut o explicație orientativă, în sensul că se aflau lângă Gara de călători, este suficient. Dar o atare "suficiență" i-a făcut pe unii să scrie că hotelul "Belvedere" se situa în fața Prefecturii (azi Cercul Militar), iar pe alții, că ar fi fost în fața Tribunalului (azi Judecătoria Constanța, Tribunalul funcționând provizoriu în fosta clădire a Curții de Apel, până la construirea localului nou din preajmă, acum la fundații, 1999). Și iar cititorii se vor mira: ce importanță are

dacă hotelul “Belvedere” se afla în fața Prefecturii sau Tribunalului, din moment ce și astăzi aceste clădiri sunt apropiate?! Motivul este simplu: în fața clădirii fostei Prefecturi (azi Cercul Militar) se află și azi o clădire veche, etajată, cu o alură arhitectonică insolită, frumoasă încă (deși nu a mai reparat-o nimeni de zeci de ani), cu o curte în față, unde a fost hotelul “Europa” (1879). Despre “Belvedere” soții Boncu, în lucrarea lor “Constanța - contribuții la istoricul orașului”, București, 1979, p.62 și 98, în baza unor documente din Arhive, menționează că Hotelul, ca și Grădina se aflau față în față, la 1892, afirmând greșit că apoi Grădina ar fi fost cedată de Direcția C.F.R. ca loc pentru construirea Prefecturii (azi Cercul Militar). Am văzut din cererea lui Bellobono Vincenzo că atât hotelul “Belvedere”, cât și Grădina, proprietate a C.F.R. etc., existau ca atare și la 1897 și știm că Prefectura - după incendierea conacului și palatului administrativ în 1883 (v. Stoica Lascu), a existat într-o clădire cu două etaje din str. Portului -, până la construirea, în anii 1908-1912 a grupului de clădiri: Prefectura, Curtea de Apel (mai întâi reședință regală) și Tribunalul. Cum soții Boncu nu ne spun nimic despre hotelul “Europa”, existent, cum am arătat, de la începutul anului 1879, și despre care avem știri și din 1908, 1912, ba chiar din 1924, și cum ne interesează totuși precizarea că hotelul “Europa” era vizavi de Prefectură (azi Cercul Militar), vom cita din ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.78, unde se dă o reclamă cu fotografie a restaurantului-bodegă “Parcul Suzana”, proprietar Constantin Marinescu, din str. Traian nr.30, cu precizările: “Sub Hotelul Europa” și “vis-a-vis de Prefectură”, din fotografie reieșind că avea în spate (ca și azi) minaretul Geamiei “Hunchiar”. Dacă în lista de “Adrese recomandabile” a aceluiași ghid, la rubrica “Hoteluri”, p.

197-98, hotelul "Europa" nu apare, înseamnă, fie că hotelul nu plătise reclamă autorilor Ghidului, fie, cum am văzut, reclama era inclusă în cea a "Parcului Suzana", care amenajase boschete și separeuri în curtea acestuia. Dar unde erau hotelul "Belvedere" și Grădina citată mai sus, ca proprietate a C.F.R.?! Rămâne să precizez totuși poziția, că acestea erau vizavi... lateral sau în dreptul clădirii Tribunalului (azi Judecătoria Constanța). Ne îndreptăm astfel spre clădirea cu două etaje, din str. Traian 39-41, descrisă anterior ca fiind asemănătoare cu casele încăpătoare din Lancashire, căreia i se potrivește, prin poziția ei, lângă panorama portului, a mării, numele "Belvedere". Am scris că nu suntem siguri că aceasta ar fi fost o casă engleză, datorită unor componente eclecticice în arhitectura ei și deoarece casa cu birourile comerciale ale Companiei engleze avea un singur etaj. Ori aceasta iese din calcule, deoarece pe de o parte, corpul de la nr.41 este o construcție totuși târzie, datată în evidența locativă cu anul de construcție 1920, având și două etaje (naționalizat prin Decizia 69/1960 și Decizia 1463/1960), iar pe de altă parte cel de la nr.39, reprezintă o construcție mai nouă, respectiv din 1932, fiind naționalizat prin H.C.M. 8/1960 și Decizia 8116/1952, de la Radovici Elisabeta. Dar, ca și în alte cazuri, este posibil ca aceste clădiri să fi fost cumpărate, extinse și reamenajate ulterior. Nefiind cercetător de profesie, ci doar un pasionat al urbei, las altora să confirme sau să infirme (documentat) acest aspect. Dar unde era Grădina în care a dat spectacole Bellobono Vincenzo etc.?! Poate că acei care cunosc într-adevăr Constanța s-au dus deja cu gândul la Grădina C.F.R., numită așa peste jumătate de secol XX, adică până la desființarea fostei Gări, unde se dădeau spectacole, chermeze, numită apoi Grădina "Farul", azi "Terasa Colonadelor". Să nu ziceți că era prea departe,

căci atunci înseamnă că nu știți prea bine unde era Gara, cum arăta ea, unde era magazia de colete (mesageria), în vecinătatea acestei mesagerii fiind, de altfel, o mică clădire pe care era scena pentru spectacole, sau pentru orchestră, când se dădeau baluri. Că soții Boncu, ploieșteni fiind, veniți să facă o lucrare de grad, vara la Constanța, în 1978 (?), deși au studiat în Arhive, s-au orientat uneori greșit, este de înțeles. Ei spun, din auzite, că Gara era pe locul de azi al Sediului Administrativ și nu în spatele acestui sediu, deși atunci când descriu str. Gării (în alt context) apreciază corect că se întindea până la curbura străzii Traian. Prin urmare, Bellobono Vincenzo amenaja scena în 1897, într-o fostă clădire mică, engleză, folosită și azi ca magazie, aflată în curtea dinspre port a Terasei Colonadeilor, administrată de binecunoscutul gastronom Nicolae Terzi (1999). În ce privește hotelul “Transilvania”, numit înainte de 1900 între hotelurile urbei, ca fiind lângă fosta Gară, era pe strada Transilvaniei, colț cu strada Traian, și, pentru a-i lămuri pe cititorii de azi, întrucât strada Transilvaniei nu mai există, precizez că această stradă dinainte și după primul război mondial, era în 1893 (v.planul ing.V.Simu) din str. Traian, spre str. Carol și Gării, aproximativ pe locul de azi al Galeriilor Voiculescu, iar în 1924 e dată clar în ghidul “Constanța și Techirghiolul”, p.168: “**Transilvaniei**, începe în str. Traian și se termină în strada Carol” (azi B-dul Tomis, n.n.)... În ghidul “Constanța” din 1985, p.157, se atrage atenția asupra unui hotel insolit, numit “Călugăru”, din str. Mircea, lângă Esplanadă, construit în 1896, proprietar fiind “kinovul românesc Prodrom de la Muntele Athos”, lăsând să se înțeleagă că “impozanta clădire”, în care “până prin 1931” a funcționat și “Casa Poporului”, exista încă. Ne amintim și că, în “Constanța pitorească”, Ioan Adam descrie “Orașul” din birje, “în fuga cailor”, pe la 1908, și

după ce arată “școala nr.1 de băieți și de fete” ca fiind “așezată și comodă” (?!), adaogă un aspect interesant: “Peste drum se înalță într-un impozant colțar hotelul Continental” (avariat în bombardamentele de la finele celui de al doilea război mondial, refăcut și unit cu fostul hotel “Carlton”, după 1950, demolat, cu întreaga clădire, după Revoluție, n.n.). Dar despre o “clădire impozantă” de dincolo de Cazărmi, la întoarcere, pe Mircea, Ioan Adam nu zice, ci doar de “clădirile vămei cu Hanul călugărilor” (p.32). Acesta din urmă, apare în arhiva fiscală pe str. Ștefan cel Mare la fostul nr.5, sub genericul scris stâlcit “Mănăstirea Prodan Sf. Munte”, fiind amplasat probabil pe locul unde acum (2000) se află blocuri noi.

Întrucât am absolvit liceul Mircea cel Bătrân, îmi amintesc foarte bine perimetrul ocupat de fostul așezământ, delimitat de intersecția străzilor Ștefan cel Mare și Mircea cel Bătrân, ocupat pe atunci provizoriu de o găzărie, ce avea o latură orientată către liceu iar cealaltă, spre localul actualei pizzerii “Coral”. Local care, excelent gospodărit de binecunoscutul șef de unitate lancu Paris, este construit chiar pe zona fostelor numere 1 și 3, de pe artera Ștefan cel Mare, unde se aflau proprietățile Cuțucache și Spandri, fiind amplasat totodată perpendicular pe axa fostei străzi Cărămidari, astăzi dispărută.

Mi-l amintesc cu nostalgie pe tatăl acestuia Dima Paris, ce era unul dintre cei mai prestigioși croitori de lux ai urbei (așa era definită branșa sa în nomenclatorul fiscal de acțiuni) - cu atelierul situat în locuința proprie de pe strada V. Alecsandri nr.1 - fiind în același timp și un vechi prieten al tatălui meu Gheorghe Moise, ambii făcând parte din acea generație de sacrificiu, ce a îndurat din plin războiul, “obsedantul deceniu”, cât și riturile ceaușiste din “lagărul păcii” de până la Revoluție.

Pe aceeași parte a străzii Ștefan cel Mare, cu numere fără soț, respectiv la nr.13 se află "Bca Pop Învățătorul Dobrogean" clădire ce există și azi, în ea funcționând Casa Corpului Didactic din Constanța. Cât despre clădirea masivă cu două nivele de la intersecția străzilor Ștefan cel Mare cu Mircea cel Bătrân (str. Ștefan cel Mare nr.4 - str. Mircea cel Bătrân nr.94) de lângă sediul Administrației Financiare și Trezoreriei Municipiului Constanța, sunt indicii că ar fi fost o bună perioadă, hotel. Conform evidențelor locative, clădirea a fost construită în 1896, aparținând la momentul naționalizării (Decretul 92/1950, anexa București, poz.7486 și Decizia 15024/1953) lui Sturdza Doiciu (matricola fiscală indică la această adresă ca proprietar pe soția lui Dimitrie Sturdza, respectiv, Pulcheria Sturdza născută Doiciu, conform contractului de căsătorie autentificat sub nr. 657/20 februarie 1931, la Tribunalul Jud. Iași, ambii fiind domiciliați atunci în orașul Iași). Este momentul să precizăm totodată, că expropriații care posedau bunuri imobiliare aflătoare în mai multe localități din țară, se regăsesc în anexa București a Decretului de naționalizare (92/1950), ca și în cazul de față, când aceștia mai dețineau și alte imobile în București, Sinaia și Galați.

Am scris că primii întreprinzători care construiesc case la Constanța, după 23 noiembrie 1878, au fost Mihail Kogălniceanu și bancherul J.G.A. Alléon. Am fi nedrepti, însă, dacă nu am menționa pe farmaciștii Rădulescu și I.Gruper, proprietarii farmaciilor "Minerva" și "Steaua României" (farmacii care nu puteau fi decât la parterul caselor lor), care se adresau în 20 aug. 1879 Primăriei, în calitate de "singurii farmaciști autorizați" (autorizația presupunând: licența, certificatul de practică, actul de proprietate), deși în oraș mai erau farmaciile lui Chefala, Valendas sau a subchirurgului Irving Bolton. Nu pot omite

nici pe acei ardeleni avuți, Ion Blebea, Ion I. Blebea, I.N. Buttu, Ion Ciceiu, Irimie Er. Popa, Stoica Bellu etc., care cer prefectului Remus Opreanu în noiembrie 1879 loturi de casă și acesta avizează favorabil "lângă Grădina Beledie" (nu în spațiul Grădinii Publice, cum îi mai zice același prefect altunde), și acești gospodari și negustori de vază își fac case mari (atunci) pe strada Mircea, în spatele Sălii Sporturilor de azi și în zona actualului Institut de Marină Civilă. Între cei care-și fac case noi în oraș în această perioadă de începuturi sunt de menționat și mari proprietari agricoli din împrejurimi, ca Aldea Nistor, N. Golea, Ioniță Dumitrescu, Mircea Solacolu-Troian, negustori ca frații Ciorapciu, Tănase G. Dabo, frații Caraciali, cerealiștii M. Frenkian și Nazaret Torosian (acesta fiind ctitorul Bisericii Armene de la capătul străzii Tomis, azi Sulmona, datată 1880, dar și cel care înalță una din primele clădiri cu 3 etaje în Piața Ovidiu).

Un urmaș probabil al reputatului epigrafist francez Leon Régnier, numit tot Régnier, construiește înainte de 1884 o vilă impunătoare, cu două etaje și o terasă pe malul mării, pe stradela care se va numi Basarab. În "Recensement General al Populațiunei 1884, recapitulativ de numărul proprietăților numerotate" (v. "Din tezaurul documentar dobrogean", p.111) stradela Basarab este trecută cu două locuri îngrădite și o casă cu două etaje. Această vilă faimoasă, căreia i s-a păstrat numele "Vila Régnier", chiar și după transformarea ei în "Hotel Français" în 1908-1909 (din anul 1913, proprietar, până în anii '40, elvețianul Husser) va fi multă vreme singura clădire din stradela Basarab. Cum această stradelă nu mai există azi, nici Piața Basarab, pentru a evita orice confuzie este cazul să precizez că "Vila Régnier / Hotel Francez" există încă, lângă clădirea masivă a fostei Banca Românească (azi Direcția Județeană Agricolă). De altfel,

există încă și clădirea în care a fost construit mai târziu un alt hotel vestit, numit “Hotel Bulevard”, pe str. Remus Opreanu nr.1 (fost proprietatea lui Mihail Târpă, în anii ‘40). Cum unii autori arată că aceste clădiri nu mai există, iar alții, deși scriu că există, nu precizează unde, sau le plasează greșit pe locul Alimentarei de azi, este bine să dau informațiile cuvenite. În “Cercetări asupra orașului Constanța”, 1897, p.42, M. D. Ionescu (Marin Ionescu-Dobrogianu) înșiră cele 5 terase dinspre mare, din piatră și mortar, late de 10-20 m., “având fundamentul la 4-5 m. sub nivelul apei”, a Hotelului “Carol”, a palatului Sturdza, a Vilei Régnier, a proprietății Magrin (str. Romană, azi Revoluției) și hotelului “Gambetta” (Piața Ovidiu). Rezultă clar că terasele și clădirile respective se succedau pe malul mării, pe aceeași parte. Că Piața Basarab se afla de la curbura pe care o face strada fostă Romană, fostă D.A. Sturdza, azi Revoluției, în dreptul străzii Maior Șonțu, până puțin dincolo de str.Remus Opreanu, este accepția unanimă a celor ce au scris despre Constanța. Încurcătura unora vine din faptul că fac confuzie între str. Basarab și fundătura Basarab, ambele flancând Piața Basarab, numai că fundătura Basarab este mai târzie față de apariția stradelei Basarab și se afla, pentru a da un reper de azi, în spatele Alimentarei, vizibil pe intrândul dintre Farmacie și magazinul alimentar privat “Marcos”. După construirea hotelului “Bulevard” în colțul străzii Remus Opreanu, cu o curbă elegantă spre Piața Basarab, acesta a “obturat” vederea Vilei Régnier (Hotel Francez). Mai mult, au mai existat o clădire lângă Vila Régnier și o alta, în față, lângă “Hotel Bulevard”, astfel că deruta unor autori este explicabilă. În ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.197, la rubrica “Hoteluri” scrie: Hotel “Bulevard”, str. Remus Opreanu 1 și Hotel “Palace”, str. Remus Opreanu 7, alte ghiduri ulterioare dând nr.5-7.

Prin urmare, cele două hoteluri se aflau pe aceeași parte, numai că Hotel "Bulevard" era în fața (sau "îi lua fața") Hotelului Francez (Vila Régnier). Am străbătut împreună cu doctorul Eugen Lescovar, fiul cunoscutului antreprenor constănțean, de origine croată, Francisc Lescovar (prieten cu marele arheolog Vasile Pârvan și multe alte personalități, ce a mai avut încă trei copii: Clementina căsătorită Holban, Adela căsătorită Niculescu și Andrei, arhitect, stabilit la Frankfurt / Main), curtea din dreptul Direcției Agricole Județene și, în spate, pe malul mării, am admirat împreună clădirea cu două etaje, plus o terasă, suspendată parcă spre actualul port turistic Tomis, a Hotelului Francez (fost Vila Régnier), actualmente sediul Oficiului Județean de Cadastru, Inspectoratului de Protecția Plantelor etc. În clădirea din față, a hotelului "Bulevard", a funcționat până prin 1997 Oficiul de Gospodărire a Apelor, acum fiind în reparații.

Dintre casele construite de **Mihail Kogălniceanu** la Constanța, mai întâi pe bulevardul Elisabeta, lângă Farul genovez, pe str. Vânători (azi Luntrei), pe str. Cuza Vodă (în spatele bulevardului), nu cred să mai existe astăzi vreuna. Avem, însă, documente și mărturii asupra lor, inclusiv despre casa din piatră, cu două etaje și cu o curte în față, construită în 1883, care, deși nu mai există, ne interesează însă, deoarece o casă aidoma, din piatră, veche și ea, se află încă, având locatari și azi (1999), la capătul străzii N. Titulescu, lângă bulevard. Pentru ca cititorii de azi să înțeleagă, subliniem că prezența la Constanța a marelui om politic și de cultură Mihail Kogălniceanu, fruntaș al Revoluției de la 1848 și al Unirii Principatelor, prim-ministru sub Al.I.Cuza, ministru de Externe sub Regele Carol I, este deosebit de importantă, el fiind autorul "Legii pentru organizarea Dobrogei", susținător al dezvoltării orașului și portului Constanța și,

nu întâmplător, exemplul prin fermele pe care le face la 2 Mai, Murfatlar (Basarabi) etc., cât și prin construirea de case în zona cea mai importantă am zice, marcată de bulevardul Regina Elisabeta. Descoperirea ca existentă și azi a uneia din casele sale ar avea valoare emblematică și ar constitui, fără exagerare, un eveniment... Vom proceda, deci, la citirea documentelor și mărturiilor pe care le avem la îndemână, sperând că, în acest fel, vom provoca (în sensul latin, de a îndemna) cercetătorii de profesie să insiste asupra acestui aspect. Primul document avut în vedere este cererea de construcție, datată 22 august 1883, către Primărie, semnată de M. Kogălniceanu și arhitectul francez Pieuchot, care anexează și planul (proiectul), în care se specifică și locul, "în strada proiectată lângă bulevard". Cum nu sunt sigur dacă acest plan dă repere certe, fiind vorba de o stradă inexistentă încă, citez rezoluția, inițial nefavorabilă, a inginerului comunal N. Vergotti, care motivează că "deschiderea stradei proiectate" nu era încă aprobată. Dar ilustrul obținuse avizul pentru casele sale anterioare din străzile Cuza Vodă și Kogălniceanu, la Bulevard, când aceste străzi nu erau. Mai mult, din documentele de vânzare a unor case, după stingerea sa din viață (1891) rezultă că M. Kogălniceanu avea nu o casă, ci "case" (la plural) pe aceste străzi pe care el le deschide, cum îi stă bine unui întreprinzător. Am văzut că din 1879-80, Primăria emite acte și dă dispoziții de amenajare a împrejurimilor "caselor d-lui M. Kogălniceanu din Bulevardul Elisabeta Doamna", cu prilejul anunțatei vizite a Alteței Sale Regale, ori aprobă totuși casele din paiantă, ale aceluiași, una fiind terminată, iar alta abia începută... Ipotetic, și în 1883, ambiționat de faptul că primarul Panait Holban, în genere, notabilitățile urbei, pretindeau în zona peninsulară construirea de case etajate și rezistente, Kogălniceanu va fi dorit să realizeze,

după obiceiul său, nu numai o casă din piatră, cu două etaje și curte în față, ci două, ambele în spatele bulevardului, una la un capăt, alta la celălalt. Spun ipotetic deoarece asupra casei existente și azi, dintre strada Elenă (N. Titulescu) și parcul Catedralei, avem detalii în documente și mărturii, dar nu și un act probator (în afară de cererea pe care Kogălniceanu o face, împreună cu arhitectul Pieuchot), iar asupra casei din preajma hotelului "Carol", care nu mai există, dar a cărei descriere este "similară", avem un document. Să desprindem deci, din documentul datat 13 iulie 1892, privind scoaterea în vânzare a unor case ale lui M.Kogălniceanu ("Din tezaurul documentar dobrogean", București, 1988, p.162) pasajul referitor la casa din piatră, realizată în 1883: "Una casă cu două etaje, situată în Constanța, Bulevardul Regina Elisabeta, construită din piatră, învelită cu olane, compusă din opt camere, două antreuri și osebit bucătărie cu două uși, având curte și o fântână. Locul pe care este construcția împreună cu curtea este în întindere de 500 m.p. și se limitează la răsărit cu Bulevardul Regina Elisabeta, la apus cu strada Mihail Kogălniceanu, la miază-zi cu strada Cuza Vodă și la nord cu proprietatea Solomon Japhet". Vă veți mira de ce acest text care zice că imobilul respectiv era pe bulevardul Elisabeta, adaugă totuși că bulevardul era la "răsărit" etc., dar așa a scris grefierul ss indescifrabil (documentul nu-i dă numele). Este clar că imobilul descris de documentul din 1892 era în spatele bulevardului, în imediata apropiere a hotelului "Carol". Autorii studiului interesant, deja menționat, Veronica Pribeagu și Gheorghe Vecerdea (vol. "Valori ale civilizației românești"..., p.350), scriind despre aceeași casă de piatră a lui M. Kogălniceanu din 1883, o situează "vis-a-vis de Farul genovez", zicând ipotetic că arhitectul ei ar fi fost Pelopidas D. Couppa... "Din tezaurul documentar

dobrogean”, p.129 și 161-162, rezultă existența a două case din piatră, contractate în același an 1883, dar pe terenuri diferite. Cea zisă în Bulevard, descrisă ca fiind în imediata apropiere a hotelului “Carol”, este pusă în vânzare în 13 iulie 1892 pentru ipoteca înscrisă la Creditul Funciar Urban “la nr.9 din 15 septembrie 1883”, “pentru suma de 15.000 lei”. Cealaltă, existentă și azi, dată inițial în “strada proiectată”, numită apoi Strada Nouă (între str. Elenă și Catedrală), avea “ipoteca nr.24” din 25 nov.1883, “pentru suma de 16.000 lei”. Să detaliem, citând în continuare din Jurnalul Tribunalului nr. 2625, din 26 septembrie 1887 din care rezultă că la cererea Societății Creditului Funciar Urban din București era scos în vânzare imobilul (nu e descris) din str. Nouă al lui M. Kogălniceanu, care făcuse un împrumut în 25 nov. 1883, la Creditul Funciar Urban din București, de 16.000 lei, plătibili în 40 de ani, ipotecând aceleași instituții de credit imobilul în cazul de “neplata ratelor la termen”. După somațiile făcute în 18 ianuarie și 10 decembrie 1886, Tribunalul Constanța decidea în 26 septembrie 1887, vânzarea imobilului la 16 ianuarie 1889, dar abia în 13 decembrie 1895 acest imobil apare ca vândut. Este de presupus că M. Kogălniceanu a reușit să amâne vânzarea caselor sale din piatră. În ultimii ani de viață, marele bărbat de stat care realizase, între atâtea altele, “Secularizarea averilor mănăstirești”, readucând în patrimoniul românesc 1/4 din pământul țării, se confrunta cu dificultăți materiale și de sănătate, fiind adesea plecat din țară, la tratamente... Să reținem, totuși, din actul Tribunalului Constanța, că suma pentru care era debitor Kogălniceanu fusese împrumutată în 25 noiembrie 1883, când se împliniseră 5 ani de la “realipirea Dobrogei”, dar, probabil, și când întrepridul M. Kogălniceanu era preocupat să-și termine ultima sa casă, în întregime din

piatră, cu două etaje și curte, lângă Bulevard, în “strada proiectată” sau... Strada Nouă. Că ilustrul făcuse mai întâi case (câte două) în Bulevard, plus case din piatră și chirpici, cu etaj, în Vânători, apoi case din paiantă, despre care actul citat nu spune, dar deducem că erau în str. Cuza Vodă, spre lămurirea cititorilor trebuie să citez și pasajul despre acestea, din Publicația Tribunalului Constanța, datată 13 iulie 1892: “Una casă **despărțită în două** (s.n.), cuprinzând în total 16 camere, construită din chirpici, iar temelia de piatră (din str. Vânători)... limitându-se la răsărit cu **casele debitorului** din str. Cuza Vodă”etc. Datorită, însă, faptului că Jurnalul Tribunalului Constanța din 13 dec. 1895 (“Din tezaurul”..., p.206-207) nu menționează adresa imobilului “defunctului Kogălniceanu” care este ultimul vândut, rămâne ca un semn de întrebare casa din piatră existentă și azi, care în 1884-1887 era singura care se vedea lângă curtea sau “grădina Catedralei” (unde acum este parc arheologic). Să fie aceasta ultima casă a lui M. Kogălniceanu, pentru care făcea cerere împreună cu arhitectul Pieuchot în 22 august 1883, în “strada proiectată lângă bulevard”, pentru care se împrumuta la Creditul Funciar Urban din București în 25 noiembrie 1883, construcția fiind între timp aprobată, începută, strada, din spatele Bulevardului, primind de circumstanță numele str. Nouă?! Să vedem acum ce spun mărturiile. Arheologul Carl Schuchardt, pe care l-am menționat ca oaspete al hotelului “Carol” în iarna lui 1884, pleacă de la hotel, pe frigul iernii, mergând deci repede, să vadă casa lui M. Kogălniceanu, pe bulevard. Impresiile sale vor fi traduse sub titlul “Călătorie de Crăciun în Dobrogea înainte cu 34 de ani”, apărute în volumul “Icoane din Dobrogea”, Constanța, 1918, sau reproduse de prof. Ioan Georgescu, secretarul de redacție al revistei “Analele Dobrogei”, inspector școlar etc., în “Analele

Dobrogei”, VII, 1926. Cum nu am textul original, în germană, deci fără posibilitatea de a discerne exact asupra pasajului referitor la casa lui M. Kogălniceanu, citez din Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, “Constanța. Memoria orașului”, 1997, p.65, acest pasaj (dovada existenței unei case a lui Kogălniceanu și mărturia lui Carl Schuchardt preocupându-i și pe acești distinși autori): “Două minute de la hotel “Carol”, pe malul sudic, se vede o vilă frumoasă, a cărei fațadă e plină de inscripții și sculpturi. E locuința de vară a lui M. Kogălniceanu, unul dintre cei mai însemnați și mai populari bărbați ai României, care cel dintâi s-a interesat de arheologia acestei provincii și care a fost reprezentantul principal al țării la Congresul din Berlin”... Gândim doar că arheologul austriac, dacă s-ar fi dus la casa din imediata apropiere a hotelului “Carol”, ar fi făcut... 30 de secunde și nici nu mai era nevoie să precizeze... Să vedem acum cea de a doua mărturie, cu detalii mai precise, a lui Delavrancea. Acesta se plimbă agale, de la hotelul “Carol”, în august 1887, pe bulevardul amenajat ca un inel, după modelul Ringstrasse din Viena, și perspicace, observă că acest bulevard are două părți: una pe faleză, începând de la Far, unde era prima cazină pe piloți, fără case, și alta cu case, dintre care remarcă “frumoasa vilă a d-lui Poenaru - Bordea”, și despre care scrie că “se sfârșește în strada Elenă, lângă halta Ovidiu”. Dar, Delavrancea nu căuta doar casa lui M. Kogălniceanu, ci pe ilustrul bărbat în persoană, dând ocol aceluși ring, mergând mai întâi pe faleză, la capătul căreia, lângă port, erau “2-3 chioșcuri”, iar pe partea cealaltă, lângă halta Ovidiu și str. Elenă, vede casa lui M. Kogălniceanu, care i se arată “curioasă, prin pietrele cu inscripțiuni și sculpturile antice” și (aspect relevant) vede catedrala (construită, dar nu și sfințită), pe care o compară cu “Domnița Bălașa din Capitală”. Or, aceste repere, date

casei lui Kogălniceanu, între strada Elenă (azi N. Titulescu) și Catedrală sunt suficiente pentru a proba că de fapt, Delavrancea se referă clar la casa semnalată ca fiind din piatră, cu 2 etaje, existentă și azi, între capătul străzii Elene (N. Titulescu), lateral spre str. Arhiepiscopiei. Deși, evidențele locative actuale, o descriu ca fiind construită mult mai târziu, în 1921, iar ca fost ultim proprietar, în anii '40, înainte de naționalizare (Decizia 69/1969), îl nominalizează pe Constantin Parione, nu este exclus ca adevărul să se afle undeva la mijloc. Asta înseamnă, ca și în cazul altor case, ea să fi fost astfel cumpărată și apoi la acea dată, modernizată de noul proprietar. De altfel, această casă, corespunzând atât de bine mărturiilor, poate fi văzută de oricine. Ea avea o curte în față, și un teren viran la Bulevard, aparținând lui Kogălniceanu. Terenul a fost ocupat prin 1910 de o vilă, iar noul proprietar din 1998-99, renovând vila, s-a extins în spate cu o terasă, luând și bucata de curte care mai rămăsese (până în 1997). Această casă, presupusă a fi fost a lui Kogălniceanu, are în prezent (2000) ferestre noi, chiriașii având grijă să pună o scândură cu adresa "str. Muzeelor nr.26", Muzeelor fiind numele anterior al străzii zisă azi Arhiepiscopiei. Că obiectele antice erau parte pe fațadă, parte în fața casei (în curte), că ele au dispărut după moartea lui Kogălniceanu, sunt detalii care interesează mai puțin...

Altă casă vestită în epocă, prin arhitectura ei, care, din păcate, nu s-a păstrat, a fost așa-numitul în epocă Palatul Sturdza, construit de principele Grigore M. Sturdza, ca reședință de vară, lângă hotelul "Carol". Cum unii autori dau data construcției sale fie în 1884, fie în 1885, și ne miră faptul că Delavrancea nu a văzut-o încă în periplul său constănțean din 1887, menționez că Veronica Pribeagu și Gheorghe Vecerdeea (art. cit., vol.

“Valori ale civilizației românești”..., p.350) consideră anul construcției 1889, citând în acest sens planul pentru obținerea autorizației de construcție aflat la Arhivele Statului Constanța, fond Primărie, dosar 19/1889, adăugând că planul și notele anexă “sunt scrise în limba franceză, însă nu poartă nici o semnătură”. Autorii presupun că stilul eclectic al acestei clădiri lungi, cu parter înalt și un etaj aidoma, cu o poartă impunătoare, cu un turn în mijloc, cât și cu un turn mai mic pe colț, aparține școlii franceze, adăugând că palatul avea o alură romantică. Pe o ilustrată “Nr. 113, Editura T.G. Dabo, Constanța”, din Colecția Lică Mihalache, reprezentând “Palatul principelui Sturdza”, un funcționar superior de la Ministerul Domeniilor, venit la Constanța, a așternut câteva rânduri interesante, datate “16/VIII/905”. După ce precizează că în Palat se afla (atunci) Administrația Domeniilor Statului, scrie: “Aici am fost găzduit. Palatul este situat în cea mai frumoasă poziție din Constanța, pe malul mării, lângă hotelul Carol. Camera mea, răspunzând cu fereastra chiar pe malul mării, peste noapte am lăsat fereastra deschisă, și am (avut) o plăcere să dorm în armonia admirabilă produsă de șomotul valurilor, care se sfărâmau de digul de apărare al țărmului Mării”. Acest detaliu semnificativ: “digul de apărare al țărmului Mării” este cheia rezolvării problemei, anume unde se afla cu exactitate Palatul Gr. Sturdza, fiind invitați să acceptăm că acest palat se afla în stânga hotelului “Carol”. Același detaliu semnificativ explică, prin prezența acestui dig, existența unei plaje, aici, și ne dă o idee despre posibilitatea acelor “instalațiuni” (cabine pentru vestiare etc., pe sexe), care, din vara lui 1882, aparțineau hotelului “Carol”, cu accesul, desigur, al elitei locale. Evident că a existat o terasă în trepte încă în 1882, în dreptul hotelului “Carol”, căci altfel nu văd unde și cum

s-ar fi făcut "instalațiile". Că acum mă interesează digul protector de care se sfărâmau valurile în vara lui 1905, pentru a preciza unde era Palatul Sturdza, poate că nu aş fi insistat asupra acestui aspect dacă nu aş fi văzut că unii scriu că palatul era pe Bulevardul Elisabeta, alții că era pe faleză, iar cei mai apropiați de adevăr scriu că era după "Carol" sau la "50 m. sud de hotelul Palace", aceștia din urmă ducându-ne volens-nolens pe str. Virgiliu (fostă Regală), care în 1896 nu avea nici o casă, iar în 1905 avea 6 case... Nevrând să "plutim în ceață", să privim "Planul general al orașului Constanța" ridicat în 1893 de inginer V. Simu, desenator C. de Chmetelevski, unde "digul de apărare al țărmului Mărei" este conturat clar în dreptul hotelului "Carol", în stânga acestui dig fiind figurată silueta unei clădiri alungite care nu poate fi alta decât Palatul Grigore M. Sturdza... Veronica Pribeagu și Gheorghe Vecerdea nu precizează amplasamentul acestei clădiri, scriind doar că era "opera aceluiași arhitect care a realizat și palatul din București al prințului Grigore Sturdza (fostul Minister de Externe)". În continuare (vol.cit., p.351) arată: "Imobilul s-a dărâmat în jurul anului 1924, probabil din cauza unei insuficiente consolidări a malului, expus direct acțiunii valurilor". Dar , ca să acceptăm această ipoteză, trebuie să ne ducem dincolo de hotelul "Carol", unde faleza face un cot brusc, sud-nord, loc numit "stâncile Medeei", "expus direct acțiunii valurilor". Cum o fotografie făcută de Anatole Magrin în 1890 arată palatul izolat, din față, având o alee scurtă spre stradă și o curte alături, cu un gard din fier lucrat artistic, admirăm poarta înaltă, balcoanele, turnul semeț. O a doua fotografie făcută de Anatole Magrin, în 1896, probabil de pe acoperișul hotelului "Carol", ne arată clar că palatul Sturdza era cu spatele la mare (având, însă, ferestre și spre mare), ca, de altfel, și hotelul "Carol", ori

splendidul hotel "Palace", construit mai târziu, toate figurând în str. Remus Opreanu. Numai că, ceea ce aduce în plus cea de a doua fotografie a lui Magrin, este clădirea de alături, în stânga, dispusă transversal spre mare, din care nu se vede decât partea de sus, cu acoperișul, în această clădire fiind Institutul Geografic al Armatei, inaugurat în 15 sept. 1895, având o inscripție reprodusă de M. D. Ionescu (M. Ionescu-Dobrogianu) în prima sa carte despre Constanța, "Cercetări asupra orașului Constanța", București, 1897, p.59. Această clădire a avut o existență mult mai lungă decât palatul Sturdza, dispărând din păcate în urma demolărilor efectuate în zonă în anii 1970-75. Cred că am dat astfel destule detalii lămuritoare asupra palatului Sturdza și clădirilor între care se înscria...

Despre palatul Sturdza scrie cu talent și savoare Cella Delavrancea, în lucrarea sa memorialistică "Dintr-un secol de viață", București, 1987, când evocă prietenia deosebită dintre Barbu Ștefănescu Delavrancea, Al. Vlahuță și marele pictor Nicolae Grigorescu. La p.13, 48-52, 98-107, vestita pianistă evocă întâmplările faste ale copilăriei sale, vara la mare, în casa lui Jubi Dona, directorul Spitalului de copii rahitici de la Techirghiol-Eforie, o somitate în medicină, cu prieteni iluștri, ca George Enescu sau Paul Morand "spiritualul, scepticul scriitor francez (care) venea din Paris pentru a-i cere o consultație", dar mai ales, în vila inginerului bucureștean Mitică Zossima, "de la marginea lacului Siutghiol", făcând excursii cu trăsurile la Constanța. Cele patru surori Delavrancea erau copile în jurul anului 1900: Cella (n.1887), mai apoi mare pianistă; Margareta (n.1888), care va fi profesoară de literatură și filosofie; Niculina (n. 1890), care se va căsători cu doctorul Raul Dona, fratele lui Josef (Jubi) Dona, pictoriță (între multe altele, va

repicta Catedrala din Constanța, împreună cu Gh. Popescu, în 1959-1961); Henrieta (n. 1894), devenită arhitectă, va construi vile în sudul litoralului, căsătorită cu ofițerul francez Emile Gibory. Întâlnirea care ne interesează aici, a familiei Delavrancea cu Vlahuță și Grigorescu, desfășurată în peisaj marin, în curtea palatului Sturdza, este descrisă la p.498, ca având loc în vara lui 1906, un an înainte de stingerea din viață a marelui pictor. Până a reproduce pasajul respectiv, să dăm totuși câteva date despre inginerul bucureștean Mitică Zossima, proprietarul vilei de la coada lacului Siutghiol, despre familia lui Al.Vlahuță și chiar despre Nicolae Grigorescu. Cum amintirile Cellei Delavrancea se intersectează cumva cu cele ale lui Al. Tzigara-Samurçaș, directorul seriei bucureștene a revistei "Convorbiri literare", profesor universitar de Istoria Artelor, sper ca această nouă paranteză să-i intereseze pe cititori. Curios, în scrierile sale memorialistice, Al. Tzigara-Samurçaș scrie despre un Pompilian Zosima, profesor la Școala Politehnică din București, care avea un "conac" pe malul lacului Siutghiol, unde veneau, înainte de 1900, Delavrancea, Vlahuță și I.L. Caragiale, scriitorii noștri clasici ținând aici seara "șezători prelungite". Cella Delavrancea evocă și ea "casa Balabancea" de la Palaz, gazdă a primelor ei impresii despre mare, ca și vila lui... Mitică Zosima de la "coada lacului Siutghiol". Dar Cella nu scrie despre I.L. Caragiale la vila lui... Mitică Zossima, pentru că, după cum e știut, după 1900 marele dramaturg se "autoexilează" la Berlin. Nu știu dacă Pompilian Zosima era frate sau văr al lui Mitică, ce pot spune este că o ingineră Paulina Zosima, din aceeași familie, construiește împreună cu ing. Pisculici, un local de spital în 1894 și participă la licitația pentru construcția unui apeduct Siutghiol-Constanța. Revenind la amintirile Cellei, familiei Delavrancea i se

asociază, după 1900, familia Vlahuță, scriitorul având o fată, Ana, din a doua sa căsătorie cu Margareta Dona, Mitică Zossima așteptându-i în gara Constanța cu propriile trăsură spre a-i duce la vila sa. În ce-l privește pe Nicolae Grigorescu, acesta face studii în Franța, cu o bursă obținută la intervenția lui M. Kogălniceanu. În anii 1861-63 fiind la Paris, frecventează atelierul lui Sébastien Cornu, unde e coleg cu Renoir. Obține un mare succes la Expoziția organizată la Barbizon în 1867. Din 1868 expune la Paris o seamă de tablouri realizate aici, urmând alte participări la Salonul parizian. În 1873-74 face o călătorie de studii în Italia, Austria, Grecia. În 1877-1878 este pictor de front, în Războiul Independenței. Din 1879 în 1890 pictează la Barbizon, în Bretania și alte locuri din Franța, apoi revine la București, participă la expozițiile de la Ateneul Român în 1891, 1895, 1900 etc. și își face o casă la Câmpina. Am dat aceste câteva date pentru a reliefa faptul că Nicolae Grigorescu era o personalitate artistică de vârf în anii venirilor sale la Constanța, după 1900, alături de amicii săi scriitorii Delavrancea și Vlahuță. Cella Delavrancea relatează că, aflându-se cu părinții și surorile în vila de la capătul lacului Siutghiol, inginerul Mitică Zossima le-a dat de veste că Vlahuță, cu soția și micuța Ana, împreună cu Nicolae Grigorescu, se aflau în Constanța, “la palatul Sturdza”. Au plecat imediat cu trăsurile lui Zossima, ajungând repede la palat. De aici, citez din Cella Delavrancea: “Mi-aduc aminte că pictorul nostru era vesel, destins, cum nu-l văzusem niciodată. Bucătăria de vară era în curtea cu nalbe înalte, multe și înflorite. Am o fotografie din ziua aceea. Tata, așezat pe un scaun, privește sus cu o expresie de exaltare, și Grigorescu, ghemuit în brațele lui, cu capul pe umărul lui Delavrancea, are un surâs de odihnă fericită. Pe la ora cinci, noi am plecat îndărăt la Palaz, dar sora mea mai

mică a rămas la doamna Vlahuță pentru două zile. Mi-a povestit că ascunse după un tufiș cu Anișoara, au privit îndelung cum picta Grigorescu nalbele, profilate pe albastrul intens al Mării Negre. N-a uitat mișcărilor lui repezi și precise, nervozitatea scăpărătoare a actului de creație. Își țineau răsufierea, și vedeau, înălțându-se pe pânză, viața vie, de durată, sfidând efemerul floral". Prezența acestor valori desprinse din căldele amintiri ale Căliei Delavrancea, adaugă o aură deosebită înseși locurilor unde au trăit și creat, și palatul Sturdza însuși, având către mare o curte încăpătoare, cu o bucătărie de vară și multe flori, își sporește amintirea sa cu un halou în eternitate.

Că acest palat va fi fost făcut după proiectul arhitectului francez L. Givert, care realizează, la finele secolului XIX, o serie de clădiri la Constanța, este doar o supoziție, neavând o confirmare certă. Reținem, totuși, ca utilă lucrării de față, mențiunea pe care o fac Veronica Pribeagu și Gheorghe Vecerdea unei clădiri construite în 1899, după proiectul arhitectului francez L. Givert, descrisă cu două nivele, în stil neoclastic, din str. Aristide Karatzali colț cu str. Ecaterina Varga (autorii dau doar numele de azi ale străzilor), care a aparținut comunității elene, fiind distrusă de bombardamente în al doilea război mondial. Dintre clădirile proiectate de L. Givert, care există încă, autorii menționează pe cea "aflată în prezent pe str. Aristide Karatzali nr. 19, colț cu str. Poștei și str. Slt. Țurcanu", tot în stil neoclastic, cât și "actualul sediu al Băncii Comerciale, fost Hotel-restaurant Pelican, precum și Banca Marinarilor, din colțul nord-vestic al Pieții Ovidiu, la intersecția acesteia cu str. Traian", construită la 1900 și aparținând perioadei eclectismului. În acest confortabil minihotel, cu doar 20 de camere, obișnuiam să îi cazăm înainte de '89, pe foștii colegi din Ministerul Finanțelor,

veniți în delegație la Constanța (Circumscripția Financiară Municipală aflându-se pe atunci în imediata apropiere, respectiv pe aleea Vasile Canarache nr.2), printre aceștia amintind pe: Bercaru Marin, Ion Ioana, Stănescu Florian, Iorgulescu Constantin, Rodani Mieluș, Tempea Ion, Harnagea Constantin, Georgescu Toma, Gâtin Mihail, Stănescu Eugen, Miu Constantin, Botea Ion, Raicu Gheorghe, Capdefier Ion, Gorcea Cornel, Onete Alexandru, Tulbure Mihai, Săndulescu Nicolae, Popescu Dan Dumitru, Constantinescu Nicușor, Urdea Decebal, Vorniceanu Marius, Manolescu Ion, Baban Valentin, Pârvu Georgeta, Bălan Done, Georgescu Florin, Călin Nicolae, Dănilă Mihai, Necula Ion și mulți alții.

Spectacole, varietăți, băi de mare

Cea mai veche știre despre un banchet dat la Constanța, urmat de "reprezentățiuni artistice", se referă la banchetul oferit de Casa Regală în 25 octombrie 1879, "la Constance", probabil în salonul hotelului "Danubiu", în cinstea delegației orașului Monte Carlo, desprinsă dintr-un... "Meniu", din colecția de liste și "cărți" de meniuri a lui C.D. Rogojanu din București. Că la Constanța, mai ales vara, dădeau spectacole interpreți de elită, formații orchestrale, coregrafice, teatrale, la 1880-82 încă, la "Terasa" din Piața Ovidiu, la grădina "Capatto", ori la grădina "10 Mai" din aceeași zonă, str. Roșiori (Dr. I. Cantacuzino), se știe mai mult sau mai puțin. Să vedem, însă, unde era exact și cum arăta prima Cazină, zisă de unii "din lemn". Scriind despre aceasta, soții Boncu includ o ilustrație, la p.63 a lucrării lor, în care se vede un chioșc sau o gheretă, lângă colțul cu balcon al unei clădiri, despre chioșcul respectiv, pe piloni, din capăt, în "buza mării", având deschideri spre mare, dând explicația: "Cazinoul, în 1880". Numai că, înainte de soții Boncu, anume în 1928, Romulus Seișanu, în cartea sa: "Dobrogea. Gurile Dunării și Insula Șerpilor", București 1928, p.180, publică aceeași ilustrație, mai clară însă, cu explicația: "Bulevardul din Constanța în anul 1879". Că în acel chioșc sau gheretă nu putea fi primul Casino, inaugurat în vara lui 1880, rezultă și din descrierea soților

Boncu a acestuia, ca fiind o “clădire din paiantă”, ca și din documente, de altfel. Ilustrația rămâne interesantă, însă, prin casa cu etaj și balcon, ca și prin chioșcul respectiv, cu câteva siluete admirând marea, dar este cazul să mă pronunț că acea casă, cum zice o sursă, era a lui Petre Șutzu, vărul lui Costache și unchiul numismatului Mihail C. Șutzu, la 1879 și să fac supoziția că lângă ea era casa lui M. Kogălniceanu, unde a fost găzduită Elisabeta Doamna, în vara lui 1880, în întâmpinarea căreia se face o alee și un alt chioșc. Mă interesează acum prima Cazină, acel salon pentru “reprezentațiuni și baluri”, cum îl descria cu entuziasm de înțeles gazeta “Farul Constanței”, încă la începutul lui iulie 1880. Prezența aici a celebrei primadone de la Opera “Scala” din Milano, Carlotta Leria, era un eveniment de necontestat. În iulie 1880, corespondentul ziarului bucureștean “L'Independence Roumaine” scria de la țărnul mării: “Știți din ultima mea scrisoare că este lume multă aici (n.n.). Trebuie să mărturisesc că vine din ce în ce mai multă lume și, dacă se va continua așa, sezonistii nu vor mai avea unde să fie găzduiți, deoarece hotelurile sunt deja pline. Marți seara, un concert a fost dat, în kursaal-ul nostru, de domnișoara Carlotta Leria, cu concursul lui Ludovic Wiest și al fiului său, Franz. Încântătoarea solistă și distinsul artist au executat diverse bucăți din “Faust” și din “Bărbierul”. Inutil să vă mai spun succesul obținut. Auditoriul a fost numeros și ales, în care am distins pe miniștrii Turciei și Spaniei, mai mulți consuli cu familiile lor, directorul Căilor Ferate (englez, n.n.) și funcționari superiori”. Entuziastul corespondent ținea să adauge: “Alaltăieri, joi, bal la kursaal, marchizul de Monaco și doamna marchiză, care sunt printre noi de patru zile, au onorat petrecerea cu prezența lor”... În gazeta “Farul Constanței” din 9 august 1880, înaintea Zilei Marinei (15 august), când se făceau pregătiri pentru

festivități, frumosul salon din “apropierea farului” este descris “împodobit cu drapele”, fiind “destul de spațios”, ca “locul de întâlnire al tuturor”, unde “Ziua se consumă, se cântă la pian, seara se joacă la sunetul muzicii militare”... Documentele descriu primul kursaal ca fiind nu în capătul unde se întâlnea bulevardul cu faleză, ci lângă Farul genovez, și este de precizat că era după Far și anume pe faleză, fiind amenajat cu spații de flori în jur. Chiar dacă soții Boncu nu au sesizat deosebirea dintre chioșc și kursaal, în ilustrație, ei descriu în text o clădire. Acea clădire era “formată dintr-o sală construită din paianță, cu pereții exteriori căptușiți cu scânduri vopsite în ulei”, servea pentru “baluri de binefacere”, ca și pentru reprezentații artistice, autorii precizând corect că aceasta a fost prima “intenție de construire a unui cazino”. Tot soții Boncu arată că lângă această clădire s-a construit în anul următor (1881) o terasă “așezată pe pari bătuți în pământ”, dotată cu “mese și scaune pentru consumatori”. Încă din 1880, pe terenul dintre bulevard și faleză s-au făcut alei, cu bănci, s-au plantat arbori și s-au amenajat peluze cu flori, în 1881 Primăria instalând 20 de lămpi (“reprezentând, la acea dată, 10% din totalul felinarelor din oraș”). Aceiași autori arată că balurile și reprezentațiile teatrale date la primul Cazino al orașului au adus Primăriei “în anul 1882/1883, un venit de 5.000 de lei” (Arhivele Centrale, Ministerul de Interne, fond Comunale, dosar 179/1884, f.15). Există date că primadona Carlotta Leria de la Opera “Scala” din Milano, despre care o sursă zice că era de origine română, a dat concerte la kursaal și în 1881, cum rezultă din gazeta “Farul Constanței”, din 26 iulie 1881, și chiar și în 1882. La kursaalul constănțean au mai concertat violoncelistul I.Dumitrescu, “talentata interpretă Sophie”(?) la pian etc., sezonisților li s-au oferit spectacole de dansuri orientale, au avut loc primele “baluri

mascate”. În deceniul 1883-1893, orașul a fost gazda primitoare a unor trupe de actori, orchestre și cântăreți, din țară și străinătate, care au dat reprezentații fie la Cazino, fie în alte săli. În 1884 dă spectacole la primul Cazino trupa condusă de marele actor Matei Millo. În 1887, dădea la Constanța spectacole trupa vestitului cupletist I.D.Ionescu, “de la Iunion”, cunoscut astfel din piesa lui I.L. Caragiale “O noapte furtunoasă”. În 3 august 1889, artiștii asociați Teodora Marinescu, P.Ionescu, G. Codrescu ș.a. solicitau Primăriei obținerea în mod gratuit a salonului acesteia, care, firește, nu era la sediul Primăriei (atunci, încă în str. Traian), ci la kursaalul din paiantă și lemn descris mai sus. În 17 martie 1890, un grup de 16 locuitori ai Constanței, între care Vasile M. Kogălniceanu și Mihail Koiciu, solicitau Primăriei cedarea sălii Cazinoului, pentru stagiunea estivală, trupei de comedie a lui Zaharia Burienescu, și Primăria aproba reducerea taxei pe fiecare reprezentație de la 20, la 5 lei. Repertoriul acestei formații cuprindea scenetele comice ale lui Vasile Alecsandri, adaptări după vodeviluri franțuzești etc. Din lucrarea lui Constantin Cioroiu, “Călători la Pontul Euxin”, București, 1984, p.250, aflăm că: “La Constanța vine în 1891 (împreună cu Grigore Manolescu) și marea actriță Aristitza Romanescu”. Aceasta revine în 1893, însoțită de Constantin Nottara, pentru ca, în 1895, să reapară la Constanța în spectacole cu piesa “La 30 de ani” de M.Polizu-Micșunești. Tot în 1895, vine din nou la Constanța marele actor Matei Millo, trupa acestuia dând 5 spectacole de succes “într-o magazie (?!) de lângă hotel Metropol”. Și pentru că am scris că la Constanța veneau și trupe artistice din străinătate, vom exemplifica prin cererea din 26 septembrie 1892 a lui N. Ktenas, directorul trupei elene “Thespis”, avizată favorabil de primarul M. Koiciu, de a da

spectacole în salonul proprietății răposatului Iani Macri din str. Ovidiu... Sigur că lista exemplelor s-ar putea mări, având în vedere cercetarea făcută de Maria Boia, care a lucrat mult timp la Arhivele Statului Constanța, rămasă, din păcate, în manuscris, sau însemnările lui Romeo Profit, apărute în volumul "Protecția ecosistemelor", Constanța, 1978... Dar, suntem datori cititorilor să scriem despre cel de al doilea Cazino, numit acum cu literă mare Kursaal, situat, după unii, pe faleză, mai jos de Far, iar după alții, pe locul Cazinoului de azi. Chiar dacă acești autori nu sunt de acord asupra locului precis în care a fost Kursaalul, și unii și alții arată că s-a construit pe terenul cedat de Dumitru Benderli, considerat într-un act din 1888 ca "român dobrogean", tatăl avocatului George Benderli. Despre Dumitru Benderli, viceconsul al Prusiei, apoi al Belgiei, și despre fiul acestuia, George, care semna și Benderly, vrând să sublinieze că făcuse studii în Drept la Paris, poate voi mai avea prilejul să scriu. Într-un referat din 8 noiembrie 1891, arhitectul urbei arăta că s-a reparat acoperișul Cazinei, smuls de o furtună, dar că nu garanta că respectiva clădire va rezista altei furtuni, subliniind "uzura" ei. În 29 ianuarie 1892; primarul Al. Belcik obține votul consiliului de a dărâma localul, întrucât nu prezenta garanții pentru publicul vizitator. În 30 aprilie, din dispoziția aceluiași primar, începea construcția celui de al doilea Cazino, lucrările necesitând o fundație adâncă, pentru a susține o clădire mai încăpătoare, care, după proiectul inițial făcut de inginerul Cucu din București, urma să aibă o sală de teatru, o saia de serbări, un bufet, ca și "terase spre mare". În 9 iunie 1892, noul primar, Mihail Koiciu, constată "clădirea începută și lucrările avansate", dar solicită Ministerului de Interne aprobarea suplimentării cheltuielilor față cu devizul inițial, motivând aceasta prin necesitatea achiziționării de noi materiale de construcție

(ciment, var, piatră) pentru finalizarea lucrării. Recepționată la 30 iunie 1893, clădirea avea o sală relativ încăpătoare pentru spectacole și baluri, încăperi cu diferite destinații (garderobă, cabine pentru artiști și artiste, acestea separate de un coridor etc.), cât și "terasele dinspre mare", dar abia după această dată se va realiza și bufetul. Soții Boncu (lucr.cit.,p.66) dau detalii interesante, luate din Arhivele Statului Constanța, Fond Primărie, dosar 22/1893 ș.a., reliefând că Primăria pretindea ca noul local "să aibe servitori de ajuns, îmbrăcați curat, să fie cuviincioși și să aibe o purtare ireproșabilă cu abonații și vizitatorii". Pentru localnici intrarea fiind făcută pe bază de abonament, abonații puteau participa tot timpul anului la balurile organizate bisăptămânal, la conferințe, la "jocurile" de pe terasă, spectacolele fiind plătite separat. Nu am găsit știri despre spectacolele date aici în 1893-1894. Se pare însă că, în vara lui 1893, pericolul epidemiei de holeră venită din porturile balcanice s-a risipit, din moment ce, în 28 iulie 1893 se aflau la Constanța pentru sezonul băilor "peste două sute de familii din țară", care locuiau la hotelurile "Caroi", "Metropol" etc., plus alte sute în case particulare, hanuri etc. Dintre personalitățile aflate în oraș erau remarcați principele Grigore Sturdza, generalul Cantilli, Gheorghe Ghica, V.A. Urechia ș.a. În mod sigur, spectacole de teatru și concerte vor fi avut loc în noua Cazină, în cadrul Zilelor Marinei, care debutau în 15 august, de Sf.Maria, "patroana marinarilor", cu jocuri specifice pe mare, cu concursuri de ambarcații sau de înot, cu muzici și baluri, extinzându-se apoi până în septembrie. Cum primele știri despre Zilele Marinei la Constanța datează din vara anului 1880, în 1893-94, aceste zile și seri erau deja o tradiție, care cuprindea și spectacole. În 1894, începând din 5 mai, avem știri despre

inaugurarea Monumentului soldaților francezi morți “pour la Patrie”, în timpul războiului Crimeei, despre organizarea unui Congres al studenților universitari români, despre festivitățile nautice declanșate în 15 august acel an, despre inaugurarea hipodromului și curselor de cai, în 18 august, din inițiativa primarului Mihail Koiciu, la Anadolchioi, atunci “marginea orașului” etc. Dar noua Cazină nu numai că era mai încăpătoare și mai bine dotată decât prima, dar avea și un mic dig în mare, folosit ca debarcader pentru plimbările cu bărci cu pânze sau doar cu vâsle. De aici, vizitatorii care nu foloseau instalațiile de băi în mare de la hotelul “Carol”, ori din dreptul Bisericii Armene (capătul străzii Tomis, azi Sulmona) se duceau cu ambarcațiunile la băile de la “vii”. Nu știu unde au dat spectacole Aristitza Romanescu, împreună cu Constantin Nottara și alți colegi iluștri în 1893 sau în 1895, dar este de presupus că aceste spectacole vor fi avut loc fie la Cazino (numit și Kursaal), fie la Grădina “Capatto” din strada Ovidiu. Deși, cum am scris anterior, existau și alte grădini de vară în oraș, unde aveau loc spectacole, fie ale teatrelor dramatice din București, Iași, Craiova, fie ale unor formații de operetă românești sau străine etc., Gheorghe Răiculescu și Grigore Racoveanu adresau (în 14 iunie 1897) o cerere de scutire de taxe Primăriei, în numele colegilor lor de la Teatrul Național din Craiova, pentru reprezentațiile pe care urmau să le dea la Grădina “Capatto”. În 22 oct. 1898, I.L. Caragiale ținea conferința “Despre seriozitate”, ca invitat al cercului literar “Ovidiu”, la Cazină. Gheorghe Al. Cârjă, artist-societar al Teatrului Național din Iași, în iulie 1898, solicita Primăriei, în numele trupei ieșene, să dea spectacole între 15 iulie - 1 septembrie, cu piese de dramă și comedie, la localul “10 Mai” din str. Roșiori (Dr. I.Cantacuzino). O grădină de vară vestită, axată pe

spectacole teatrale, va fi Grădina "Schaff". Într-o Publicațiune semnată de primarul Constanței, Eustațiu Schina, în 3 iulie 1899 se anunța: "Terasa cazinului comunal s-a lărgit și atât întreg cazinul cât și bulevardul de pe malul mării, stradele Romană, Elină, Piața Independenței, Strada Carol I și Traian sunt iluminate cu electricitate. La cazinul comunal orchestra d-lui Ciolac și pe bulevard și Piața Ovidiu muzica Regimentului 34 vor distra zilnic pe vizitatori (...) Un tren pleacă de șase ori pe zi de la diferite stațiuni din oraș la stabilimentele de băi de la vii" ... Cititorii vor fi înțeleși că Piața numită de localnici Italiană, apoi Independenței și ...Ovidiu era una și aceeași. Prima clădire de teatru din Constanța a fost Teatrul "Elpis" al Comunității elene, construit în 1895-96, din str. Al.Lahovari (A. Karatzali 16), care, din 1899 devine cea mai solicitată sală de spectacole din oraș. Clădirea există și azi, în ea funcționând din decembrie 1956 Teatrul de Păpuși.

Furați de ... spectacole și muzici, am scăpat din vedere vestitul în epocă tren spre Băile de la "vii". În 1884-1885 acesta era primul și singurul tren de vacanță sau "de plăcere" din țară. Cum relatările despre acest tren, traseul său, lungimea liniei, ca și despre băile propriu-zise, locul unde se aflau acestea sunt diferite și cum cred necesară reconstituirea și corectarea unor interpretări, inclusiv ale mele, din lucrarea "Litoralul românesc la 1900", voi relua descrierea acestui tren de vacanță, a traseului, haltelor etc., încercând să fac o analiză, prin coroborarea surselor. În ce privește punctul de plecare (inițial în fapt și cronologic) al acestui tren, am arătat anterior că nu cred că se numea "Terminus", la 1884-85, că acesta va fi fost numele de șantier al liniei engleze în 1881, când se construiește hotelul "Carol", și că unii autori au exagerat zicând că și Hotelul "Carol" s-ar fi numit la început

“Terminus”. De data aceasta, contaminarea de la o sursă considerată valabilă, dar în realitate greșită, a pornit, se pare, cel puțin parțial, nu de la M. Ionescu-Dobrogianu, ci de la soții Boncu. În lucrarea lor, aceștia folosesc termenul “Terminus” pentru capătul din B-duc Elisabeta al liniei de serviciu engleze de pe promontoriu, după care adaugă faptul că englezii au extins linia până la Farul genovez, fără să scrie de ce și când. Văzând trimiterile acestora la documente de arhivă și numere de gazete, m-am încrezut și eu în spusa lor, deși părea incredibil ca halta de plecare să se numească... “Terminus”. Reluând, pentru lucrarea prezentă, întreaga documentare, “cu lupa”, am recitit atent și pe soții Boncu, în coroborare cu celelalte surse. Dar iată că, la p.60, a lucrării lor, soții Boncu folosesc iar termenul “terminus”, de data aceasta evident ca o explicație a lor și nu ca denumire oficială... pentru capătul liniei la Băile “la vii”, zicând că: “De la stația terminus a drumului de fier și până la malul mării s-a săpat și pietruit un drum de 120 m. lungime și s-au amenajat scări care coborau până la malul mării” (sic!). Interesant este că soții Boncu nu-l citează niciunde pe Marin Ionescu-Dobrogianu, citează din Arhivele centrale și locale (chiar dacă uneori le amestecă, le încurcă etc.), mai citează (despre Băi) din gazeta “Farul Constanței” din 10 iunie 1885 în care este descrisă inaugurarea Băilor zise “la vii” și din Grigore Gr. Dănescu, “Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța”, București, 1897, p.179, unde, de fapt, Grigore Gr. Dănescu citează qvasicorect din magistrul... Să observ deocamdată că, soții Boncu, ca, de altfel și M. Ionescu-Dobrogianu, din care voi cita în curând, nu sunt preocupați de “vii”, arătând, dimpotrivă, că Primăria scosese viile și plantase “în 1891 o suprafață de 3 ha cu arbori”, așa-zisele Băi de “la vii” fiind înconjurate de “o vegetație luxuriantă” etc. Soții Boncu nu fac nici o

asociere cu Fabrica de bere Gruber, nici nu se hazardează să împingă Băile dincolo de Triajul de atunci (azi Gara) și, dacă scriu greșit că linia de vacanță se unea la halta Gară, cu linia de călători Constanța-Cernavodă, nu zic că Băile erau la... Palas. De altfel, vedem că în Marin Ionescu-Dobrogianu sunt date și unele repere despre traseul acestui tren, dar nici pomeneală de un cartier sau sat “între vii”, la 1897, zicând doar că Băile, cu numele pus între ghilimele “la vii”, erau în afara orașului (de atunci). Or, M. Ionescu-Dobrogianu este nu numai autorul unei lucrări monografice la 1897, dar și un martor ocular al Băilor. Cum trebuie să văd de facto, pe ce linie înainta trenul din halta Gară și de ce M. Ionescu-Dobrogianu scrie că trenul mergea “în afara orașului”, consult Planul General al orașului Constanța ridicat în 1893 de ing. V. Simu și “complectat în 1899 de Serviciul Tehnic”, cât și un Plan al portului Constanța, cu propuneri de extindere, din 1896. În primul Plan, pe partea Gării de atunci a Constanței, sunt trasate: o linie scurtă, care se termina la punctul de alimentare cu apă; alta ceva mai lungă, care se unea cu linia comercială; și, desigur, linia de călători, care avea prima stație la Palas etc. În harta portului englez, făcută în 1870 de Ch. Liddell, este schițată, de la un Office aflat aproape de poarta nr.1, o linie exterioară curbată care înainta în dreptul Gării. În Planul portului Constanța din 1896, este dată ca ieșind din port linia comercială etc. Prin urmare, înclin să cred că și la 1885, ca și la 1897 și după, linia trenului de vacanță avea o haltă Gară, care nu era la Gară, ci în dreptul Gării, nu se îmbina cu linia de călători, ci cu o linie scurtă care mergea la Băile orașului. Aș vrea să mai adaug faptul că în Planul General întocmit la 1893 de ing. V. Simu și “complectat în 1899” etc., nici strada Traian de la poarta nr.2 a portului de azi în sus, nici așa-zisul Bulevard

P.P.Carp, nu existau, mai mult, nu exista nici B-dul Ferdinand, și nimic, nici un indiciu despre o așezare cât de mică “între vii” la nord-vest. Că trenul spre Băi mergea în afara orașului de atunci, nu înseamnă că se ducea la Abator sau la Palas. Parcelările făcute în vest nu erau pe coasta portului. În primii ani, Primăria s-a axat în principal pe zona de la Grădina Beledie, spre Anadolchioi. Că s-au făcut parcelări și în vest, iarăși nu văd legătura dintre malul portului spre Băile de la “vii” și oricare din terenurile concesionate societăților industriale, petrolifere etc. din vestul sau nord-vestul atunci îndepărtat destul de mult de oraș... Nu văd nici un argument pentru plasarea trenului spre Băi tocmai la Piața Farului sau la ... Palas. Este bine cred să ne oprim acum asupra datelor oferite de M. Ionescu-Dobrogianu, eventual să le confruntăm, să adăugăm altele, din surse veridice, mizând, în final, pe documentele de arhivă. În lucrarea sa, “Cercetări asupra orașului Constanța”, 1897, p.46, M.D.Ionescu (M.Ionescu-Dobrogianu) scrie că: “La început, stabilimentele de băi erau așezate la marginea orașului chiar (Hotel Carol, Hotel Gambeta, Biserica Armeană, Port etc). Azi sunt instalațiuni afară din oraș, la o depărtare de 3 kilometri spre N.V., pe coasta mării, “la vii”. Pentru înlesnirea transportului, și pe un preț mic, căile ferate pun, în timpul verii, la dispozițiunea publicului, un tren (...) Ambarcarea se face la 4 halte din oraș și 2 la vii. În fața ultimei halte la vii se află parcul băilor, frumos plantat și bine întreținut; de aici (atenție, n.n.) **o șosea în pantă coboară coasta la stabilimentul de băi**”. Observăm că magistrul, în calitate de ofițer de Infanterie, nu scrie că hotelul “Carol” se află “în capătul orașului”, ci “la marginea orașului”, și descrie locurile de băi în mare dinspre hotelul “Carol” spre oraș, astfel că “marginea” este cheia pentru înțelegerea spusei ce urmează despre “instalațiunile” aflate la 3 km. spre

N.V. Adică: de la hotelul "Carol" la Băile pe care le numește în ghilimele "la vii" erau 3 km., de-a lungul coastei. Ca și prefectul Remus Opreanu, care era colonel de Cavalerie, M. Ionescu-Dobrogianu, la 1897 doar locotenent, mai târziu căpitan și colonel de Infanterie, unul evita termenul "port", la acea dată când dădea ordonanțele cu numele străzilor, englez, iar celălalt, nu spune malul portului, atât cât se întindea acest port. Dar apare interesantă specificarea celor două halte "de la vii", ca și a șoselei în pantă care ducea la Băi, care, față de primele amenajări din 1884-85, nu mai adaugă ca existând niște scări auxiliare. Dar magistrul este sobru, nu dă explicații despre separația între sexe, în sensul că la prima haltă de la Băi coborau doamnele și domnișoarele, iar la cea finală, coborau domnii, având aici nu numai un parc, dar și un bufet. "Instalațiile" pentru sexul frumos erau la distanță de 200 m. de cele pentru sexul masculin, existând un pod de lemn sau debarcader comun, pentru plimbări cu diverse ambarcațiuni, care înainta în mare 30 m. Deși soții Boncu nu știu unde erau aceste Băi, arată, oarecum corect, numele haltelor: "Trenul parcurgea această distanță (?!, n.n.) de mai multe ori pe zi, se oprea la 5 stații: Bulevard, Tomis, Thetis, Gară și la Vii".

Când Julius Gruber face o cerere către Primărie, în 30 august 1889, de "a construi, alătura cu baraca mea de la vie, o clădire care va servi ca fabrică de bere", era un întreprinzător, chiar dacă, până ce face clădirea, captează apa cu o "pompă americană", pune conducte, montează decantoarele etc., mai durează un an-doi. Oricum, Fabrica de Bere Gruber din Constanța este anterioară celei din Azuga, care a fost inaugurată abia în 1899... Dar, nici în 1890-91, când se construiește Fabrica Gruber, nici după 1905, când se mărește această Fabrică, nici în 1924, la Grădina Fabricii de bere Gruber de dincolo

de Triaj (Gara de azi) nu se ajungea cu trenul, ci cu birjele. Clădirea Fabricii existând și azi pe partea dreaptă a Bulevardului I Mai și nu pe partea stângă dinspre port, aici veneau petrecăreții cu birjele sau, în 1924 puținii care aveau, cu automobilele. Existau și taxiuri, care cereau 10 lei de călătorie, cum rezultă tot dintr-o reclamă din 1924. În mintea celor ce au lungit dincolo de poarta nr.4 a portului traseul acestui tren de vacanță s-a produs o interferență, poate chiar o suprapunere și o ... mutație în timp cu reclamele Grădinii Fabricii de bere Gruber din 1924, care, neavând nici o adresă atunci, își zicea "Grădina Gruber Constanța la Vii". Cum la inaugurarea Băilor zise "la vii" din 9 iunie 1885 s-a băut și mâncat la un Bufet, și cum M. Ionescu-Dobrogianu zice în monografia sa din 1897, că ultima haltă a trenului era Parcul Băilor, iar reclama din ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, p.94, zice că Grădina Gruber era în Constanța "la vii" și o altă reclamă prezintă aceeași Grădină Gruber ca fiind "înconjurată de un parc splendid", iată similitudini care îi fac pe unii să sară peste timp și spațiu. Aceștia nu observă că pleziriiștii care se duceau cu trenul de vacanță nu voiau "vii", ci să facă de fapt băi în mare, plimbări cu barca etc., în timp ce clienții Grădinii Gruber de după primul război mondial se duceau la bere și mititei, la grătare cu fleici și "orchestră aleasă", fără să facă... baie (nici n-aveau unde). Dar poate că atari argumente de logică elementară nu sunt suficiente. Voi reda deci argumente din adrese de arhivă și mărturii, pentru a preciza faptic unde se aflau Băile. Să procedăm cronologic. În 1884 prefectul Grigore Grămățescu dă ordin să se facă un drum pietruit, de 120 m., cu scări spre plajă, iar Theodor Dragu, directorul Direcției de Exploatare a C.F.R., dispune să fie construite pe țărm două "instalații" (barăci cu vestiare etc., pe piloți de șine), despărțite pe

sexe, având la mijloc un pod de lemn care înainta în mare 30 m. (soții Boncu îl numesc debarcader). Până aici, nimic neobișnuit. Și astăzi, oriunde în lume, cabinele pentru vestiare, dușuri etc. sunt despărțite “pe sexe”, și puteți vedea în filmele americane și franceze că femeile se scandalizează dacă un bărbat intră din greșeală la vestiarele sau dușurile pentru “sexul frumos”. Era curioasă totuși separația pe sexe pentru băi în mare... Că azi există și locuri rezervate pentru nudism, asta e altă poveste. În ce privește podurile, punțile sau debarcaderele din lemn, pe piloni etc. și azi mai există pe Riviera franceză atari amenajări considerate interesante, romantice, și vă pot spune că, am văzut, în cea mai tehnicizată țară din lume, Statele Unite ale Americii, asemenea punți de lemn înaintând în ocean zeci de metri, eventual dotate cu un pavilion sau baracă-bufet, la New Jersey, la Santa Barbara și chiar la... Santa Monica, lângă Los Angeles, unde sunt, de altfel și “greenwich vilage”, cu barăci de tir și instalații de călușei, dar există și digul impunător la care acostează elegantele nave de croazieră ale firmei “Princess Cruises”...

Normal că, în urmă cu 115 ani, la inaugurarea Băilor zise “la vii” din Constanța, corespondentul gazetei “Farul Constanței”, în numărul din 10 iunie 1885, le considera un eveniment (pe bună dreptate). Deși “instalațiile” și debarcaderul din lemn necesitau reparații, chiar refaceri totale, an de an, suportate de Primărie, tot ea încasa taxele. În “vârful sezonului” și în zilele de sărbătoare trenul era aglomerat, Primăria primind plângeri de la vizitatori și constănțeni că “se pune un număr restrâns de vagoane pentru trenul de la vii”. Gazetarul ardelean V. Grozescu, care vine la Constanța în vara anului 1886, este entuziasmat de băile în mare, de piimbările cu “gondolele venetiene”, de muzici și baluri etc.

El lua trenul-pui (cum scrie) poate de la halta Ovidiu, ca peste un an Delavrancea, poate de la Thetis (deși precizarea haltei ne-ar spune exact dacă a stat la hotelul "Carol" sau la "Englitera"). Dar V. Grozescu nu zice că mergea la Băile de la vii, ci la vechiul "port genoves". Aici ajungem să stabilim nu numai unde erau Băile zise "la vii", ci și unde era vechiul port genovez. Am menționat în această lucrare că, la 1830, N. Taitbout de Marigny reliefa existența (atunci) a unui cheu de piatră, întins spre vest "pe lungimea unui cablu", parțial ruinat. M. Ionescu-Dobrogianu, în prima sa monografie "Cercetări asupra orașului Constanța", 1897, p.73, scriind despre portul făcut de genovezi, afirmă că ruinele acestuia erau la "300 m. la V. de portul nou" (cel făcut de englezi, plus niscaiva adăugiri făcute de Antrepriza Hallier). Am mai văzut că același M. Ionescu-Dobrogianu, la p.46, luând ca reper hotelul "Carol", scria că Băile de la "vii" erau la o "depărtare de 3 kilometri spre N.V., pe coasta mării".

Aceasta a fost lungimea inițială a traseului Far-Parcul Băilor. Căci, dacă socotim cei 500 m. de pe faleză, plus cei 1250 m. de la halta Ovidiu, până la halta Gară, rămâneau 1250 m. până la Parcul Băilor, ultima haltă, unde coborau bărbații. Astfel stând lucrurile este limpede că traseul trenului de vacanță nu ajungea la poarta nr.4 a portului. O dovadă interesantă aduce și Barbu Ștefănescu Delavrancea în august 1887. Acesta scrie: "Azi dimineață am fost la băi, la plage sau cum zic românii dobrogeni la hatia mării. Mai întâi mergi cu trenul pe linia-embanchement (îmbucată, formată din tronsoane, n.n.) Constanța-băi. Te sui pentru a face acest formidabil **voiajiu de 10 minute** (atenție la acest detaliu, n.n.), te sui la halta Ovidiu dacă te afli cu șederea, adică cu domiciliul pe marginea mării, pe bulevardul Elisabeta Doamna; (și) dacă stai în centrul orașului, atunci haltele

Tomis și Thetis te invită cu al lor parfum antic (scândurele de pe podețele de suit în vagon sunt noi) și poștești în tren pe la dânsule. Mai e halta gărei (gara lângă Ovidiu și Tomis face un contrast nervozamente modern) și-apoi băile”. Ați reținut sper că întreaga călătorie dura 10 minute, deși erau 5 halte (opriri) și, cum scrie actorul Ionel Băjescu-Oardă, care a copilărit în acei ani la Constanța: “Trenul acela se oprea oriunde, în cazul în care cineva întârziase și dorea să-l ia din drum, i se făcea doar un semn cu mâna, mecanicul frâna locomotiva miniaturală, că omul doar de aceea îi spunea tren de plăcere”. Că trenul mergea la Băile zise “la vii”, dar că, de fapt, acestea erau la “cheul genovez”, avem o confirmare oficială din 30 iunie 1890. Sesizat de plângerile vizitatoarelor, primarul Constanței se duce la fața locului și, constatând că ele sunt îndreptățite, se adresează în scris comandantului portului astfel: “Între cheiul genovez și port se găsesc două localuri de băi, din care unul de doamne, cel mai apropiat de port. Astăzi am văzut cu părere de rău că marinarii de la navele de resbel ce staționează în port au venit cu bărci și s-au scăldat în mare în apropiere de băile doamnelor. Vă rog, Domnule căpitan, ca în interesul bunei cuviințe, precum și pentru ca doamnele să se poată scălda în băile ce le sunt destinate, să binevoiți a lua dispozițiuni” etc. Într-un proces-verbal datat 13 iunie 1895, Max Wegner, inginer șef al serviciului întreținerii portului Constanța, după ce arată că a verificat “instalațiile” pentru băi din fața orașului, se ocupă de constatările făcute împreună cu căpitanul portului și inginerul urbei, la “cele două instalațiuni de băi (de) la vii, pentru bărbați și femei, construite din nou în anul curent de Primăria urbei Constanța și date în exploatare unui antreprenor”, adăugând în continuare diferite observații privind amenajări care mai trebuiau făcute. Una din observații se

referă la necesitatea reconstruirii debarcaderului dintre “băile de la vii”, “servind pentru acostarea bărcilor” etc. O alta, la trebuința de a “desemna prin semne bine vizibile porțiunea unei carcase vechi, rămasă în nisip îngropată, de la un vas înecat, care ar putea cauza leziuni scăldătorilor, lângă băile pentru bărbați”. Cam atât despre aceste băi “aflăte în raza portului Constanța”, ori în “marginile portului” (de atunci), cum scrie într-o altă adresă. Rămân, totuși, câteva întrebări. Prima se referă la locul unde făceau baie în mare vizitatorii, dar mai ales constăntenii, înainte de amenajarea Băilor zise “la vii”. Firește, amenajate sau nu, erau mai multe locuri, dar principalul era la “portul genovez”. Funcționarii englezi, diplomații cu familiile, negustorii, rudele și prietenii acestora, veniți cu vaporul la Cernavodă și apoi cu trenul la Constanța, unde făceau baie în 1879-81? Tot acolo. Dovada este certă, într-un număr al gazetei “Farul Constanței” din 1882 în care se face o publicitate evidentă noilor “instalații” de lângă hotelul “Carol” care “concură cu orice băi de mare din Europa” etc. Cităm din acest număr, chiar dacă gazetarul opune noile băi altora de dinainte, în favoarea, bineînțeles, nici nu putea altfel (!) acelor noi și în defavoarea celor vechi: “Băile pentru scăldat s-au făcut din nou dupe un sistem mai plăcut și practic în partea estică a orașului (...) Aici valurile mării fiind dese și curentele frecvente face ca apa să fie tot anul împrăștiată, pe când la locul unde erau anul trecut, **pe limanul de lângă cheiul genoves** (s.n.) era mai mult stagnantă” (Constantin Cioroiu, Marian Moise, “Litoralul românesc la 1900”, Constanța, 1997, p.83). Am văzut deja că băile vor coexista, devenind de la un an la altul tot mai solicitate. O altă întrebare este: Câte halte aveau nume de străzi? Această întrebare nu este un “joc”, având rezonul ei. Altfel spus consider că haltele erau dispuse

(traseul fiind fix) după hotelurile existente, descrise deja, iar numele lor va fi avut, fiecare, o explicație. Că numele haltei inițiale de plecare a fost Far sau "Carol", iar, după scoaterea tronsonului de pe faleză a fost Bulevard, nume care a fost schimbat cu Ovidiu, deoarece numea strada pe care circula trenul spre Băi, sper că s-a înțeles. Dar a doua haltă după Ovidiu, la dus, ar fi trebuit să fie Neptun sau Thetis, nu Tomis, și abia a treia să fie Tomis, dacă s-au avut în vedere ca reper străzile de pe traseu. În Tabloul statistic al proprietăților făcut în 1884 și publicat în 1885, strada Neptun avea 2 case cu un etaj, 4 cu două etaje și una cu mai multe etaje, iar strada Thetis avea două case, una cu un etaj și cealaltă cu două etaje, aceste străzi flancând cunoscuta grădină-restaurant "Terasa" (zisă și Terasa Orezeanu) din Piața Independenței (Ovidiu). Dacă sunteți turiști și veniți cu mașina în Piața Ovidiu, explic că "Terasa" era aproximativ pe locul clădirii Muzeului de azi, și dacă dați ocol acestei clădiri, pe dreapta, treceți de fapt pe fosta stradă Thetis, în spatele Muzeului fiind artera pe care mergea trenul la Băi, iar pe stânga fiind strada fostă Neptun. În tabela de la p.80, cuprinzând lista străzilor din 1896, din monografia "Tomi-Constanța", 1931, M. Ionescu-Dobrogianu dă str. Neptun cu 2 case și str. Thetis cu 5 case, specificând însă, în dreptul fiecăreia: "desființată". În Tabela din 1905, de la p. 81, aceste străzi nu sunt. Dar la p. 93-94 deducem că aceste străzi au fost desființate în 1908-1910, apoi s-au săpat fundațiile la Palatul Comunal. Că magistrul vrea sau nu să ne "încurce", nu știm, dar este bine să-l corectăm în unele neconcordanțe cu date din tabelele sale (1896-1905).

De altfel, unii edili sau funcționari la Primărie au desființat sau au înființat pe hârtie străzi, născocind chiar bulevarde-fantomă ca P.P. Carp, care e trasat în planuri deși era doar proiect. Poate ar trebui să clarific atari

aspecte într-un capitol aparte, intitulat: “În căutarea unor străzi pierdute”. Deocamdată, să revin la haltele care aveau nume de străzi ale trenului spre Băi și să arăt că strada Tomis (azi Sulmona) avea în 1884 un număr de 16 case, din care 12 cu un etaj și 4 cu două etaje, această stradă fiind... la o distanță apreciabilă de străzile Neptun și Thetis. Prin urmare, logic, dacă C.F.R.-ul a dat numele unor halte ale trenului la Băi, după străzi, la dus ordinea acestora ar fi trebuit să fie: Ovidiu, Thetis, Tomis, Gară, Băi 1 și 2 (sau Parcul Băilor). Un tablou al talentatului pictor constănțean Marius Bunescu, făcut pe la 1900, reprodus fotografic pe un panou aflat în sala Edificiului roman cu mozaic, arată halta Thetis a trenului care ducea la Băile zise “la vii”, explicația de pe panoul respectiv fiind că pe acel loc ar fi fost halta Thetis. Această explicație mi se pare judicioasă și verosimilă, clădirea-muzeu care adăpostește mozaicul roman și cele două subsoluri cu ziduri boltite din cărămizi înguste, fiind pe locul dâmbului cu vestigii descris încă de E. Isambert la 1872, sesizat apoi de marele istoric V.A. Urechia la Academia Română etc. Că acolo a fost halta Thetis, și nu Tomis, ați văzut. O atare haltă era neșesară la capătul dinspre Piață al străzii Ovidiu, ținând seama de hotelurile “Gambetta”, “Ovidiu”, din imediata apropiere (și altora, descrise deja). O întrebare complementară ar fi: de ce “nașii” haltelor nu au zis acestei halte Neptun, care ar fi fost mai ilustrativ și chiar mai exact? După Planul orașului întocmit de inginerul V. Simu în 1893 și “complectat în 1899 de Serviciul Tehnic”, la capătul străzii Ovidiu, în Piață, se afla întâi strada Neptun și apoi, după un “triunghi” (“Terasa”), era str. Thetis. Să observ, însă, că Serviciul tehnic al Primăriei lasă și în 1899 străzile Neptun și Thetis, poate așa cum le trasase de la început ing. V. Simu, că însuși magistrul M. Ionescu-Dobrogianu scria în tabela din 1896,

că mai erau case pe aceste străzi și să ne mirăm încă o dată de ce același magistru da străzile ca “desființate”... Îmi veți reproșa poate că “despic firul în patru”, dar atari detalii duc la adevăr, construcțiile particulare de pe străzile din imediata apropiere a Pieței Independenței (Ovidiu) riscând să îngusteze această piață civică. Se opuneau două tendințe: cei care voiau ca Piața să fie mai largă decideau desființarea unor străzi sau interzicerea altor construcții pe ele, iar cei care voiau case arătoase și multe în jurul acestei Piețe aprobau ridicarea lor, deși unii proprietari nu respectau aliniamentul stabilit. De altfel, Piața Independenței (Ovidiu), va cunoaște trei restructurări: în 1882-1885, în 1896-1900 și 1909-1913. Ritmul schimbărilor este atât de alert (și, uneori, contradictoriu), în această zonă peninsulară și, mai ales în jurul Pieței Independenței, încât mă întreb dacă nu ar fi trebuit să scriu deja despre casa lui Anatole Magrin din str. Romană, despre Cafeneaua Zaid din Piață, despre restaurantul Hrisicos din str. Traian, ori despre ... prima clădire cu “mai multe etaje” decât două, probabil trei sau trei plus mansardă, din Piață (cine a făcut-o, cine a fost proprietarul?) care este recenzată la 1884. Dar voi încerca, pe cât posibil, să lămuresc atari aspecte în capitolul următor. Să înaintăm, deci, în acest excurs cronologic, analitic, cu detalii inerente etc., și, nefiind rigid, să înclin să cred că, deși în mod real, era mai întâi strada Thetis și apoi, la o distanță de o ... haltă, strada Tomis (Sulmona), este posibil ca Delavrancea să nu fi avut în vedere neapărat ordinea lor. În “Tomi-Constanța”, p.85, se arată clar despre Băi că: “O linie ferată le lega cu orașul prin haltele: Ovidiu, Thetis și Tomis, cu stația de debarcare de la vii”. Mai rămâne să scriu despre frământările hamletiene ale edililor de până la Ion Bănescu în legătură cu păstrarea, reamenajarea anuală a

Băilor de la vii, sau cu suspendarea lor, cu visurile despre un tramvai electric, înainte de a exista o uzină electrică în oraș și alta în port, în treacăt fie spus, Planul General al ing. V. Simu din 1893 consemnând clar, după titlu chiar, "în total 341 felinare". Dar pentru că unii confundă proiectele cu bulevarde imaginare și linii de tramvai electric, cu datele reale, mult mai modeste atunci, să includem și atari aspecte. Că lucrurile erau schimbătoare și primarii în "derută", lipsind de fapt fondurile imense necesare modernizării reale a Constanței, o dovedește apelul făcut de Primărie lui Anghel Saligny, pentru a face un set de propuneri vizând dezvoltarea orașului, consolidarea malurilor etc. Anghel Saligny, creatorul marelui pod peste Dunăre, este abordat în calitate de personalitate marcantă și "influentă", care participase, în corpul de specialiști, alături de I.B. Cantacuzino, la inaugurarea oficială, în prezența M. S. Regele Carol I și a suitei sale, a lucrărilor în portul Constanța din 16 octombrie 1896. Dar, deși va prelua direcția portului abia în august 1899, Saligny întocmește în iulie 1897, împreună cu ing. Elie Radu și arh. Grigore Cerchez, un "Proces-verbal" ca răspuns la solicitarea Primăriei. Spre a se distanța de asumarea vreunei obligații oficiale, acest Proces-verbal este dat ca din partea unei "Comisii de înfrumusețare a orașului Constanța", pe lângă el, semnând și ceilalți doi confrăți de prestigiu, în calitate de consultanți. Procesul-verbal este scris cu condescendență, incluzând ca posibile și bine-venite visurile Primăriei, de a face un bulevard cu vile pe dreapta, de la gara de atunci spre "stabilimentul de băi", "prevăzut cu un tramvai electric", de a păstra și stabilimentul de băi, fiind "de neapărată trebuință ca să se îmbunătățească" acest stabiliment. Aici aflăm o expresie care contrazice aparent celelalte referiri din documente,

mărturii etc. menționate ca dovezi și argumente despre punctul final al trenului, Parcul Băilor, înainte de poarta nr. 4 a portului actual; anume, pare specificată o "localitate" zisă "dintre vii": "Comisiunea este de părere că trebuie să se menție în acest scop (al înfrumusețării orașului probabil, n.n.) tot actuala localitate numită "dintre vii"; se va lega, însă, cu orașul printr-un bulevard larg" etc. Cum Anghel Saligny și ceilalți nu scriu despre trenul de vacanță la băile de "la vii" nimic, s-ar putea crede ori că acesta numai exista în iulie 1897, deși magistrul îl descrie cu detalii precise în monografia sa din 1897, ori că acest Proces-verbal de complezență nu-și propune decât formularea necesității unui bulevard cu tramvai electric, trenul fiind ignorat ca un aspect deja anacronic. În fond, în decembrie 1894 apăruse primul tramvai electric pe străzile Bucureștiului. Numai că, la Sibiu, primele două tronsoane apar abia în 1903-1905, deși Sibiuul avea, grație bancherului dr. Carl Wolf, o uzină electrică în chiar anul 1897, la care ne referim. Cum este exclus că Anghel Saligny nu știa că fără uzină electrică nu poate fi tramvai electric, ne miră de ce "Comisiunea" nu include în propunerile sale mai întâi o uzină electrică, încercările de amenajare a unui dinam care să furnizeze curent pentru lămpile de pe bulevardul Elisabeta etc. la Constanța, având primul succes în 1894, cu 20 "lampe", iar în 1899, ajungându-se la iluminatul cu "34 iampe". Dar cu ce curent urma să meargă tramvaiul spre localitatea-fantomă "dintre vii" rămâne un mister total. Să fi fost vorba de casele engleze de pe coastă, din dreptul Triajului de atunci (Gara de azi)? Dar acestea nu făceau o "localitate". Abia după primul război mondial, prin extinderea construcției de case, va fi aici "Cartierul S.P.M.". Cum la vest de Constanța de atunci nu erau decât cătunul Lazu, cu 42 familii, ori satul Agigea, cu o populație puțină etc.,

mă îndoiesc că Anghel Saligny se referea la una dintre acestea. Adepții “actualizării” vor zice că era vorba de cartierul Viile Noi, numai că acest cartier nu exista în 1897, apărând în Planul din 1921 ca satul Viile Noi, dincolo de Astra Română. Erau o Valea Viilor lângă Mangalia și o altă Valea Viilor lângă Hârșova (Gr. Dănescu). Cum se vede că am căzut și eu în plasa contaminării de la o sursă considerată valabilă, dar care se referă la proiecte de viitor și nu la obiectul propriu-zis - trenul “la vii” -, presupun că este vorba de o transcriere greșită sau de o eroare de tipar, în loc de localizare apărând “localitate”. Să citim deci fraza din nou, cu corectarea care se impune de la sine: “trebuie să se mențină în acest scop tot actuala **localizare** dintre vii”. Nu este exclusă nici tentația dezinformării lui Anghel Saligny de către un funcționar al Primăriei, zelos în apărarea “planurilor” de extindere a orașului cu bulevarde și tramvaie etc. Cum de la sublim la ridicol nu este decât un pas, ediii vor broda în continuare pe tema bulevardelor și tramvaielor, fără a avea fonduri pentru alte băi decât Băile zise “la vii”, căci alte băi presupuneau consolidarea malurilor, efectuarea unor diguri de protecție etc., în partea de nord-est a orașului, unde, vai, pe str. Cărmidari, cădeau casă de casă, unele “și cu etaje”, cum scrie clar M. Ionescu-Dobrogianu... Se pare că Băile de “la vii” îl pun în derută și pe primarul Eustațiu Schina, în vara anului 1899. După ce, în 3 iulie 1899, primarul Schina anunța radios că Bulevardul Elisabeta și alte “strade”, până, inclusiv, Piața Independenței (Ovidiu) sunt luminate cu electricitate și că “Un tren pleacă de 6 ori pe zi (...) la stabilimentele de băi de la vii”, în 5 august același an 1899, deci după o lună, dă o ordonanță prin care era “interzis cu desăvârșire”, atât “scăldatul în mare liberă... spre vii”, cât și în “partea de nord”, motivând

această interdicție “pentru a evita pericolele de înecare” și “pentru interesul moralității publice”. Că primarii aveau dureri de cap din cauza malurilor care se prăbușeau cu case cu tot în partea de nord-est a orașului, rezultă încă din Raportul Primăriei către Ministerul de Interne din 7 februarie 1894: “O porțiune de teren a orașului Constanța având o lungime de 160 metri și o lățime de 100, formând malul mării în partea de nord-est, a alunecat ducând cu sine casele și construcțiunile ce suporta”. Și cum mai rezultă din cererea semnată de 24 locuitori români și cca 6 turci din str. Cărămidari, din 9 martie 1895, adresată primului ministru, despre: “pericolul ce din nou ne amenință de a pierde proprietățile noastre prin uzurparea malurilor mării”, datorită (scriau ei) “modului vicios al direcțiunii ce s-a dat de comună (Primărie, n.n.) scurgerii apelor după stradele 11 Iunie (Cuza Vodă, n.n.), Plevna și Mangalia, în malurile orașului, căci de la aceste maluri până la mare este o distanță aproximativ mai mare de 200 metri”. Prin urmare, în loc să fie canalizate străzile Plevnei, Cuza Vodă (zisă atunci 11 Iunie), și Ștefan cel Mare, amenajările acestor străzi importante încă din 1884, dar mai ales în 1895, se făcuseră în mod voit în pantă coborâtoare spre maluri. Dar nu numai acest aspect cauza căderea malurilor, ci lipsa consolidării lor, cât și inexistența unor diguri de protecție. Revenind la tema acestui capitol despre băile în mare, trebuie arătat că în afara lucrărilor de consolidare a malurilor făcute de englezi în dreptul hotelului “Carol”, a unor amenajări inclusiv în nord-est, în anii 1887-1902, a unor mici diguri din piatră și... pământ (!) refăcute anual la “instalațiile” de lângă Biserica Armeană, nu am găsit date despre alte diguri sub malul de est al orașului, care ar fi făcut posibile amenajări de plaje și ar fi diminuat infiltrările și erodarea malurilor, până la 1904. În iulie 1898, inginerul Tudor

Dumitrescu avertiza Primăria că: "În adevăr, azi orașul nu este apărat în contra acțiunii mării decât înspre apus, de către port, iar restul este lăsat absolut la voia și la capriciul valurilor". Acestea "venind din larg atacă cu furie malurile din care zilnic se surpă, amenințând astfel această parte a orașului". Abia în iulie 1903, primarul Cristea Georgescu încheia un contract cu inspectorul general Anghel Saligny privind realizarea unui studiu tehnic de consolidare a malurilor mării "între hotelul Carol I și abatorul actual". În 16 ianuarie 1904, Saligny prezenta Primăriei un set de propuneri bine chibzuite, din care reținem efectuarea unui dig de-a lungul malului orașului, cât și lucrări speciale în vederea amenajării unei plaje lângă hotel "Carol" și a alteia "în golful de la biserica greacă", avertizând că "în curând chiar plaja de la vii va trebui părăsită". Că referatele lui Saligny au avut și rezultate, este bine să spun care au fost ele și când s-au materializat. Astfel, Procesul-verbal din iulie 1897, semnat împreună cu ing. Elie Radu și arh. Grigore Cerchez, a rămas în mare parte "pe hârtie", nu s-a realizat bulevardul cu tramvai, s-au continuat doar plantațiile de arbori, faimoasele Băi "la vii" au rămas apoi ca o amintire frumoasă și ca o denumire pentru plantațiile de arbori extinse dincolo de Triaj (Gara de azi). Dar ceva totuși s-a făcut, și anume vilele descrise ca proiect pe partea dreaptă a Bulevardului mult visat (numit fictiv, pe hărțile din 1910 și 1921, Bd. P.P. Carp). Abia după construirea Școalelor Marinei în 1908 - 1909 în str. Traian 43, "artera" de la poarta nr. 2 a portului la Gara de azi (triajul de atunci) a fost "șoseluită". Că amintirea Băilor de "la vii" era încă în vogă, ne-o dovedește dr. I.Mendonidi, în lucrarea sa "Constanța. Băile de la Mamaia", publicată în 1907, în care numește Parcul băilor de la vii "plantația comunală care începe de la marginea orașului, canton nr.1, și se prelungește aproape trei

kilometre”. Această plantație, cum scriu soții Boncu, pe bază de documente, era pe coastă, în 1891, cu 6000 de arbori (ei scriu deja arbori, fiindcă plantările de puieti începuseră din 1885), iar de partea cealaltă a liniei ferate (pe dreapta) s-au plantat în 1892, alți 15.000 (aici ar fi trebuit să scrie... puieti și nu arbori). Prin urmare, bulevardul proiectat, zis apoi P.P. Carp, era în 1907, când își publică lucrarea I.Mendonidi, doar un “parc de toată frumusețea, presărat din distanță în distanță cu vile foarte frumoase, ca vila Brătianu, vila Balș, Caramfil, Raicu, General Zosima (alt Zosima, n.n.), Berăria Gruber etc.” (p.106). Cum se vede, Berăria Gruber apare ultima, în șirul de vile de vacanță distanțate, făcute după anul 1900, pe partea dreaptă. Că puietii din 1892 erau arbori în 1907, este evident, rămân doar detaliile care contestă existența (chiar și în 1931) a visatului bulevard P.P.Carp, pe care le voi da ceva mai încolo. În ce privește propunerea de construire a unui dig de-a lungul malului estic al orașului, făcută de ing. Anghel Saligny în 16 ianuarie 1904, acest dig se va realiza pe porțiuni, lucrările de execuție fiind încredințate de Anghel Saligny adjutantului său, inginerul șef P.A.Zahariade. Cum Saligny avertizase asupra cheltuielilor mari necesitate de atari diguri, mai ales în zona hotelului “Carol”, unde apa mării era adâncă, ing. P.A. Zahariade găsește soluția mai economicoasă a unui dig în formă de potcoavă, în dreptul terasei deja existente a hotelului “Carol”. Mai târziu, va adăuga un dig scurt, perpendicular, în dreptul stâncilor Medeei. Dar atât de scurt, încât va trebui refăcut mereu (fiind, astfel, și în 1938). În primăvara lui 1905, digul în formă de potcoavă (sau de elipsă) numit tehnic “sparge val”, era terminat, ca și o parte din lucrările de consolidare la mal, spre Vila Régnier. O porțiune de dig marginal, de-a lungul malului orașului spre Piața Ovidiu, cu pietre colțuroase, fără

“manta” de mortar, se vede într-o fotografie din 1906. Abia în 1908, pe o ilustrată pe care scrie jos: “Librăria Română Dim.Nicolaescu” (acesta avea și tipografie), se pot vedea digul marginal învelit în mortar din dreptul Pieții Ovidiu, la limita de est a acesteia fiind o fâșie îngustă de nisip lângă dig, siluete umane făcând plajă atât pe dig, cât și pe nisipul plajei. Într-o altă fotografie, poate din anul 1910, pe care scrie: “Librăria Grigore M.Grigoriu” (Gr.M.Grigoriu avea și el tipografie), se văd clădirile orașului pe malul înalt și, jos, în dreptul Pieții Ovidiu, spre... plaja Duduia, un debarcader cu bărci. Deși s-a axat cu precădere pe amenajări parțiale, P.A.Zahariade a continuat lucrările, cu toată penuria de fonduri, până în 1912, consolidând malurile între Vila în stil maur a numismatului Mihail C.Șutzu și Biserica Armeană, realizând un dig marginal și reamenajând scările coborâtoare la plaja Duduia. Dar abia în 17 iulie 1913, Primăria, prin “interimarul” Mircea Solacolu-Troian, încheie un contract cu antreprenorul Francisc Lescovar, secondat de inginerul Traian Grigorescu, acum fiind și aprobarea, prin Legea publicată în “Monitorul Oficial” nr.23, din 1 Mai 1913 și, probabil, și banii necesari pentru finalizarea proiectului întocmit inițial de Anghel Saligny încă în 1904, cât și a planurilor completate, în 1912, de “inginer inspector general P.Zahariade”. Cum nimeni nu a făcut o cercetare avizată asupra acestor planuri și nu am găsit în nici o lucrare, studiu, articol, date asupra realizărilor întreprinse în 1913-1915 de antrepriza Francisc Lescovar și Traian Grigorescu, este dificil să mă pronunț concret în acest sens.

Doctorul Eugen Lescovar, fiul antreprenorului Francisc Lescovar, evident, nu ne poate spune ce lucrări a realizat tatăl său în anii 1913-1915. Ne spune doar că s-au avut în vedere mai multe diguri, unul fiind digul de la

“Cutere”, altul digul de larg “T”, al treilea fiind digul transversal, de-a lungul țărmului mării, de la “Trei Papuci la Tataia”. Dar nu poate preciza când, cum, doar că au început lucrările la digul de la “Cutere” și, paralel, cele de la “Trei Papuci”, dar războiul le-a stopat. Rămâne să arăt că lucrările de ridicare a noului Cazinou, începute în 1904, reluate în 1906 și terminate în 1910, au dus la realizarea unei faleze moderne, de aceeași antrepriză Frangolea, Segal, Moscovici, de fapt a unui dig-faleză, cu o arteră de promenadă, largă, elegantă, de la digul “Carol I” al portului Constanța la Cazinou și, de aici, dincolo de curbura, unde s-au făcut consolidări. În final, faleza modernă, din beton, lungă de 700 m., depășind cu circa 200 m. vechea faleză, se desfășura până dincolo de hotelul “Carol”, astfel că în cadrul Serbărilor Mării organizate la Constanța, între 6 august și 9 septembrie 1911, s-au desfășurat curse de bărci și întreceri de veliere (Regate), în 9 septembrie inaugurându-se Yacht-Clubul Român (la hotelul “Carol”). Reînființarea după război a Yacht-Clubului Regal Român s-a făcut în vara anului 1921, sediul acestui club select, dat în Piața Independenței (Ovidiu), fiind, poate, pe str. D.A. Sturdza (fostă Romană, azi Revoluției) nr.3, după această dată putând să vorbim despre digul de la “Cutere”. Yacht-Clubul Regal Român întreținea relații cu cluburi similare... Dar despre plaja “Modern” nici vorbă înainte de primul război mondial. Că pe promontoriu, la capătul străzii Al. Lahovari (A.Karatzali) nr.23, un întreprinzător, Morfi Papastavru, împreună cu Teodoridi, au făcut o clădire cu instalații de fizioterapie și împachetări cu nămol de Techirghiol adus în butoaie, încă în iulie 1906, numită “Băile Moderne”, reamenajată în 1924, nu văd o legătură între această clădire și... plaja Modern. Cât despre întreprinzătorul, Morfi Papastavru (de origine greacă), acestuia viitorul îi va rezerva o soartă crudă. În

· iunie 1941, în urma primului atac al bombardierelor rusești, acesta va pieri împreună cu soția și cei trei copii, când în urma căderii unei bombe, întreg malul din dreptul acestor "Băi", se va prăbuși cu locuința sa cu tot. Dar ca să existe plaja Modern, trebuia mai întâi să se construiască digul perpendicular "T", sau, mai bine zis, "t", pentru că avea două brațe înainte de cap, acum (1999) putând fi numit Y, întrucât brațul din stânga a dispărut, fiind măcinat de valuri. Înainte de primul război mondial exista, cum am scris, mica plajă Duduia, iar din vara 1914, Tataia, cu întâile amenajări, cu un bufet și boscheți, cu barăci pentru vestiare, separate pe sexe, și o mică plajă, înaintându-se în apa mării dificil, printre stânci. Și exista, desigur, somptuoasă, vastă, între lac și mare, plaja de la Mamaia, între 1906 și 1960 fiind una dintre cele mai mari plaje din lume... Denumirile plajelor propriu-zise ale Constanței, la început înguste, apoi mai late, s-au schimbat, după stadiile construirii digurilor. După aceste denumiri, descrierea plajelor și fotografiile aferente, ne putem da seama că, dacă digul de la "Cutere" fusese finalizat în 1924, cum se vede într-o fotografie în Ghidul 1924, p.137, digul de larg era drept în 1927-1928, putând fi văzut într-o fotografie din micul ghid în franceză "Constantza", 1931, p.20, cu explicația "La plage Moderne", deși plaja era puțin amenajată. Digul transversal pe care-l numim azi "de la Trei Papuci la Tataia", s-a făcut și el în etape. Deși început în 1913, a fost realizat treptat după primul război mondial. Plaja Duduia, descrisă în ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, p.77, ca fiind în dreptul vilei din lemn, în stil elvețian, a inginerului I. Ghica, cu coborârea prin str. Tomis (Sulmona), pe care o fotografie o arată cu câțiva "clienți", e destul de aglomerată, într-o fotografie din 1926. În ce privește fotografia dată de ghidul în franceză din 1931,

p.15, poate fi plaja Tataia, deși e posibil să fie plaja dintre Modern și Trei Papuci, explicația fotografiei fiind “La plage de la ville”. În schimb, la p.17 a aceluiași ghid se vede, “La plage Domnița Ileana (Trei Papuci)”, inclusiv digul transversal, numai că plaja este în fața digului și nu în spatele acestuia, ca la plaja “Trei Papuci” de acum. Explicații interesante aflăm în “Gloria Dobrogei”, I, nr.33, din 2 august 1926: “**Duduia**. Este locul unde mic și mare, tânăr și bătrân, aleargă să facă o baie, pentru a se răcori. Cabinele sunt construite în stil modern și prevăzute cu tot confortul... **Trei Papuci**. Este plaja populară din dreptul Școlii normale de fete. Aici nu se cer nici bani, nici lux. Între **Duduia și Trei Papuci** se mai află plaja **La leul și cârnatu...**”. Prin urmare, abia după 1930-31, prin finalizarea digului perpendicular “t” și extinderea digului transversal spre Tataia se poate vorbi de schimbarea denumirii plajei “Duduia” în plaja “Modern”, ca și de extinderea ei, plaja “Trei Papuci”, numită un timp “Domnița Ileana” fiind, în acei ani, în dreptul bulevardului Ileana (azi str. M Eminescu). În anii 1934-37 s-au efectuat lucrări de consolidare a malurilor, de la str.Eroilor spre Tataia. Digul transversal există încă și poate fi văzut de oricine, dar nu vă îndemn să-l parcurgeți, având multe porțiuni avariate, căci nici un edil, nici o autoritate nu s-a interesat de el, în a doua jumătate a secolului XX. Deși specialiștii în lucrări hidrotehnice au efectuat studii și proiecte, ele au rămas “pe hârtie”... Cititorii se vor mira că în loc să scriu despre “baigneuses” și despre niscaiva scandaluri la mare, mă preocupă digurile, fiind bine să scriu despre scandalul dintre o baronesă și doi ofițeri la hotel “Europa”, în 1912, care a dus la demisia prefectului, proprietar al vilei din b-dul Elisabeta, numită mult timp “Casa Pariano”, azi Muzeul I.Jalea. Sau să-l critic pe pictorul G.D. Mirea, directorul Școlii de Belle-Arte din București, că în loc să

picteze sfinte cu figuri impersonale, cu mister bizantin, conform canoanelor ortodoxe, și-a luat drept “muze” figuri reale, inclusiv soția unui fost prefect, ceea ce a stârnit de asemenea un scandal și a dus la amânarea mulți ani a sfințirii Catedralei. Sau despre domnișoara Zenobia care a căzut de pe șeaua cămillei la Cazino și a prins-o în brațe (la timp) un jocheu din Karlsruhe, bărbat chipeș despre care se zice că ar fi participat și la cursele de cai de la Anadolchioi. Ori, ca în teatrul comic-absurd, despre o casă engleză, vizitată de stafii, cu un living englez, cu un valet cu favoriți tipic englezești, unde un lord scoțian cânta din cimpoi unei șanteze de Tokay... Cum această lucrare nu este o “carte de vacanță” pe care să o răsfoiești cu prietenii la o bere, sperând să dai de o poză-două mai șic, mai “Maja desnuda”, de o reclamă șugubeată, de un banc “fără perdea” etc., mă întorc la travaliul asumat, deși n-ar fi exclus ca, pe viitor, să scriu și o carte, sau măcar un capitol, despre nostimadele Constanței...

Constat doar că, pentru a risipi tentația de a exagera a unora în privința traseului și distanței până la Băile de “la vii”, am văzut cu acest prilej și unde era, de fapt, cheul genovez, am scris și despre amenajările succesive de-a lungul țărmului de est, riscând chiar de a ne îndepărta mult de firul cronologic al expunerii. Dar, dacă mai este nevoie de o mărturie despre distanța până la Băile zise “la vii”, și chiar “între vii”, să citez din lucrarea soților Lăpușan, “Constanța. Memoria orașului”, 1997, p.70-71, o mărturie a lui Al. Râmniceanu, membru în Consiliul Sanitar Superior, care raporta în iunie 1887 (“Monitorul Oficial” nr.60, din 29 iunie 1887): “Orașul (Constanța, n.n.) posedă 4 stabilimente pentru facerea băilor reci de mare din cari 2 vechi în oraș și 2 noi **la mică depărtare de oraș**, între vii, și unde transportul se face cu o ramură a liniei ferate făcută numai în acest

scop”... Cu aceasta, mă întorc la firul descrierii cronologice, pentru a face o analiză cred necesară a datelor Recensământului proprietăților din 1884, comparativ cu tabelele din 1896 și 1905 date de Marin Ionescu-Dobrogeanu...

Constanța

1884-1887

Curios este că Marin Ionescu-Dobrogianu nu ne spune mai nimic, în cele două monografii consacrate de el orașului Constanța (din 1897 și 1931), despre primul prefect al județului Constanța, **Remus Opreanu**, despre prestația sa exemplară, fiind preocupat probabil să demonstreze că “până la 1895 inclusiv” orașul stătuse “în adormire”. Poate că este necesar să schițez măcar viața și activitatea la Constanța a acestui personaj de seamă al urbei. Născut în 22 septembrie 1844, în județul Ilfov, după studii liceale, făcute împreună cu fratele său geamăn, Romulus, la București, pleacă la Paris, unde își ia licența în Drept, în 1867. Cutreieră apoi orașele italiene, pentru a-și forma o cultură cuprinzătoare, staționează în citadelele universitare ale Romei, Florenței, Pisei, Bologniei, în aceasta din urmă, probabil, luându-și doctoratul în Litere, în 1870. Întors în țară, va fi judecător la tribunalele din Ploiești și Brăila, apoi la Focșani și Craiova. În 1876 este, scurt timp, prefect de Putna, apoi magistrat la Curtea de Apel din București. Am scris deja că, în anii Războiului de Independență, 1877-78, este atașat, în grad de colonel, pe lângă Statul Major țarist rus. Deși tânăr, abia împlinise 34 de ani, i se încredințează, în 13 noiembrie 1878, misiunea dificilă de prefect al județului Constanța. În condițiile iernii, într-un teritoriu ex-otoman, răvășit de război, se ocupă de instalarea instituțiilor

statului în oraș (Prefectură, Primărie, Tribunal, Poliție, Vamă) și județ (administrația plășilor, primării, judecătorii), deschide școli românești la Constanța, Mangalia, Hârșova și în alte localități etc. Se va implica total în rezolvarea măcar parțială a unor probleme presante ale urbei: trasarea și denumirea principalelor străzi, pietruirea lor, inclusiv a Pieței Independenței, “centrul orașului”; amenajarea Grădinii Beledie ca Grădină Publică; acordarea de loturi de construit case, atât în zona peninsulară, cât, mai ales, în partea de nord, în jurul Grădinii Publice etc.; aducerea apei în oraș, pe calea ferată, în vagoane-cisternă, de la Basarabi (Murfatlar) etc. Va cere arhitectului Teodoridi să facă planul parcelării terenurilor, în vederea realizării de “strade drepte și regulate, tăiate în intervale de piețe-grădini” (1879), va insista în vederea “reparării vastei piețe 23 Noiembrie” (în zona Muzeului de Artă Populară de azi), în 1880. De altfel, cum rezultă din raportul său din 17 decembrie 1879 și din alte acte asupra cărora voi reveni, Remus Opreanu avea viziunea unor străzi largi, ordonate, marcate de piețe civice. În Piața Independenței (Ovidiu) voia statuia lui Ovidiu, în piața 23 Noiembrie voia palatul administrativ și statuia Independenței, iar în Piața de lângă Grădina Publică (Beledie), unde mutase temporar oborul (fost în zona pieței 23 Noiembrie), voia de fapt să se înalțe Catedrala orașului. În vestul orașului, voia înființarea unui parc întins ... Aplică strict, dar și cu elasticitate, Legea pentru organizarea Dobrogei din 1880, neadmițând consilieri pașaportari, dar susținând pe negustorii din urbe, indiferent dacă erau cetățeni români sau pașaportari, pe considerentul că “aveau în mână comerțul”. Este ctitorul primei modernizări a Constanței, începuturilor sale bancare și industriale, a primei înjghebări muzeale de arheologie etc. Sesizează

Ministerul de Interne asupra dificultăților făcute de compania engleză atât în oraș, prin arogarea dreptului de concesiune asupra terenurilor de la fostul guvern otoman, cât și în port, împiedicând autoritățile române să-și exercite atribuțiile. Va cere Guvernului României să treacă prin Parlament o Lege privind răscumpărarea liniei ferate, terenurilor aferente, portului însuși. Va pretinde primarului Alexandridi să nu accepte decât construirea de case rezistente, etajate, în zona peninsulară, și-l va destitui în 8 august 1880, pentru că a admis fraților Caraciali să construiască niște barăci de legume, pe strada Mircea, în spatele hotelului Tineretului de azi, barăci pe care, nu se știe de ce, unii autori le dau ca fiind în Piața Ovidiu, în anul 1895 (!??). Va da apoi aceleași dispoziții stricte primarului Panait Holban, jurist și literat, al cărui primariat inițial durează până în 1882 (și care va obține includerea cătunului Anadolchioi la comuna urbană Constanța). Din păcate, prefectul Remus Opreanu nu a avut continuitatea necesară. În 12 septembrie 1881 este înlocuit de C. Ciocârlan și revine ca prefect în 18 octombrie 1882, funcționând până în 20 mai 1883, când vine la conducerea Prefecturii Grigore Grămătescu. A avut durerea de a-și vedea arzând biblioteca, în incendiul care a mistuit în ian. 1883 atât Conacul, cât și clădirea Prefecturii din strada Traian. Dar și după ce a fost schimbat de Grigore Grămătescu, reluându-și postul de magistrat la Curtea de Casație din București, Remus Opreanu a păstrat o legătură afectivă cu urbea, cu multe din notabilitățile ei, care au continuat și pus în practică o seamă din ideile, din proiectele sale. Va fi prezent la inaugurarea statuii lui Ovidiu, în 18/30 august 1887, alături de ministrul Dimitrie Sturdza, Gr. Cobălcescu și de alte personalități, rostind, primul, un discurs.

Privind cu atenție, însă, perioada într-atât de scurtă în care a fost prefect, inclusiv răstimpul dintre 18 octombrie 1882 - 20 mai 1883, este cu atât mai mare meritul său de a fi schimbat fața orașului. După răscumpărarea de către Statul român a liniei engleze, portului și terenurilor, inclusiv din oraș, în septembrie 1882 a creat premisele adevăratei dezvoltări a urbei pe care a slujit-o, impunând ideea ca Primăria să decidă asupra terenurilor și construcțiilor de perspectivă. Dar cea mai concretă dovadă a contribuției sale o constituie Recensământul proprietăților numerotate din 1884, publicat în august 1885, pe care Marin Ionescu-Dobrogianu ori nu l-a știut, ori l-a ignorat în monografiile sale și mai mulți autori de după s-au comportat aidoma. În acest Tabel statistic (v. "Din tezaurul documentar dobrogean", București 1988, p.110-112) orașul se întindea, cu case în majoritatea lor etajate, din bulevardul Elisabeta (cu șapte case din care patru cu două etaje) și strada Romană (D.A. Sturdza, azi Revoluției) care avea patruzeci de case din care 23 cu un etaj și 17 cu două etaje (plus "o biserică română") spre nord, în strada 11 Iunie (Cuza Vodă), care avea 56 case cu un etaj, ori strada Mangaliei (Ștefan cel Mare), care avea 62 de case cu un etaj și 3 cu mai multe etc. Principalele artere care primiseră nume date de Remus Opreanu se prezentau astfel: Traian, cu 27 case, din care 8 cu un etaj și 19 cu două etaje; Carol I (b-dul Tomis), cu 71 de case, din care 40 cu un etaj și 31 cu două etaje, plus o Grădină Publică; Mircea cel Mare, cu 78 de case, din care 49 cu un etaj și 29 cu două etaje. Dar Remus Opreanu mai dăduse nume străzii Farului (care din 1884 se numea Remus N. Opreanu) și care avea 17 case, din care 7 cu un etaj, 8 cu două etaje și două cu mai multe etaje (3 sau 3 + mansardă), ca și străzii Elene (Lascăr

Catargiu, azi N. Titulescu), care avea 32 de case, din care 15 cu un etaj și 17 cu două etaje etc. Piața civică (publică) a orașului, fostă Italiană, pe care el a numit-o Piața Independenței, avea în 1884 (atenție, n.n.) un număr de 36 de clădiri, cele mai multe cu magazine sau restaurante la parter, dintre acestea doar 3 fiind cu un etaj, 32 erau cu două etaje și una cu mai multe.

Acestei personalități românești, devenită aproape figură de legendă în istoria modernă a Dobrogei - căreia autoritățile municipale și județene i-au perpetuat cu consecvență memoria prin atribuirea numelui său unei străzi din Constanța și a unui sat din județ - Asociația Cultural-Istorică Dobrogeană "România de la Mare" i-a edificat un bust ce va străjui clădirea Prefecturii, în vecinătatea bustului primarului Ion Bănescu. Pentru cei care se "agață" încă de părerea total eronată că în Piața Independenței (numită după 1887 și Ovidiu) n-ar fi fost în ... 1895 (!??) decât două barăci de zarzavat, o grădiniță de copii, un cuptor cu vatră pentru pâine și o magazie de piatră colțuroasă pentru cereale, este bine să se uite în monografia "Tomi-Constanța", 1931, p.80, unde magistrul Marin Ionescu-Dobrogianu dă totuși cifra de 27 case recenzate oficial în 1896. Că pe magistrul nu-l interesau restaurantele, că nu zice nimic despre grădinile restaurant care erau "Terasa" din Piață, dar și terasa "Veneția" din strada Comercială (Petru Rareș), bodega vestită "Hrisicos" din strada Traian nr.1. Este bine de știut că în 1895 exista deja cofetăria "Pariziană", în clădirea lungă, existentă și azi, din Piața Ovidiu, funcționând acum firma "Cazino Show Electronics". În 1906, ființa în Piața Ovidiu și cofetăria "Postelnicu", aparținând negustorului cu același nume. Acesta va deschide după primul război mondial, un restaurant în Techirghiol, iar mai târziu va cumpăra și cofetăria "Pariziană". Acest din urmă spațiu a

fost achiziționat imediat după Revoluție de către întreprinzătorul meu prieten berlinez Costel Gornistu, de la moștenitorii lui Petre Postelnicu, care-l avuseseră închiriat în anii din urmă I.C.S.A.P.-ului local (conducător de unitate fiind în acea vreme renumitul patiser aromân, Gogu Paris), adresa actuală a imobilului fiind, Piața Ovidiu nr.7. În ce privește barăcile cu zarzavat și legume ale fraților Caraciali (numiți și Caratzali) am scris deja că erau în 1880 pe strada Mircea (în spatele hotelului Tineretului de azi) unde de altfel se va amenaja hala Unirea de către ing. C.N.Vasilescu și antreprenor Francisc Lescovar (pe locul hotelului și lângă strada numită Unirei, care la 1884 avea 2 case cu câte două etaje, iar în 1896 avea 14 case).

Grădinița de copii exista la începutul străzii Mircea în 1894, pentru ca în 1895 să fie școală primară particulară, iar din 1896 să primească autorizație de funcționare, în aceeași clădire, numinde-se Institutul de fete, condus de Lelia Pietraru și care funcționa "cu patru clase primare și patru secundare" ("Din tezaurul documentar dobrogean " 1988, p.225) Cum se vede orașul, inclusiv Piața Ovidiu, trebuie privite în dezvoltarea lor reală, etapă cu etapă. În 1892 frații Caraciali (Karatzali) aveau prăvălii și o magazie de cereale la începutul str. Ștefan cel Mare, lângă str. Mircea, unde mai era încă Oborul. Cum despre Obor voi scrie un capitol aparte, să ne întoarcem la perioada acestui capitol, anume anii 1884-87.

În Piață dădeau și casele de pe partea dreaptă a străzii Pescari, paralelă cu strada Comercială; această parte dreaptă era pe locul de azi al blocului B (Piața Ovidiu nr.14), iar partea ei stângă era în curtea din spate a blocului actual. Str. Pescari, care în 1879 avea 10 case, din care 5 modeste (din paiantă), în 1884 avea doar 8

case, din care 6 cu un etaj și două cu două etaje, în 1896 fiind trecută cu 11 case, mai mult ca sigur etajate. Strada Alléon (C.A. Rosetti) despre care am mai scris, este înregistrată în 1884 cu 8 case, din care una cu un etaj, 5 cu două etaje și 2 cu “mai multe”, plus o sinagogă. Cum despre această sinagogă nu am scris încă datorită opiniilor diferite despre vechimea sa, este cazul să încerc o clarificare a datelor din diferitele surse. În lucrarea “Constanța și împrejurimile ei”, București 1960, de Tiberiu Petrila, Demetru Popescu și Marin Porumbescu, p.94 se arată: “pe strada Petru Rareș, colț cu strada C.A. Rosetti se află Templul evreiesc de rit occidental, monument de arhitectură, o construcție al cărei plan arhitectural reflectă o oarecare influență caldeeană. Interiorul e simplu, cu două galerii sprijinite de colonade monumentale”. Autorii adaugă: “În 1860, în acest loc se afla tot un templu evreiesc, ctitorie pe cheltuiala sultanului Abdul Aziz”. În ghidul de oraș “Constanța”, ed. Sport-Turism, 1985, p.71, unde este descris de fapt templul evreiesc de rit spaniol (str. Mircea cel Bătrân nr. 18) se spune: “În noiembrie 1867 un firman al sultanului Abdu! Aziz autoriza construirea la Constanța a unei sinagogi; în aprilie 1872, prefectul sangeacului Tulcea, Ismail Kemal Bey, dona gratuit micii comunități evreiești din oraș un teren situat în mahalaua evreiască din spatele actualului templu (templu de rit spaniol?, n.n.) pentru construirea unei școli (...). În 1908, pe temelia vechii clădiri (...) se înalță templul din strada Mircea cel Bătrân”. Avem de a face deci cu informații diferite privind două temple diferite, existând însă un suport comun, anume existența unei comunități evreiești în Constanța, din 1860, care în 1867 primește autorizarea și terenul prin firman al sultanului Abdul Aziz de a construi o sinagogă. Că din 1872 datează

autorizarea pentru o școală confesională evreiască, este iarăși evident.

Numai că Sinagoga din strada Alléon (C.A. Rosetti), colț cu Petru Rareș (intrarea fiind pe strada C.A. Rosetti printr-o curte) este anterioară Templului evreiesc de rit spaniol din strada Mircea nr. 18. Templul din str.Mircea, în stil gotic, cu două rozete, de o parte și de alta a ușii înalte, cu vitralii etc. de la care au rămas fotografii, a fost din păcate demolat, deși arhitecții constănțeni propuseseră renovarea sa și utilizarea (din lipsă de credincioși ai cultului sefard) ca sală de concerte simfonice. Sinagoga din strada Alléon (C.A. Rosetti) era anterioară Templului de rit spaniol nu numai pentru că este înregistrată de Recensământul caselor din 1884. Această sinagogă exista și în 1878, cum rezultă dintr-un act al Primăriei datat 28 decembrie 1878, în care se cerea epitropilor așezămintelor religioase din oraș, inclusiv "domnilor epitropi ai templului israelit", să comunice ceremoniile importante, existând deci la acea dată un singur templu. Trebuie să mai arăt că nu prea văd cum la 1872 beyul sangeacului de Tulcea, Ismail Kemal acorda un teren la Kustendje, știut fiind că Kustendje (Constanța), ca oraș-port, aparținea de sangeacul (sandjacul = districtul) de Varna. Cum aceeași sursă arată că Templul evreiesc de rit occidental din str. Alléon (C.A.Rosetti) datează din 1900, acesta era pe locul altuia mai vechi, despre care am văzut că exista în 1878, ca și în 1884. Autorii ghidului "Constanța și Techirghiolul" din 1924, Th. Ionescu și I.N.Duployen, p.48, descriu mai întâi Templul israelit de rit spaniol din str. Mircea nr.18, ce era amplasat chiar vis-a-vis de cunoscutul restaurant Dobrogea (fost proprietatea lui Marin și Zoe Canciovici, dobândit de aceștia de la Constantin Schiadaresissi prin actul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr.60/11.01.1939 și

transcris sub nr. 98/11.01.1939, la acea dată acest local cu pavilion de vară constituind noul "Capatto"; naționalizat conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.1777). Apoi aceștia înfățișează și Templul israelit de rit occidental din str.C.A.Rosetti, precizând despre primul că a fost realizat de arh.ing.Linz, dar fără a da data acestuia, după cum nu dau nici data Templului din str.C.A.Rosetti. Alte surse scriu că Templul din str.C.A.Rosetti datează din 1900, iar Templul de rit spaniol din str.Mircea (care din păcate nu mai există) a fost construit în 1908. Atenție, însă : din "Monitorul Oficial" nr.26 din 4 mai 1903 rezultă că ambele sinagogi din Constanța primeau autorizația de funcționare. Iar dr.Mendonidi, în scrierea sa din 1907, arată că existau ambele sinagogi... Nu a existat, la est, mahalaua evreiască, ci "mahalaua armenescă", evreii având case pe malul portului, de la strada Alléon (C.A. Rosetti) la vale, inclusiv dincolo de piață, în labirintul de străzi până la mare (Cazinoul actual). Consilierii de mai apoi ai Primăriei, Baruch Seni, Solomon Japhet, Nissim Jerusalmi, Leon Butler etc. acolo locuiau, în case mari, confortabile...

O stradă despre care am mai scris: strada Școalei, fostă Fântânei, care în 1879 avea 40 de case, 9 locuri îngrădite și o magazie de cereale la nr. 50, paralelă cu Tomis (Sulmona) și Franceză (Al. Lahovari, azi A. Karatzali), în 1884 avea 2 locuri îngrădite și 21 de case, din care 20 cu un etaj și una cu 2 etaje. În tabela din 1896 a lui M. Ionescu-Dobrogianu ("Tomi-Constanța", p.80) str. Școalei apare cu 44 de case. Se pare că încă din 1896 această stradă primise numele de I.C. Brătianu, întrucât școlile de băieți și fete fuseseră mutate din 1893 în noul local "Principele Ferdinand și Principesa Maria", din str. Carol (azi Muzeul de Artă), recepția finală fiind făcută în 5 noiembrie 1894 de consilierii Mardiros Locmanian și Abdul

Hagi Zaid, împreună cu arhitectul comunei urbane Constanța Adolf Linz. Pentru cititorii de azi explic că această stradă se numește, din str. Traian, până în b-dul Tomis, Doinei, iar din spatele hotelului Tineretului, până la mare, poartă numele Callatis.

Modificările intervenite în această zonă, prin desființarea străzilor (înguste, cu puține case) Brașoveni, Germană și Bulgară, pentru construirea halei și pieței alimentare Unirea, în 1905, au dus la o nouă configurație. O stradă pe care M. Ionescu-Dobrogianu nu o menționează cu primul ei nume, str. Franceză care, cum am mai scris, în 1884 avea 12 case cu 2 etaje fiecare, comportă unele lămuriri. Ea era și este între străzile (și paralelă cu) Gării (V. Alecsandri) în stânga și Școalei (apoi I.C. Brătianu, azi Callatis) în dreapta, în tabela sa din 1896 magistrul numind-o str. Ceres (Al. Lahovari) cu 3 case. Dar, în planul orașului din 1893, completat în 1899, deci valabil și atunci, str. Franceză este trecută din Carol până în Mircea, de la Mircea (Biserica greacă) spre malul mării, în continuarea ei deci, fiind trecută str. Ceres. Cum în Tabelul recapitulativ din 1884, după str. Franceză (cu 12 case) este trecută str. Ceres, cu 5 case, din care 4 cu 2 etaje și una cu mai multe, rezultă clar că magistrul nu a cunoscut nici Recensământul proprietăților numerotate din 1884, nu a văzut nici Planul general realizat de ing. V. Simu și care a fost folosit și "completat de Serviciul Tehnic" în 1899, când magistrul se afla de ani buni în oraș și publicase prima sa monografie în 1897. Dar magistrul eludează, în tabelele din 1895 și din 1896, str. Franceză, nu o menționează între paranteze, ca și cum nici nu ar fi existat, atât în monografia din 1897, cât și în cea intitulată "Tomi-Constanța" din 1931, acordând, în genere, cam puține pagini străzilor, fiind preocupat ca preferință de războaie. Altfel spus, deși sunt o sursă indispensabilă

pentru tot felul de aspecte, cele două monografii despre Constanța ale magistrului trebuie citite cu atenție, comparate între ele, verificate prin alte surse. Date corecte, importante, interesante, din monografia apărută în 1897 sunt... abandonate sau contrazise în monografia din 1931, lăsând impresia că magistrul a realizat a doua monografie fără s-o recitească pe prima, cum vom vedea... Prin urmare este bine să precizez că primul nume al străzii de azi A. Karatzali a fost str. Franceză, din 1884 partea ei de la Biserica greacă spre mare fiind numită Ceres, iar după 1899 fiind numită (în întregime) Al. Lahovari, fapt consemnat și de M. Ionescu-Dobrogianu în tabela din 1905 unde str. Ceres nu mai există, fiind doar Al. Lahovari ... cu 13 case. Ar mai fi de arătat și alte neconcordanțe între Recensământul caselor din 1884 și tabelele lui M. Ionescu-Dobrogianu din 1896 și 1905. Am scris că la Recensământul din 1884, ca și în Planul general al ing. V. Simu din 1893, b-dul Ferdinand nu exista, acest bulevard nefiind nici în tabelele lui M. Ionescu-Dobrogianu din 1896, 1905 sau iunie 1916. Abia în 1924 Grand Hotel era în b-dul Ferdinand 1, iar Continental la nr. 2. Cum în Recensământul caselor din 1884 apare la nr. 49 ("Din tezaurul documentar dobrogean", 1988, p.111) o stradă numită "Varnei", cu 2 case cu un etaj, apoi str. Plevnei tot cu 2 case cu un etaj, iar în tabelele din 1896 și 1905 din monografia "Tomi-Constanța", 1931, p.80-81, nu apare nici o stradă sau stradă "Varnei", doar Plevnei, cu 10 case în 1896 și tot cu 10 în 1905, ne uităm în Planul general din 1893 al ing. V. Simu completat în 1899, unde apare str. Vămei între Carol și Mircea, dar apare și Plevnei, lateral către Mircea și str. Cărmidari (cea de pe malul mării, căreia îi cădeau casele). Evident că, în tabelul recapitulativ din 1884, publicat în "Din tezaurul documentar dobrogean" 1988,

era trecută de fapt str. Vămii și că așa zisa str. Varnei este o greșeală de transcriere. Dar str. Vămii și Plevnei au rămas diferite, o stradă Plevnei fiind încă și azi. Când Ioan Adam scria în "Constanța pitorească" despre un han "Călugăru" lângă "clădirile vămei", ne dăm seama că b-dul Ferdinand (fără să fie numit ca atare, neexistând atunci) debuta de fapt în acei ani. În capătul din str. Carol al str. Vămii fiind deja în 1893 Școala "Principele Ferdinand și Principesa Maria" (clădire folosită ca școală aproape 100 de ani), vizavi de aceasta era "colțarul" (doar pe colț) hotel "Continental", proaspăt în 1907, lângă care erau 2 hale, făcute prin 1893-99, anterioare Halei "Carol", așa cum se vede în Planul general al orașului din anii respectivi... Hotelul numit "Carlton" de regretatul nostru amic vârstnic, temeinic știutor al Constanței, stradă cu stradă (aproape) Sergiu Condrea, aparține perioadei interbelice, ca proprietari fiind amintiți, în perioada anilor '40, Eugen și Alexandru Gheorghiu.

O altă stradă botezată de prefectul Remus Opreanu, în dec. 1879, cu numele Concordiei, era importantă atunci, întinzându-se spre nord-est, între străzile Carol și Mircea. Această stradă Concordiei nu debuta în Piața Ovidiu ca celelate, înspre partea "de sus" a orașului, ci din str. Școalei (apoi I.C. Brătianu, între 1948 și 1965 Roza Luxemburg, azi Callatis), fiind, la 1879-1882, paralelă cu străzile Carol și Mircea până în str. Mangaliei (Ștefan cel Mare). În Tabelul recapitulativ din 1884, apare cu două nume: Libertății, cu 43 case, din care 33 cu un etaj și 10 cu două etaje, din str. Școalei până în str. Vămii, și Concordiei, deja cu un traiect separat, din str. Dreptății (Dragoș Vodă) până dincolo de str. 11 Iunie (Cuza Vodă), adică până în str. Mangaliei (Ștefan cel Mare), cu 34 de case, din care 27 cu un etaj și 7 cu două etaje. Separarea intervenită rezultă din apariția în str.

Dreptății a 5 case cu un etaj și se poate vedea clar pe Planul general din 1893. Dar, în acest Plan, această separare este explicită atât în dreptul străzii Dreptății (Dragoș Vodă), cât și pe parcurs, până în str. Vămii, deși Planul îi omite numele. Numită totuși în acte Concordia în 1884 - 1895, se va numi ulterior M. Kogălniceanu, fiind paralelă cu str. Libertății până în str. Vămii. Se înțelege, sper, că Planul general al ing. V.Simu, completat în 1899, de Serviciul Tehnic, este orientativ doar în datele cronologice precizate. Că în 1893 strada Libertății se oprea în str. Vămii este normal, întrucât aici în 1893 se construise, cum am scris, Școala "Principele Ferdinand și Principesa Maria", cu o curte în spate, și o căsuță (existentă și ea astăzi) în care era locuința directorului. Iar strada numită la început tot Concordiei, până spre 1896, se întindea, ca și astăzi strada M.Kogălniceanu, până în str. Magaliei (Ștefan cel Mare). Dar povestea acestei străzi nu se oprește aici. În tabela străzilor din 1896, dată de M. Ionescu-Dobrogianu, str. Libertății are în paranteză C.Negri, cu 62 de case, pentru ca în tabela străzilor din 1905 numele Libertății să nu mai apară, strada numindu-se acum C.Negri (fiind numerotată din str.V.Alecsandri), cu 69 de case. Găsim, în tabela din 1896 și: "Concordia (M.Cogălniceanu)", cu 49 case, care numea de acum altă stradă. În tabela din 1905 "Mih. Cogălniceanu" avea doar 46 case. Cititorii se vor întreba, însă, cum se numește azi fosta stradă Concordiei, apoi Libertății, apoi C. Negri? Această stradă se numește acum Ecaterina Varga și deja ne întrebăm de ce nu și-a reluat numele anterior: Costache Negri. Remus Opreanu a instituit, între altele, prețuirea Revoluției Române de la 1848 și a Unirii Principatelor, zilele de 11 Iunie și 24 Ianuarie fiind sărbătorite la Constanța cu fast, de autorități, armată, școli, multă vreme după ce Remus Opreanu a plecat la

București. Așa se explică de ce , în labirintul de străzi (scurte) din zona Catedralei , o stradă se numea M. Kogălniceanu , o alta Cuza Vodă etc. , continuatorii lui Remus Opreanu punând numele fruntașilor pașoptiști și unioniști unor străzi mai mari apoi : V.Alecsandri (fostă Gării) , M. Kogălniceanu (fostă Concordia) , Costache Negri (fostă Concordiei, apoi Libertății), iar actuala stradă Cuza Vodă fiind numită inițial 11 Iunie ...

Că acei care au schimbat numele străzii Costache Negri nu știau de " serile de la Mânjina", în casele primitoare ale lui Costache Negri, unde se întâlneau fruntașii revoluționari moldoveni cu cei munteni., ba chiar și cu alții de peste munți, că în acele case s-au pus bazele Societății secrete cu deviza: " Dreptate și Frăție" și s-au întocmit planurile Revoluției Române de la 1848, nu ar fi de mirare. Dar că nu știau că același Costache Negri a fost unul din primii preocupați de un falanster (ca și Petrache Poenaru), că a sprijinit nu doar moral și civic Revoluția și Unirea, ci și material (bănesc), în fine, că restul moșiei ce i-a mai rămas a împărțit-o la țărani, gest de mare generozitate, poate unic atunci, e totuși greu de înțeles. În călătoria sa în Dobrogea, la 1850, Ion Ionescu de la Brad întâlnea un sat Manjina (Mânjina), cu țărani veniți aici în urma prigoanei de după Revoluție etc. Fără alte detalii, consider că, dacă "revoluționarii până la capăt " au schimbat numele străzii Costache Negri, "revoluționarii ... democrați " de după 1989 ar fi trebuit să redea numele vechi ale străzilor Constanței, numind fosta stradă Karl Marx, nu Revoluției, care nu însemna decât relativ o schimbare, ci Romană, cum i-a zis de la început Remus Opreanu, sub ea fiind strada romană (antică), și, poate repuneau și numele străzii Costache Negri ...

De altfel, pe strada Ecaterina Varga (fostă C.Negri) se mai află încă o seamă de case vechi , insolite, dintre

care am menționa casa etajată din str. V. Alecsandri colț cu Ecaterina Varga , în care a fost înainte de primul război mondial Administrația Financiară. Această veche clădire de colț, cu două nivele (str. V. Alecsandri nr.6-6A), construită în 1905, devenise în anii '40 proprietatea Moșt. Pritopol la nr.6 A și a lui Tranis Aurelia la nr.6, fiind naționalizată astfel: conform Decretului 92/1950, poz. 487 (Țăranu Aurelian?!) corpul de la nr.6 și respectiv conform Decretului 712/1966, corpul de la nr.6 A.

Pe de altă parte trebuie menționat că din 1928, vechea Administrație Financiară, se mutase în noul său sediu, respectiv cele două clădiri de pe str. Mircea cel Bătrân nr.96 și respectiv str. Smârdan nr.5, construite de Ministerul Finanțelor în acest scop, și reocupate succesiv în 1982 și respectiv 1995 (după o serie de periple derulate după 1945), de către actuala Administrație Financiară și Trezorerie a Municipiului Constanța. În anul 1945 întregul ansamblu de clădiri din str. Mircea cel Mare nr.96, str. Smârdan nr.5 și str. Ștefan cel Mare nr.2 aparținând Ministerului de Finanțe, a fost rechiziționat pentru armata sovietică. Perioada de rechiziție a durat pe timpul staționării acesteia în orașul Constanța, până în anul 1958.

După plecarea trupelor sovietice, localul pavilionului "A" a fost atribuit de Sfatul Popular al orașului Constanța, succesiv Ministerului Apărării Naționale și Direcției Sanitare Constanța.

După anul 1958, pavilionul "B" din str. Smârdan nr.5 și str. Ștefan cel Mare nr.2 a fost atribuit Centrului Școlar Comercial din Constanța, care a amenajat un internat în localul din str. Smârdan nr.5, iar clădirea parter din str. Ștefan cel Mare nr.2, a folosit-o ca anexă.

În inventarul "averii imobiliare proprietatea Statului, Județului și Comunităților" din municipiul Constanța,

întocmit la data de 31.03.1941, este consemnat în cadrul proprietăților Ministerului de Finanțe, la poziția nr.20, imobilul din str. Libertății colț cu B-dul Regina Maria, (str. Libertății nr.1), imobil format dintr-un teren liber, în suprafață de 383 mp. și o construcție cu o suprafață de 117 mp., unde în perioada 1935-1950 a funcționat Percepția a III-a fiscală. În același registru-inventar la poziția nr.23 este consemnat locul viran situat pe str. Traian colț cu str. Tomis (actual str. Sulmona) și str. I.C. Brătianu (actual str. Callatis), având o suprafață de 2451 mp., proprietate a Ministerului de Finanțe (cu adresa în București, str. Griviței), dobândit prin cumpărare de la Primăria Constanța, prin actul autorizat de Tribunalul Constanța cu nr.2250/15.09.1912 și transcris sub nr.2761/1912.

Dar Ministerul de Finanțe mai deținea și în peninsulă un important ansamblu de clădiri și terenuri, redate de asemeni în acest registru-inventar cât și în evidențele fiscale anexate: la poziția nr. 26 - CAMERA DE COMERȚ, situată pe str. D.A. Sturdza (actual str. Revoluției din 22 Dec. 1989) colț cu B-dul Elisabeta, cu o suprafață de teren de 364 mp. și o suprafață construită de 450 mp.; la poziția nr.21 - imobilul situat pe str. D.A. Sturdza (actual str. Revoluției din 22 Dec. 1989) la nr.43 (fost nr.44), cu o suprafață de teren de 436 mp. și o construcție în suprafață de 216 mp.; iar la poziția 22 - loc viran situat pe str. Vânători (fostă str. Episcop Ilarie, actuală str. Luntrei) nr. 15, cu o suprafață de teren de 484 mp. Clădirea Camerei de Comerț, fostă palatul Manissalian, a fost distrusă în urma bombardamentelor aeriene din timpul celui de-al doilea război mondial, pe locul său fiind construit după 1950 blocul de locuințe pentru salariații Șantierului Naval Constanța, iar clădirea învecinată, situată pe str. D.A. Sturdza nr.41 (39), a fost

de asemeni demolată în perioada 1948-1950. Au mai rămas astfel (2000), terenul viran în suprafață de 672 mp., ocupat în prezent de garaje abuzive, situat pe str. D.A. Sturdza nr.41 (actual str. Revoluției din 22 Dec. 1989 tot la nr. 41) exact lângă vila rămasă singulară, de la nr.39 (construită în 1925, ultimul ei proprietar fiind Ocneanov Pencev și naționalizată prin Decretul 513/1953 și Decizia 4729/1954), precum și terenul din str. Episcop Ilarie nr.1 (actual str. Luntrei nr.15) cu o suprafață de 484 mp. și concesionat în baza Hotărârii Consiliului Local Municipal nr. 169/08.08.1997, Fundației "Protecția Marinarilor de Pretutindeni" - "LIFE".

Un alt vechi corp de clădire, aflat pe strada Plevnei la nr.4, a găzduit până la Revoluție Inspectia Teritorială Financiară de Stat, transformată apoi în Direcția de Control Financiar și Fiscal (2000). Clădirea cu etaj datează din anul 1895, ultimii ei proprietari fiind Gheorghiu Dumitru (naționalizată conform Decretului 712/1966) și Gheorghiu Alexandru (naționalizată conform Decretului 92/1950, anexa București, poz. 3032). Lângă ea la nr.2, se află o locuință realizată în stil balcanic, formată numai din parter, chiar mai veche, respectiv din 1890, ultimul ei proprietar fiind Lascaridis Dumitru (naționalizată conform Decretului 92/1950, poz. 367).

Revenind la strada Ecaterina Varga, la nr.3, se află o clădire albă, lungă, cu o curte interioară încăpătoare, construită înainte de 1900 (poate 1885, poate 1890), în care a fost Hanul Zaid etc. Proprietate a consilierului comunal Abdul Hagi Zaid, și naționalizată prin Decretul 92/1950, poz.197, ea se păstrează încă bine, deși nu a mai fost reparată de zeci de ani. Poate într-o stare mai proastă sunt două case cu etaj ale aceluiași Abdul Hagi Zaid rămase moștenitorilor săi, situate pe str. Carol (B-dul Tomis), care aveau prăvălii la parter și unde, după al

doilea război mondial până înspre azi, au fost mai multe magazine, o cofetărie precum și o secție de reparații frigidere. Inițial au rămas trei familii de moștenitori, conform anexelor (Moșt. Abdulachim I. Osman la nr.38, Fatma Abdula H. Zaid la nr.40 și Moșt. Adbula Hamid Osman la nr.42), pentru ca ulterior, în preajma naționalizării, aceștia să se regrupeze pe două proprietăți, după noua numerotare, astfel: prima la nr.36, construită în 1886 (proprietar, Fatme Zaid și naționalizată prin Decretul 92/1950, poz. 198), urmată de o a doua la nr.38, construită în 1894 (proprietar, Abdulamit Sabrie și naționalizată prin Decizia 60/1975). Ele se uneau cu casa de la nr.40, construită în 1900, ce a aparținut lui Gheorghiadi Elsa (naționalizată prin Decretul 92/1950, poz.331), care la rândul ei face corp comun cu cea de la nr.42, construită în 1905, ce aparținea lui Papazoglu Domnica (naționalizată prin Decretul 111/1951 și Decizia 857/1961). Toate aceste imobile, formează astfel un fronton arhitectonic comun amplasat pe B-dul Tomis (str. Carol), între str. V. Alecsandri și str. Negru Vodă. O altă casă a lui Zaid, construită în 1895, actualmente (2000), proprietatea S.C. "Model Constanța" S.A. (naționalizată conform Decretului 111/1951) există pe str. Negru Vodă nr.9 (Credit Bank). Pe str. Ecaterina Varga se află însă, nu doar case de dinainte de 1900, ci și case de după primul război mondial, precum casa cu un etaj a lui Zamfiro Chiriacu, de la nr. 25, construită în 1923 -25, ori blocul din beton armat, cu 2 etaje de la nr. 18, construit în 1926, arhitect H.Goldstein, antreprenor I.Șandor, proprietatea avocatului Vasile Bellu, fruntaș al organizației liberale etc. Arhitectul H.Goldstein, alias Horia Maicu, a fost constănțean și a construit o seamă de blocuri în perioada interbelică în străzile importante ale Constanței, existente și azi, ex. vila -bloc din beton armat din str.

Maior Șonțu nr.5, cu 3 etaje, blocul din str. Traian colț cu Doinei și altele, din B-dul Ferdinand care vor fi descrise într-o carte despre Constanța în perioada dintre cele două războaie mondiale ...

Că în Constanța anilor 1884-1885 apăruseră deja străzi dincolo de str. Mangaliei (Ștefan cel Mare) ca: Dorobanților (Scarlat Vârnav, azi 1907), cu 5 case cu un etaj, Militară (G-ral Manu), aceasta având 9 case cu un etaj, Agriculturii (Ion Grădișteanu, azi Siretului), cu 6 case cu un etaj fiecare, Infanteriei (Ion Lahovari), cu 18 case cu un etaj, "din care 10 bordeie", Tătară (Miron Costin) cu 24 case cu un etaj, din care 16 considerate "bordeie", fiind din paiantă sau chirpici etc., aceste străzi constituiau un început pentru o zonă de "strade drepte, regulate", dorită încă de Remus Opreanu, și care se va transforma în "cartierul românesc" realizat prin strădaniile harnicului, inimosului primar Ion Bănescu, în anii 1905-1907... Deoarece în Constanța au existat trei străzi Lahovari, este bine să precizez că strada Al.Lahovari, cum s-a văzut, s-a numit inițial Franceză, apoi Al.Lahovari, până la mare, azi A.Karatzali; strada Ion Lahovari, zisă greșit de unii General Lahovari, a fost și este Ion. Lahovari (om politic, ministru de Externe etc.) chiar dacă s-a numit, în perioada comunistă, Costache Burcă; iar General Lahovari s-a numit fosta stradă Luminei (azi Ilarie Voronca), Jacques Lahovary, cu studii în Drept la Paris și militare la Saint Cyr, locuind un timp în Constanța, în calitate de general de garnizoană, menționat în documente ca atare. De altfel, în lista străzilor din ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, p.160, strada "Lahovari, general", este descrisă: "începe din strada Cuza Vodă și se termină în strada Decebal", în timp ce strada Ion Lahovari este descrisă: "începe din Bulevardul Ferdinand și se termină în Bulevardul Regina Maria". Că apoi, ca și str. Justiției

(Mihai Viteazul), Ion Lahovari s-a întins dincolo de bulevardul Regina Maria (Mamaia) spre cartierul Coiciu, asta e altă perioadă (etapă) a orașului. Numele General Lahovari este schimbat în 1946 cu Ilarie Voronca, anul când marele poet modern român și francez deopotrivă, erou al Rezistenței franceze, vrând să-și revadă țara de origine, a vizitat Constanța, în cel din urmă voiaj în amintirea iubitei pierdute, Colomba, după care s-a întors la Paris, a scris cartea în proză "Mic tratat de fericire" și... și-a pus capăt zilelor... Cum unii autori scriu despre prima Școală Normală "de învățători și institutori", înființată de Ion Bănescu, în 1893, care a funcționat până în 1896, ca fiind "la intersecția străzilor Justiției (azi, str. Mihai Viteazul) cu str. Luminei (azi, str. Constantin Brătescu)", v.volumul "Valori ale civilizației românești"..., 1993, p.115, iar alții că această școală era în două clădiri dintre "str. Luminei (General Lahovari), str. Justiției (Mihai Viteazul) și str. Rahova (azi C. Brătescu)", diferențele intrigă... Și cum în vol. "Comunicări de istoria Dobrogei", I, 1980, p.153, scrie că: "Această școală a funcționat în localul din str. Justiției (actualmente Mihai Viteazul) colț cu str. Luminei (azi Costache Burcă)", ceea ce ne duce la clădirea școlii existentă și azi, din str. Mihai Viteazul, aproape de B-dul Mamaia, construită în 1924-1926, este cazul să vedem unde era de fapt. În Planul general din 1893 al ing. V. Simu, strada Luminei este paralelă cu și între str. Justiției (Mihai Viteazul) și str. Industriei (Mitropolit Șaguna, azi George Enescu), spre Piața Grivița nr.2 (Piața Griviței de azi). În tabela străzilor din 1896, a lui M. Ionescu-Dobrogianu, str. Luminei (General Lahovari) este trecută cu 8 case (tot 8 case avea și la Recensământul din 1884, la rubrica "un etaj", dar considerate bordeie, fiind din paiantă sau chirpici), iar str. Justiției (Mihai Viteazul) avea 12 case (în 1896), în timp ce str. Rahovei (azi C.

Brătescu) nu avea decât o casă. Dar pentru a lămuri sper definitiv această situație, să revedem contractul din 12 octombrie 1893 prin care Primăria Constanța închiriaza de la Ioniță Dumitrescu și Ali Cadâr “două case” ale acestor proprietari, “cu dependențele lor”, “situate la colțul stradelor Rahova și Lumina în orașul Constanța, pentru Școala normală” (“Din tezaurul documentar dobrogean”, 1988, p.177). Cum str.Rahova (azi C.Brătescu) avea doar o casă, iar str. Lumina sau Luminei (General Lahovari) avea 8, iar str. Industriei (Mitropolit Șaguna, azi George Enescu) nu avea nici o casă în 1896, unii autori au mutat casele (în plan imaginar) în str. Justiției (Mihai Viteazul) colț cu Rahovei (azi C.Brătescu) omițând faptul că în contract proprietarii Ioniță Dumitrescu și Ali Cadâr se referă expres doar la “două case” din două străzi: Rahova și Lumina (sau Luminei cum scriu celelalte surse certe), str. Luminei fiind, cum am arătat anterior nu Ion Lahovari (fostă Costache Burcă), nici Rahovei (azi C. Brătescu), ci strada General Jacques Lahovary, din 1946 având numele Ilarie Voronca. Este știut că cele “două case” aveau curți “cu dependențe”, și că s-au făcut amenajări. Dar intrările lor erau, firească, una în str. Rahova (C. Brătescu), alta în str. Luminei (Jacques Lahovary, azi Ilarie Voronca)... Pe strada Jacques Lahovary zisă și General Lahovari (azi Ilarie Voronca) a locuit și avocatul Dan Alecu (n.7 febr. 1900), om de aleasă cultură, împreună cu soția sa, Victoria, născută Jipa, profesoară, din familia bogată Jipa din Cernavodă, care avea de altfel, din 1924, încă, biroul său de avocat în str. Unirii nr.7. Dan Alecu era fratele profesorului și publicistului poliglot Al.Alecu (semna și cu pseudonimul Alechimseliam), director al Seminarului Musulman din Medgidia, apoi profesor la Constanța, probabil și la Școala Tătară (sau Musulmană) din str. Cuza Vodă, al cărei director onorific a

fost un timp Constantin Sarry, director-proprietar al ziarului "Dobrogea-Jună"... Dar pentru a ne întoarce totuși la perioada acestui capitol, anume 1884-1887, și pentru că am scris mai sus despre un avocat, să arăt că în martie 1884, prefectul Grigore Grămățescu, împreună cu avocatul Alexandru Belcic, inspector domeniial, și ing. Theodor Dragu, director exploatare a căii ferate Constanța-Cernavodă, încheiau un contract în legătură cu dreptul de proprietate asupra unor terenuri. Avocatul Alexandru Belcic locuia în 1884-85 în casa etajată, existentă și azi, din str. Traian colț cu str. Tomis (Sulmona). A fost un om cultivat, iubitor al orașului, dovezi fiind susținerea încadrării în posesia Primăriei a terenurilor necesare dezvoltării urbei, sprijinirea înființării Gimnaziului în 1896 etc. A fost mentorul și a condus de fapt (fără să apară pe frontispiciu) periodicul "Gazeta Dobrogei" (sept. 1888-apr.1894), în primii doi ani împreună cu Pericle Constanțeanu (P.Constantinescu), după aceea cu prof. I.Măgură și Ioan S. Ardeleanu. Din puținele numere ale acestei gazete care s-au păstrat la Biblioteca Academiei, cât și din referirile asupra-i, rezultă că duminica apărea cu o "foaie literară și artistică" în care erau publicate poezii și proze, recenzii, cronici de spectacole etc. Cu vederi liberale, Al. Belcic a fost primar al Constanței între 20 decembrie 1891 și 18 aprilie 1892. A fost prieten cu Mihail Koiciu și Petre Grigorescu. O parte din biblioteca sa, ascunsă de urmași, în perioada comunistă, într-un zid dublu al balconului din casa de pe str. Traian, s-a păstrat multă vreme, între cărțile de Drept fiind "Enciclopedia juridică", București, 1906, în 4 volume, a lui Filip Ciorapciu, născut în 14 sept. 1873 la Constanța, doctor în drept la Bruxelles în 1899, avocat al orașului Iași, apoi profesor universitar la București; cartea de Drept Maritim Internațional a prietenului său Constantin Tonegaru, tatăl

poetului Constant Tonegaru; lucrarea, premiată de Academia Română, "Pestalozzi și educația creatoare" de profesorul constănțean Constantin Mureșanu, licențiat în Litere la București, doctor în Litere la Geneva și doctor în Pedagogie la Londra; studiul-proiect al vecinului său, ing. Jean Stoenescu-Dunăre, "Canalul navigabil Dunăre-Marea Neagră"; colecția "Cartea sub Icoană" etc.

Când Bruto Amante, istoric și publicist de origine napolitană, dintr-o familie reputată de filoromâni, vine la Constanța, în 1884, pentru a vedea orașul renăscut, cât și pentru a merge pe "urmele" surghiunului lui Ovidiu, el știa că, înaintea lui, epigrafistul parizian Leon Régnier, geograful Emile Isambert, arheologul german Mühlbach etc. afirmaseră că vechiul Tomis era Constanța. Ca italian, știa scrierea lui Giovanni Boccaccio (1313-1375) "Trattatello in laude di Dante" ("Micul tratat spre lauda lui Dante"), păstrată în 3 versiuni, dintre care una cu titlul "La vita di Dante", unde există un pasaj despre locul în care a fost înmormântat Ovidiu. Cum această lucrare a fost tradusă în românește de Ștefan Crudu, "Viața lui Dante", București, 1965, redăm acest pasaj (p.84): "Sulmona n-a plâns îndeajuns nimic altceva afară de faptul că insula din Pont îl păstrează într-un anume loc pe Ovidiu al său". Dar, la Pontul Stâng, în afară de Insula Șerpilor, considerată în antichitate "patria lui Achille", nu mai erau insule ("ostroave", "păcuie") decât în Deltă și pe Dunăre, insula cea mai apropiată de vechiul Tomis era cea numită, la 1722 sau 1802 de localnici, "Insula lui Ovidiu", de pe Siutghiol, lacul Mamaia, cu "ape dulci și albe ca laptele" (atunci). Un lac cercetat de marele geograf Constantin Brătescu, mai târziu, alimentat de izvoare subterane, unele depistate chiar aproape de insula actuală. Dar să ne oprim acum asupra impresiilor lui Bruto Amante, publicate într-o carte, la întoarcerea sa în Italia, în 1885, tradusă în

românește de profesoara Clelia Bruzzesi, cu titlul "Ovidiu în exil", București, 1898. Lui Bruto Amante, Constanța îi face o bună impresie, chiar de modernitate, mirându-se de "stradele lungi și drepte", pe amândouă părțile, de înfățișarea clădirilor, zicând despre Constanța că este un "Livorno al României". Constată că o Companie engleză "a construit pe țărmul mării, pe punctul cel mai încântător, un frumos hotel" (hotelul "Carol", n.n.), afirmând că poate rivaliza cu "cele mai bune stabilimente" (de acest fel) ale Europei. Incunoștiințat că Guvernul Român va face peste Dunăre, la Cernavodă, un pod "care va fi între cele mai mari din lume", prevede și el un viitor fast orașului-port, ca și alți iluștri vizitatori menționați anterior. Interesant este că Bruto Amante aude de la localnici spunând încă Pieței Independenței: Piața Italiană, sau Piața Italiei, cum traduce Clelia Bruzzesi, dar poate chiar în textul original era așa (și regret că nu am cartea în italiană, spre exemplificare), prin asociere cu Piața Italiei din Paris sau Piața Spaniei din Roma. Vizitatorul este satisfăcut că "numele barbare și vechi" au fost schimbate cu nume noi, adecvate, ca: strada Elină, Romană, Traiană, Marcu Aureliu, între numele care se repetă întâlnește strada Ovidiu, hotelul Ovidiu, o grădină de vară Ovidiu. Parcurge strada Traian și deplânge soarta ostilă care a dat pradă focului clădirea Prefecturii, în ianuarie 1883, atunci arzând biblioteca prefectului Remus Opreanu, care locuia aici, împreună cu familia. Rezultă că i-a cunoscut, la București, nu doar pe Grigore Tocilescu, ci și pe Remus Opreanu. Apreciază faptul că urmașii acestuia au dat numele Remus Opreanu străzii care coboară la hotelul "Carol". Interesat de locul mormântului lui Ovidiu, spre a combate afirmația făcută de consulul grec la Varna, Andrei Papadopoulos-Vretos (în 1856, 1859 sau 1862, aici sursele se contrazic, n.n.) că Ovidiu și-a ispășit surghiunul

la... Anadolchioi (după acesta luându-se, un moment, și ilustrul Mommsen), se duce la cătunul pendinte de Constanța, numit Anadolchioi, la 2 km. nord (atunci) de oraș. Despre Anadolchioi, dr. I. Mendonidi, în lucrarea sa "Constanța. Băile de la Mamaia", 1907, p.106, scrie că era "fondat de Turcii veniți la începutul secolului XIX din Anatolia". Iar Romulus Seișanu, în lucrarea "Dobrogea. Gurile Dunării și Insula Șerpilor", București, 1928, p.250, scrie: "Cătun înființat în sec. XIX de turcii veniți din Anatolia", specificând că în anul 1882 avea o populație de 67 locuitori, o geamie și o școală particulară turcească. Îmi închipui că Bruto Amante nu i-a întreat pe turcii bătrâni din Anadolchioi dacă au auzit că Ovidiu ar fi locuit acolo în anii 9-17 d.C., cum vom vedea, mai încolo, încercările altora de a conversa, inclusiv în turcește, cu bătrânii locali despre... Ovidiu, ori despre... genovezi. Sigur, Bruto Amante vroia să vadă locurile, fiind convins că nu la Anadolchioi sau la Cetatea Albă (Akkerman), ci la Tomis (Constanța) a fost relegat Ovidiu. Titus Cergău, în lucrarea "Insula lui Ovidiu", București, 1979, p.26, scrie despre un lac, numit "Lac di Vidovo", iar soții Aurelia și Ștefan Lăpușan, în lucrarea lor "Constanța. Memoria orașului", 1997, p.66, reproduc un pasaj din Bruto Amante, după Michland, privitor la vâlva iscată de descoperirea în 1802 a unui mormânt atribuit lui Ovidiu, la "îmbucătura Nistrului", fortăreața sau așezarea fiind numită de împărăteasa Ecaterina a II-a, Ovidiopol. Că și marele poet rus Aleksandr Pușkin, exilat în Basarabia, a scris o poezie, celebră de altfel, considerată epitaful său literar, în care-și compara destinul cu cel al lui Ovidiu, crezând că mormântul poetului ar fi fost la ... Odesa, iată doar câteva din presupunțiile făcute în secolul XIX. Cum s-au descoperit unele inscripții funerare care începeau ca în epitaful ovidian cu: "Hic ego qvi jaceo", arheologii au

dovedit că ele erau databile la distanță de un secol-două după moartea lui Ovidiu. Specialistul Vasile Barbu, în cartea sa, "Tomis. Orașul poetului exilat", București, 1972, p.24, arată că amintirea poetului s-a păstrat până târziu la Tomis și în alte cetăți (romane, n.n.), că elegiile sale vor fi fost recitate, inclusiv elegia din "Tristele", III, 3, unde epitaful ovidian apare la versurile 73-76, dovadă fiind folosirea expresiei: "Hic ego qui jaceo" pe inscripțiile funerare, "aproape două secole la Tomis și Transmarisca (Turtucaia, în Bulgaria)" etc.

Revenind la Bruto Amante, acesta vizitează și Insula lui Ovidiu, care aparținea (în 1884) "lui Ibrahim Effendi", cu stejari vechi, peri sălbatici, corzi de viță cu struguri foarte mici, cucută, "un straniu spectacol" oferindu-l puzderia de vulturi, corbi și porumbei sălbatici, care făceau un "cor" de țipete "asurzitoare și insuportabile". Constată că: "La mijlocul insulei se află o grămadă de pietre, care pare că ar fi fost transportate acolo în trecut pentru vreo mare clădire în perimetrul insulei"... În urma periegezelor și informațiilor luate de la specialiști, Bruto Amante va conchide în cartea sa că "antica Tomis", locul relegării lui Ovidiu, "n-ar putea fi altul decât acela ocupat azi de moderna Constanța". De altfel amplele sale cercetări evocate parțial aici, fac în continuare obiectul studiului membrilor Fundației de cultură italică "Bruto Amante" din Constanța, organizație neguvernamentală printre ai cărei inițiatori mă număr și eu.

Să ne amintim, însă, de arheologul austriac Carl Schuchardt, care tot în 1884, dar "înainte de Crăciun", vizitează Constanța, interesat de vestigiile arheologice. În însemnările acestuia, afirmația categorică după care la Constanța a fost antica Tomis este argumentată simplu în sensul că inscripțiile cu "civitas tomitanorum" descoperite

aici sunt probe de netăgăduit... Dar locul mormântului lui Ovidiu, dovada sa, au fost și au rămas incitante. Însă nu de la turcii bătrâni se putea afla acest loc, cum pare a fi convins Grigore Gr. Dănescu, în "Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța", București, 1897, p.628-629, care zice că: "Dragomanul Năstase, al lui Ion Adrianopolitanul a întreat pe doi turci, Regep și Cara-Mustafa, asupra trecerii marelui poet. În Tomi; aceștia au răspuns, asigurându-l că auziseră spunându-se că existase în insulă (Insula lui Ovidiu, n.n.) un mare mormânt și că această insulă purtase numele mai întâi de Insula Neagră, sau Grădina neagră". Dănescu continuă pe această pantă a amintirilor bătrânilor turci: "Un bătrân turc (din Canara, Ovidiu, n.n.) spunea: "adanen ircersende geneviz tarichenden mucadem, bir atic dulunur", în traducere: "pe timpul genovezilor s-a găsit în insula vecină un vechi mormânt". Dar Dănescu insistă: "Hafuz Effendi spunea că și în satul Kanara (azi Ovidiu, n.n.) se găsisse un asemenea mormânt" etc. Aceste apeluri la memoria fie și transmisă prin generații (câte?) a unor turci venerabili prin vârsta și bunăvoința lor de a răspunde "aferim" la întrebările de altfel bizare și hazlii totodată ale unor străini curioși, nu sunt decât mostre de naivitate, ca și cum turcii ar fi existat la Constanța și în împrejurimi pe vremea romanilor, bizantinilor și genovezilor deopotrivă. Capacitatea de a fabula specific orientală a produs însemnările de călătorie ale lui Ibn Batutah, care, prin 1330, descrie Isaccea sau Babadagul, dar paginile sale rămân literare, prin fantezia ce se degajă din ele, foarte puțin posibile de a fi surse de informație istorică. La 1321, geograful Abulfeda consemna că Isaccea făcea parte din Alualak, "țara vlahilor". După bătălia de la Posada (1330), întemeietorul Țării Românești, Basarab I, își extinde teritoriul în est, la Gurile

Dunării și în nordul Dobrogei, iar urmașul său, Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364) apără Dobrogea și Gurile Dunării de atacurile tătarilor, după care, Mircea cel Bătrân (1386-1418) este "Domn peste toată Țara Ungrovlahiei", "de amândouă părțile peste toată Podunavia și până la Marea cea Mare și cetății Dârstorului stăpânitor". Chiar dacă se acceptă în principiu anii 1419-20, ca fiind ai cuceririi otomane în Dobrogea, așezarea administrației otomane este dată de Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu, Aurel Decei, Anca Ghiată etc., după cucerirea cetăților Chilia și Cetatea Albă de la Ștefan cel Mare, în 1484, de sultanul Baiazid II. Așezările românilor autohtoni înșirate de-a lungul Dunării sau de-a lungul mării, își vor păstra organizarea în cadrul obștei, în secolele XV-XVII, unele fiind descrise ca orașe, cum rezultă din numeroasele relatări de călătorie. Sistemul recrutării de copii creștini care erau mahomedanizați și utilizați la oaste, numit "legea devșirme" (trasmutație), aplicat grecilor, albanezilor, bulgarilor, bosniecilor, nu a fost aplicat românilor dobrogeni (V.A.Urechia, Constantin C.Giurescu, Mustafa Ali Mehmet, Tudor Mateescu, Actuan Murat etc.) și românilor în genere. Se pare că primele colonizări au fost făcute cu tătari nogai din Bugeac în zona Carasu (Medgidia), dar, în 1568, din ordinul sultanului Selim II, sunt strămutați din această zonă înapoi în Bugeac cca 30.000 de nogai (D. Cantemir, "Descrierea Moldovei", București, 1973, p.85). De altfel, tătarii au pendulat și în sec. XVII între Bugeac și centrul Dobrogei, fiind nomazi. Din lucrarea-album "Prezențe musulmane în România", București, 1976, desprindem că cele mai vechi geamii din Dobrogea sunt Ali Gazi Pașa din Babadag, la 1522, și Esmahan Sultan, din Mangalia, la 1590, dar mormântul generalului Gazi Ali Pașa datează din sec. XVII, iar geamia din Hârșova este construită în 1832.

Într-un studiu de Ion Bitoleanu, din "Comunicări de istoria Dobrogei", 2, 1983, p.25, sunt menționate "teribilele lovituri date de Mihai Viteazul sistemului strategic otoman din Dobrogea" care avea ca "vârf de lance" Babadagul, cât și relatările negustorului raguzan Paolo Giorgi din 1594 și ale învățatului olandez Joris van Der Does din 1597, primul scriind despre târgurile Vadu, Constanța, Tuzla, Carasu (Medgidia) etc. unde "numărul creștinilor este mai mare decât al turcilor", cel de al doilea arătând că Babadagul era "odinioară un oraș foarte mare pe cât se poate bănuși după ruinele sale". Astfel stând lucrurile, este greu de crezut că geamia din Babadag, construită la 1522, mai era întregă la 1597. Și dacă acest monument islamic incontestabil se numește Gazi Ali Pășa, după numele generalului turc din sec. XVII, al cărui mormânt se păstrează alături, într-o clădire mică, de dată recentă totuși, este bine să vedem datele ca atare...

Cum în această lucrare nu pot face o "istorie a Dobrogei", am dat doar câteva repere spre a vedea de ce consider aberante și hazlii totodată întrebările puse de Grigore Gr. Dănescu și alții unor turci bătrâni din Canara (azi Ovidiu) despre poetul roman Publius Ovidius Naso, în speranța că aceștia ar fi putut să păstreze cine-știe-ce legendă despre "mormântul unui om însemnat", mormânt existent aici sau pe insula lui Ovidiu pe vremea genovezilor etc. Dar turcii, oricât ar fi fost de bătrâni la 1897, nu aveau de unde să știe despre hărțile lui Pietro Vesconte de la 1311, 1313, 1318 (aceasta din urmă păstrată la Biblioteca imperială din Viena) sau despre alte hărți genoveze (care probează comerțul și factoriile lor la mare și la Dunăre) și nici despre registrele notarilor de la Pera și Cafa etc. Acei turci bătrâni nu știau decât ce le-a spus hoguea, fiind ca și hoguea descendenți ai unor coloni

din Anatolia veniți în zona Anadolchioi-Ovidiu abia în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

De fapt, turcii întrebați de Dănescu sau M. Ionescu-Dobrogianu, fie ei de la Canara (Ovidiu) sau Constanța, atribuiau genovezilor tot ceea ce nu era turcesc, de la inscripții grecești la apeducte romane, de la galerii subterane romano-bizantine la magazine din piatră englezești, și din atari "povești" se trag tot felul de interpretări evident eronate. Ce să mai zic că atari povești i-au făcut pe un amic belgian, interesat de problemă, Paul Devader, să considere că osemintele lui Ovidiu ar fi fost luate de genovezi și ascunse într-o mănăstire de lângă Genova. Dar de cine și de ce le-ar fi ascuns genovezii, cum le-au luat: cu sarcofag sau fără?, căci doar sarcofagul, cu o inscripție doveditoare, putea proba că osemintele erau ale lui Ovidiu, și dacă le-au luat cu sarcofag cu tot, cum se face că a rămas neștiut și azi?. De ce sulmonezii nu-l revendică?! Iată întrebări pe care ar trebui să și le pănă oricine înainte de a formula o atare ipoteză...

Dar poate că legendele sunt totuși bune la ceva, incitându-ne și azi la căutarea mormântului lui Ovidiu. Un detaliu interesant dintr-o legendă autohtonă arată că, probabil un seism puternic a rupt o parte din insulă, cu lespezi și pietre care s-au afundat în mâl. Dar când ar fi avut loc acest cutremur? Un toponim vechi din Dobrogea se numea "Groapa cu sânge", urmare a unui cutremur major, databil înainte de 1800. Pe un "Catavasier" legat în piele, tipărit la Sibiu în 1803, care a circulat în Dobrogea, Z.Covacef semnalează, între altele, însemnarea, cu caractere chirilice: "Să știi di când s-au cutremuratu pământul la anul 1838 la Ghinarie, 11 zile la patru ceasuri..., în zioa de sfinu Teodosie începătorul din obște (...) preutul Niculaie Zaminești". Titus Cergău,

lucr.cit., p.22-23, atrage atenția asupra articolului “Lacul Ovidiu” de Constantin C.Giurescu, apărut în revista “Săptămâna”, din 22 IX 1972, unde distinsul istoric arăta că pe o hartă a geografului vienez Tobias Konrad Lothar se află nu numai “Lac di Vidovo”, la limanul Nistrului, ci și “Ovidovo lezero”, lângă “Tomiswar”, harta fiind datată 1722. Același lac este notat în 1802, în “Monitorul” parizian cu numele “Laculi Ovidii”. Să observăm că lacul se numea Ovidiu înainte cu mult de a fi numit de turci Siutghiol. Abia Camille Allard în “Mission médicale dans la Tartarie-Dobroutcha”, Paris, 1857, îl consemnează Siutghiol (=lacul de lapte). Titus Cergău arată în continuare că numele Mamaia “provine de la satul Mamak-kioi, înregistrat pe harta statistică încă la 1855”, în timp ce în 1856, lacul se numea și “Canaraghiol, de la satul vecin Canara”. Dar ce legătură au aceste precizări cu seismul care a rupt un mal al insulei lui Ovidiu, cu lespezi și pietre, căzute în mâl?! Cum numele lacului Ovidiu, cât și legenda sunt anterioare poveștilor și denumirilor turcești... să ieșim din “păienjenișul” detaliilor sec. XIX, la secolul XX. Titus Cergău, lucr.cit., p.27-28, menționează observațiile făcute de inginerul colonel de aviație V. Stângaciu, la Mamaia, în 1920-28, în scopul folosirii lacului pentru baza de hidroavioane (patent ing.Radu Stoika, făcute la Fabrica “Getta” din Constanța), din care citez datele scufundărilor din 1920-23: “1. În partea de vest a lacului Siutghiol, în apropierea actualei pompe de apă care alimentează orașul Constanța, la o adâncime de circa 3-4 m. s-a constatat existența unui zid gros, utilizat probabil, pe vremuri, pentru conductele de aducțiune a apei pentru orașul Tomis. Acest zid se pierde spre Insula Ovidiu; 2. În perimetrul insulei, precum și între insulă și satul Canara (azi orașul Ovidiu, n.n.) s-au descoperit pe fundul lacului o serie de temelii ale unor

construcții de piatră; 3. În apropierea insulei, spre est, s-a constatat o groapă..., cu stânci intercalate sub care apar izvoarele de alimentare a lacului” etc. Se pare că există și azi, nu departe de insula actuală, lespezi netede, albe, unele la mică adâncime, care se văd, pe timp senin, când lacul nu este învolburat. Nu vă mirați, la lăsarea serii, în plină vară, lacul se poate învolbura rapid, devenind cenușiu, rece. Doi amici constănțeni, care practicau plimbări cu bărci cu motor pe lac, în anii 1975-80, mi-au spus că, la o distanță de 50-70 m. nord-est de debarcaderul de la insulă, erau lespezi mari de piatră (sau marmoră?), albe, fasonate, parțial acoperite de mușchi verde, pe care le ocoleau, fiind vizibile. Iată o informație cumva mai recentă și mai credibilă asupra unei posibile inscripții ovidiene, decât cea dată de Ioan Adam în “Constanța pitorească”, 1910, cum că a văzut pe insulă o piatră neagră, de granit, cu “sloave latinești”, despre care mă mir că, în calitate de gazetar cunoscut și constănțean stimabil, nu a făcut demersurile de a o expune publicului și specialiștilor... Cu aceasta, însă, să ne reluăm firul lucrării, lăsând arheologilor misiunea de a descoperi Mormântul lui Ovidiu...

Un alt martor ilustru al renașterii Constanței la 1884 a fost profesorul universitar francez A.Montandon, cu o formație polivalentă, de literat, naturalist și etnolog. El știa replica domnului de Talleyrand adresată suveranului Franței, după care: “Centrul Europei nu este Franța, ci locul unde Dunărea se varsă în Mare”. Mai știa că sultanul otoman îi dăruise lui Alphonse de Lamartine, prieten al revoluționarilor români la 1848 și ministru de Externe al Franței, cariera de granit de la Măcin, exploatată, scurt timp, de un administrator francez, marele poet abandonând apoi politica și actul sultanului care-l făcuse proprietar în Dobrogea de nord. Evident, citise relatările lui

Camille Allard, studiile lui Leon Régnier, E.Isambert etc., cât și romanele lui Jules Verne: "Le pilot du Danube", "Kéran le tetu" ș.a. De aceea, nu vine direct la Constanța, ci trece Dunărea cu un "bateau-mouche" la Măcin, căruia nu-i gustă farmecul de loc izolat de lume, ajunge apoi la Babadag, și se miră că Jules Verne, de obicei bine documentat (la Biblioteca Națională din Paris), a descris greșit acest târg, ca fiind în mijlocul unui câmp, când el este înconjurat de dealuri păduroase și se află lângă un mare lac, peisajul fiind de-a dreptul încântător... Ajuns la Constanța, este impresionat de clădirile orașului, de vilele și hotelurile sale, se duce probabil cu trenul "la vii", căci descrie plantațiile de pe coastă, plaja cu un nisip fin, zicând că orașul a devenit o stațiune la modă, apreciind că, peste câțiva ani "această stațiune nu va mai avea de ce să invidieze pe rivalele ei din Occident", căci marea e frumoasă, în contrast cu numele ei. Constată și el mulțimea vestigiilor antice, menționând că aici arheologii ar fi mai favorizați decât naturaliștii. Dacă ar fi revenit la Constanța peste un deceniu, poate că ar fi conlucrat cu marele naturalist și oceanograf român Grigore Antipa, în cercetările efectuate de acesta la bordul crucișătorului "Elisabeta"...

Cititorii care vor să știe data inaugurării statuii lui Ovidiu în Piața Independenței (Ovidiu) din Constanța, realizată de sculptorul italian, de origine sulmoneză, Ettore Ferrari, este bine să fie atenți ce sursă consultă. Această dată este 18/30 august 1887, cum rezultă clar din gazeta "Farul Constanței" și alte publicații. Dacă vor apela, să presupunem, la un dicționar vechi, cum este "Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța", București, 1897, de Grigore Gr. Dănescu, la p.198-199, unde este descrisă Constanța și inițiativa prefectului Remus Opreanu de a ridica un monument lui

Ovidiu, va afla aspecte interesante, între care faptul că “ferbintele filoitalian, cultivator pasionat al clasicilor latini” doctorul constănțean I.C. Drăgescu a adresat o scrisoare lui Bruto Amante în 1884, în care-l invita să vină la Constanța, fostul Tomis. Acesta, crezând că va avea loc inaugurarea statuii lui Ettore Ferrari (expediată deja), dar și incitat să vadă orașul relegării lui Ovidiu, la 6 septembrie 1884 pleacă spre Dobrogea, trecând “prin Viena, Pesta, Belgrad și București” etc. Numai că, mai departe, Dănescu este preocupat de istoricul Constanței, citează din Elisée Reclus și din “Larousse” confirmări că pe locul Constanței a fost anticul Tomis, numit mai apoi Constantia și de genovezi Costanza etc., dar uită să precizeze data reală a inaugurării monumentului (statuii lui Ferrari). Că această inaugurare a întârziat, trebuind să fie plătit transportul statuii cu trenul de la Milano la Viena și, de aici, pe Dunăre, la Cernavodă, și că a stat câțiva ani în magazii din Cernavodă și Constanța-port (nu mai era prefect Remus Opreanu), că s-au făcut donații, au fost baluri cu chetă pentru a strânge suma necesară aducerii ei la Constanța, ridicării soclului etc., sunt detalii pe care nu mai are rost să le comentez... Dar, data inaugurării statuii nu apare nici la p.628-630, ale Dicționarului menționat, deși rubrica are titlul: “Mormântul lui Ovidiu și monumentul actual”, din nou Grigore Gr. Dănescu relatând interesant despre apelul făcut de Remus Opreanu sculptorului Ferrari pentru realizarea sculpturii, despre sculptura însăși, în bronz, a marelui poet latin, în picioare, având înălțimea de 2, 3 m., într-o atitudine meditativă, “întristat de exilul său, își vărsa durerea scriind Tristele și Ponticele” etc., ne spune chiar și pe ce era așezată inițial statuia: “pe un pedestal patrunghiular, de marmoră albă cu vine, care amintește în proporție și în formă arhitectura romană”, dar omite data inaugurării.

Data inaugurării statuii lui Ovidiu nu este scrisă nici de doctorul I. Mendonidi, în lucrarea sa "Constanța. Băile de la Mamaia", 1907, deși și aici aflăm pasaje interesante, care confirmă cum nu se poate mai clar, aspecte prezentate de mine anterior, ceea ce mă obligă să le citez. Astfel, la p.104, dr. I. Mendonidi, descriind bulevardul având la un capăt "măreața catedrală în frumos stil bizantin, înconjurată de o grădină", scrie că "La celălalt capăt (erau) Hotel Carol și palatul fostului prinț Gr. Sturdza, două construcțiuni vaste, așezate pe malul mării", rezultând nu numai că palatul Sturdza venea în prelungirea Hotelului "Carol", dar și că, în 1906-1907, prin bulevard se înțelegea inclusiv întâlnirea sa cu faleza. "Demne de văzut" erau: Piața Independenței, "frumoasa statuie a poetului Ovidiu" (atât!). Numai că, la p.105, dr. I.Mendonidi scrie despre edificiile de cult din Constanța (la 1906-1907) că "înafară de Catedrală" erau: "Biserica Greacă, Bulgară, Catolică, Protestantă, Armeană, 2 sinagogi și 7 geamii, din care două mari, Mahmudia și Azizia". Interesant este și pasajul despre port, care putea fi vizitat (p.103): "Marele port al Constanței, care numai cu 10 ani în urmă nu avea decât două cheiuri, unul construit de Genovezi, iar altul de Engleji, și care astăzi rivalizează cu marile porturi din occident" etc., aici trebuind să observ că dr. I. Mendonidi pune mai întâi cheul genovez din punct de vedere cronologic și că nu era la... Gara Maritimă, cum încă se mai crede (nu se știe precis de ce, dar voi încerca mai încolo să revin la această "problemă")... Ați văzut, sper, că nu e bine să căutați în lucrări vechi, căci s-ar putea să nu dați de data inaugurării statuii lui Ovidiu. Dar dacă dați de o dată eronată, fie într-o lucrare ceva mai veche, fie într-una ceva mai nouă? În broșura cu copertă din hârtie cărămizie, având un aspect vechi, "Din istoricul orașului Constanța" de Mihail

Măldărescu, fost învățător, apărută la Constanța, în 1935, p.12, acest brav dascăl ne lasă "mască" scriind: "În 1880 (!?) sub Remus Opreanu, primul Prefect, se ridică în piața Independenței statuia lui Ovidiu, opera celebrului sculptor italian Ferrari Ettore". Să luăm atunci o sursă sigură și mai apropiată în timp, cât-de-cât: "Istoria României în date", Editura Enciclopedică Română, București, 1972, p.248: "1884. La Constanța se ridică statuia lui Ovidiu (opera sculptorului italian Ettore Ferrari)". Cum se vede, și într-o sursă sigură pot să fie... erori. E adevărat, nu e scris "se inaugurează" – ci "se ridică", dar de ce nu găsim inaugurarea la anul 1887?! Răspunsul este că în multe scrieri apare fie data 1880, fie 1883, fie 1884, ca an al inaugurării statuii lui Ovidiu, și că cel ce a făcut această notă a fost indus în eroare de o sursă greșită...

Că Ettore Ferrari (1849-1929) a fost un sculptor de notorietate internațională nu încapă îndoială. Mai toți comentatorii citează câteva din operele sale sculpturale: statuia lui Garibaldi de la Rovigo (?), soții Lăpușan scriu, op.cit., p.64, că se află la Pisa), statuile lui Giuseppe Mazzini și Giordano Bruno, la Roma, statuia lui Abraham Lincoln la Washington, statuia lui Ion Heliade Rădulescu, în Piața Universității din București etc. Adăugăm, ca o completare, că, după primul război mondial, Ettore Ferrari a realizat statuia lui Decebal, la Cluj, dispărută în anii ocupației horthyste... O copie a statuii lui Ovidiu a fost instalată în piața centrală din Sulmona în 30 aprilie 1925.

La inaugurarea statuii lui Ovidiu, în 18/30 august 1887, în prezența unui numeros public, a unei gărzi de onoare etc. a rostit o cuvântare Remus Opreanu, exprimându-se "la obiect", cu sobrietate. Acesta a făcut un portret sensibil uman lui Ovidiu, arătând valoarea de simbol latin a statuii poetului. Ministrul Cultelor și Instrucțiunii D.A. Sturdza, s-a referit la importanța originii

noastre romane, care ne leagă pe vecie de geniul latin, și a adresat îndemnuri constructive “în legământul necurmat cu lumea civilizată”. La urmă, vorbind din partea constănțenilor, primarul urbei Mihail Koiciu a mulțumit oaspeților pentru prezență. La banchetul care a urmat la hotelul Carol, s-a dat citire unor telegrame trimise de personalități italiene. Erau de față, prințul Gr. Sturdza, arhitectul Al. Orăscu, savantul Gr. Cobălcescu, generalul Dunca, diplomați, intelectualii urbei etc. Sunt indicii că la inaugurarea statuii lui Ovidiu la Constanța a fost și Bruto Amante, revenit ca oaspete al lui Remus Opreanu la București și al doctorului Ioachim C. Drăgescu la Constanța, în plinul lui august 1887. Reîntors în Italia, va publica o nouă lucrare, “La Romania. Ricordi di viaggio”, Roma, 1888.

Ca un fapt mai puțin cunoscut, arăt că, între primii căutători ai Mormântului lui Ovidiu nu a fost un arheolog, literat, numismat etc., ci un domnitor al Moldovei, Iacob Heraclidul, poreclit Despot-Vodă, care a domnit între 18 noiembrie 1561 și 6 noiembrie 1563 (data morții sale, fiind ucis de turci pentru nesupunere). El a rămas vestit prin Școala de la Cotnari, întemeiată în 1562, despre care Constantin C. Giurescu și Dinu Giurescu, în “Istoria Românilor”, București, 1971, p.363, arată că era “un colegiu cu limba de predare latină”, care avea și internat, înființat și organizat “sub influența principiilor pedagogice ale Renașterii”. La această școală a predat, între alții, umanistul german Johann Sommer care, după uciderea voievodului, a scris o biografie a acestuia, la care a atașat 15 elegii. Din “Enciclopedia Română” de Dr. C. Diaconovich, tomul II, Sibiu, 1900, p.142-143, aflăm că era născut prin 1510, numele său de botez era Vasile, fiind fiul unui marinar (aromân?) din insula Samos, că a intrat în slujba unui nobil, Iacob Eraclide, care purta titlul

princiar de “despot de Samos și Paros”, acesta adoptându-l ca moștenitor. Din “Minerva”. Enciclopedia Română”, Cluj, 1929, p.382, ca și din alte surse, aflăm că a moștenit de la tatăl său adoptiv titlurile și drepturile pe care acesta le avea de la Carol V, pentru bune servicii în fruntea unui corp de mercenari greci. Viitorul Domn al Moldovei va lua și el parte la luptele lui Carol V contra lui Henric II, regele Franței. A petrecut un timp la curțile germane, a făcut studii în Litere și de Medicină în Italia. În Moldova a luat numele de Ioan II Voievod. Fără a mai da alte detalii, consider demnă de luare-aminte încercarea sa de a descoperi Mormântul lui Ovidiu, în Dobrogea, în vara anului 1562, chiar dacă aceasta era hazardată.

Pornește din Iași, cu trei sau patru rădvane boierești, cu oaste călare, spre Dobrogea, trece Dunărea cu bacurile la Isaccea, unde-l întâmpină capuchehaia (consulul) său la Babadag, împreună cu o agă, vede Babadagul, cu colinele sale păduroase, apoi vrea să vadă marea, știind că, într-o cetate numită Tomis, de pe țărmul mării, murise Ovidiu...

“Noi voim să facem din Constanța un centru de lumină și de prosperitate, care să reflecteze ca un far, până departe, pe celelalte țărmuri ale Mării Negre, viața și civilizația românească”.

Ion I.C. Brătianu

PARTEA A TREIA

D capitală de provincie
cu vocație
Europeană: Constanța.

Repere (până la 1916)

Povestea Oborului

Contaminarea” informațională la care m-am referit, de preluare a unor date sau aprecieri eronate, de către diferiți autori, de-a lungul timpului, de la o sursă considerată sigură, nu este imputabilă, oricine poate să fie “prins” în plasa unei erori sau a alteia. Dar, o reluare atentă a documentării, o coroborare a surselor, datelor, pot duce la îndreptarea erorilor. Dintre erorile perpetuate până azi, cea mai evidentă mi se pare afirmația, fără nici o susținere pe date sau documente, că în Piața Ovidiu ar fi existat un obor la 1860 sau la 1879 etc. Mai prudenți, soții Boncu zic că oborul ar fi fost înainte de calea ferată engleză, înainte deci de 1857-60, dar soții Boncu nu au reușit să afle deosebirea dintre Piața Independenței (Ovidiu) și Piața 23 Noiembrie, denumite astfel, la 1879, de prefectul Remus Opreanu, una ca piață publică (civică) existentă încă în vremea turcilor, când se numea Piața Italiană, iar cealaltă, pe locul Muzeului de Artă Populară de azi (Primărie la 1896, Poștă la 1906), unde a fost oborul în ultimii ani ai stăpânirii otomane, fiind desființat de el și mutat între strada Cărămidari și Grădina Beledie, tocmai pentru a face și din Piața 23 Noiembrie o piață publică (civică). Dar de unde vine povestea cu oborul în Piața Ovidiu, care se perpetuează până azi, fără nici un argument?!

La 1850, când agronomul și economistul Ion Ionescu de la Brad vede și descrie Piața Ovidiu, el este impresionat de vestigiile antice, de fragmentele de

coloane, frize, capiteluri etc. din mijlocul acestei piețe, nu vede nici un obor, nu există nici cea mai mică referire la o piață de cereale, atât în raportul său către Sultan, cât și în corespondența sa cu Ion Ghica, publicată într-un volum de V. Slăvescu, în 1940. Ca agronom și economist, cu studii temeinice în Franța, Ion Ionescu de la Brad, venit cu scopul oficial de a face un raport asupra resurselor Dobrogei și posibilităților ei de dezvoltare, dacă ar fi văzut sau ar fi auzit de un obor în Piața de lângă geamia Mahmudia, și din preajma golfului cu niscaiva corăbii mici și caice, fiți siguri că ar fi scris cât-de-cât. Dar el remarcă, nu doar vestigiile antice din Piață, ci și o piatră cu stema dublă a Moldovei și altele, mai vechi, pe care le consideră... genoveze, nu pentru că nu ar fi știut că în antichitate ar fi fost aici comercianții elini și romanii, ci pentru a reliefa că genovezii, înaintea otomanilor, au făcut comerț pe țărmul vest-pontic. Nici în vara lui 1855, când sosea la Constanța, pe un pachet englez, misiunea tehnică a inginerilor Lalanne și Michel, topograf fiind C. Aninoșanu, medic Camille Allard, împreună cu misiunea militară a căpitanului E. Blondeau, inclusiv arheologul Ch. Robert, nu exista nici un obor în Piața Ovidiu. Nu există nici un indiciu despre un obor aici, nici în scrierile medicului Camille Allard, nici în rapoartele căpitanului de Intendență E. Blondeau. Ori, căpitanul Eugène Blondeau se informează tocmai despre resursele de hrană pentru militari, ca și de nutriție pentru cai, în vederea unei eventuale retrageri a cavaleriei franceze din Crimeea prin Dobrogea, la Kustenge (Constanța). Veți spune că după confruntările militare anterioare și holera, izbucnită întâi la Varna, ajunsă și la Constanța, în iulie 1854, urmările erau resimțite și nu se putea face un obor etc. Dar nici în relatările lui Allard și ale altora despre construcția drumului Rasova-Constanța, al cărui terminal este descris pe valea

portului, nu în oraș, nu apare nici un indiciu despre un obor pe promontoriu, în schimb se arată că tehnicienii francezi au făcut o porțiune de cheu, întărit cu piatră și mortar, la terminalul din port al drumului (sau șoselei). Acest terminal va fi folosit și de Compania engleză când vine cu calea ferată în port, fapt relatat în rapoartele ing. Forester și înseși ale primului director al Companiei John Trevor Barklay. De altfel, M.D.Ionescu (Marin Ionescu-Dobrogianu), în prima sa monografie, din 1897, scriind despre lucrările din 1862 și 1864, publicate de ing. Jules Michel sau dr. Camille Allard, asupra drumului Rasova-Constanța, ca și despre lucrarea lui Karl Peters din 1867, p.74-75, ca și despre sir Robert Barklay, care încheie convenția cu Ministerul turcesc al Afacerilor străine, la “1 septembrie 1857”, etc., arată că francezii au făcut drumul, iar englezii au făcut calea ferată în port (citez, de la p.36): “Un mol solid este zidit și periculoasa radă este transformată într-un port sigur; se construiesc cheuri, în lungul cărora vasele încarcă **cerealele aduse cu drumul de fer de la depozitul Cerna-Voda**”. În cea de a doua monografie, “Tomi-Constanța”, 1931, p.60, Marin Ionescu-Dobrogianu scriind despre misiunea tehnică a ing.L.Lalanne care a construit drumul Rasova-Constanța (el scrie “șoseaua”) arată că: “de la ei (Lalanne, Michel, Aninoșanu etc.) a rămas șoseaua, pe care s-a așternut în urmă (1859-62) linia ferată care coboară în port”. Același Ionescu-Dobrogianu, în monografia din 1897, p.36, descriind “tabloul Constanței în 1869”, arăta că, datorită Companiei engleze, “Constanța este transformată într-un oraș care număra mai bine de 400 clădiri de piatră”, că “populațiunea e de 6000 suflete”, fără “a cuprinde cartierele tătărești” etc. Dar, în a doua monografie, deși repetă numărul de 400 case și magazii englezești etc., de pe coasta de vest, confundă drumul de pe coastă cu cel

din valea portului. Faptul că nu descrie linia de serviciu de sus, în legătură cu magazinele engleze, și oscilează, zicând că lângă strada Pescari (blocul B din Piața Ovidiu) erau, încă, ruinele unor magazine de piatră (la 1879) pe care niște turci bătrâni le numeau “geniviz-hambar”, iată aspecte asupra cărora trebuie să revin. Dar magistrul oscilează, cum am văzut, și asupra poziției propriu-zise a vechiului cheu genovez, zicând în prima monografie, din 1897, p.34 că: “Pe o parte din ruinele vechiului port genovez, Englezii reconstruie în 1859, portul pe care-l vedem și azi și numai dacă am adăoga și partea încă rămasă în ruină ne-am putea face o idee despre însemnătatea Constanței în evul de mijloc”, pentru ca, la p.73 a aceleiași lucrări, același autor să arate că: “Genovezii... se așezară pe locul unde se află azi Constanța – probă, portul lor situat la 300 m la V (vest) de portul nou” (din 1897, n.n.). Ciudat este că autorilor de după M.Ionescu-Dobrogianu, până în zilele noastre, nu le-a fost orientativă afirmația din urmă, fiind, cum am văzut, întărită de numeroase relatări și documente despre “cheul genovez” unde, de fapt, erau Băile de “la vii”, ci s-au oprit asupra poveștii turcilor bătrâni cu “geniviz-hambar”, ale căror ruine încă ar fi existat în Piața Ovidiu, ca “argument” că ar fi fost un obor în această piață. În realitate, de-a lungul liniei ferate de serviciu, de pe promontoriu erau magazinele engleze, cele din preajma Pieței fiind, în litigiu cu Compania engleză, demolate de Primărie, încă în 1879, când este curățată și amenajată această piață publică. Dar că vor fi rămas niște resturi, în colțul străzii Pescari, lângă linia de serviciu folosită din 1885, vara, și pentru trenul spre plaja de la cheul genovez zisă “la vii”, nu este de mirare. Și azi în Piața Ovidiu sunt ruinele unor clădiri, mult mai vizibile... Dar de ce făcuseră englezii magazinele pe acest traiect, dacă nu era nici un obor în Piața Ovidiu?! Aflăm clar de la

M.Ionescu-Dobrogianu că, în anii cu recolte bogate, deși multe, “magaziile erau neîndestulătoare”... Că magistrul descrie casele și magaziile engleze înșirate pe promontoriul portului, de la Gară până la port, zicând în prima sa monografie, p.36, că formau la vest, o mahala engleză (aceasta fiind numită “cartier negustoresc” în Tomi-Constanța, 1931), dar, tot aici, la p.66, citând din Karl F.Peters (1867), scrie că “între conac și port se afla cartierul evreiesc; iar pe coasta opusă Cealâk-Mahale, cartierul armenesc, unde se găsește și astăzi” etc., este evident că evreii, englezii și alții locuiau în case pe promontoriul portului, până la faleză, pe lângă case fiind și magaziile liniei de serviciu, acestea fiind necesare “în anii cu recolte bogate”. Dar transportul cerealelor se făcea în vagoane, pe linia ferată de serviciu. În monografia din 1931, pentru a-și susține ipoteza unui obor la 1879 în Piața Ovidiu, M.Ionescu-Dobrogianu simte că această ipoteză, bazată doar pe spusele unor “turci bătrâni”, despre “geniviz hambar” este șubredă, adăogând că, probabil, acele magazii ar fi fost cele descrise de Evlia Celebi, călător la mijlocul sec.XVII, care le-ar fi văzut “în coasta primăriei” (!) de unde erau transportate cerealele în căruțe “pe o râpă care începea din Piața Independenței (Ovidiu)” (p.66). Cum Evlia Celebi, la 1650-52 nu avea de unde să știe “de coasta Primăriei” și de “Piața Independenței”, scria despre Constanța doar că avea “150 de case, acoperite cu olane”, că acest oraș “nu este prea bogat și prosper, căci adeseori a fost atacat, ruinat de cazaci”, că avea “un han”, dar că erau “40-50 de hambare, așezate lângă schelă” (portul turcesc), aici fiind și “o geamie”. Curios este că Evlia Celebi și nici unul din călătorii numeroși de altfel din sec.XVII, nu descriu vre-o râpă dinspre oraș, recte dintr-o piață spre port, dar autorii din zilele noastre care-l copiază cu evlavie pe magistrul,

preiau cumiști (necritic) spusele acestuia. Curios este și că însuși magistrul, deși îl citează pe geograful E. Isambert, la 1872, nu vede că acesta descrie vestigiile arheologice din Piață, inclusiv dâmbul pe care este azi Edificiul roman cu mozaic, dar nu descrie nici o magazie (de piatră sau de scânduri), nici un obor, nici o râpă pe care să coboare căruțe trase de cai... de-a dura, peste promontoriu, în port. Calea de acces în port era cea care există și azi, pe valea portului, și doar faptul că la 1860-62 ca și la 1879, ca și la 1885, pe promontoriu, exista o cale ferată care trecea prin spatele Primăriei (azi Muzeul de istorie națională și arheologie) constituie un argument suficient că pe acolo nu puteau trece nici car, nici căruță, de-a lungul liniei fiind și un gard din metal, despărțitor. Pe lângă faptul că erau case în Piață, ca și pe strada Pescari, iar străzile Thetis și Neptun flancau grădina de vară "Terasa", aceasta existând la 1865, când concertau aici surorile Blitzner, ca și mai târziu, la 1879. Dar dacă M. Ionescu-Dobrogianu scrie că la 1879 exista un obor în Piața Ovidiu, excelentul ziarist care a fost I.N. Duployen, într-un articol descoperit de același neobosit doborogenist Constantin Cioroiu, în ziarul "Dimineața" din 1930, datează oborul la 1860. Așa cum I.L. Caragiale se amuza la Constanța vorbindu-le notabilităților urbei la Cazină, "Despre seriozitate", citindu-le apoi din proza sa "Două lozuri" (unde, lozurile erau vândute, chipurile, cu scopul de a face o Universitate sau Observator Astronomic, lozurile fiind viceversa), tot astfel I.N. Duployen se amuza scriind că auzise de la un... "turc bătrân", că, pe când acesta era țănc, la 1860, exista un obor în Piața Ovidiu. Adică turcul, vezi bine, avea cel puțin 80 de ani, ca și o memorie intactă, fiind deosebit față de turcii bătrâni cu care conversase M. Ionescu-Dobrogianu, în sensul că nu lungise "coada vulpii" până pe vremea genovezilor...

Dar unde era oborul Constanței la 1860, la 1879 etc.? Înainte de calea ferată engleză (înainte deci de 1857-60), cerealele erau aduse direct, în căruțe, pe valea portului, la schela turcească, în port fiind și magazinele. La 1860-62, când se face Gara de călători, englezii fac linia de serviciu de pe promontoriu și magazinele în port, ca și pe promontoriu etc., oborul fiind ca și la 1878, începutul lui 1879, în Piața 23 Noiembrie (pe locul Muzeului de Artă Populară, de azi, Primărie la 1896, Poștă la 1906). Că prefectul Remus Opreanu voia să-l mute încă de atunci în spațiul dintre str.Cărămidari (restaurantul "Zorile") și Grădina Beledie, având discuții în acest sens cu reprezentanții Companiei engleze, rezultă, cum vom vedea în curând, din documente.

În volumul "Din tezaurul documentar dobrogean", București, 1988, p.74, este reprodus un document de la începutul anului 1879, pe care arhiviștii l-au pus greșit după alte documente și nu înaintea acestora, cum logic era cazul, și anume ordinul Prefecturii către Primăria Constanța, nr.683 din 1879, la care ne-am mai referit, cităm: "Piața din centrul orașului, unde s-a ridicat arcul de triumf (...) cu ocaziunea intrării noastre (...) se va numi Piața Independenței"; apoi: "Piața **unde are loc oborul** (s.n.), **vecină stradei** ce se termină în Piața Independenței, se va numi Piața 23 Noiembrie"; și, mai departe: "Strada care pleacă din Piața Independenței, trece pe lângă Piața 23 Noiembrie și străbate cartierul tătăresc, se va numi Calea Carol I". Mai clar nici că se poate, numai că unii autori confundă aceste piețe. Cea mai nostimă confuzie este a soților Boncu, care se face pe aceeași pagină a lucrării lor. La p.46 sus, citim: "În partea de sud a orașului se afla Piața 23 Noiembrie, înconjurată de case confortabile; tot aici era și primăria orașului (...) centrul administrativ al orașului în 1878", iar tot la pagina

46, jos, citim: "În apropiere se afla Piața Independenței, numită înainte de 1878 Italiană, astăzi Piața Ovidiu, folosită, probabil, până la construirea drumului de fier, ca obor de cereale". Culmea, soții Boncu dau și trimiteri la subsol, din arhivele centrale și locale, din Dicționarul lui Grigore Gr.Dănescu etc., amestecând, însă, informații de la 1878, cu altele de la 1885, și inversând datele etc. neștiind de fapt unde era piața 23 Noiembrie, confundând-o cu Piața Ovidiu. Că cititorii pot parcurge liniștiți distanța până la Muzeul de Artă Populară, în spațiul căruia a fost Piața 23 Noiembrie, că au aflat din ce am scris până acum că primul sediu al primăriei a fost în strada Traian, iar al doilea a fost în clădirea interesantă arhitectonic care adăpostește azi Muzeul de Artă Populară etc., vor deduce singuri că soții Boncu confundau piețele, creind, fără vrerea lor, un halou de elucubrații. Dovadă că arhivele nu folosesc decât dacă analizezi datele, respectând cronologia lor. Mai bine să citim cu atenție telegrama trimisă de prefectul Remus Opreanu către Ministerul de Interne din 17 decembrie 1879 (v. "Din tezaurul dobrogean", 1988, p.73), din care rezultă că, în același an 1879, prefectul mutase oborul din Piața 23 Noiembrie, din str. Gării (V. Alecsandri) colț cu str. Carol (B-dul Tomis), mai departe, între str. Cărmidari și Grădina Beledie (adică între restaurantul "Zorile" și Parcul Teatrului, azi): "Între Beledie și orașul actual (din 1879, n.n.), la capătul stradelor Mircea cel Mare, Concordiei și Carol se află acum un mare loc servind carelor ce vin cu cereale la piața Kiustengei". Amatorii de răstălmăcirii în favoarea fixației că oborul, după M. Ionescu-Dobrogianu, ar fi fost în Piața Ovidiu, vor zice că, deși carele cu cereale staționau "pentru tranzacții", lângă Grădina Beledie, ele veneau apoi la "piața Kiustengei", și aceasta nu putea fi alta decât... Piața Ovidiu, unde vapoarele se legănu în

sunetele fanfarei sau în valsurile de la "Terasă". Pentru a se dumiri care era "piața Kiustengei", să consulte un dicționar măcar, să vadă că termenul "piață" este polisemantic, una fiind piața de produse, alta fiind piața publică (civică) și alta "piața Kiustengei". Că prefectul avea studii serioase în Drept, inclusiv de Drept Comercial, prin "piața Kiustengei" înțelegând nu piața x sau y, ci accepția, din economia de piață, a termenului, adică piața din punct de vedere tranzacțional, a orașului-port Constanța, este evident. Spre a înțelege mai bine, exemplific cu "piața Marsiliei", "piața Londrei" etc. Pentru cei din urmă nedumeriți citez din Constantin C. Giurescu, vol."Amintiri", I, București, 1976, p.109: "Înainte de primul război mondial, leul nostru era una din cele mai tari monede din Europa. Pe piața Zürich el se cota la un franc și cinci centime", era deci superior francului elvețian... Este bine să arăt și cauza, fiind vorba, până acum, de carele cu cereale ce veneau la "piața Kiustengei". Constantin C.Giurescu precizează că principala cauză era "cererea grâului românesc pe piața europeană", întrucât grâul nostru era cel mai bun, cel mai bogat în gluten, alte produse cerute fiind vitele și petrolul...

Dacă soții Boncu nu au dedus unde era piața 23 Noiembrie, în loc de zona Gării zicând că era spre zona Catedralei, dar au consemnat totuși Piața Independenței ca fiind numită anterior Italiană, diferențiind-o astfel de piața 23 Noiembrie, soții Constantin și Victoria Șerban, în articolul lor, "Începuturi de modernizare în orașul Constanța (1878-1900)", publicat în vol. "Comunicări de istorie a Dobrogei", 2, 1983, p.60, confundă evident cele două piețe și, vai, tot în defavoarea Pieței Ovidiu. După ce scriu că s-a efectuat "pavarea străzii Carol (azi B-dul Tomis) cu trotuare și borduri de piatră (1884)", arată că, "s-a trecut și la degajarea centrului pieții Independenței,

noul nume al pieții 23 Noiembrie (1891)". În realitate, încă în 1879-80, Piața Independenței (Ovidiu), considerată "centrul orașului", ca și străzile din jur (Ovidiu, Neptun, Thetis, Pescari, Marc Aureliu până la Vadu Linné, Stradela Orientului, numită atunci Zaat Celebi) au fost curățate, nivelate și pietruite, în 23 ian.1880 consiliul comunal prevăzând expres: "Pavarea centrului orașului, adică a Pieții Independenței", iar în 28 mai 1880, subliniind: "Se va continua restaurarea Pieții Independenței". Că în 1884 era pietruită întreaga zonă la nord de Piața Ovidiu, până în Piața 23 Noiembrie (Poșta Veche) inclusiv, cum rezultă din documente de arhivă (Arhivele Centrale, Min. de Int., Comunale, 130/1883, f.2, 5, 15; Idem, 179/1884, f.6-9 etc), înseamnă, de fapt, că și Piața 23 Noiembrie începea să fie o realitate și nu doar un nume. În 1887, primăvara, Piața Ovidiu, străzile din jur, inclusiv str. Tomis (Sulmona), erau "șoseluite" din nou, cu borduri pentru rigole etc. (Arhivele Centrale, Min.de Int., Comunale, 159/1887, f.129 etc.), iar în 1888, se pavează și repară 6 străzi: Traian, Carol, Mircea cel Mare (până la Biserica Elenă), Marc Aureliu, str. Școlii (I.C.Brătianu, azi Callatis), Al. Lahovari (Arhivele Centrale, idem, 141/1888, f.62, 71 ș.a.). Că abia la 8 aprilie 1889, Primăria are bani să concesioneze Societății de bazalt din București pavarea unor străzi în suprafață de 23.000 m.p. și că abia în 1891 este pavată, în fine, și str. Gării (V.Alecsandri) etc., tot acum exprimându-se nemulțumirile locuitorilor din "partea de sus" a orașului, care doreau firesc să fie pavate și străzile lor, iată aspecte care arată un efort notabil, care va fi continuat ... În iulie 1892, primarul Mihail Koiciu încheia un contract cu ing. Ștefan Pisculici pentru construirea unui spital, și cu antreprenorul Dimitrie Bărbulescu (având ca proiectant pe arhitectul Pieuchot) pentru construirea unui local de școală, ambele în "partea

de sus” a oraşului. În ce priveşte Piaţa 23 Noiembrie, încă din sept.1890, Consiliul tehnic superior aviza favorabil construirea unei clădiri pentru Primărie în str. Carol colţ cu străzile Franceză (A. Karatzali) şi V.Alecsandri, adică în spaţiul pieţei de atunci. Primarul Mihail Koiciu anunţa că se va ţine licitaţia în vederea construcţiei, în data de 12 apr.1894, specificând că această construcţie se va clădi “pe terenul fostului obor de cereale”. Aflăm, deci, altă confirmare că oborul fusese acolo şi ştim că era mutat încă de prefectul Remus Opreanu, la finele lui 1879, lângă Grădina Beledie... Intrigă, iarăşi, interpretarea eronată a unui pasaj dintr-un referat comunal din 16 august 1894, semnat de consilierii Petre Grigorescu şi P. Pencioff. Deci, la câteva luni înainte de recepţia finală a clădirii “Şcolii Principele Ferdinand şi Principesa Maria”, clădire terminată în 1893, din str. Carol, colţ cu Vămii (Ferdinand), şi de “inaugurarea” Palatului Primăriei, din str. Carol, colţ cu străzile Franceză (A. Karatzali) şi V. Alecsandri, în 24 noiembrie 1894 etc., consilierii Grigorescu şi Pencioff, ţinând să sublinieze progresele urbei în anii administraţiei româneşti, exemplificau... cu starea jalnică a străzii Carol, la 1878, de la strada Gării (V. Alecsandri) în sus, arătând: “Odată cu venirea (administraţiei) românilor în Dobrogea, oraşul Constanţa a început a se dezvolta în toate sensurile (...) Ca să nu vorbim decât de la această dată, vom constata aici, că, **în anul ocupaţiunii române 1878** (s.n.) oraşul nu se întindea peste ruinele Valului lui Traian, actualmente parc comunal (...) Întreaga stradă Carol I, **din piaţa 23 Noiembrie, unde se construieşte acum palatul comunal, era un maidan plin de gropi şi movile**” (s.n.). Evident că, la 1878, pe str. Carol, lângă str. Gării era... Oborul(!), dar nu şi după 1879, cum am arătat, şi, nicicum în 1894, cum cred încă unii autori care au citit în grabă pasajul respectiv,

inducându-i în eroare, de altfel, și modul cum sunt puse alineatele referatului...

Veți observa că povestea oborului este, de altfel, un pretext, pentru a descrie diferitele lui situații, reprezentând tot atâtea repere ale dezvoltării orașului. Dar precizarea locurilor pe care a fost oborul duce, implicit, la corectarea datelor lui M. Ionescu-Dobrogianu și, mă întreb dacă nu cumva susținătorii zeloși ai magistrului nu vor zice că este o blasfemie ce fac. Blasfemie, vor spune ei despre subsemnatul, care nu respectă întocmai tot ceea ce susține magistrul, și nu se mai înclină deci, la acest "idol al forului" (ca să folosesc o expresie din Francis Bacon). Dar, dacă M. Ionescu-Dobrogianu ar fi scris doar că erau, la 1879, ruinele unor "geniviz-hambar" în Piața Ovidiu, și că acele ruine îl fac să creadă că ar fi existat acolo un obor, nu am fi insistat, l-am fi corectat simplu, cu câteva argumente. Numai că în "Tomi-Constanța", 1931, p.93, M. Ionescu-Dobrogianu scrie "povestea oborului" într-o spusă globală, merită să evidențieze meritele primarului Ion Bănescu, ceea ce nu este rău, dimpotrivă, acest valoros intelectual și om de inițiativă, revizor școlar, apoi directorul primei Școli normale, din 1893-1896, președintele consiliului comunal la 1900, primar la 1905-1907, merită cu prisosință laude. Dar "spusa globală" a lui M. Ionescu-Dobrogianu, op.cit., p.93, a născut erori evidente, încât trebuie să o citez integral: "Oborul de cereale era între 1879-1907, în piața Independenței, apoi pe locul poștii, și, în fine, pe terenul grădinii Belidie. Bănescu a mutat oborul în fața Spitalului comunal (...) Oborul a fost mutat și din fața spitalului. Acum se află între cimitir și oraș, lângă magaziile de cereale". Am văzut, însă, că oborul nu a fost niciodată în Piața Independenței (Ovidiu), că între 1860-1879 a fost pe str. Gării (V.Alecsandri), mai precis, după construirea Gării de

călători, în 1862, a fost "fixat" pe terenul unde, în 1894-1896 se construiește Palatul Comunal, devenit din 1906, localul Poștei, azi Muzeul de Artă Populară. De la finele anului 1879, Remus Opreanu obține avizul și hotărăște mutarea oborului în spațiul dintre str. Căramidari (restaurantul "Zorile") și Grădina Publică (zisă și Beledie sau Belidie), astfel că, din vara lui 1880 era aici. În zilele cu mare afluență de care (căruțe) încărcate, acestea se înșirau pe str. Mangaliei (Ștefan cel Mare), de la, să zicem, "Mormântul pictat", până la întretărirea străzii Mangaliei cu Carol (B-dul Tomis). Că acest obor a fost aici multă vreme, că el a avut și un impact favorabil dezvoltării în zonă a numeroase prăvălii, hanuri etc., aflăm din documente, unele dintre ele fiind date și de soții Boncu. O dovadă, prin ani, a existenței oborului aici, din vara 1880, o constituie faptul că, în Tabelul statistic al proprietăților din 1884, aprobat în 1885, sunt date pe strada Mircea, de la Biserica Greacă, în sus, până la str. Mangaliei (Ștefan cel Mare) nu mai puțin de "17 barăci de potcovării". Că în legătură cu acest obor se va fi înființat și hanul "Călugărul", lângă clădirile Vămii, din str. Vămii, colț cu Mircea, este posibil. Dar, hanuri au existat chiar în preajmă, unul fiind lângă magazia de cereale a fraților Caraciali (Karatzali), pe str. Ștefan cel Mare.

Că M. Ionescu-Dobrogianu scrie încă la p.2 a lucrării sale "Tomi-Constanța", 1931, că Piața Ovidiu "trebuie să fi fost forum", că bizantinii îi mai ziceau agora, că "era cel mai nimerit loc pentru o piață publică" și că inclusiv "Turcii au respectat această piață", pentru ca la finele aceleiași lucrări să scrie că la 1879 era obor, fiind acolo ruinele unor "geniviz-hambar", nu ne miră. Dar ne miră încrederea oarbă acordată unor supoziții nefondate, de urmașii săi, faptul că se acordă crezare și interes unor basme cu "geniviz-hambar", și nu realității că în 1884

existau 36 de clădiri în Piața Ovidiu, cu prăvălii și restaurante la parter. Ne miră de asemenea că unii autori preiau supozițiile formale, din M. Ionescu-Dobrogianu și, în loc să le corecteze, le amplifică. Astfel, deși orice autor știe că încă prefectul Remus Opreanu, împreună cu revizorul școlar Ion Bănescu, conduceau, în vara lui 1879, un grup de institutori și elevi din Bârlad, la Grădina Publică și, de aici, înapoi spre Piața Ovidiu și faleză, că în această Grădină Publică, într-un pavilion, fanfara delecta publicul, la 1880-1900, că în 1905 se organiza, aici, din inițiativa primarului Ion Bănescu, o "Expoziție arheologică" și, în 1906, același primar reunește un Comitet (condus de numismatul Mihail C.Șutzu) în vederea construirii prin subscripție publică a unei clădiri muzeale, arhitect fiind P.Antonescu etc., unii autori acordă încă o curioasă credibilitate afirmației lui M.Ionescu-Dobrogianu că... oborul ar fi fost, până la primariatul lui Ion Bănescu (1905-1907), "pe terenul grădinii Belidie". Greu de crezut că primarii care s-au perindat până în 1905 au stricat singurul parc al orașului, atunci (cu excepția plantațiilor, pentru consolidarea coastelor, care erau marginale, parcuri, ca Parcul Năsturel, erau proiectate, scrise pe hărți etc. pentru viitor). Miră, de asemenea, afirmația lui M. Ionescu-Dobrogianu, după care: "Bănescu a mutat Oborul în fața Spitalului comunal". Când oare s-a mutat iar oborul?! Din documente rezultă că oborul, după 1879, până în 1894, cel puțin, a fost pe "un vast teren viran", dintre str. Cărămidari (restaurantul de azi "Zorile") până la Grădina Publică, în 1894 punându-se problema mutării lui, în capătul străzii Mangaliei, anume lateral de piața rondă, zisă între 1900-70, "Piața Ștefan cel Mare". Dacă s-a omis ori s-a citit în grabă o frază ("ruptă" din text sau context) interpretându-se eronat ce scriau consilierii Petre Grigorescu și P. Pencioff, în referatul lor din 16 aug. 1894,

este bine să citim și puțin mai încolo, în același referat, unde aceiași consilieri dau un alt exemplu, în contrast: trecut (1878) - prezent, atunci (1894). Ei arată că în 1878, înspre nord, dincolo de bordeiele din str. Mangaliei (Ștefan cel Mare), desființate, de altfel, în 1880, când se dau numele pietelor Grivița 1 și Grivița 2, erau “cel mult câteva târle de oi, **în partea mai sus, spre șoseaua Mangaliei**, centrul comercial actual al orașului nou”, adică din 1894. Pentru cine știe să discearnă... strada Mangaliei (Ștefan cel Mare) de Șoseaua Mangaliei, și citește atent, vede că, spre deosebire de situația din 1878, când în capătul străzii Mangaliei (Piața Ștefan cel Mare, în planul din 1900), erau târle de oi, în 1894, de la Piața Grivița 2 (Piața Griviței de azi) până la Piața Ștefan cel Mare (care se afla între Policlinica 2 și blocurile de vizavi, de acum) era “**centrul comercial actual al orașului nou**”. De altfel, aceiași consilieri arată că, încă din 8 martie 1880, “sub fericita și neuitata ocârmuire a primului prefect al Dobrogei, dl. Remus Opreanu” etc. s-a decis prelungirea orașului în partea de nord și nord-vest, acordându-se loturi pentru case, la prețuri foarte mici. Se arată apoi că multe din aceste loturi au fost acaparate de negustorimea locală. Ceva mai încolo, citim următorul pasaj: “Sub asemenea împrejurări și în astfel de condiții sunt acaparate toate locurile dintre Strada 11 Iunie (Cuza Vodă, n.n.) și Griviței, inclusiv (spre) Șoseaua Mangaliei, **pe unde astăzi, dacă se mai găsește vreun loc viran**, se cere până la 40 lei m.p.”. (s.n.). Prin urmare, în perimetrul dintre Piața Grivița 2 (Piața Griviței, azi) și Piața Ștefan cel Mare, abia se mai găsea un loc viran, fiind case, hanuri, prăvălii etc. Nota bene: nu se construise mai nimic pe B-dul Ferdinand și pe str. Traian, de la poarta nr.2 a portului în sus (la 1894-1899), aici fiind, cum am scris, zona Gării, iar pe partea de sus a str. Traian, fiind

trenul spre băile de la "vii" și plantațiile de pe coasta portului. În ce privește bulevardul-fantomă P.P. Carp, el a rămas în stadiu de proiect, deși este trecut pe hărțile orașului din 1910 și 1921, deși apare și în ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, ca și cum ar fi existat, p.155: "Carp, P.P. începe în str. Portului și se termină în str. Dunăre". Numai că în 1929, arhitectul Gh. Brătescu, într-un studiu din "Analele Dobrogei", arată că, în viitor, "Bulevardul P.P. Carp" **va trebui** să limiteze buza superioară a coastei portului etc., iar în lista din "Tomi-Constanța", 1931, p.112, stă scris: "**Carp (bulevard). Pe traseul de acces în port al c.f. (căii ferate, n.n.). În proiectie**", pe lungimea sa (precizată acum la 2500 m.) fiind doar 7 case, atenție: în 1928-31. Ca o dovadă în plus în acest sens, anexăm și matricolele fiscale ale vremii, care înregistrează astfel existența pe acest "bulevard" a unei serii de proprietari, posedând într-adevăr loturi de teren, dar fără construcții pe ele.

Revenind la intenția de a se muta oborul, în 1894, de lângă Parcul Public la capătul străzii Mangaliei (Ștefan cel Mare), trebuie spus că, dacă încă la 1884-85 această stradă era o arteră comercială importantă, diverse acte de arhivă din anii 1894-98 atestă existența de la Piața Grivița 2 (Piața Griviței, azi) în sus, a numeroase case, cu prăvălii, cârciumi, birturi, cafenele, la parter (să nu luați în derâdere iaurgeriile, plăcintăriile, cârciumile, unde iaurtul de oaie, cu caimacul gros cât palma, ciorba de burtă, ciulamaua, micii și fleicile la grătar erau... foarte ieftine, excelent făcute). Dar chiar dacă a existat ideea mutării oborului în 1894, știri din 1897 arată că el exista încă în capătul dinspre mare al străzii Ștefan cel Mare, deși apăruseră hanuri, barăci și potcovării etc. pe spațiul din dreapta al celui alt capăt. Întrebarea de ce a întârziat atât de mult mutarea oborului și-ar avea un răspuns în

disputele de interes. Soții Boncu scriu despre sursa de apă. O atare sursă era pe strada Mircea, lângă cazărmi, primele cazărmi fiind construite în vara lui 1886, inclusiv (zice M.D.Ionescu, alias Ionescu-Dobrogianu, în prima monografie, 1897) clădirea Manutanței. Dar, dacă abatorul de scânduri fusese desființat în 1882, abatorul funcționând un răstimp în Piața Grivița 2, apoi lângă Tataia, din 1888-89 fiind în magaziiile din piatră existente și azi în zona Tomis III, așa-numita Piața Veche, dacă se făcuseră amenajări de străzi (M.Kogălniceanu, Cuza Vodă etc.) în 1895-97, și dacă Primăria construia magazine încă din 1898-99 la linia ferată spre Canara (Ovidiu), oare de ce mutarea oborului a întârziat totuși?! Soții Boncu, dezvoltând și ei acest aspect, arată, în lucrarea lor, p.56-57, citând documente din Arhivele Centrale, Min.Int., Administrative, 2188/1894, f.19, 46, 48, ca și un document din Arhivele Statului Constanța, Primăria Constanța, 26/1899, f.65, că până în 1899 s-ar fi făcut 32 de prăvălii, brutării, restaurante, ca și 10 magazine, plus 60 de barăci închiriate de Primărie, unele dintre ele fiind **“în jurul oborului nou”**. Să fi coexistat oborul din capătul dinspre mare și oborul nou din celălalt capăt al străzii Ștefan cel Mare la 1899 și până la 1905, când este ales primar Ion Bănescu?! Este posibil. Numai că abia din 1900, în calitate de președinte al Consiliului comunal, Ion Bănescu face demersuri să mute oborul, în spațiul mult mai adecvat de la linia ferată din nord-vestul orașului, iar efortul său a fost încununat de succes abia din 1906... Este greu de precizat, după “spusa globală” a lui M. Ionescu-Dobrogianu, când s-a mutat definitiv oborul, căci informațiile se contrazic: astfel, la p.92, din “Tomi-Constanța”, 1931, scrie că “În 1908-9, s-a construit Spitalul comunal Dr.Sion”, la p.93 scrie că “Bănescu a mutat oborul în fața Spitalului comunal”, iar la p.107 a

aceleiași lucrări, unde dă lista primarilor, scrie că primariatul lui Ion Bănescu a fost între 7 febr.1905-11 apr.1907, urmându-l Cristea Georgescu până în 23 mai 1908, după această dată, până la 1 aug.1908, fiind primar Virgil Andronescu, urmat de Gh.Boteanu până în 12 martie 1910... Ori dacă Ion Bănescu a mutat oborul, în calitate de primar în 1906, greu de crezut că aceasta a fost când nu mai era primar, în 1908-9, cum zice M. Ionescu-Dobrogianu, “în fața Spitalului” nou înființat. Este o aberație să faci un spital nou și apoi să muți oborul în fața lui. Deși M. Ionescu-Dobrogianu ținea să-l laude pe ilustrul primar care a fost, categoric, Ion Bănescu, iată că-l denigrează (sau e o “mostră” de umor involuntar?). Cum clădirea Spitalului Dr. Gh.Sion există și azi, în spatele clădirii moderne a Policlinicii nr.2, rămânând intactă și curtea lui încăpătoare, cu intrarea din B-dul 1 Decembrie 1918, și cum pavilionul de boli contagioase avea intrarea în str. Ștefan cel Mare, mă întreb la ce “față” se referea magistrul și când. Din documente rezultă că s-a tergiversat, oborul fiind obiect de dispută, că abia la 1906 era în partea dreaptă a Pieței Ștefan cel Mare și că, odată cu construirea Spitalului comunal în zonă, a fost mutat mai departe de această zonă, anume dincolo de Șoseaua Cerealelor, unde mai există încă, o stradă Oborului și unde s-a dezvoltat cartierul Obor. De altfel, constanțenii numesc și azi blocurile noi dintre str. Oborului și B-dul Al.Lăpușneanu spre strada Călărași, cartierul Obor...

Se spune că în aceeași stâncă montană, un călător vede un loc de popas, un pictor, reperul unui peisaj, pe care-l va reda primul pe pânză, un fotograf, “pata” de contrast, un mineralog, atent, poate găsi un șist cuprifer, un naturalist va vedea un mușchi în care s-a adăpostit un cărăbuș, poate un exemplar rarissim, un arheolog va săpa lângă stâncă, pentru a descoperi un ulcior dacic etc. Tot

astfel, nu trebuie să ne mire că Marin Ionescu-Dobrogianu vedea ruinele unor “geniviz-hambar”, cu spatele la str. Pescari, sau căuta, dincolo de portul englez, spre vest, “ruinele portului genovez”, acestea fiind realmente genoveze, cheul genovez existând parțial, ros de valuri și timp, cum am văzut. De altfel, în 29 sept. 1886, viceconsulul Franței la Constanța, U.Chausserie, scria un raport excelenței sale, domnului de Freycinet, președintele Consiliului de Miniștri, ministru de Externe, în care se referea pe larg la vestigiile arheologice ale Constanței și, mai ales, asupra unor “Ruine” pe “un mal, în fundul unui mic golf format de mare la vest de port”, văzându-se în mare “pietre tăiate”, “aruncate unele peste altele”, în apropierea acestora fiind “ziduri de piatră” și un fragment de statuie (?). Deoarece U.Chausserie și-a publicat observațiile în presă (“Convorbiri literare” și “Farul Constanței” nr.29/1886), M.Ionescu-Dobrogianu va merge pe urmele sale, reproducând în prima sa monografie, din 1897, p.70-73, date din “studiul arheologic al d-lui U.Chausserie asupra numelui Constanței”, unde confirmă că “portul genovez era la 300 m. la V (vest) de portul nou”. În monografia “Tomi-Constanța”, 1931, p.44 și altele, M.Ionescu-Dobrogianu revine asupra portului genovez, zicând că “o parte se mai vedea până la marile construcțiuni ale portului românesc, începute în anul 1896”, la altă pagină arătând că el însuși a cercetat coasta de vest, de la șoseaua care coboară în port (poarta nr.3, n.n.) mai încolo, adică spre poarta nr.4. Dar de ce am reluat aceste detalii asupra genovezilor și portului lor, din moment ce magistrul descrie trenul la băile zise “la vii”, adică la “cheul genovez”, atât în prima monografie, cât și în cea de a doua, preocupându-se de genovezi și portul lor? Că nu face asocierea: băi-cheu, ci le descrie separat, după un plan tematic, iată profesorul.

Că în 1928-30 era pronunțat sobru, că nu mai scrie nimic despre plaje, băi, se arată om de cultură, cu preocupări de geografie, istorie, arheologie etc. Așa că să nu-i cerem să fie exact în toate aspectele, nici să-i pretindem să scrie despre vapoarele de croazieră, despre clădiri, hoteluri, pavilioanele de la Mamaia, Regatele Yacht-Clubului Român și câte și mai câte aspecte configurează viața unui oraș... Să-l vedem ca pe un om de cunoaștere în sens științific, nu ca pe un publicist, deși a publicat numeroase studii și articole în multe publicații, mai ales reviste, considerându-se, însă, modest ca “profesor de geografie și istorie”. Dincolo de observațiile și corectările aduse aici de mine, ca și în alte lucrări, de alții, este bine să vedem în M. Ionescu-Dobrogianu pasiunea și eforturile sale consacrate Dobrogei și Constanței, cu o râvnă exemplară. Ca și alți ofițeri de carieră, din alte urbe, un exemplu fiind colonelul Pastia (originar din Tulcea) care a fost unul din ctitorii Teatrului din Bârlad, alt exemplu fiind colonelul Constantin Zagoritz din Ploiești, care a scris numeroase cărți, una despre Mihai Viteazul, menționată laudativ de Constantin C.Giurescu etc., colonelul **Marin Ionescu-Dobrogianu** a dat Constanței imaginea sobră și de profunzime a unui intelectual de vocație. Născut în 21 noiembrie 1866, într-o margine a Bucureștiului, numită Delea Veche, pe str. Cireșilor 23, se va ridica datorită calităților proprii. Studios, receptiv, tenace, deși sărac, va obține o bursă la vestitul liceu “Matei Basarab”. Adolescent fiind, urmărește curios personalitățile epocii, Eminescu, Caragiale, Vlahuță, Delavrancea etc., este atras de vechi clădiri și inscripții, citește însetat, mai ales cărți de istorie și geografie etc. Cum bine scrie Gelu Culicea despre personalitatea spirituală a viitorului ofițer, profesor și autor erudit, într-un “profil” din “Analele Dobrogei”, serie nouă, 1995, profesorul de istorie Frolo în

va îndemna pe elevul Marin Ionescu, cel care-și va lua cognomenul Dobrogianu mai târziu, să se consacre studiilor istorice. Se pare, însă, că nu-și termină liceul, din “lipsuri materiale”, așa că dă examen de admitere la Școala de subofițeri de la Bistrița, la 1 oct. 1890 fiind sublocotenent. Avem de a face, deci, cu un autodidact de excepție. Corect, sânguincios, în armată se distinge prin cultura sa, prin lucrările pe care le va scrie și publica. Când scria “Cercetări asupra orașului Constanța”, 1897, era în grad de locotenent, zicându-și M.D.Ionescu. Ceea ce impresionează și astăzi este capacitatea sa deosebită, dovedită prin lucrarea monumentală: “Dobrogea în pragul veacului al XX-lea”, apărută în 1904, pentru care primește medalia de aur a Expoziției Jubiliare din Parcul Carol, în 1906. Prestanța militară, dar și erudiția, îl declină ca însoțitor prin Dobrogea al savanților Eugène Pittard și Em. de Martonne. În Constanța avea una din cele mai bogate biblioteci personale, cu cărți și planșe rare, greu de găsit, care, în timpul ocupației străine din primul război mondial, este în mare parte devastată, distrusă. De altfel, în aceleași împrejurări, tot în Constanța, în atelierul-pod al pictorului Marius Bunescu, au ars multe din picturile sale (și ale unor prieteni). Cel ce s-a distins în război, între ofițerii de frunte ai Regimentului 34 Infanterie, se vede sărăcit după război de singura sa avere, biblioteca. Ce a mai rămas, va dona Liceului “Mircea cel Bătrân”, unde va fi un timp profesor. A mai fost profesor de geografie și istorie la Școalele Marinei, la Școala superioară de comerț etc. I s-au acordat distincții de seamă, între care “Bene Merenti”, clasa I. În 1928-1929, când Marin Ionescu-Dobrogianu scrie cea de a doua sa monografie “Tomi-Constanța”, apărută în 1931, mai preda încă la Școala de Comerț. Dar în 1930-31 se simțea singur și cumva uitat, în locuința sa din str. Mircea, lângă Stradela Vântului. Ca

arheolog amator, în 1896, descoperise o piatră funerară din marmoră pe care i-o dăduse lui Grigore Tocilescu, pentru a fi depusă la Muzeul Național de Antichități. Se mira, la senectute, de medicul Camille Allard, care, în 1856, încă scria cu convingere nu numai despre genovezi și factoria lor de la Tomis (Constanța), ci și despre "Insula lui Ovidiu" din lacul Siutghiol. Era mâhnit că profesorul universitar Constantin Brătescu, directorul revistei "Analele Dobrogei", îi refuzase însemnările "Despre Dobrogea", întrucât geograful considera numele Dobrogei de la Dobrotici, iar magistrul avea o rezervă totală asupra acestui aspect, astfel că a trebuit să-și publice eseul, parte într-o revistă tulceană, parte în "Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Constanța", număr festiv, datat an 39, oct.1928, scos de Octav Văleanu, secretarul Camerei și de publicistul N.Sever-Cărpinișanu, în 140 p., la Tip. Eminescu din București. Vedeti, deci, că insistența sa asupra genovezilor, ca și asupra numelor Dobrogei și Constanței, erau o replică la "disputa" intelectuală cu Constantin Brătescu. Că în oraș existau profesori, medici, juriști etc. cu studii superioare în țară și străinătate, că profesorul Ioan Georgescu, cu doctoratul în Germania, secretar de redacție al revistei "Analele Dobrogei", fusese preferat, fiind ales să organizeze și să conducă Expoziția Jubiliară cu prilejul Semicentenarului Dobrogei, iată doar câteva din cauzele rumațiilor sale din 1928-1929... Se va retrage apoi la Câmpulung Muscel și deși publicații ca "Marea Noastră", "România de la Mare" îi vor consacra pagini de elogii, deși va fi invitat de onoare la jubileul de 40 de ani (nov.1936) al Liceului "Mircea cel Bătrân" etc., va rămâne distant, până la stingerea sa din viață... Poate că pe zidul casei în care a locuit, din strada Mircea, fondatorii Asociației Cultural-Istorice Dobrogene "România de la Mare", respectiv Stoica Lascu, împreună cu

semnatarul acestor pagini, cu alți intelectuali și prieteni din oraș, vom reuși să convingem autoritățile să așezăm o plăcută memorială, și mai important, poate că se va găsi o stradă, așa cum este una C.Dobrogeanu-Gherea, și pentru Marin Ionescu-Dobrogianu... Strada cea mai apropiată de casa în care a locuit magistrul, poartă numele lui Aristide Karatzali, medic pediatru, cunoscut mai mult prin vederile sale de stânga, al cărui fiu, Alexandru Caratzali a devenit un mare cercetător în Cytoscopie etc., membru al Academiei de Științe din Paris. Amintirea celui care a fost unul din primii socialiști constănțeni, fiul negustorului Teohari, anume Aristide Karatzali, a fost păstrată, însă, până azi prin această stradă înobilată și de clădiri remarcabile. Astfel la nr.1, al acestei străzi monumentale, am descoperit una din cele mai vechi construcții ale orașului, atestată în evidența S.C. “Model Constanța” S.A. careia îi aparține, ca fiind construită în anul 1869, deci încă de pe vremea imperiului turcesc. Ea ocupă o poziție mirifică, pe malul abrupt al portului Tomis, găzduind în prezent (2000), hotelul, restaurantul și terasa Safari (naționalizată prin H.C.M. 8/1960).

O altă clădire datând din anul 1906 întâlnim la nr.5. Amintind de casa Alléon, prin cele două don-joane suprapuse, pe colț, ea aparținea în perioada anilor '40, lui Vlădescu Magdalena, fiind naționalizată conform Decretului 111/1951 și Deciziei 11578/1956.

Imobilul de la numărul următor, respectiv 7, reprezintă o splendidă realizare arhitecturală, din păcate ruinată, provenind tot din 1906 și aparținând în preajma naționalizării unui binecunoscut proprietar de imobile în epocă, respectiv Mihail Târpă, (naționalizat conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.7710). Tot pe această stradă, însă colț cu artera de penetrație Mircea

cel Bătrân, din fața bisericii grecești, întâlnim ansamblul de clădiri de la numerele 18 și 20 ce aparțin în prezent (2000), Consulatului General al Statului Elen.

Dacă imobilul de la nr.18, compus din parter și un etaj, aflate pe 184 mp. teren aferent, este identificabil ca aparținând încă din 1912 familiei Pritzopol și moștenitorilor acesteia (Pritzopol Elena, Rose Marie Pritsopoulos, Marie Caterine Pritsopoulos Zano, Constantin Demetrio Pritsopoulos și Aristoteles Demetrios Pritsopoulos) fiind astfel cumpărat de către Pritzopol Constantin în baza actului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr.1407/1912 și transcris sub nr.1864/1912 la Tribunalul Constanța, cel de la nr.20 are o vârstă și mai respectabilă. Edificat de Teodor Ivanof în baza "Autorizațiunii de construcții" nr.254/28.01.1881, emisă de proaspetele autorități române, pe loturile de teren dobândite de către acesta încă din 18.09.1878 de la Hriso Varuli și respectiv 11.05.1879 de la Stoian Nicolof, el va fi înstrăinat cu actul de vânzare-cumpărare autentificat prin procesul-verbal nr.2666/19.10.1912 și transcris sub nr. 3277/19.10.1912 la Grefa Tribunalului Județului Constanța, familiei Odiseia și Constantin O. Lascaridi. Iar moștenitorii acestora, Lascaridi Z. Ștefan, Lascaridi Z. George, Lascaridi Z. Fochion, Stoenescu A. Autula, Lascaridi Z. Alkino, Lascaridi I. Casandra și Sachelarie E. Chrisi, toți reprezentați în actul întocmit la Tribunalul Constanța de către mama lor, Lascaridi Z. Elena vor înstrăina astfel în 1933 imobilul, prin actul de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 1479/ 15.07.1933 și transcris sub nr.2789/15.07.1933 la Grefa Tribunalul Constanța, în favoarea lui Ecaterina Limbidi. Aceasta îl va înstrăina la rândul ei în anul 1945, prin actul de vânzare-cumpărare autentificat cu procesul-verbal nr.2429/06.10.1945 și transcris sub nr.2212/06.10.1945, lui Ioan Alexe și Ioan

Elena, pentru ca din 1966 imobilul compus din parter și etaj, amplasat pe 125 mp. teren să intre în posesia familiei Ruse Andrei și Anica, iar după decesul soțului, moștenitoarea legală Anica, îl va înstrăina lui Soare Anastasia, domiciliată în Statele Unite ale Americii, California, Beverly Hills...

N-am vrea să se schimbe numele Stradelei Vântului, așa cum s-a întâmplat, după decembrie 1989, cu strada Mării, căreia i se spune acum K.H. Zambaccian, în amintirea marelui colecționar de artă, eseist, memorialist etc., originar din Constanța, născut pe str. Mircea nr.2. Dar despre străzi, case, unele personalități etc., voi scrie mai detaliat, în capitolul ce urmează.

Damenii, străzi, preocupări (1)

Că memoria unui oraș se păstrează prin străzile și casele sale vechi, că denumirile tradiționale de străzi nu trebuie schimbate, că trebuie păstrate, consolidate, renovate, casele cu semnificație istorică, cu valoare arhitectonică, și chiar casele vechi pur și simplu, vedem pretutindeni în țările Europei. Centrul Varșoviei, distrus de bombardamente în cel de al doilea război mondial, a fost reconstruit casă cu casă, după vechile planuri. În Belgia, în Olanda, în Germania, clădirile noi au fost adaptate stilistic celor vechi, fiind, mai în toate orașele, păstrate cu devoțiune casele vechi ce evocă trecutul acelor orașe. Scriam, mai înainte, că nu am vrea să se schimbe numele Stradelei Vântului, așa cum s-a întâmplat, după decembrie 1989, cu strada Mării, chiar dacă i s-a dat acesteia numele unei personalități, originară din Constanța. În amintirea marelui colecționar de artă Kricor Zambaccian putea fi găsită o altă stradă, din preajma casei unde s-a născut, anume Stradela Orientului. Nu și strada Dianeii, deși aici, frumoasa clădire, numită sugestiv de Stoica Lascu, "casa genoveză", căreia constanțenii i-au zis și îi zic "Casa cu lei", a aparținut unui văr al lui Kricor Zambaccian, unde la parter, după 1900, a locuit și a avut prima sa colecție de tablouri magistratul Lazăr Munteanu. Cum scrie Titus Rusu, într-un articol din "Analele Dobrogei", serie nouă,

Constanța, 1995, p.240, magistratul Lazăr Munteanu, nepot al dr. Kalinderu și Iancu Kalinderu, mari colecționari de artă și ei, a fost “mai întâi judecător, apoi președinte al Tribunalului Constanța”, fiind constănțean deci, între 1900 și primul război mondial. Titus Rusu citează din “Însemnările unui amator de artă” de Kricor Zambaccian că, în 1907, când avea 18 ani, Kricor a pătruns (cu bunăvoința servitoarei) în apartamentul de la parterul “Casei cu lei”, unde a admirat colecția de tablouri a lui Lazăr Munteanu... În “Din tezaurul documentar dobrogean”, 1988, p.137, este reprodus actul de naștere al lui Kricor Zambaccian, născut în 6 februarie 1889, “în casa părinților săi din strada Mircea cel Mare nr.2”, părinții fiind Agop Zambaccian, în etate de 33 de ani, “de profesiune comptabil comercial” și d-na “Anița Agop Zambaccian, în etate de șaptesprezece ani, de profesiune menajeră”, rezultând, deci, că mama sa, Anița, era româncă. Mai rezultă din acest act că înscrisul nașterii s-a făcut în prezența martorilor Hamparțun Diradurian, comerciant, și Măgărdici Tiumen, petiționar, delegat ca ofițer al Stării Civile fiind consilierul Odiseea Despoti, despre care știm că era mare cerealist, din 1880 fiind și președinte al Camerei de Comerț și Industrie... Deși chiar și astăzi (1999) la începutul străzii Mircea sunt case, folosite încă, făcute dinainte sau după 1878, cu excepția celeia din colț cu B-dul Tomis, cu etaj (B-dul Tomis nr.2), unde la parter până prin 1992 a fost un magazin de Electrice, și care a fost construită în 1913 (sursa locativă indică însă anul 1924, fiind naționalizată prin Decretul 111/1951 și Decizia 566/1960), deși, poate, într-una din aceste case vechi, să zicem, cea cu etaj, dar cu înfățișare cenușie, s-a născut viitorul academician Kricor Zambaccian, este dificil să mă pronunț, numerotarea

caselor în această zonă a Pieței Ovidiu schimbându-se de mai multe ori.

Că nu trebuia schimbat numele străzii Mării, în afară de argumentul vechimii și farmecului acestui nume în sine, un alt argument mi se pare demn de a fi arătat. Această stradă care are doar câteva case reprezintă într-un fel o emblemă a Constanței vechi, fiecare casă având "istoria" ei, fiecare dând câte o personalitate, chiar dacă domeniile diferă. Astfel, celebra Vilă în stil maur (în care acum este Curtea de Apel), am scris că a fost construită de M.Șutzu în 1899, după planul marelui arhitect bucureștean Grigore Cerchez. Dar Mihail C.Șutzu, născut 1841, după "Minerva. Enciclopedie Română", Cluj, 1929, p.902, care nu dă locul nașterii, și în 1851, după altă sursă, era fiul negustorului Costache, fiind constănțean nu numai prin părinții săi, cât și prin anii formării sale petrecuți aici, revenind, verile, în anii studiilor la Paris. În "orașul-lumină" publică primele comunicări în 1880-85, fiind ales membru al Societății Franceze de Numismatică. Ține să-și construiască o vilă pe locul casei adolescenței, în anul 1899, fiind guvernator al Băncii Naționale. Dacă, în 1906, este la Constanța președintele Comitetului pentru formarea unei expoziții arheologice, și construirea unei clădiri muzeale, după un proiect de arh. Petre Antonescu (numai că subscripțiile nu au fost suficiente), va reveni aici verile, ca fiu de prestigiu al urbei. Dar evidențele locative ne mai dezvăluie existența unui alt imobil prestigios, cu trei nivele, de asemeni proprietatea sa. Construit mai târziu, în 1922, din cărămidă roșie, acesta se află amplasat la câțiva metri în spatele Vilei în stil maur, adresa sa corespunzând străzii Calatis nr.6 (naționalizat și el prin Decretul 111/1951 și Decizia 15024/1953). În 1909, Mihail C. Șutzu este ales membru al Academiei Române... Dar tot pe strada Mării, pare-se la nr.3, s-a

născut romanciera Cella Serghi, în 4 nov. 1907. După studii secundare începute la Constanța și terminate la București, în 1927 se înscrie la Facultatea de Drept, luându-și licența în 1931. Practică avocatura, dar și jurnalistica, scriind reportaje în "Gazeta" (1933). Debutază literar în revista "România literară" (condusă de Cezar Petrescu), este membră a Cenaclului "Sburătorul", condus de Eugen Lovinescu, are succes în 1938 publicând primul ei roman "Pânza de păianjen", reeditat în 1962 și 1971. Un alt roman de succes al acestei prozatoare este "Cartea Mironiei", apărut în 1967... Și tot în strada Mării, nr.6, este o casă albă, cu o mică curte, pe care este placa memorială: "Aici a locuit maior Murea Gheorghe, decorat cu ordinul Mihai Viteazul". Casa a aparținut d-nei Irina Pelicuda, căsătorită cu lt. Gh. Murea. În ea locuiește în prezent (1999) fiica lor, Elisabeta Murea, căsătorită cu navigatorul Stoicescu (decedat). Soții Murea au mai avut o fiică, pe Georgeta, căsătorită cu dr. Cavaliotti, la Galați (frații Cavaliotti, unul negustor, altul o somitate medicală, au avut proprietăți importante în Galați, între care clădirea în care se află Muzeul de Istorie)...

Desigur, deciziile schimbării numelor unor străzi trebuie bine gândite, pentru a se păstra cu adevărat memoria orașului. Ideia este că, în nici un caz nu trebuie să se mai admită schimbarea numelor celor mai vechi străzi ale Constanței, ori străzilor ei tradiționale, ci, în puținele cazuri în care s-a întâmplat așa ceva, să se revină la ele: Ovidiu, B-dul Elisabeta, Romană, Remus Opreanu, Traian, Mircea, Marc Aureliu, Mării, Vântului, C.A.Rosetti, Vasile Alecsandri, Costache Negri, M.Kogălniceanu, B-dul Ferdinand, Cuza Vodă, Ștefan cel Mare, Daciei, Decebal, Mihai Viteazul etc. Dar memoria unui oraș nu se păstrează doar prin numele

străzilor, ci și prin repararea, renovarea, întreținerea caselor cu valoare istorică, arhitectonică sau ambientală. Dacă în alte părți ale Europei există legi de protecție a unor atari străzi și case, există și o opinie publică interesată să le păstreze, există eforturi pentru refacerea, întreținerea lor, inclusiv prin contracte cu firme care închiriază clădirile interesante cu obligația de a le renova și întreține. Veți spune că atari aspecte sunt în Germania, Olanda etc., dar ele există, încă din perioada comunistă, în țările din jur, Ungaria, Cehia și, în anumite privințe, chiar în Bulgaria. Veți mai spune că și în România s-au făcut renovări majore, la Iași, Timișoara, Cluj, Galați și ... chiar la Constanța, pentru orașul nostru exemplare fiind renovările majore de la Cazino, fostul hotel "Carol", hotelul Palace, Casa cu lei, Vila Pariano (Muzeul Jalea), Poșta Veche (Muzeul de Artă Populară) etc. Dar renovările, puține, făcute înainte sau după decembrie 1989, au lăsat "în umbră" și în uitare numeroase clădiri cu valoare istorică, arhitectonică sau ambientală din străzile N. Titulescu, Revoluției, Mircea, Stradela Vântului, Traian și chiar din fosta stradă Carol (B-dul Tomis) etc. Cei care privesc și azi aceste clădiri cu detașare superfluă, zic fie că sunt prea vechi, fie că nu au o arhitectonică românească, ca și cum vechimea ar fi o vină și nu un merit sau diversitatea stilurilor arhitectonice ar fi de vină, iar monotonia ar fi o virtute. Trebuie luptat deci și cu o mentalitate după care Cazinoul ar fi trebuit făcut de Petre Antonescu, și nu de Daniel Rénard, deși arhitectul bucureștean de origine franceză era expert în Cazinouri și a realizat o bijuterie cu care Constanța se mândrește, de la 1910 până azi, dar, ciudat, aceiași zic că nu Petre Antonescu ar fi trebuit să facă clădirea Marmorosch Blank (1913), ci Victor Ștefănescu, cel ce a făcut proiectul Primăriei (azi Muzeul de istorie și arheologie), al Casei

Pariano (Muzeul Jalea) etc. Dar varietatea construcțiilor făcute la date diferite, de arhitecți diferiți, era inerentă, iar azi este o zestre inestimabilă, cu atât mai mult cu cât Constanța, ca oraș portuar, trebuie văzut și înțeles în diversitate... Să consemnăm astfel, vila fostului primar Titus Cănanău din B-dul Elisabeta nr.10, actual nr.7 și învecinată la fostul nr.12, actual nr.9, cu vila lui Cornelia Traian Bellu în care funcționează în prezent (2000) Banca ING.Barings. Construită înaintea primului război mondial, în ea a funcționat o vreme Banca Națională a României (cu sediul central în str. D.A. Sturdza nr.1), iar în prezent aici se află sediul Consulatului Chinez. Tot în această zonă s-au instalat și o serie de alte instituții consemnate ca atare în anexe. Astfel pe strada N. Titulescu (fostă Lascăr Catargiu) în actuala clădire de la nr.32, dintre casa avocatului Chirănescu de la nr.30 și inconfundabila casă cu coloane, fostă a lui Tache Manicatide de la nr.34 (construită în 1926, naționalizată conform Deciziei 1002/1960, ultim proprietar fiind Florica Nițescu și ocupată în prezent, 2000, de Agenția județeană pentru ocuparea forței de muncă), a funcționat Banca de Scout a României. În această veche casă, pe care banca în cauză o cumpărase în 1915 de la Anatole Magrin și pe care acesta o construisese la începutul secolului, funcționase o perioadă, după unele surse, și gimnaziul Mircea cel Bătrân. Peisajul arhitectonic monumental al acestei renumite străzi este completat și cu alte clădiri construite cu puțini ani mai târziu, dar pe lângă care nu poți păși indiferent, acum doar semnalând câteva: cea de la nr.3, construită, conform evidențelor locative, în 1925, ultimul proprietar dinaintea naționalizării figurând Sandi Constantinescu (Decizia 286/1961); de la nr.24-26, construite în 1924, respectiv 1926, ultimi proprietari ai anilor '40 fiind Rahel, Marcu și Cabel Prezente (Decizia

2780/1955 și respectiv Decretul 712/1966); și de la nr.21, construită în 1922, ultimii proprietari din anii '40 fiind Cristu Frangopol și Maria Iuliu Maior (Decretul 92/1950, poz.68).

Dar case vechi și importante pentru istoria orașului abundă în special pe străzile cuprinse în trapezul de pământ ce alcătuiește peninsula. Am inclus de aceea în anexe documente atestând situația unora dintre cele mai reprezentative astfel de clădiri, din zonele istorice ale orașului. Ele se raportează totodată la proprietari cu nume sonore și de o anumită savoare în epocă: Benderli, Macri, Hagi Stoian, C. Alimănișteanu, Calmis Ghinsberg, Tacvor Benlian, Lussi, Stavraca, Ciupic, Hagi Matei, Albert Tailer, Calcef, Ogneanof, Ermide, Hurmuziade, Mihail și Toma Târpă, Frangopol, Cochino, Lascaridis, Holban, Penciof, Moise Goldring, Suslu, Aristimeni Papazoglu, Moscu, Sassu, Cuzopol, Ion Teodorescu-Valahu, Baruch, Economu, Wolf, Bercovici, Themo, Aznavorian, Mumuianu, Sneyd, Țalavutis, Scardanas, Antoniadi, Dzodze, Cuțucache, Giovanni Spandri, Canciovici, Movilă ș.a.

Nu departe de sediul Marmorosch Blank, (clădire naționalizată conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.544) ultimul lui utilizator rămânând până în prezent (2000), Banca Națională a României, deplasându-se astfel pe actuala stradă a Revoluției, aflăm sediul fostei Bănci Românești S.A.R. din piața Basarab nr.1. În localul acesteia au mai funcționat de-a lungul timpului Casa de pensii și asigurări sociale și Banca Agricolă.

Dar în epocă mai funcționau și alte categorii de instituții, pe care mă simt dator ca măcar acum să le punctez, dată fiind importanța lor în contextul social și economic al urbei, anexându-le pentru exemplificare și fișele fiscale:

Intrând pe actuala stradă N. Titulescu (fostă Lascăr Catargiu) dinspre strada Dianeii, aflăm două interesante imobile, față în față. La nr.5, cocheta vilă ce a aparținut până la naționalizare familiei renumitului cerealist Weisbuch (Elize), iar vis-a-vis, pe celălalt colț, la nr.7, o clădire masivă datată pe frontonul de sub cupolă, ca fiind construită în 1909. Unele surse menționează că aici ar fi funcționat o vreme cabaretul Britania. Cert este că evidența fiscală ne indică ca ultim proprietar în anii '40 "Cassa, ajutor pensionari și asigurare mutuală a avocaților Baroului Constanța", instituție care, pe fondul sever al statului de drept instaurat de către monarhia constituțională română, avea o prestață socială deosebită.

Mai departe, pe aceeași stradă, dincolo de Bazilica romano-catolică care se află la nr.11, țâșnește o clădire maiestuoasă, emblematică pentru oraș, amplasată la nr.13, chiar pe colțul format cu actuala stradă Dr. Ion Cantacuzino. Construită în 1915, această impozantă clădire cu patru nivele a aparținut "Creditului Urban Funciar Iași", fiind naționalizată conform Decretului 92/1950, poz.28.

În fața ei, pe colțul opus format cu aceeași stradă, Dr. Ion Cantacuzino, respectiv la nr.17, se află imobilul ce a aparținut "Casei de pensionari și ajutorare a funcționarilor Băncii de Scont a României", în prezent aici funcționând Centrul școlar nr.17. Importantă instituție caritabilă a funcționarilor publici bancari era firește pendinte de "Banca de Scont" (ce își avea sediul central cum am arătat, în clădirea de vis-a-vis, de la nr.32, construită de Anatole Magrin) și care, de altfel, în calitate de patron, îi și donase acest local (în baza actului menționat în arhiva fiscală nr.40734 din 20 Decembrie

1941 autentificat la Tribunalul Ilfov), ce a fost ulterior naționalizat conform Decretului 92/1950, poz.154).

Cotind pe actuala stradă Dr. Ion Cantacuzino, printre clădirile descrise, ajungem pe artera Arhiepiscopiei, fostă Gh. Cantacuzino.

Aici la nr.9, pe colțul de nord format de aceasta cu stradela 9 Mai, aflăm vechiul sediu al Băncii de Investiții, devenită după Revoluție Banca Română Pentru Dezvoltare, imobil ce a aparținut inițial "Băncii de Credit Român" cu sediul în București, str. Stavropoleos nr.6.

Exact în fața ei, pe aceeași parte a străzii Arhiepiscopiei, la nr.11, pe careul dinspre sud format cu stradela 9 Mai, observăm un vechi imobil de colț, format numai din parter, dar care se remarcă de la distanță prin frontonul său semicircular. Evidența locativă actuală îl datează ca fiind construit în anul 1929, în timp ce arhiva fiscală indică ca ultim proprietar înaintea naționalizării (H.C.M. 8/1960, Decizia 606/1959), renumita Societate "Romano-Americană" S.A.R. cu sediul în București, Calea Victoriei 126.

Pe cealaltă parte a străzii Arhiepiscopiei, din dreptul acestei clădiri societare, la actualul nr.10, "sare în ochi" o clădire aristocratică, cu un etaj înalt și împodobită din belșug cu feronerie, pe frontonul căreia stă înscris în relief "Casa Musceleanu". Evidența locativă atestă anul ei de construcție, ca fiind 1918. Dar ultimul ei proprietar, victimă a naționalizării, nu a fost cel înscris astfel pe zidul casei, ci după cum indică foaia matricolă fiscală, expropriați au fost de fapt, Adela și Sami Friptu (Decretul 111/1951 și Decizia 1001/1960). Poate că aceștia aveau numele "predestinat", de-au avut neinspirația să se hotărască ca la data de 25 aprilie 1947 să cumpere acest imobil prin actul nr.1414, autentificat la Tribunalul Județean Constanța de la fostul proprietar Nicolae

Ciocănescu. Am citat anterior despre casele realizate la sfârșitul secolului al XIX-lea, după planurile arhitectului parizian Pelopidas D.Couppa, precum cea din str. Traian 17, colț cu str. Sulmona, construită, conform evidențelor locative, în 1901, ultim proprietar fiind, în anii '40, Banca Dacia Romană (Decretul 92/1950); cea din str. Sulmona 19, lângă str. C.A. Rosetti, construită conform aceluiași evidențe, în 1890, ultim proprietar fiind atestat, în anii '40, tot Banca Dacia Romană (Decizia 69/1962); cea din str. C.A.Rosetti 6, cu patru nivele de folosire, construită în 1896, proprietar fiind, în anii '40, Jan. N. Rusu (Decretul 111/1951, Decizia 1225/1961), etc.; am mai citat casele făcute de arhitectul francez L.Givert, în 1899-1900, dintre care se mai păstrează casa din str. Aristide Karatzali 19, colț cu str. Poștei și str. Slt.Țurcanu, sau fostul restaurant-hotel "Pelican", azi Banca Comercială Română, filiala Piața Ovidiu, construit la 1900. Că, așa cum bine precizează Veronica Pribeagu și Gh. Vecerdeea în art..cit., p.352, arh. Daniel Rénard "aparținea generației tinere", Cazinoul (15 iunie 1910) fiind "momentul exploziv de afirmare, pe teritoriul nostru, al eclectismului francez, cunoscut sub numele "Art nouveau", este bine ca cercetările să contribuie la depistarea altor clădiri existente încă în Constanța veche, taxate de unii, nu se știe de ce, "în derâdere", neoclasice, eclectice, modernismo, deși oriunde în Europa alții se mândresc cu atari clădiri și le întrețin cu grijă. Autorii citați mai scriu despre Societatea "Marile Stabilimente", cu sediul la Paris, cu o sucursală în România. Cum se știe, baronul Edgar de Marçay luând în antrepriză cazinourile din Constanța și Sinaia, și apoi, hotelurile Palace din aceste orașe, aduce la Constanța, în 1912, pe arhitectul E.P.Goué. Timp de 4 ani, până la intrarea României în război, acesta realizează 10 proiecte, din care au fost materializate 9, clădiri

“rămase în funcțiune” azi fiind doar 8. Dintre înfăptuirile acestui arhitect francez este de menționat, în primul rând, Hotelul Palace, str. Remus Opreanu 5-7, (ajuns proprietatea lui Toma Boată, în anii '40, fiind naționalizat conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.683) care, înainte de război, rivaliza cu orice alt hotel de lux de pe Riviera franceză. Saloanele sale luxuriante, cele 120 de apartamente, un restaurant spațios, holuri și coridoare placate cu marmură, oglinzi venețiene, mobilă stil, vedere spre mare, totul creând o ambianță cu nimic mai prejos decât cea pe care am putut-o admira, alături de dragii mei prieteni Vali Ștefan și Petrică Solea, vizitând celebrul hotel Negresco - emblematic pentru Nisa - edificat în anul 1913 de către celebrul nostru compatriot (bucureștean, fiu de hangii), de la care i-a rămas numele. În reclama din Ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.12, este prezentat drept: “Cel mai luxos și confortabil hotel din Constanța, 400 camere”. Altă reclamă dă 250 camere etc. O lucrare concepută de arh.Goué este și casa antreprenorului Francisc Lescovar, din str. Cristea Georgescu, colț cu str. Brâncoveanu (str. Cristea Georgescu nr.6, în vechea numerotare fiind 5 bis), construită în 1914 și vândută de moștenitori Bankoop-ului care a renovat-o. De altfel, acesta, a avut mai multe imobile, unele păstrându-se până astăzi. În evidențele locative actuale, acestea se regăsesc la următoarele adrese: str. Arhiepiscopiei nr.22 (construit în 1929, naționalizat prin Decretul 712/1966), str. Constantin Brâncoveanu nr.6-8 (construit în 1895, naționalizat prin Decretul 712/1966), str. Dr. Reiner nr.2-4 (construit în 1889, naționalizat prin Decretul 712/1966) și str. Nicolae Titulescu nr.19 (construit în 1923, naționalizat prin Decretul 712/1966). O altă lucrare impozantă după proiectul lui Goué este imobilul înalt, de la intersecția B-

dului Tomis cu str. Sulmona (str. Sulmona nr.13), construit în 1898, unde a fost o casă de raport (care închiria sedii de firme), cu magazine la parter și birouri la etaje, și unde, în 1920 a fost probabil Banca Lazaris, iar după al doilea război mondial a fost multă vreme, la parter, Agenția C.F.R. Ca fost proprietar al acestei laturi a impunătoarei clădiri, evidențele locative îl nominalizează pe un anume Col. Popescu (Decretul 712/1966, Decretul 92/1950, Decizia 15024/1953), personaj misterios (colonel), posibil ginere al lui Frenkian, pe care îl mai regăsim ca titular (el sau moștenitorii săi) și al altor imobile din zona centrală (str. Ovidiu nr.2 bis despre care am amintit deja, str. Sulmona nr.9 unde pe locul imobilului edificat la 1900, aflăm ,2000, modernul local cu terasă "MARIBUR", aparținând experimentatului șef de unitate Mitică Burcin) și chiar în Eforie (str. Popovici nr.4, str. Oituz nr.8). Cât despre latura din B-dul Tomis a acestei clădiri, respectiv de pe fostul Bd. Stalin nr.13, ea a aparținut însă familiei Zambaccian Kricor Onic și Anița, fiind naționalizată prin Decretul 92/1950, anexa București, poz.8458, ce mai făcea trimitere și la alte imobile expropriate acestora, din București: B-dul Republicii 63, str. N. Bălcescu 3-5, str. Sofia 9, Calea Moșilor 96, 26, str. Aristide Briand 10. După Revoluție, firma "UNISFER" aparținând amintitului meu prieten, Costel Gornistu, a renovat clădirea, amenajând la parter patiseria și cofetăria "ROMANĂ", acum (1999) în părăsire. În paranteză fie spus, în părăsire este și restaurantul și hotelul "Casa cu lei" din strada Dianei nr.1 (clădirea fiind, în anii '40, proprietatea Elizei Emirzian, naționalizată conform Decretului 92/1950, poz.307). Iar în diagonală cu aceasta, se află clădirea dezafectată de la nr.4, cu o arhitectură balcanică (construită în 1885, fost proprietar apărând în matricola fiscală "Ecaterina Lombardo", iar în cea locativă

“Delangelo Ioana”, fiind naționalizată prin Decizia 1007/1960). La intersecția aceleiași străzi Sulmona cu str. Marc Aureliu (str. Marc Aureliu nr.10), se oferă privirilor pe acest colț un splendid imobil neetajat, din păcate degradat, părănd^o de aceea mai bătrân decât este în realitate. Construit în anul 1920, el era în momentul exproprierii, posesia lui Stănescu Marieta (Decretul 92/1950, poz.470). Dar tot lui Goué i s-a datorat construcția, remarcabilă în epocă a casei Benderli, în stil Seccesion sau Sezzesion, de mare rafinament, din str. D.A.Sturdza (azi Revoluției) colț cu Remus Opreanu (vizavi de hotel “Bulevard”), bombardată, din nefericire, în al doilea război mondial, ca și, de altfel, una din cele mai impozante clădiri ale Constanței, Palatul Manissalian, al cărui arhitect se pare că a fost N.Ghica-Budești, și care s-a aflat pe locul actualului bloc S.N.C., din capătul străzii D.A. Sturdza, colț cu B-dul Elisabeta. Mai există și azi golurile lăsate de bombardamente pe partea dinspre mare a străzii D.A.Sturdza (azi Revoluției). Pe locul gol dintre clădirea Marmorosch Blank (Banca Națională, acum în reparații) și acea vilă, mare, încăpătoare, folosită și azi, considerată de unii autori fosta vilă a doctorului Nicolae Marinescu-Sadoveanu, tatăl scriitorului Ion Marin Sadoveanu, au existat, în perioada interbelică, pe un teren închiriat de la Fr. Lescovar (str. D.A. Sturdza nr.3), sediul Yacht-Clubului Regal Român (avea și adresa Piața Independenței nr.6) și, probabil, casa avocatului Calmis Ginsberg (în anii '40, str. D.A. Sturdza nr.11). În privința vilei doctorului Nicolae Marinescu-Sadoveanu, aceasta era la nr.13. Vila, construită în 1893, existentă și azi, cu două etaje și terasă spre mare, a fost, după primul război mondial, sediul Creditul Minier (în anii '40, str. D.A. Sturdza nr.7), iar între 1930-44 aici locuia familia Burchhardt (naționalizată prin Decretul 92/1950 și H.C.M. 8/1960). Pe locul gol dintre

această vilă și clădirea în care, după unii autori, a fost Școala profesională de fete, renovată după Revoluție, primind numele Bursa de Cereale și Mărfuri agroalimentare Constanța, se aflau trei case: casa cu terasă a lui Anatole Magrin, construită în 1888, casa impozantă, a lui C. Alimănișteanu și Vila Sadoveanu, refăcută după primul război mondial pentru Casa de Vămuri a lui Petre G.Manta. Revenind la clădirile făcute după proiectele arhitectului Goué, înainte de primul război mondial, nu pot omite hotelul-restaurant Grand, clădire ce domină și azi intersecția B-dul Tomis - B-dul Ferdinand, având adresa pe B-dul Ferdinand la nr.7 și respectiv pe B-dul Tomis la nr.57, și care se mai deosebește astăzi prin multitudinea de panouri-reclamă ce o împodobesc. Dintre acestea se detașează net, cel al renumitei firme ROMARIS condusă cu fermitate de energicul tehnocrat Traian Ionescu. Celebra clădire din centrul orașului este descrisă în Ghidul "Constanța și Techighiolul", 1924, p.91, astfel: "Grand Hotel, proprietar D.St. Dimitriu, Piața Carol, Electricitate-Baie-Calorifer, Apă caldă și rece în fiecare cameră, Sală de lectură și de muzică" (clădire naționalizată conform Decretului 92/1950, anexa București, poz.2178). Alte vechi imobile centrale, ce au aparținut aceluiași proprietar Dumitru Stavru Dimitriu, grec de origine (nașul de botez al doamnei Monica Apostolescu din București, fiică a venerabilei Mariana-Sanda Serienescu și nepoată a renumitului avocat constănțean, Constantin Serienescu, ce a deținut o serie de imobile binecunoscute în epocă) se află vis-a-vis, pe strada Carol la nr.60 și 62, lângă fosta proprietate a Adinei Brătianu, pe linia blocurilor Vartanian & Hazarian și Constantin Muraridi dinspre localul actualei farmacii (ce a aparținut lui Miga, respectiv moștenitorilor săi Victoria-Adelina și Sorin-Neculae Miga). Matricola fiscală a vremii,

il descrie de exemplu, pe cel de la nr.62, ca fiind “imobil foarte vechi, tip turcesc din chirpici, acoperit cu olane, cu dușumele de scânduri”. Aflate în prezent (2000), pe B-dul Tomis la nr.58, aceste imobile, construite în 1905, au fost naționalizate prin Decretul 92/1950, anexa București, poz.2178 și Decizia 1080/1964. Tot stilului eclectic sau Art Nouveau îi aparține clădirea proiectată de Goué, realizată în 1915 (după alte surse în 1922), în colțul B-dul Ferdinand cu str. Scarlat Vârnav (Bd. Ferdinand nr.22), ce a aparținut lui Nicolae N.Gheorghiu (în anii '40), devenită după Revoluție, proprietatea “Model Constanța” S.A. (naționalizată prin Decizia 712/1956) și aparținând în prezent (2000) societății comerciale “Doris Trading”. O evoluție asemănătoare a avut-o și imobilul învecinat, realizat în același stil eclectic, aflat pe B-dul Ferdinand la nr.24. Construit în anul 1922 și constituit din două corpuri, a lui Albert Weissy, (naționalizat prin Decretul 92/1950, poz.495) și respectiv a Moșt. A. D. Nicolae (conform Decretului 92/1950, poz.293, ultim proprietar la această adresă, apare însă, Doicescu Ion), el va fi preluat după Revoluție în patrimoniul S.C. Model Constanța S.A., aparținând în prezent (2000) societății comerciale JEEP S.R.L. Autorii menționați arată că, în 1915, un alt arhitect, N. G.Parlos, a realizat două imobile, unul în str. Traian nr.4 (“fost hotel Marea Neagră, în curs de demolare”), i-am citat pe autorii respectivi, altul în str. N.Titulescu nr.24, “în funcțiune și în momentul de față”, adică în 1993 (există și acum, deși locatarii, în 1999, practică modul bizar de a schimba tăblițele de numerotare, o clădire din partea dreaptă, la mijlocul străzii, având nr.20, iar, o alta, de pe aceeași parte, dar din capătul străzii, având numărul 19, în mod paradoxal, n.n.)...

Intervine, însă, un alt aspect care trebuie, cumva, lămurit. Mai întâi că, pe partea numerelor cu soț din str.

Traian, de la Piața Ovidiu la str. Petru Rareș, se află (sau se aflau) trei clădiri în curs de demolare (aveau cărămizi tari, cu mortar din ciment Portland oceanic, grinzi de oțel etc., fiind făcute să dureze)... Care din aceste trei clădiri era cea descrisă anterior ca fiind proiectată de arhitectul de școală franceză N.G.Parlos (ca și Ghica-Budești și mulți alți arhitecți români din epocă)? Veți răspunde prompt: cea de a doua, cu nr.4, unde, zic Veronica Pribeagu și Gh. Vecerdea că era hotelul "Marea Neagră". Dar un hotel "Marea Neagră" nu apare nici în lista din iunie 1915, din "Liberalul" Constanța, nici în Ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, sau reclamele din acest ghid. În schimb apare "Hotel High-Life, Panait Coletzi, str. Traian nr.4", la p.142, ca reclamă, și la p.197, în lista hotelurilor. Numai că, din diferite surse, rezultă că acest hotel "Marea Neagră" a existat, în 1916 la nr.4, că avea și sală de cinema, că în 1930 - 40 era sediul ziarului "Marea Neagră" etc. Dar ziarul "Marea Neagră", apărut în 1923, fiind condus, până în 1926, de D. Cruțiu-Delasăliște și Stelian Ștefănescu, în 1927 fiind director politic Al. Gherghel, avocat și poet, iar între 20 aug. 1927-17 oct. 1940 având ca director unic pe Stelian Ștefănescu, apare în Ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, p.177, dat cu "redacția și administrația" în str. Traian nr.5. Deși Ghidul din 1924 poate greși, că dă hotelul "Metropol" din str. Elenă, când la nr.4, când la nr.7, că în reclama de la p. 190, dă Banca Românească, sucursala Constanța, str. D.A. Sturdza, dar în lista băncilor de la p.192, Banca Românească nu apare, ziarul "Marea Neagră" era la nr.5 și în 1927. La nr.5, Ghidul dă și pe cerealistul Kessikbachian și e posibil ca în această clădire să fi fost mai multe firme. Hotelul "Marea Neagră", considerat a fi construit în 1915-1916 de autorii Veronica Pribeagu și Gh. Vecerdea, era la nr.4, deși Ghidul din 1924 dă la acest

număr hotelul "High-Life" al lui Panait Coletzi. Căci Veronica Pribeagu și Gh. Vecerdea au avut în vedere proiectul, autorizația de construcție etc. din Arhive, altfel nu ar fi scris despre existența, în 1915-16, a unui hotel "Marea Neagră", doar că autorii menționați ignoră Ghidul din 1924. Știri din presa timpului dau hotelul "High-Life" la nr.6. În ce privește hotelul "Marea Neagră" el și-a schimbat destinația în casă de raport. Argumente aflăm chiar în Ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, unde la p.121 citim că cerealiștii Stavraca Grig. și Stavraca Marin aveau agenții de export cereale în strada Traian nr.4, și tot la această pagină, mai jos, citim că Societatea "Româno-Armeană" avea adresa "Marea Neagră", care exprimă concret clădirea "Marea Neagră" de la nr.4. Acest hotel, nu are nici o legătură cu imobilul compus din parter și două nivele, din strada Ștefan cel Mare nr.65, unde a funcționat până la Revoluție fostul restaurant denumit tot Marea Neagră. Construită în anul 1911, această clădire a intrat în anii '90 în patrimoniul S.C. Remus Opreanu S.A., devenită mai târziu S.C. Model Constanța S.A. (naționalizată conform Decretului 92/1950, poz. 288 de la Dobre Peniu). Ar mai fi de spus că, pe același amplasament al "ruinelor" din str. Traian nr.2-4, au fost clădiri și la începutul secolului XX. Când, prin 1904, un grup de tipografi bucureșteni vizitează Constanța și tipografiile ei, și beau o bere la bodega "Hrisicos", din str. Traian nr.1, Piața Ovidiu le face o bună impresie, după care ajutorul de primar D.Alessiu, de origine bucureștean, cu studii la Paris, îi invită la o vânătoare de dropii. Că vizavi de bodega "Hrisicos" era o clădire, dovezi sunt două fotografii... Ne interesează, însă, una dintre ele, am spune panoramică, făcută cred de pe acoperișul unei clădiri cu trei etaje și mansardă, în care vedem Piața Independenței (Ovidiu) și un fundal cu clădiri ca și cum vederea ar fi fost

“luată din aeroplan”. Această fotografie este reprodusă la p.43 din vol. “Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Constanța”, București, 1977, cu explicația: “Fig.12. Vedere generală a Pieții Ovidiu și a părții peninsulare a orașului Constanța, înainte de 1912. În prim plan (stânga) materiale de construcții pentru palatul comunal (Colecția de fotografii I/88)”. Însă, fotografia, datarea ei, au dat “bătăi de cap” unor autori, întrucât imaginea Pieții Ovidiu e aproape total diferită de cea de azi.

Voi încerca să explic și datez această fotografie de ansamblu, impresionantă într-un fel, dar misterioasă, la prima vedere. Mai întâi să ne amintim că M. Ionescu-Dobrogianu, în “Tomi-Constanța”, s-a grăbit dând în tabela străzilor din 1896: str. Neptun (desființată) 2 case și str. Thetis (desființată) 5 case, magistrul însuși autocorectându-se la p.94, unde zice că, deși clădirea Primăriei trebuia terminată în 1912, exproprieri, demolări, întâzieri diferite, au amânat construcția, astfel că “În August 1916, clădirea era abia acoperită”. Că în 1905-1906, str. Neptun exista încă, o dovedesc cererile Cercului de cultură din 28 dec. 1905, în care specifică adresa: str. Neptun nr.9, și din 14 martie 1906. Din alte surse rezultă că abia în 1911 este finalizată săparea fundației de 17 m., după aceasta începând construcția Primăriei proiectant arh. Victor Ștefănescu. În privința fotografiei de ansamblu sus-menționate, deși sunt autori care o datează “1915-16”, datarea ei “înainte de 1912” este valabilă, cu precizarea că va fi fost făcută prin 1909-1910, întrucât, deși se văd “În prim plan (stânga) materiale de construcții pentru palatul comunal”, și un gol, tot stânga, mijloc, cu alte materiale, construcția pare... abandonată în vederea efectuării fundației de 17m. adâncime (1911). Ca poziție, un reper ni-l oferă statuia lui Ovidiu, care, cum e știut, se afla atunci “cu fața spre oraș”, iar aici, ca și în alte

fotografii “derutante” pentru unii, îi vedem spatele, ceea ce înseamnă că orașul este cel din fundal. De altfel, în această fotografie, ca și în altele, nu se vede Catedrala (ea fiind în spate), în schimb, se văd clădirile “lipite”: Bristol, Bursa, Elita, pe dreapta, iar șantierul Palatului pe stânga, direcționarea fiind spre oraș, și nu spre Catedrală și Cazino...

Dar, dintre hotelurile înșirate în Ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.152 și p.197-198, “Palace” și “Régnier” erau considerate de lux, “Grand”, “Regina” și “Bulevard” de clasa I, iar “Elita”, “High-Life”, “Metropol”, “Regal”, “Central”, “Princiar”, “Minerva”, “Grivița”, “Continental” etc., fiind de clasa 2. Cea mai mare parte dintre aceste hoteluri existau dinainte de primul război mondial, excepție făcând “Princiar”. Când s-a făcut Vila Régnier, din stradela Basarab (numită și “Hotel Français”), dată și în Piața Basarab, ori str. Basarab, am văzut. Aceasta a devenit hotel prin 1908-1909, din 1913 fiind proprietatea familiei Husser, elvețieni din cantonul francez. Husser a avut 3 băieți: Henri, Paul și Rudolf, și o fată, Jeanne, căsătorită cu generalul Gh. Marcovici. Fiul lui Henri Husser, Paul, se află la Geneva (1999). Jeana Gh. Marcovici a avut 3 fete: Arlette (soția lui Coposu), France (decedată într-o temniță comunistă) și Toineae (trăind în Elveția). Regina Hotel, locul predilect unde se desfășurau banchetele regale, din str. Lascăr Catargiu (N. Titulescu) nr.9, proprietatea lui Toma Târpă, a fost “inaugurat” la 1 iunie 1906.

Ceva mai vechi este Hotel “Central”, descris în Ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.152, ca fiind în str. Traian nr.36, iar la p.190, într-o reclamă: “Hotel **Central**, Constanța, str.Traian, colț cu V. Alecsandri. Proprietatea Frangopol”. Datarea sa este înainte de 1898, având în vedere “Enciclopedia Română” de Dr. C.

Diaconovich, tomul I, Sibiu, 1898, p.916, unde Dr.Vuia, autorul articolului despre Constanța, îl menționează ca existent, după hotelurile "Carol I" și "Gambetta". Concret spus, el a fost construit în 1890 și face parte în prezent (2000), aripa dinspre B-dul Tomis, din patrimoniul S.C. Model Constanța S.A., adresa ei fiind str. V. Alecsandri nr.7, iar partea dinspre str. Traian, din patrimoniul Regiei autonome "Exploatarea domeniului public și privat" adresa sa fiind pe str. Traian la nr.24 (naționalizat conform Decretului 111/1951, prima aripă fiind preluată în patrimoniul statului de la C.N. Frangopol conform Deciziei 857/1961, iar ce-a de a doua, constituind pe atunci hotelul Dunărea, fiind deopotrivă preluată conform Deciziei 797/1959).

În 1898 exista și Hotel "Bristol" din Piața Independenței (Ovidiu), cum rezultă din primul număr al revistei "Ovidiu", din 15 sept. 1898, unde este descrisă festivitatea ce a avut loc la hotelul și restaurantul "Bristol" din Piață și la statuia lui Ovidiu. Dar în Ghidul susmenționat, p.134, este dat un alt Hotel "Bristol", în str. Carol nr.56, descris astfel: "Deschis la 1 iulie 1912, local modern, cu tot confortul, situat în centrul orașului, în apropiere de mare, 30 camere spațioase". Este clar că în clădirea "Bristol" din Piața Ovidiu, se făcuseră birouri, rămânând doar restaurantul de la parter și cabaretul de la subsol cu acest nume. Dacă "Elita", "Bursa", "Bristol", cunoscute sub numele "Victoria" după 1950, fiind demolate prin 1985, au lăsat un loc gol, nu același lucru s-a întâmplat cu clădirea hotelului "Central". Ea există, după cum am arătat și astăzi, deși a rămas neîngrijită decenii, fiind folosit, între 1960-1989, doar parterul, unde a funcționat restaurantul "Pescarul", acum (1999) fiind aici un restaurant turcesc, NUR, barul Clasiss, Federația Ecologistă, o florărie. Un alt hotel, databil și el din 1898,

extins prin 1908, era Hotel "Regal", din str. Carol nr.50, descris în Ghidul "Constanța și Techirghiolul", 1924, ca fiind complet renovat. Acesta s-a numit hotel "Constanța" între 1950-89; iar cinematograful "Popular". Hotelul a fost folosit după 1990 ca birouri.

Un misterios hotel apare într-o cerere adresată Primăriei Constanța de "cinematografistul" Isac Leon, în 9 august 1904 (documentul 223 din vol."Din tezaurul documentar dobrogean", 1988, p.288): "Subsemnatul Isac Leon, voind a da câteva reprezentații de cinematograf în grădina hotel Splendid, strada Elenă, cu respect vă rog să binevoți a-mi elibera cuvenita permisiune". Că Isac Leon obținuse deja aprobarea proprietarului sau antreprenorului Hotelului "Splendid" din str. Elenă (Lascăr Catargiu, azi N. Titulescu), este lesne de înțeles, numai că Primăria percepea taxe pentru orice fel de spectacole. Rezultă că acest Hotel "Splendid" avea o grădină de vară, ceea ce ne duce exact la hotelul, existent și azi, pe str. N. Titulescu, lângă Basilica "Sf. Anton", aflând astfel că, pe locul probabil al hotelului "Englitera", despre care am scris că sunt date până în vara 1903, se construise, în 1903-1904, Hotel "Splendid", cu grădină, inaugurat încă în iulie 1904, și de acum știm care a fost primul nume al hotelului de azi, numit "Intim"... În ce privește hotelurile care dispar, fie că sunt demolate, înlocuite cu alte clădiri (Bizanț, Danubiu, Ancora, Englitera, Gambetta), ori vândute, transformate în birouri sau locuințe (Ovidiu, Transilvania, Belvedere, mai târziu Europa și Marea Neagră), sper că s-a înțeles efortul făcut în explicarea pe ani sau episoade scurte sau medii a unor atari modificări, rămânând altora să vină cu noi precizări (argumentate)... În descrierea unui oraș nu este vorba de "perioade istorice", așa cum am procedat în prima parte a acestei lucrări, ci de schimbări continui, ceea ce presupune un efort și o miză

deosebit de mari, având în vedere, în același timp, repere, valori, evenimente, implicații evolutive...

Poate că unora li se par azi (1999) cifre infime, care nici nu merită a fi comentate, faptul că din 1879 până în 1896 populația Constanței se dublase, de la 5.204 locuitori la 10.419, din care români 2.519, greci 2.416, musulmani 2.202, bulgari 1.060, evrei 855, armeni 559, germani 512, italieni 109, francezi 51 etc. În 1900, scrie M.Ionescu-Dobrogianu, populația era de 12.725, iar la finele anului 1905, era de 15.777, din care români 9.165 (58%), greci 2.327, musulmani 1.315, bulgari 831, evrei 812, armeni 601, germani 309, italieni 217, francezi 95, englezi și alte nații 105. În iunie 1916, populația Constanței era de 33.918 locuitori, din care români 21.971 (65%), greci 3.326, musulmani 2.815, bulgari 1.728, evrei 1.092, armeni 1.002, germani 642, italieni 518, francezi 175, englezi și alții 649. În același an, suprafața orașului se triplase, numărul clădirilor din perimetrul strict al orașului, fără suburbii, fiind de 4.766. Să vedem acum datele din Tabelul contribuabililor din orașul Constanța, în 16 august 1896, când orașul avea doar 10.419 locuitori: 704 comercianți, 1.083 proprietari, 246 industriași, 66 samsari, 15 antreprenori hoteluri, 12 fabricanți de cărămidă, 9 antreprenori lucrări publice, 9 avocați, 9 doctori, 4 farmaciști, 12 coafori etc. Într-un document din 5 mai 1899 aflăm un "concept" despre diferitele profesii practicate, pe firme: 23 croitorii bărbătești, 9 croitorii de damă, 16 tinichigerii, 14 fierării și lemnării, 21 potcovării (și căruțării), 31 bărbierii, 9 cărămidării, o fabrică de făină, o alta de paste făinoase, un atelier de textile, 2 turnătorii, 5 tipografii, 2 spoitorii, 10 curelării, 18 dulgherii și tâmplării, 4 bragagerii, 2 cârnățării, 2 spălătorii, 1 lăcătușerie etc. Conceptul, semnat de primarul Eustațiu Schina, amestecă firmele cu lucrătorii individuali, astfel că se face confuzia

între firme (cu meșteri, calfe și ucenici), cum ar fi: pielării, cărămidării, căruțării, fierării, tâmplării, fabrici etc. cu profesioni individuali ca: 4 fotografi, 1 pictor (probabil de firme), 2 sculptori (probabil de pietre funerare), 13 ceasornicari, 3 dogari, 3 cuferari - documentul respectiv fiind desigur un "bruion", incomplet. Nu sunt incluse tăbăcăriile, fabricile de ambalaje metalice, de săpun, morile care justifică un "congres" al morarilor din țară la Constanța (fiind dată doar o fabrică de făină) etc. În privința vestitei Fabrici ceramice a inginerului A.L.Pluvier, faptul că nu este inclusă, deși exista la Constanța de mulți ani, fiind sigur și în 1899, se explică prin neimpozarea lui Pluvier ca atare, în urma cererii sale adresată Primăriei, din 10 august 1898, în care acesta explica trecerea firmei sale în subordinea Societății de bazalt și de ceramică de la Cotroceni, cu sediul deci, în București. Numită "Usine céramique de Constantza A.L.Pluvier", aceasta obținuse rezultate economice și de calitate remarcabile atunci, dovadă fiind medaliile de aur pentru produsele prezentate la Expoziția de la București, din 1883 și Expoziția universală de la Paris din 1889, inginerul A.L.Pluvier fiind distins personal cu ordinele "Cavaler al Coroanei României", "Legiunea de onoare" franceză ș.a. În trecut fie spus, Uzina ceramică A.L.Pluvier valora, în anul 1886, cca 150.000 lei, echivalentul Bugetului Primăriei din anul fiscal 1886-1887... De la primii întreprinzători, din 1879, G.Sapatino și Isac Iatropulo, care cereau autorizație pentru înființarea unei fabrici de talpă în 3 martie 1879, Herman Pancovici, care solicita Primăriei un teren, în 24 aprilie 1879, pentru a aduce meseriași și a construi cuptoare de cărămizi și olane, la cererea din 24 iulie 1882 a fraților Ciricleanu privind înființarea unei tăbăcării, ori cererea din 27 noiembrie 1882, a lui G.Dracopulo et Comp. care solicita un teren de 6000 mp înafara orașului

pentru a construi Tăbăcăria Română etc., ori cea din 19 mai 1884, a lui C.S.Degrini, de a construi lângă tăbăcăriile sus-menționate o fabrică de “cervișiu (untură de seu)”, se constată, în anii următori, o creștere și o diversificare a acestor industrii incipiente. Am menționat deja Fabrica de bere a fraților Gruber, alți întreprinzători fiind Paraschiva Cochino, Albert Theiler, E.Wolf, în ramuri ca: săpun, cherestea, confecții metalice etc. După cum rezultă din lucrarea “Drumuri în istorie”, Constanța, 1998, de Aurelia Lăpușan și Ștefan Lăpușan, p.37, încă din 1902, “Steaua Română” își cumpărase “un întins teren la Constanța”, purtând tranzacții în vederea extinderii activității sale în port. Într-o adresă publicată în volumul “Din tezaurul documentar dobrogean”, p. 279-280, în aprilie 1903, Societatea petroliferă “Steaua Română”, care era atunci cea mai importantă din țară, cu sonde la Cămpina și Moinești, cu birouri la București și cu instalații de export la Giurgiu (pe Dunăre) și Constanța (pe mare), arăta Direcției portului Constanța că are două conducte subterane “de la Fabrica noastră până în mare”, dar, deoarece încărcarea tancurilor petroliere era periclitată de furtuni, cerea permisiunea de a folosi “viitorul bazin de petrol”, obligându-se să facă alte conducte până la acesta. Cum arată distincții autori citați mai sus, în “data de 27 mai 1904, stația (de petrol,n.n.) a fost pusă în funcțiune”...

Ar fi multe de spus despre evoluția Constanței în acești ani. Baronul Beyen, de la Legația Belgiei la București, transmitea la Bruxelles datele venite din Constanța asupra traficului de mărfuri și călători. Din 1895 până în 1905, acest trafic se dublase. În 1905 intraseră în port 114 nave sub pavilion românesc (număr intrări nave, n.n.), cu cca 12.000 t. mărfuri și 8692 pasageri și ieșiseră 114, cu 20.438 t. și 10.931 pasageri. În același an,

intraseră în port 577 nave sub pavilioane străine, cu 179.210 t. mărfuri, plus 2461 pasageri, ieșind din port 577 nave străine cu 506.202 t. mărfuri, plus 2389 pasageri. Raportul nu cuprindea navele de tranzit și petroliere etc. În privința elegantelor nave de călători sub pavilion românesc, aparținând S.M.R., poate că este cazul să arăt încă de acum că, spre exemplu, în 1897, vaporul "Principesa Maria" deservea linia de călători Constanța-Constantinopol. În 1898 intră în exploatarea S.M.R. cargourile (de mărfuri) "Turnu-Severin" și "Constanța", construite la Kiel. Eșuarea, în 22 februarie 1898, la capul Șabla, a navei de pasageri "Meteor", care efectuase mult timp curse Brăila-Constanța-Constantinopol, decide S.M.R. să achiziționeze vaporul poștal "Carol I", construit la Glasgow, botezat la 1 iulie 1898, cu un deplasament de 3600 t, viteza 18 noduri, putând transporta 600 t. mărfuri poștale și ambarca 146 pasageri la clasele I-II. În studiul semnat de Georgeta Lungu și Ana-Maria Diana, "Centenarul S.M.R.", din revista "Analele Dobrogei", serie nouă, 1995, p.157-158, citim că vapoarelor "Principesa Maria" și "Carol I", care făceau curse joia și duminica spre Constantinopol și chiar Salonic, la 10 aprilie 1905 li se adaogă vaporul poștal și de călători "România", construit la St.Nazaire-Loire (Franța). Diferite surse arată că vasul avea 112 m. lungime, capacitate de încărcare 650 tdw, viteza 18,5 noduri, 172 locuri la cls. I-III. În 1905, vaporul "România" deservea linia Constanța-Constantinopol extinsă apoi la Smirna. În 16 septembrie 1906, intră în exploatare vaporul poștal și de călători "Împăratul Traian", iar în 5 iulie 1907, vaporul "Dacia", ambele având un deplasament de 4505 t., capacitatea de încărcare 650 tdw., viteza 18,5 noduri, cu 152 locuri, cls. I-II ș.a. Acestea efectuează curse Constanța-Constantinopol-Pireu-Alexandria până la 23 iulie 1914 (la închiderea

Dardanelelor). În iunie 1914 a sosit în țară nava mixtă "Durostor", construită la Copenhaga... În efectuarea curselor, navele de pasageri aveau orarul corelat cu celebrele trenuri europene, despre care s-au scris romane și s-au făcut filme, Orient Expres și Londra-Ostende-Constanța. Unii temerari pluteau pe mare cu iahturile, ca dramaturgul și regizorul Al. Davila... Sigur că voiajele pe mare îi incitau pe mulți, în acea perioadă frumoasă de dinaintea primului război mondial, numită de altfel, pe drept "La belle Epoque". Dacă am dat o seamă de date despre primele fabrici și ateliere, despre traficul portuar, vapoarele Serviciului Maritim Român etc., am specificat numărul negustorilor, industriașilor, altor categorii etc. a fost pentru a schița diversitatea îndeletnicirilor umane într-un oraș în creștere...

Podul peste Dunăre. Modernizarea portului Constanța

Interesant este că, deși răscumpărarea liniei și portului Constanța de la Compania engleză, și apoi, modernizarea portului, extinderea sa, au stârnit discuții, bătrânii conservatori opunându-se inițial cheltuielilor mari necesitate de acestea, încă din 1880-82 s-a manifestat un larg curent de opinie în favoarea lor. Oameni politici cu vederi înaintate, ca Ion C.Brătianu, Mihail Kogălniceanu, C.A.Rosetti și mulți alții au reliefat importanța legării cu țara a provinciei transdunărene printr-un pod feroviar și efectuării unei adevărate modernizări a noului port maritim al României. Trebuie subliniat și faptul – important – al susținerii de care s-au bucurat aceste lucrări și cheltuieli din partea Casei Regale. Valentin Ciorbea, lucr.cit., p.86-87, arătând că, încă în cursul Congresului de pace de la Berlin, John Trevor Barklay propunea delegației române, conduse de Mihail Kogălniceanu, răscumpărarea valorilor pe care Compania engleză le deținea în județul Constanța, menționează faptul că, într-o scrisoare trimisă de Domnitorul Carol tatălui său, Anton de Hohenzollern, era afirmată importanța deosebită a portului Constanța pentru România. La sesizările prefectului Remus Opreanu, Domnitorul Carol venea la Constanța, în 18 octombrie

1879, fiind găzduit de căpitanul portului Nicolae Macri. Aici, Domnitorul studiază trei zile problema răscumpărării portului și necesitățile dezvoltării sale. Se va consulta apoi, în anii următori, cu specialiștii, susținând atât importanța răscumpărării lucrărilor de la englezi, ca o garanție a independenței țării, cât și construirii unui pod peste Dunăre, inclusiv modernizării, văzută în perspectivă, a portului Constanța...

Am arătat că, deși Compania engleză a formulat pretenții exagerate, cerând și răscumpărarea de către statul român a terenurilor (din port, din oraș etc.) obținute prin contract cu guvernul turc, alternativa tratării directe cu englezii s-a dovedit o opțiune judicioasă. Dacă s-ar fi căzut în plasa convorbirilor interminabile cu turcii, modernizarea portului Constanța ar fi întârziat până în 1928, când aceste convorbiri (despre proprietățile de diferite tipuri în legislația medievală otomană: vakuf, mülk, metruke etc.) au fost, în fine, încheiate... În 4-10 februarie 1881, inginerii C.Olănescu și Spiridon Yorceanu, delegați de guvernul român, evaluează costurile răscumpărării în portul Constanța și liniei ferate Cernavodă-Constanța etc., la suma de 13,35 milioane lei. Atitudinea fermă, pozitivă, a marilor oameni de stat Ion C.Brătianu și Mihail Kogălniceanu a reușit să disloce inerții, să capteze interese, inițiative, presa fiind de partea ideilor înnoitoare. Un merit deosebit l-a avut liberalul radical C.A.Rosetti, care, prin campaniile efectuate de ziarul "Românul" a susținut fervent răscumpărarea tuturor lucrărilor, efectuarea unui pod peste Dunăre, modernizarea portului Constanța, ca deziderate naționale, imperios cerute de dezvoltarea în perspectivă a economiei românești. În "Românul" din 7 ian. 1880 se afirmă clar că oricât de mari ar fi investițiile în Dobrogea și portul Constanța, ele sunt necesare și se vor dovedi rentabile. Acestui ziar i se

alături “Curierul financiar” din 21 martie 1880 și “Binele public” din 30 martie 1880, care consideră posibilă și mai puțin costisitoare răscumpărarea liniei engleze și lucrărilor din portul Constanța decât alte “soluții” vehiculate în acei ani. “România liberă”, în numărul său din 15 august 1880, evidențiază că România a dobândit prin realipirea Dobrogei ieșirea la mare, ceea ce conduce de la sine la unirea căilor ferate cu Constanța și dezvoltarea portului. În mai multe numere din 1881 ale gazetei “L’Indépendance Roumaine” este subliniată importanța pentru România a “ieșirii la mare”, pe care Austro-Ungaria a jinduit-o prin proiectul ei de canal (un proiect de canal navigabil avea ca sprijinitor financiar pe marele bancher vienez de origine aromână baronul Sina), și se atrage atenția asupra avantajelor directe ale răscumpărării și dezvoltării portului Constanța, prin care România nu va mai fi constrânsă, în efectuarea exporturilor sale, nici de Austro-Ungaria, nici de alte puteri, plus avantajul mării, în anotimpul rece, când Dunărea îngheța... În 1882, problema răscumpărării va fi dezbătută în cele două Camere ale Parlamentului, în Senat fiind sprijinită cu arguție și clarviziune de Ion C. Brătianu, iar în Camera Deputaților de acel spirit luminat, supranumit pe drept “părintele Dobrogei”, Mihail Kogălniceanu. Astfel, Ion C.Brătianu arăta în ședința Senatului din 3 martie 1882: “Plămâni, gura prin care să respire și respiră România este portul românesc la mare la Kiustengea și Kiustengea are să fie și cetatea apărării României, cu ea avem să ne punem în raport cu lumea întregă, prin ea vom avea cea mai mare cale de comunicațiune a comerțului nostru /.../ Vom cheltui încă 16, 20 sau 25 de milioane, cât va trebui să facem port și podul peste Dunăre, pe care trebuie să le facem, și cu aceasta vom da dovada cea mai puternică Europei că suntem o națiune puternică și că la noi (vine) viitorul

Orientului întreg” (I.C.Brătianu, “Acte și cuvântări”, vol.VII, 1939, p.276). În 21 mai 1882 era adoptată “Legea privind răscumpărarea de către statul român a căii ferate Cernavodă-Constanța și a lucrărilor din portul Constanța”, această răscumpărare de la Compania engleză fiind “liberă de orice sarcini”, Guvernul român fiind autorizat să preia “toate drepturile și privilegiile acordate companiei de către Guvernul otoman, atât pe calea ferată, cât și pentru port”. Contractul dintre Statul român și compania engleză s-a finalizat la 9 noiembrie 1882, pentru suma de 16 milioane lei aur. Deoarece unii autori nu înțeleg specificarea “lei aur”, atât înainte de 1900, cât și după, trebuie precizat că, excepție făcând criza financiară de la 1900, până la primul război mondial, leul românesc era **leu aur** (acoperit în aur bancar și bonuri de tezaur), poziție întărită prin intrarea României în “Uniunea monetară a țărilor latine”, din care făcea parte și Elveția. După primul război mondial, prin pierderea tezaurului său, în 14 vagoane, rămas în Rusia bolșevică, cât și prin daunele aduse de război, inclusiv prin emisia de bancnote românești fără acoperire, în valoare de 2.114 milioane lei, de către Diskonto Gesellschaft din Berlin, introduse pe piața românească de filiala ei, Banca Țării Românești etc., toate sumele întâlnite în documentele anilor 1919-1925 cu specificarea “lei aur” înseamnă raportarea lor la nivelul leului dinainte de război... Revenind la subiectul acestui capitol, în contractul din 9 noiembrie 1882, bunurile răscumpărate erau înșirate în 3 liste, în prima (A) fiind specificate bunurile foste engleze din portul și orașul Constanța, anume liniile, cheurile, digurile, mașinile și instalațiile portuare, precum și magaziile, casele și terenurile. De abia de acum încolo avea să urmeze un lung șir de lucrări. Pentru a lega Capitala de portul Constanța au fost efectuate o nouă gară, un triaj și o linie

până la Fetești, finalizate în 1886, linia Fetești-Cernavodă fiind realizată în cadrul marelui proiect al podului peste Dunăre. Importanța și amploarea lucrărilor de efectuare a podului, a unei noi linii duble spre Constanța și modernizării portului propriu-zis, sunt în atenția diplomaților străini. În 10 iulie 1886, viceconsulul Franței la Constanța, U. Chausserie, scria D-lui de Freycinet, președintele Consiliului, ministrul Afacerilor Străine, care, între altele, era interesat prin Compania de vapoare Fraissinet, că noul drum spre Constanța și dezvoltarea portului sunt de preferat traficului la Dunărea de Jos, supus controlului C.E.D., mai îndepărtat, mai greoi și încărcat de taxe. Viceconsulul conchidea: "Mie îmi pare, între altele, că acest drum este cel mai direct între Europa centrală și Marea Neagră și că el este destinat să atragă asupra sa tot traficul între Berlin, Viena și Constantinopole"...

Că atât construcția podului peste Dunăre și modernizarea portului Constanța au fost prevăzute împreună o dovedesc primele proiecte. Cel dintâi proiect de dezvoltare a portului Constanța, cerut de autoritățile române, datat 10 noiembrie 1881, aparținea lui Ch.Hartley, inginer șef al C.E.D., pentru care s-a cerut avizul lui O.Franzius, directorul portului Bremen, cu prilejul vizitei acestuia în țară (inclusiv la Constanța), cât și lui Voisin-bey, fost director al lucrărilor Canalului de Suez (1869), atunci inspector general al Comunicațiilor franceze, aceștia formulând serioase obiecții. Totodată, se formează o Comisie de studiu pentru calea ferată, ing.Ch.Hartley realizând cercetarea hidrografică în zona Cernavodă, iar inginerii români Spiridon Yorceanu și Dimitrie Frunză stabilind primul traiect Fetești-Cernavodă. În 3 august 1882 s-a organizat primul concurs internațional pentru proiecte privind construirea căii ferate

și a podului. Au participat firme din Paris, Viena, Frankfurt am Main, Berna etc., dar juriul, format din inginerii români Dimitrie Frunză, Spiridon Yorceanu, C.Olănescu și specialiști străini ca: profesorul Collignon (Paris), Winkler (Berlin), Ch. Hartley etc., nu a reținut nici un proiect. În comunicarea "Implicațiile economice și politice ale construirii Podului peste Dunăre...", apărută în volumul "Comunicări de istorie a Dobrogei", I, 1980, p.124 și urm., Gh. Dumitrașcu și Mariana Bălăbănescu dezvoltă tema, cu numeroase date și aspecte. Se observă, spre exemplu, faptul că Ch. Hartley, din partea C.E.D., a cerut ca podul să fie cu 30 m. deasupra nivelului maxim al Dunării, condiție privită atunci ca exagerată, deoarece podurile de la Viena și Budapesta "erau mult mai joase". O altă Comisie, formată de data aceasta numai din specialiști români (Sp. Yorceanu, G.Duca, C. Mironescu, Anghel Saligny și C.Popescu) va respinge ulterior alte 5 proiecte. Se pare că firmele străine nu veneau cu proiecte judicioase, interesante, capabile să conducă la lucrări corespunzătoare cerințelor și exigențelor. Cum arătam în câteva eseuri asupra construcției podului Fetești-Cernavodă, publicate în "România de la Mare", serie nouă, revista asociației cultural-istorice cu același nume, cât și în revista "Tomis", lucrările prezentau un mare grad de dificultate, ca întindere, din zona inundabilă a Dunării, peste brațul Borcea și Dunărea propriu-zisă etc., ca înălțime (30 m. deasupra nivelului maxim al Dunării), iar exigențele țineau de introducerea unor soluții tehnice novatoare și sigure, totodată, ca și de cerințele în creștere ale transporturilor feroviare etc. S-a văzut apoi că, deși marii oameni politici și de cultură ai epocii (Ion C.Brătianu, Mihail Kogălniceanu, C.A.Rosetti, savantul Grigore Cobălcescu, publicistul și istoricul N.Cretzulescu etc.) au dorit ca ambele lucrări (podul și portul) să se realizeze

concomitent și cu specialiști români, demararea lucrărilor a trenat, fie datorită opoziției bătrânilor conservatori, fie unor cauze financiare, fie abordării inițiale a specialiștilor străini. O mentalitate explicabilă atunci (nu și acum) era cea de a acorda un gir sporit firmelor și specialiștilor străini, față cu cei români... Deși aprobate în principiu încă din 1882 de ambele Camere ale Parlamentului, iar din 1885 declarate de utilitate publică, alocându-se o emisiune de rentă de 35 milioane lei, abia în 1887 Ministerul Lucrărilor Publice înființează un serviciu condus de ing.Anghel Saligny, pentru stabilirea unui proiect definitiv al liniei și podului peste Dunăre, modernizarea portului Constanța fiind amânată după construcția podului...

La data când **Anghel Saligny** prezintă Direcției Generale a Căilor Ferate nou înființată (1888) cunoscutul său "Memoriu asupra podului peste Dunăre, la Cernavodă" și publică propriul său proiect, avea doar 34 de ani, dar o pregătire temeinică, un spirit exigent și novator de excepție și chiar o uimitoare experiență. Născut în 14 mai 1854 în comuna Șerbănești (lângă Tecuci), unde tatăl său, Alfred, era institutor, va face clasele gimnaziale în pensionul înființat de tatăl său la Focșani, din 1869 fiind licean la Potsdam. După terminarea liceului, urmează studii universitare la Berlin, unde are profesori renumiți, între care marele fizician Helmholtz. Dar formarea sa tehnică va urma în cel mai exigent Institut din Europa acelor ani, numit "Școala politehnică de la Charlottenburg", unde are ca profesor pe ilustrul inginer Schwedler. Inginer la 20 de ani, face practică la Dresda, încă în 1874 însoțindu-l pe profesorul G.Mehrtens la lucrările hidraulice din nordul Prusiei, iar în 1875, participă la construcția căii ferate Cotbus-Frankfurt pe Oder. Întors în țară, la finele anului 1875, într-un

moment în care construcțiile de căi ferate erau apanajul unor consorții străine, va fi angajat la Ministerul Lucrărilor Publice, apoi ca inginer-asistent la linia ferată Ploiești-Predeal, lucrare întreruptă în anii Războiului de Independență. În 1879-80 este adjutant al inginerului Dimitrie Frunză la construcția liniei Buzău-Mărășești. În 1881 este între cei 52 de ingineri români care înființează Societatea Politehnică din București și tot în acel an i se încredințează conducerea liniei ferate Adjud-Tg.Ocna. În 1883 este șeful Serviciului pentru podurile de fier, calitate în care construiește poduri peste Siret și Trotuș. Din anul 1884 se află la conducerea lucrărilor din porturile Brăila și Galați. Aici conduce execuția docurilor și realizează primele silozuri de beton armat din lume, inaugurate la Brăila în 1888, la Galați în 1889. Cum am scris, încă din 1887-88, Anghel Saligny este preocupat de proiectul liniei și podului peste Dunăre. Ajungem astfel la construcția celui mai mare pod din Europa acelor ani, ca lungime, complexitate a lucrărilor și originalitatea soluțiilor tehnice. Anghel Saligny, împreună cu o echipă de ingineri dotați (între care Ion I.C.Brătianu, viitor ministru și prim-ministru), va realiza podul măreț peste Dunăre și întregul complex de lucrări, între 1890-1895, la costul total de 35 milioane lei. După cum rezultă din I.I.Nacianu, “Note complementare la Dobrogea economică și socială”, 1889, p.24, din Romulus Seișanu, “Dobrogea, Gurile Dunării și Insula Șerpilor”, 1928, p.216-220 și alte lucrări, complexul podului de la Cernavodă cuprindea viaductele din zona de inundație, podul peste Borcea, cel intermediar peste baltă și podul peste Dunăre, însumând 4088 m., calea ferată Fetești-Saligny (33 km.), terasamentele, stațiile de cale ferată, îndiguirile, lucrările de artă. Inaugurarea impresionantei construcții în 14/26 septembrie 1895, în prezența Regelui Carol I și a circa 400 de personalități din

țară și de peste hotare, a numeroși publiciști (inclusiv de la "L'Illustration" sau "Illustrierte Zeitung"), a constituit un eveniment de mare rezonanță. Opera lui Anghel Saligny va stârni curiozitatea și admirația unor mari specialiști ca I.A.L. Wadell din New York, Paul Séjourné din Paris, W.F. Leemans, împuternicitul Olandei pe lângă Comisia de navigație a Rhinului etc., profesorul G. Mehrstens și vestitul constructor Gustav Eiffel adresându-i felicitări... S-a dovedit pe parcursul multor decenii că această măreață lucrare purtând marca geniului lui Saligny și eforturilor țării, inclusiv a unor firme străine, construit, cum am spus, la 30 m. deasupra nivelului fluviului, din oțel Siemens-Martin bazic (rezistent și elastic totodată, în vederea trepidațiilor, diferențelor de temperatură, presiunii vânturilor, eventualelor seisme), pe piloni din stejar îmbrăcați în armătură metalică și beton din ciment Portland oceanic, cu console larg dimensionate etc., a rezistat încercărilor a două războaie mondiale, cutremurelor, inundațiilor, dar, mai ales, traficului de zeci de ori mai mare față de anul inaugurării (1895), din perioada interbelică, sau din anii '70-'80 ai secolului XX...

Pentru dezvoltarea portului Constanța au fost făcute mai multe proiecte. Față cu obiecțiile la proiectul prezentat, în nov.1881, de ing. Ch.Hartley (între care, diguri insuficient de lungi pentru cheuri și cheuri insuficient de largi pentru amplasarea liniilor ferate), a fost solicitat O.Franzius, directorul portului Bremen, proiectul său din 1885 propunând eliminarea avantportului și lungirea digurilor pentru a se obține un acvatoriu mai cuprinzător, numai că păstra forma curbilinie a digurilor care, după opinia specialiștilor români ar fi împiedicat dezvoltarea ulterioară a portului. Nici proiectul lui Voisin-bey, inspector al căilor de comunicație franceze, din 1886, nu va fi acceptat, datorită deschiderii prea mari a digurilor, care ar

fi dus la creșterea pericolului de înnisipare etc. În 1888 este însărcinat inginerul român I.B. Cantacuzino să facă un studiu de proiect în cadrul Serviciului Hidraulic din București, iar din 1890 se înființează un Serviciu special la Constanța, pentru definitivarea proiectului și construcția portului. În martie 1893, ing. A.Guérard, directorul portului Marsilia, face un proiect care avea în vedere traficul de atunci al portului Constanța, cu o marjă de creștere aproximativă pe zece ani. Acest proiect limitativ, deși inacceptabil, a sugerat unor oficiali ideea ca Serviciul Hidraulic condus de I.B. Cantacuzino, pe lângă proiectul general realizat deja de acest serviciu, să elaboreze și unul restrâns (cu un deviz mai redus). După notele ing. L. Erbiceanu, aflate în Arhivele Statului Constanța, fond Navrom, pentru lucrările din portul Constanța au fost prevăzute inițial 21,5 milioane lei. În vederea executării acestor lucrări a fost organizată o licitație, la București, în 18 iunie 1895, prezidată de Al. Marghiloman, ministrul interimar al Lucrărilor Publice, la care au concurat 8 firme din Franța, Italia și Olanda: Fives-Lille, Societatea de construcții din Batignolles, Casa Hersent, Antrepriza Hallier, Casa Bartissol, Societatea Veneta, Casa Volker și Boss, Juhl Langeveld et Company. Deși dintre acestea, cea mai serioasă era firma Fives-Lille, reprezentată de Vintilă Brătianu, guvernul conservator (Lascăr Catargiu, Al.Marghiloman, Alexandru Lahovari, Take Ionescu etc.), în ședința din 27 iunie 1895, consideră oferta cea mai avantajoasă a Antreprizei Hallier ca motiv suficient pentru încheierea unui contract cu aceasta. Într-adevăr, Antrepriza Hallier din Paris se obliga să execute lucrările din proiectul restrâns, antecalulate la suma de 12.318.022 lei, cu 21% sub deviz, adică în limita sumei de 9.731.237 lei. Nimeni nu s-a mirat de discrepanța dintre scăzământul de 21% propus de Hallier și ofertele de

reducere ale celorlalte firme: Casa Fives-Lille acorda o reducere doar de 2,10%, Casa Bartissol de 7,10 %, cea mai mare reducere a cheltuielilor, înafară de Hallier, fiind a Companiei Langeveld care oferea 14%. Cum conservatorii se opuseseră ani în șir modernizării portului Constanța, adoptarea cu superficie a celei mai ieftine oferte nu trebuie să ne mire. Dar, chiar dacă vor fi existat suspiciuni, Hallier a știut să le evite, prezentând recomandări din partea unui ministru francez și a unui membru al familiei regale belgiene, ca și un memoriu de lucrări executate în Franța, între care una în portul Le Hâvre. Față de alți concurenți care pretinseseră o durată de execuție de 5-7 ani, Adrien Hallier se obliga, în colaborare cu Dietz-Monnier, să termine lucrările proiectului restrâns în 4 ani de la data contractului, adică până în 10 iunie 1899. Mai mult, în 18 martie 1896, Hallier acceptă și proiectul general, cu o reducere de 23 la sută. La început, lucrurile păreau să demareze bine. Hallier se preocupă de organizarea șantierului, aduce utilaje din Franța, o parte din materialele necesare lucrărilor, astfel încât inaugurarea oficială a acestora, ținută cu fast, în 16 octombrie 1896, în prezența Regelui Carol I, a unor miniștri etc., părea să fie de bun augur. S-a văzut apoi că utilajele erau fie puține, fie necorespunzătoare, că ritmul lucrărilor era prea lent. Că aceste lucrări trenau și datorită lipsei mâinii de lucru calificate, că amenajările de la cariera Canara (Ovidiu), ori construcția liniei ferate Constanța port-Canara necesita un plus de lucrători etc., iată subterfugii menite să explice, dar nu și să asigure ritmul lucrărilor, conform caietului de sarcini. Cercetătoarea Georgeta Lungu, în lucrarea sa, "Dezvoltarea portului Constanța de la 1860 la primul război mondial", apărută în vol. "Comunicări de istorie a Dobrogei", 2, 1983, p.220 și urm., arată că ritmul lent de

lucru va duce la discuții între directorul portului, ing. I.B. Cantacuzino și tehnicienii francezi. În 10 aprilie 1897 vine la direcția portului inspectorul general G.Duca. Acesta cere efectuarea urgentă a liniei Constanța-port-Canara, pentru asigurarea materialelor (piatră, pietriș, griblură). Urmare a vizitării unor porturi europene, ing. G.Duca va propune, la începutul anului 1898, modificări la proiect vizând îmbunătățirea digului de apărare și extinderea platformelor, iar în aprilie același an, “având avizul ministerului de resort”, G.Duca hotărăște o modificare importantă, “introducând în proiect bazinul de petrol”. Acesta urma să fie dincolo de digul de sud. Adrien Hallier, deși acceptă teoretic aceste modificări, nu își asumă realizarea lor. Față cu tergiversările lui Hallier, G. Duca raportează Ministerului Lucrărilor Publice. Se cere Antreprizei franceze să încheie lucrările în curs până la data asumată pentru contractul restrâns, anume 10 iunie 1899. Dar, Adrien Hallier, evident marcat de o “jenă financiară”, după ce cheituisese 9 milioane lei, părăsește întreprinderea și, la 9 martie 1899 anunță din Paris... încetarea lucrărilor, într-o telegramă trimisă ministrului Lucrărilor Publice. S-a văzut apoi că, în spatele Antreprizei Hallier și Dietz-Monnier era un influent grup de bancheri francezi care vor face presiuni în favoarea clienților lor. Ceea ce presa a numit “Afacerea Hallier” va deveni un proces de arbitraj (arbitrii fiind Mihail C.Șutzu și W.F.Leemans), retorica franceză fiind susținută de vestitul avocat Raymond Poincaré, fost ministru și viitor președinte al Republicii Franceze. Față cu acesta, inclusiv “culisele financiare” întinse de la Paris la Banca Diskonto Gesellschaft din Berlin etc., avocații statului român Gheorghe Panu, I.Boombă și Barbu Păltineanu s-au străduit să arate evidența neîndeplinirii sarcinilor contractuale de către Antrepriza franceză și netemeinicia

pretențiilor compensatorii ale acesteia, exagerate la suma de 18,4 milioane lei. În pledoaria sa, Raymond Poincaré și-a apărat clientul, zicând că ar fi fost “șicanat” și, în final, constrâns să renunțe etc., cerând compensații enorme, pentru niște lucrări fie insuficiente, fie inexistente, pentru utilaje etc. Practic, în 44 luni, Antrepriza franceză a realizat doar o parte din proiectul restrâns, în schimb a cheltuit jumătate din creditul acordat pentru proiectul general. Astfel, după E.B.Lazarovici, în “Analele Dobrogei”, nr.1, 1920, Hallier a executat 446 m. la digul de larg (din 878), nici un metru la digul de sud (din 209), 650 m. la apărarea platformelor (din 919), nici un metru de cheuri (din 919), cca 187.000 m³ dragări (din 634.000), 413.000 m³ rambleuri (din 625.000), 787 m³ derocări la Canara (din 43.000 m³ prevăzuți). În cele din urmă, așa cum arată, în baza unei atente documentații, Valentin Ciorbea, lucr.cit., p.102, în sentința din 6 aprilie 1900 se prevedea ca Hallier să primească suma de 6.226.639 lei, în care intrau: valoarea lucrărilor estimată la 3.579.641 lei, garanția lucrării, depusă inițial, în valoare de 756.000 franci, plus 446.493 franci depuși la licitația din 1895, cât și valoarea materialelor și utilajelor ce rămâneau în proprietatea statului. Cu aceasta se termina un episod ce evidențiază necesitatea susținerii pe forțe proprii, acordării priorității specialiștilor români. Mai rămâne să vedem pe cine viza butada rămasă de pomină, lansată, nu fără o emfază anume, de Raymond Poincaré: “Que voulez-vous, nous sommes ici aux portes de l’Orient, ou tout est pris a la légère” (în traducere: “Ce vreți, suntem aici la porțile Orientului, unde totul este luat cu ușurință”). Aici trebuie să recunoaștem că mentalitatea fanariotă, reprezentată în epocă de unii conservatori, și în speță de Al.Marghiloman, crease, vorba lui I.L.Caragiale, “nostimada” de a plăti mai mult pentru mai puțin, ușurința marghilomanescă aducând

grave prejucicii țării, și mai târziu. Curios, s-au găsit conservatori localnici care au dat numele Aleea Al.Marghiloman unei "artere" doar cu o casă, ce apare cu "electrică, apă, canalizare" în lista de la finele monografiei "Tomi-Constanța", 1931, a lui M. Ionescu-Dobrogianu. Această alee episodică se afla în dreptul străzii Ovidiu spre Bancă, încă în Planul orașului din 1910, apărând, de asemenea, în Planul din 1921, ediția II-a, realizat de inginerul topograf Ioan Dobrescu, în stânga Palatului Comunal (Muzeul de istorie și arheologie de azi).

Este marele merit al lui **Anghel Saligny** de a fi realizat adevărata extindere și modernizare a portului Constanța. În baza unor studii minuțioase și îndrăznețe totodată, reputatul inginer a îmbunătățit proiectul general, propunând modificări atât la lucrările hidrotehnice, cât și de comunicație, punând o grijă deosebită pentru realizarea unor diguri solide, unor dane de acostare specializate pe categorii de mărfuri, cu accentul convenit pe silozurile de cereale și bazinul de petrol. Modificările făcute permiteau dezvoltarea în continuare a portului. Valentin Ciorbea arată că Saligny a imprimat "un ritm activ și eficient lucrărilor, s-a mărit șantierul, parcul naval și materialul rulant, s-au cumpărat noi vase portuare, aparate, mașini, locomotive, vagoane, unelte, s-a îmbunătățit aprovizionarea cu materiale" (p.103). Astfel, dacă în 44 de luni Antrepriza franceză făcuse doar 446 m. la digul de larg (alte surse dau 454 m., n.n.), nici un metru la digul de sud și nici un metru de cheuri, în doar patru luni și jumătate, sub conducerea lui Saligny se realizează alți 512 m. la digul de larg, 131 m. la digul de sud, 102 m. cheuri. Până în anul 1904 s-au executat digul de larg de 1.377 m., la capătul său fiind construit un far cu înălțimea de 25 m., împreună cu digul de sud și cel de la intrare, însumând cca 2.097 m.; s-au mai realizat 1381 m. cheuri

(din totalul de 4312 m. existente în 1916); s-au făcut noi linii ferate interioare, iar în anul 1905 s-a efectuat digul de apărare a platformei în lungime de 844 m. ce închidea bazinul portuar dinspre vest. Valentin Ciorbea, lucr.cit., p.104, arată că: “Saligny a acordat o atenție specială proiectării și construirii magaziiilor cu silozuri, estacadei și uzinei electrice, bazinului și stației de petrol”. El a proiectat construirea a două perechi de magazine cu silozuri, fiecare magazie având 250 compartimente și o capacitate de 30.000 tone cereale. El a avut în vedere atât media anuală a surplusului de cereale al României, de 2 milioane tone, din anii 1890-97, dificultățile exportului pe Dunăre datorită barei de la Sulina și perioadei de îngheț, cât și posibilitatea viitoare a creșterii producției agricole. Mai trebuie adăugat că, prin construirea magaziiilor cu silozuri de la Constanța, din beton armat și prefabricate concepute de el, Saligny s-a înscris ca un înnoitor în tehnica mondială. Prima magazie-siloz a fost dotată cu instalații comandate la firma “Luther” din Braunschwig care debitau 125 tone pe oră, fiind “încercată” în august 1909, cea de a doua, dotată cu instalații similare, intrând în funcțiune la 21 iulie 1910. Silozurile erau dotate cu o uzină electrică de 1600 CP, furnizată de AEG. După unele surse, tot în perioada Saligny au fost efectuate fundațiile la silozurile 3 și 4. Pentru buna desfășurare a exportului de petrol prin portul Constanța, Saligny a construit un bazin cu dane de acostare pentru petroliere și o stație prevăzută cu rezervoare de primire (stocare) și de predare, plus pompele și conductele aferente, liniile ferate pentru vagoanele-cisternă etc. Toate construcțiile metalice de la stația de petrol s-au făcut de Casa E.Wolf din București, care avea o sucursală la Constanța. În lucrarea lor, “Drumuri în istorie”, Constanța, 1998, Aurelia și Ștefan Lăpușan arată că de la primele rezervoare de 700 mc și

5000 mc, realizate încă în 1902-1904, s-a sporit ritmul de lucru, la construcția unor rezervoare participând și firmele interesate. Până în 1916 s-au construit, după datele oferite de cercetătoarea Georgeta Lungu, loc citat, p.230, 6 linii cu câte 6 rezervoare de 600 mc., la predare, iar pentru stocare au fost realizate 39 de rezervoare de 5000 mc și unul de 1000-1250 mc pentru păcură. Că unele construcții prevăzute de Anghel Saligny, precum Gara Maritimă, au rămas pentru viitor, între 1906-12 s-a făcut totuși Cala de halaj pentru reparații nave, debutul Șantierului Naval, iar în perioada 1911-1916, când la direcția construcției portului a fost Mihai Râmniceanu, s-au realizat consolidări de maluri, silozul nr.3, extinderea platformelor, s-au mai construit 150 m. la cheul de larg, 350 m. la cheul de cereale, plus dotări la Stația de petrol, ca și alte aspecte, descrise în studiile de specialitate...

Se înțelege că cele două opere: podul peste Dunăre și modernizarea portului Constanța, purtând amprenta spiritului competent și novator al lui Anghel Saligny, vor deschide țării noastre posibilități de importanță vitală pentru afirmarea ei economică și comercială în lume. Se va vedea că marile cheltuieli făcute pentru modernizarea portului Constanța, totalizate în 1916 la aproape 70 de milioane lei aur, erau justificate. Un rezumat al lucrărilor efectuate până în 1916 apare ca necesar: bazinul mare, de 60 ha, avea o adâncime de 8,5 m., iar cel de petrol, de 19 ha., avea adâncimea de 9,25 m.; lungimea digurilor de apărare era de 2993 m., iar cheurile terminate aveau lungimea de 4312 m.; platformele, care însumau, în 1902, 40 ha., ajuns în 1916 la o suprafață de 137 ha.; liniile ferate din incinta portului însumau 40 km., fiind folosite, pentru manevrarea vagoanelor, locomotive electrice AEG de 100 CP, cu acumulatori. Se constată, după 1910, un interes sporit al

reprezentanțelor diplomatice la Constanța față de comerțul cu România prin acest port (mai cu seamă ale Marii Britanii, Germania, Franței, Olandei, Greciei etc.) și o activitate intensă a Companiilor de navigație Westcott Line, Soc. Johnston, Soc. Cunard Line, Deutsche Levante-Linie, Compania Fraissinet, Halcion Line, Lloydul din Trieste, Compania Egee, Compania italiană "Navigazione Generale" etc. În mai 1914, vaporul de 10.000 t, "Corcovado" al Societății Hamburg-Linie face cursa Constanța-America. Căpitanul portului Constanța era Eugeniu Botez (Jean Bart). În legătură cu acesta, să mai amintesc doar că Fundația culturală din Constanța, care îi nemurește numele, printre ai cărei membrii fondatori mă număr și eu, activează cu mult succes pe lângă gruparea literară constituită în cadrul prestigioasei edituri Europolis.

În 1921-1922, compania franceză "Fabre" efectua voiaje lunare Constanța-New York cu transatlanticul "Madona"...

Opera de modernizare a portului Constanța a dus și la dezvoltarea flotei maritime românești. Dacă în 1886, Ministerul Lucrărilor Publice dotează portul Constanța cu două bacuri, un vas de salvare "Constanța", o pilotină "Mangalia", un șlep "Tuzla" și două mahoane, iar în 1889, întâiul vapor mixt "Medeea" efectua curse pe ruta Brăila-Constanța-Constantinopol, aceste începuturi modeste nu trebuie ignorate. În 1890, pentru dezvoltarea flotei pe Dunăre ia ființă Navigația Fluvială Română (N.F.R.), având inițial în dotare un remorcher și patru șleperi, pentru ca, după 3 ani, să aibe 5 remorchere și 45 de șleperi. Bricul "Mircea" (1880) și crucișătorul "Elisabeta" participă în 1892 la Serbările Columbiene. În anul 1895 ia ființă, în cadrul C.F.R., Serviciul Maritim Român (S.M.R.) care închiriază, în 29 octombrie 1895, vaporul cu zbatouri

“Cobra”, iar la finele anului 1896, sunt închiriate vapoarele “Meteor” și “Ignazio Florio”. Cum despre vapoarele S.M.R., cu precădere cele de călători, am reprodus unele date la finele capitolului anterior, din studiul semnat de Georgeta Lungu și Ana-Maria Diana, “Centenarul S.M.R.”, apărut în “Analele Dobrogei”, serie nouă, 1995, voi completa lista navelor românești, fie ele de pasageri sau comerciale, de până la primul război mondial, cu date din lucrarea semnată de Valentin Ciorbea și Carmen Atanasiu, “Flota maritimă comercială română (1895-1995)”, Constanța, 1995, din Calendarele Maritime scoase de Amedeu Heinrich, între 1909-1912 etc., cu observarea că unele diferențe de date rămân a fi precizate de specialiști... Comandorul Ioan Coandă, director al S.M.R. între 1896-1908, reușește să obțină fondurile necesare pentru achiziționarea unor nave. Primul vas achiziționat a fost pasagerul “Principesa Maria”, construit la Livorno, cu un deplasament maxim de 2140 t., cu o capacitate de încărcare de 250 tdw., viteza 17 Nd., cabine clasele I-II pentru 96 pasageri, care, cum am mai scris, a efectuat curse pe linia Constanța-Constantinopol. În 1 iulie 1898, în prezența Regelui Carol I, are loc botezul pasagerului “Carol I”, construit la Glasgow, cu un deplasament de 3600 t., capacitate de încărcare 650 tdw., viteza 18 Nd., care va face voiaje pe linia Constanța-Constantinopol-Salonic, pentru 75 pasageri la clasa I, 42 la clasa II, plus cca 100 la clasa III și pe punte. În ce privește vasele pentru mărfuri, o sursă arată că primul cargou deschidea încă în 1897 “linia Constanța-Rotterdam, adică până la cel mai mare port european atunci”, fără să precizeze numele vasului. Autorii citați mai sus, Valentin Ciorbea și Carmen Atanasiu, arată că, în 1897, în cadrul S.M.R. se constituie Serviciul de Mărfuri, cu vapoare speciale tip cargo, în

septembrie 1897 inaugurându-se linia Dunăre-Rotterdam cu cargoul "București". În lucrarea sa, "Portul Constanța de la...", p.112, Valentin Ciorbea precizează că, prin deschiderea unui credit de 10 milioane, "în anul 1897 s-au cumpărat cargourile "Dobrogea" și "București", iar în 1898, "Turnu Severin" și "Constanța". Aceste nave au efectuat transporturi pe linia occidentală: Brăila- Galați- Sulina-Constanța- Rotterdam". Autorul menționat adaugă faptul că, dovedindu-se insuficient, creditul inițial de 10 milioane a fost suplimentat în mai 1898 cu alte 4 milioane. Cu aceste precizări bine-venite, să observăm că abia în 1903, fiind ministru al Lucrărilor Publice I.I.C. Brătianu, a fost alocată suma de 2.221.400 lei pentru construirea unui nou vapor de călători și poștă, la Saint-Nazaire-Loire, construcție supravegheată de ing.I.Ghica. Nava avea un deplasament maxim de 4500 t., o capacitate de încărcare de 650 tdw., viteza 18,5 Nd., fiind dotată pentru 172 locuri la clasele I-III. Cum un raport al Primăriei Constanța, din toamna 1905, spune că "anul acesta a fost plin de evenimente mari în orașul nostru", înșirând: botezul vaporului "România", aruncarea cablului submarin Constanța-Constantinopol, recepția în onoarea d-lui președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Interne Gh.Gr.Cantacuzino, ospitalitatea mai multor școli din țară etc., v. "Din tezaurul documentar dobrogean", p.310, fără a preciza când anume au avut loc aceste evenimente, sunt necesare câteva explicări. Astfel, în prezența familiei regale, botezul vaporului "România" a avut loc în 15/28 mai 1905, această navă efectuând apoi curse regulate pe linia Constanța-Constantinopol. În ceea ce privește cablul telegrafic submarin Constanța-Constantinopol, în baza unei convenții internaționale, lucrarea a fost comandată de guvernul român Societății telegrafice din Köln, cablul fiind confecționat de Fabrica din Nordenham. Piatra de

fundament a casei cablului a fost așezată pe cheul de vest al portului Constanța în 29 mai 1905. În 2 iunie 1905 a fost efectuată o ceremonie similară la Kilios, pe țărmul turcesc. Din comunicarea semnată de Georgeta Lungu, “Portul Constanța...”, loc cit., p.230, mai desprindem că linia telegrafică București-Constanța-Constantinopol a fost inaugurată în 7/20 iulie 1905... Din această suită de evenimente, nu putem omite inaugurarea portului modern Constanța, în data de 27 septembrie 1909, “în prezența familiei regale, membrilor guvernului și a unei numeroase asistențe”, cum scrie succint Valentin Ciorbea. În discursul M.S.Regele se arăta că: **“activitatea acestui centru comercial, care se va desfășura desigur fără daune pentru porturile noastre dunărene, va fi adevăratul barometru al dezvoltării economice (s.n.). De aceea, am credința că marile lucrări ce s-au săvârșit până acum nu sunt decât un început față de ce rezervă viitorul și că Constanța va deveni peste un timp nu prea îndepărtat unul din cele mai importante porturi ale Mării Negre”**. De la dana silozurilor, în dreptul estacadei, a fost încărcat cu cereale, din prima magazie-siloz, vaporul “Iași” cu destinația Rotterdam... Trecerea, în 1908, a portului Constanța în administrarea Direcției Porturilor Maritime (D.P.M.) și legiferările ce au urmat privind taxele percepute la export, inclusiv asupra instalațiilor de la Silozuri, Stația de petrol etc., au adus mari beneficii, permițând efectuarea unor lucrări, asigurarea întreținerii celor existente, achiziționarea unor utilaje, a unor noi nave etc. Am rămas datori cititorilor cu precizarea că navele S.M.R. erau scutite de taxe și cu descrierea altor nave intrate în dotare până la primul război mondial. Cum despre pasagerele “Împăratul Traian” și “Dacia” am scris, că făceau curse pe linia, mai lungă decât a altor pasagere, anume Constanța-Constantinopol-Pireu-

Alexandria, până la închiderea Dardanelelor în 23 iulie 1914, ar mai fi de arătat că cargoul "București", construit la Glasgow, cu un deplasament maxim de 5200 t., cu o capacitate de încărcare de 3200 tdw., viteza 9 Nd., făcea curse la Marsilia și, mai departe, la Rotterdam, iar "Constanța", cu o capacitate de 2.214 tdw., efectua, între septembrie 1911 și noiembrie 1913 curse în Siria. În anul 1913 s-au achiziționat navele de mărfuri "Bucegi" și "Carpați", construite la Șantierul Greenwich (Anglia), având fiecare un deplasament de 10.060 t., o capacitate de încărcare de 7200 tdw., viteza 10 Nd. În fine, în iunie 1914, sosește în țară nava mixtă, de mărfuri și călători, construită la Copenhaga, "Durostor", cu o capacitate de încărcare de 1410 tdw, cabine pentru 60 pasageri, viteza 11,5 Nd., care efectuează curse Constanța-Balcic. Cum citim în "Calendarul Maritim" al lui Amedeu Heinrich, 1914, p.294-298, ori 1915, p.307-310 etc., navele S.M.R. au fost comandate până la primul război mondial de ofițeri proveniți din Marina Militară, cu studii de specialitate în Franța, Italia, Anglia, ca: Nicolae Ionescu-Johnson pe "Dacia", Constantin Periețeanu, pe "Împăratul Traian", Eugen Tăutu pe "România", Constantin Stoianovici, pe "Regele Carol I", Aurel Negulescu, pe "Principesa Maria", Ioan Mihail, pe "Carpați", Mihail Mihăilescu, pe "Iași", Dumitru Dumitru, pe "București". Comandorul Nicolae Ionescu-Johnson, care s-a dovedit și un înzestrat scriitor, a fost, un timp, director al S.M.R. O subliniere merită și comandorul Aurel Negulescu, al cărui pseudonim de publicist Moș Delamare a avut vogă, în paginile Revistei Ligii Navale Române "Marea Noastră", în perioada interbelică, el fiind cel mai apropiat colaborator al lui Eugeniu Botez, alias Jean Bart, autorul romanului "Europolis" și al atâtor altor scrieri... Tot din "Calendarele Maritime" scoase de Amedeu Heinrich aflăm despre

înființarea, la finele anului 1913, a Societății de navigație particulare "România", președintele acesteia fiind, un timp, marele inginer Anghel Saligny...

Ne-au mai rămas datele privitoare la traficul de mărfuri prin portul Constanța. Spre a evita eventuale diferențe de date (cifre) de la o sursă la alta, voi cita dintr-o singură sursă, provenind de la Camera de Comerț și Industrie Constanța, care poate fi considerată nu numai sigură, dar și inedită, anume revista "Dobrogea economică", publicație de specialitate de bună ținută, fondată la Constanța în mai 1922 de avocatul A.Bercovici, care semna, în calitate de publicist și A.Bercovici-Plopul sau A.B.Plopul. Inițial, redacția și administrația acestei reviste a fost în str. Tomis (azi Sulmona) nr. 20, ulterior mutându-se în casa lui I.N.Duployen, reputat publicist, din str. Marc Aureliu nr.11. În anul 1923, pe coperta revistei apare: Fondator, A.B.Plopul, director Octav Văleanu. Cum acesta a fost mult timp secretarul Camerei de Comerț și Industrie Constanța și cum între colaboratorii revistei s-au numărat G.Georgescu, președintele Camerei de comerț și industrie, inginerii Virgil Cotovu, L. Erbiceanu, N. Năsturaș, autori de pertinente analize ale traficului maritim, Gh. Stețcu, cerealiștii Luca Oancea, Tulea Weisbuch sau Hagop K. Zambacdjian etc., iată dovezi care învederează această revistă ca pe o sursă sigură. Numărul de revistă din care voi cita datele ce urmează, anume "Dobrogea economică", anul I, nr.5, Constanța, septembrie 1922, este consacrat Congresului Camerelor de Comerț și Industrie din România întregită, ce s-a deschis la Constanța în 28 septembrie acel an și este prefațat de George I.Georgescu, președintele Camerei, ca și de Ioan N. Roman, senator de Constanța, personalitate nu doar în plan local, ci și național. La p. 198 este dat un tabel cu vasele, numărul și capacitatea lor, din care

rezultă că numărul vaselor intrate în portul Constanța a crescut de la 388 în 1895, la 1.166 în 1913. În același interval, tonajul vaselor intrate în portul Constanța a crescut de la 269.334 t. în 1895, la 937.461 t. în 1909 și, de aici, la 1.460.001 t. în anul de referință 1913, ceea ce atestă că numai sub raportul vaselor intrate, după 19 ani, suma tonajului, față de anul 1895, a fost de peste 5 ori mai mare. Cel de al doilea tabel, de la p.199, este desigur mai edificator, întrucât dă datele traficului (import-export) prin portul Constanța, după cum urmează:

Anul	Import în tone	Export în tone
1895	27.435	78.544
1896	53.812	182.652
1897	92.688	148.947
1898	123.604	155.853
1899	142.265	74.999
1900	60.963	119.952
1901	110.434	214.901
1902	55.844	372.081
1903	56.263	401.095
1904	65.597	286.018
1905	165.668	520.090
1906	96.508	731.641
1907	228.850	840.656
1908	151.988	619.710
1909	89.832	694.895
1910	116.254	955.685
1911	110.418	1.211.978
1912	162.649	1.273.084
1913	218.950	1.323.445

Cu excepția anului de criză 1900, în genere se poate vedea clar că, față de anul 1895, s-a înregistrat o linie ascendentă și că în 1913 exportul prin Constanța era de aproape 17 ori mai mare. În josul tabelului se conchide că, de la un trafic de 105.979 t. în 1895, s-a ajuns în 1913 la 1.542.395 t., ceea ce reprezintă o creștere de peste 14 ori. Iar faptul că importul era mult mai mic față de export reflectă avantajul unei economii în dezvoltare de sine. Interesant este că, deși importul rămâne constant evident mai mic decât exportul, la p.185 a revistei citate, în articolul introductiv semnat de Ioan N.Roman (care este un fragment dintr-o lucrare-memoriu scrisă de acesta în 1918), aflăm că, totuși, portul Constanța ocupa primul loc în 1913, cu 218.950 t., față de Brăila, cu 192.245 t. și Galați, cu numai 174.820 t. Să meditam azi că România avea o politică economică pozitivă, deoarece producea (și exporta) cantități mai mari decât importa! La p.184, citim că, pe categorii de mărfuri, exportul în 1913 prin Constanța arăta astfel:

Mărfuri	Tone	Lei
Produse petroliere	913.028	104.007.506
Cereale și derivate	372.256	62.545.681
Diverse mărfuri	38.161	9.919.458
Total 1913	1.323.445	176.472.645

Nu dorim o polemică pe tema: când se produce întâietatea portului Constanța față de porturile Brăila și Galați, dar încă în 1911, Constanța exporta 1.211.978 t., din care 556.906 t. cereale. Și, dacă datele oferite de Ioan N.Roman la p. 184-185 ale revistei menționate sunt reale, "competiția" a continuat. Voi cita pasajul respectiv din care rezultă că, inclusiv la exportul de cereale, Constanța era în competiție cu Brăila și înaintea portului Galați: "În anul

1913, România a exportat o cantitate de **2.964.947 tone de cereale**, repartizată pe vămile pe unde a ieșit din țară, astfel: Brăila, 561.584 t.; Constanța, 372.256t.; Galați, 192.994 t.; alte vămi, 1.837.113 t.” Abstracție făcând de inerentele erori de tipar, pe care le-am îndreptat în coroborare cu alte surse, rezultă din datele enumerate până acum că, după inaugurarea portului modern Constanța în 27 septembrie 1909, traficul acestuia înregistrează un salt evident, de la 685.758 t. în 1905, la 1.071.939 t. în 1910 și, de aici, la 1.542.395 t. în 1913. Chiar dacă primul război mondial a întrerupt acest urcuș, aducând pagube imense țării, inclusiv portului Constanța, în perioada interbelică acest urcuș va continua, după redresarea economiei naționale, refacerea podului de peste Borcea etc., în 1926 traficul portului Constanța fiind de 1.865.613 t., în 1929, de 2.780.437 t., în 1932, de 5.182.482 t., pentru ca în exercițiul 1936-37 să ajungă la 6.587.776 t., cifră de vârf dinaintea celui de al doilea război mondial. Dintr-un studiu al dr. Valentin Ciorbea rezultă că, dacă încă din 1913 Constanța depășea porturile Pireu sau Bremen, în cursul exercițiului 1934/1935, cu un trafic de 6.100.444 t., portul Constanța depășea porturile Calais (3.472.000 t.) și Marsilia (5.941.000 t.), fiind întrecut nu cu mult de Le Hâvre (6.871.000 t.)... Am dat aceste cifre pentru a oferi cititorilor posibilitatea unui excurs în timp. Îmi închipui, însă, că cititorii ar fi interesați să afle ce fel de nave veneau până la primul război mondial în portul Constanța, altfel spus cum a crescut numărul vapoarelor față de corăbii, de pildă. Dintr-un tabel dat de același competent autor Valentin Ciorbea, la p.241-242, ale lucrării sale “Portul Constanța de la antichitate la mileniul III”, desprindem că, în 1879, au intrat în portul nostru maritim 462 nave cu pânze și 249 cu vapori, în 1895 au intrat 87

nave cu pânze și 301 cu vapori, în 1905, au intrat 80 cu pânze și 611 cu vapori, în 1913 au intrat 259 nave cu pânze și 907 cu vapori (în total 1166), pentru ca în 1925 să intre 41 nave cu pânze și 990 cu vapori, de la această dată fiind înregistrat doar totalul navelor, fie pentru că vasele cu pânze erau episodice, fie că vremea romantică a acestora trecuse...

Apa și lumina

Deranjanță a fost, mulți ani, lipsa conductelor cu apă potabilă. Sacagiii care aduceau apa în butoaie, transportate în căruțe trase de cai, de la Cișmea, ofereau o imagine tipic orientală. Deși în oraș erau o seamă de puțuri cu apă bună de băut, ele nu acopereau necesitățile populației. Iată de ce prefectul Remus Opreanu dă ordin ca apă să fie adusă pe calea ferată, în vagoane-cisternă, de la Murfatlar (Basarabi). S-a văzut, însă, că apa de acolo nu avea calitățile necesare. În decembrie 1887, cum rezultă dintr-un Raport trimis Ministerului de Interne de primarul Mihail Koiciu, populația se alimenta încă, în principal, de la puțurile din oraș sau din butoaiele sacagiilor care o aduceau de la Cișmeaua din Anadolchioi, aceasta, zice primarul, fiind reparată. Același primar se plânge că puțurile publice “de lângă atelierul drumului de fier” au fost invadate de crescătorii de vite, care (oroare) trec și prin Piața Independenței, “piața cea mai frecventată și care servă de plimbarea publicului”. Pentru a se evita această situație, a fost necesară construirea a două puțuri, unul fiind deja terminat, “în partea de sus a orașului”. Mai trebuia refăcut puțul “din grădina bisericii catedrale”, care “dă apă destul de bună”, dotat cu o pompă, dar și cu un rezervor, numai acesta costând 200 lei. Toate aceste “lucrări de absolută necesitate” costau 7305 lei și 70 bani, dar, pentru plata lor, Primăria nu avea “decât lei 3258”, aceștia provenind “din vânzarea unor terenuri în anii trecuți”, fiind necesari

deci încă 4047 lei și 70 bani. Am dat acest exemplu spre a se vedea că bugetul Primăriei nu permitea nici măcar amenajări modeste, și că, înaintea Anului Nou, primarul se adresa Ministerului de Interne, pentru a dispune ca “din sumele depuse la Casa de depuneri cu recipisa nr.68019 și 81943, să ni se elibereze lei 4047, bani 70, ca să putem plăti lucrările mai sus specificate”. Se înțelege că, și cu aprobarea unor atari sume nu se putea ajunge la rezolvarea reală a problemei. Aici trebuie să menționez că în anul fiscal 1886-1887 primăria avusese un buget ordinar de 150.099 lei. Iată de ce ne miră un Ordin al Ministerului de Interne către Primăria Constanța din 5 martie 1890, în care, față cu raportul Consiliului Sanitar Superior înaintat de d-l Rîmniceanu, se cereau măsuri urgente privind: “1) aducerea de apă bună de beut în oraș; 2) clădirea unui local nou pentru spitalul comunal și pentru școala primară (...); 3) scoaterea afară din oraș a magasiilor de cereale, de lână și de cașcaval. Asemenea se mai propune (...) întărirea malurilor mării despre nord-est, care neîntrerupt se dărâmă și amenință surparea caselor din apropiere”. Faptul că Ministerul de Interne era preocupat de aceste situații era, firește, de bun augur, și, sub primariatul lui Mihail Koiciu (scris și Coiciu) se va reuși clădirea unui nou spital, ca și aceea a unui încăpător local de școală. Nu însă și rezolvarea problemei aducerii apei prin conducte în oraș, mult mai costisitoare, nici cea a consolidării malurilor din nord-est, despre care am scris. Dar, înainte de a vedea ce și cât a putut face primarul Mihail Koiciu, este necesar să dăm o schiță biografică, și de activități, a acestui primar, caracterizat de contemporani ca energic, abil, întreprinzător. Mihail Koiciu, al doilea soț al violonistei Gabrielle Blitzner, era basarabean de origine, născut în 1842, cu studii la Chișinău și Odesa. Vine în Dobrogea la 1878 și, după ce

este un timp administratorul plășii Hârșova, va fi director la Prefectură sub Remus Opreanu. Afirmându-se prin spirit de inițiativă, devine primar al Constanței, mai întâi între 15 dec. 1886-9 sept.1888. Se remarcă prin grija față de cetățeni, vânzând locuri de casă la prețuri rezonabile. În 1891 este membru al Comisiei interimare, alături de vârstnicul acum Iani Macri, fost căpitan al portului, apoi armator. După decesul din 1892 al lui Iani (cum îi spuneau grecii, în realitate îl chema Ioan), Koiciu ia de soție pe văduva Gabrielle, moștenitoare a unor case din str. Ovidiu nr.14, Gh. Gr. Cantacuzino nr.21 (actualmente casa de la nr.19, ce mai supraviețuiește încă pe strada Arhiepiscopiei, fiind construită în anul 1908 de către fostul primar Mihail Koiciu, ultimul ei proprietar din anii '40 apărând însă Dumitru Rizescu), și str. Carol nr.18-20. Va fi din nou primar între 30 aug.1891-20 dec.1891, apoi, pe o perioadă mai lungă, între 18 apr.1892-12 iun.1897, și, scurt timp, în anul 1910. A condus, după plecarea lui Remus Opreanu, comitetul pentru statuia lui Ovidiu, a organizat hipodromul din Anadolchioi, a construit case în acest cătun pendinte de Constanța, pentru a demonstra că orașul se poate întinde până acolo, mai mult, a acordat locuri de casă ieftine în cartierul care, în tradiția localnicilor, poartă și azi numele său. Preocupările sale edilitare s-au mai concretizat prin construcția unei clădiri de spital, în 1893-94, necesară atât timp cât vechiul spital funcționase în casele lui Ali Kadâr, apoi Manoilide, ca și prin realizarea școlii primare mixte "Principele Ferdinand și Prințesa Maria", despre care am scris că i s-a făcut recepția finală în 5 nov.1894 (azi, Muzeul de Artă Constanța, aripa veche). S-a preocupat și de iluminatul public, în 1896 făcând o comandă pentru 280 lămpi Vittorio Croissat cu ulei mineral, iar în anul 1910 achiziționând un generator de 300 CP pentru uzina

electrică. Încă din 16 aug.1894, în referatul consilierilor comunali Petre Grigorescu și P.Pencioff (la care ne-am referit pe larg) se arăta că: “pentru motive de igienă publică s-a strămutat vechiul obor de cereale și s-a decis scoaterea magaziiilor din oraș și așezarea lor la extremitatea de vest a orașului, decisiune ce se va executa chiar în primăvara anului viitor” etc., dar, am văzut, lucrurile vor mai trena, din diverse cauze. O zi după susținerea acestui referat, în 17 aug.1894, primarul Mihail Koiciu semna un proces-verbal privind alocarea din buget a 400 lei vizând acordarea de premii la cursele de cai din Anadolchioi (atât putea face pentru “distracțiuni în timpul băilor”). Nu știu ce va fi răspuns la cererea adresată de 24 cetățeni primului ministru, din 9 martie 1895, în care aceștia cereau consolidarea malurilor în dreptul străzii Cărămidari, deoarece trăiau cu groaza surpării caselor lor. Suntem siguri că va fi cerut fonduri, atât pentru consolidarea malurilor din nord-est, cât și pentru... alimentarea cu apă a orașului (prin conducte). Dar, cum am văzut, guvernul conservator era preocupat de licitația pentru modernizarea portului Constanța, iar în 10 iulie 1895 ministrul ad-interim al Lucrărilor Publice, Al.Marghiloman, semna contractul care părea cel mai ieftin și care s-a dovedit păgubos, cu Adrien Hallier... Că primarul Koiciu se confrunta cu multe probleme, unele irezolvabile, cu bugetul de care dispunea, necesitând intervenții majore, apare tot mai clar. Înaintea sezonului 1896, încă din februarie, era preocupat de deraierea trenului Orient Expres (în 9 febr.), de propunerile privind efectuarea unei linii noi Cernavodă-Constanța, vechea linie având 122 curbe, unele porțiuni fiind sub apă (mlăștini), care să asigure siguranța trenurilor (numai cele de călători crescuseră de la 4 la 16), de aprobarea așteptată de la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii privind

înființarea unui Gimnaziu, de marele număr de lucrători veniți în oraș la dezvoltarea portului și care nu aveau locuințe, de desființarea (din motive de economie) a Școlii Normale de Învățători din Constanța și transferarea elevilor la... Câmpulung etc. Că primarul următor, Eustațiu Schina se va confrunta și el cu imposibilitatea ca, din micul buget al Primăriei să rezolve alimentarea cu apă, canalizările, consolidarea malurilor etc., abia având bani, înaintea sezonului, anul 1899, să asigure iluminatul "de pe strade" cu până la 34 lămpi electrice și să plătească scândurile și manopera pentru repararea debarcaderului de la băile zise la vii, am văzut...

Curios să aflu ce scrie muzeograf Mariana Cojoc în articolul său cu un titlu de altfel foarte promițător: "Consolidarea malurilor Mării Negre în atenția autorităților române (1897-1947)", am parcurs răbdător articolul, deși în acest articol nu se spune prea mult despre preocupările privind consolidarea propriu-zisă a malurilor Constanței între 1897 și 1916, ci doar de sumele prevăzute în Monitorul Oficial nr.115 din 22 mai 1935, pentru lucrările de anvergură, începute în 1934 și continuate în 1935, 1936, 1937, "până în 1940 executându-se lucrări în valoare de 132.533.239 lei". Sigur că este meritorie abordarea de către autoare a unui atare subiect dificil, că datele oferite despre anii 1934-1937 merită atenția cuvenită, și este de presupus că paginile publicate sunt doar un fragment de lucrare. Dar nu știu de unde a luat cifra astronomică privitoare la bugetul Constanței în anul 1879 (singura referire, de altfel, la perioada de dinainte de primul război mondial), citez: "Primul buget pentru orașul dobrogean la 1879 a fost de 152.599.020 lei, dublându-se în zece ani" (?!). Dacă în 1879 bugetul Primăriei ar fi fost de 152 milioane lei, iar în 1889 s-ar fi dublat la peste 300 milioane lei, gândesc că vechiul Kustenge ar fi avut nu

numai maluri consolidate, dar ar fi devenit, în 15-20 ani, mai ceva ca Par(ad)isul... Cu această paranteză, să revenim la situația reală, din 6 iulie 1898, când Primăria urbei Constanța făcea o Dare de seamă asupra propunerilor d-lui inginer Tudor Dumitrescu. Citez din lucrarea "Din tezaurul documentar dobrogean", București, 1988, p.231: "pe lângă sacrificiul făcut pentru dezvoltarea portului, trebuie să se facă oarecari sacrificii în ceea ce privește înfrumusețarea și mărirea orașului. Înfrumusețarea orașului consistă în construirea de bulevarde, în distribuțiunea de apă abundentă și iluminarea lui conform cu cerințele moderne, în construcțiuni și clădiri de tot felul, în pavarea stradelor și canalizarea lor, în plantații și altele, pentru care neapărat se cer capitaluri destul de mari (...) Comuna, în starea actuală a resurselor sale, nu credem să poată fi în stare să facă față tuturor acestor cheltuieli" etc. Documentul se încheie cu un oftat de regret și neputință față de problema consolidării malurilor: "În adevăr, azi orașul nu este apărat în contra acțiunii mării decât înspre apus, de către port, iar restul este absolut lăsat la voia și la capriciul valurilor"... Față cu atâtea necesități presante, Primăria hotărăște mărirea bugetului său prin aplicarea unor taxe asupra mărfurilor exportate prin portul Constanța, cu acordul Ministerului de Interne. Se pare că, fie taxele, fie formalitățile birocratice, au stârnit proteste. Un atare protest, din 10 august 1899, semnat de 13 fabricanți de cașcaval, vizează întârzierile birocratice care aduceau acestora "daune însemnate prin topirea (cașcavalului) de arșița soarelui"... Dar, la Ministerul de Interne apar schimbări, unele persoane cu o optică doar estivală asupra Constanței se miră ce nevoie are Primăria de bani în celelalte anotimpuri, astfel că, într-o adresă din 6 noiembrie 1899 a Biroului tehnic de electricitate din

București al Societății "Union" din Berlin, ing. V. Pleșoianu anunță posibila demontare a stației firmei, datorită "refuzului Ministerului de Interne de a aproba vreo modificare la starea actuală a lucrărilor care ar mări bugetul iluminării orașului Constanța". Aceleași austerități și fluctuații au fost și în problema alimentării cu apă a orașului. Bugetul limitat și dependența de aprobările Ministerului de Interne, cauzată de regimul special acordat județelor dobrogene, până în 1912, preocupă o seamă de intelectuali ai epocii, care iau atitudine în articole și lucrări, ca Ioan N.Roman, Vasile M.Kogălniceanu etc., în cadrul unei campanii prelungite privind lărgirea drepturilor politice ș.a. În ce privește bugetul și aprobările de suplimentări, împrumuturi sau subvenții, nu am găsit nici o cercetare asupra acestui aspect, doar unele referiri, cum ar fi cea dată de soții Boncu, lucr.cit., p.80, citez: "La 14 aprilie 1890, primăria orașului solicita Ministerului de Interne un împrumut de 300.000 lei, **de două ori mai mare decât bugetul anual al orașului** (s.n.) pentru construirea edificiului (unui spital), a unei școli de fete în oraș, a unei magazii de cereale și a unor prăvălii" (acestea fiind prevăzute în afara orașului, n.n.), împrumut "aprobat la 9 martie 1891"...

Era nevoie deci de priceperea și insistența edililor urbei pentru a fi rezolvate problemele stringente ale Constanței. Că încă din 23 ianuarie 1880, consiliul comunal prevedea la cheltuieli rezolvarea "apei potabile", că apa a fost adusă pe calea ferată, în vagoane-cisternă, de la puțurile din Murfatlar (Basarabi), că s-a renunțat, apoi s-a revenit la această soluție, că s-au reparat mereu cele 7 puțuri existente în oraș, că s-au făcut analize ale apei de la Cișmea, de la Caragea-Dermen, că inginerul Cucu a făcut un proiect de conductă de la lacul Siutghiol, că ar fi existat chiar și o atare lucrare, după unii de la

Siutghiol, după alții din lacul Tăbăcării (pentru care nu am o confirmare), iată o poveste care părea interminabilă, aprovizionarea cu apă rămânând tot o preocupare mai ales a sacagiilor, cărora, în 1894, li se cere să-și mărească “volumul sacalelor de la 130 litri la 150-225 litri”, proprietarii de puțuri fixând la 15 bani o saca de 140 de litri (Constantin Cioroiu, Marian Moise, “Litoralul românesc la 1900”, 1997, p.49). Dar Constanța nu era singurul oraș din lume aprovizionat cu apă de sacagii. Mai toate porturile din zona balcanică și Orient erau aprovizionate cu apă de sacagii, cu butoaie mai mari sau mai mici, în căruțe trase de cai sau cătâri. Această poveste cu sacagii, salepgii și bragagii s-a prelungit la Istanbul și după al doilea război mondial, unii turiști occidentali (care, din cauza poluării fluviilor, râurilor, nu mai beau apă de la robinete) găsind pitorești și chiar utile atari aspecte și în zilele noastre... Dacă urbea pontică ar fi avut numai primari ca Mihail Polizu-Micșunești, ar fi rămas fără instalații și conducte cu apă potabilă ca și... Medgidia, care, cu excepția străzii principale, a rămas așa până prin 1950, și chiar după...

În 8 aprilie 1900, în numele cetățenilor Constanței, 164 de comercianți, mari proprietari, farmaciști și medici, funcționari etc. adresau o telegramă Generalului Manu, ministrul de Interne, la București, în care arătau că: “un zvon dureros s-a răspândit prin presă și între cetățenii Constanței, că s-ar numi ca primar o persoană care nu-i din localitate și nici înscrisă în listele electorale. Orașul nostru a fost greu încercat până acum prin numiri de primari străini de nevoile comunei și fără nici o legătură cu ea”. Nu cred că această telegramă era “regizată” de un pretendent local, că n-ar fi corespuns dorinței constănțenilor de a avea un primar apropiat lor, care să le garanteze interesele și să facă ceva pentru binele urbei.

Dar guvernul nu ține seama de ce voia urbea, și-l trimite ca primar pe Mihail Polizu-Micșunești, fire sensibilă și lirică, de artist, dar nu și om de angajare, deci nepotrivit ca primar, care fusese un timp secretar la Legația Română din Berlin și, după cum scriu soții Lăpușan (care nu știu de ce îl laudă apăsător) chiar director al Teatrului Național din București. Acest “berbant” cu mustăcioară în furculiță și monoclu, promite constănțenilor un teatru românesc, dar nu-l face, după cum nu lasă în urma lui decât proiecte, dar nici o realizare. Că era un artist și un intelectual stimabil, nu contest, deși piesele lui de teatru s-au prăfuit. L-am căutat în “Minerva. Enciclopedie Română”, Cluj, 1929, p.770, unde scrie: “autor dramatic român, pictor și compozitor muzical (n.1845). A scris câteva piese teatrale, de ex. “Lizi”, “Lăcrămioare”, și a compus arilele la poeziile lui Eminescu “Somnoroase păsărele” și “Lasă-ți lumea ta uitată”... O prestație menționabilă din timpul primariatului său (18 iunie 1900-20 septembrie 1901) este la început, anume în 21 august 1900, când acceptă să fie expediat un răspuns pozitiv la o adresă trimisă Primăriei încă din 6 iunie 1900 de Biroul tehnic din București al Societății bavareze de electricitate “Helios”, dar nu cred că a parcurs acel răspuns, căci, oricât de nepriceput ar fi fost în probleme tehnice, i-ar fi sărit în ochi faptul elementar că Biroul din str. Academiei 45, București, al acelei societăți de electricitate făcuse oferta pentru realizarea unei **stații electrice** “în condițiunile cele mai favorabile”, promițând să facă și lucrări de alimentare cu apă, canalizări etc., care evident nu puteau fi făcute decât în colaborare. Dar răspunsul înșira multe lucrări: alimentarea orașului cu apă, canalizarea și apoi pavarea lui cu piatră cubică, facerea unui abator, clădirea unui local de școală etc., doar la punctul 5 fiind și iluminatul, iar la urmă, era trecută “construirea unui tramvai electric”...

Abia după ce pleacă Micșunești avem știri mai bune. În 15 august 1902, primar fiind Cristea Georgescu, serbările marinărești din portul Constanța erau urmărite, pe lângă localnici și sezoniști, de “primarii comunelor urbane reședințe de județ din întreaga țară”, ca și de “administratorii unor stațiuni balneare”. În vederea acestui Congres al primarilor și administratorilor de stațiuni, merit să atragă atenția asupra Constanței, primarul făcuse pregătiri pentru a arăta o față a orașului înnoită, cu pavaje, construcții noi, electricitate, spectacole etc. Cum am mai scris, în iulie 1903 încheia cu “dl. Ing. Inspector general” Anghel Saligny un contract de proiect pentru lucrări de consolidare a malului mării, iar cu arhitectul Daniei Rénard, atunci “domiciliat în Constanța, str. Romană nr.30”, pentru proiectul Cazinoului, a unei hale (piețe), anume Hala Unirea, prima piață comercială din centrul orașului (pe locul hotelului “Tineretului” de azi), cât și pentru un Abator. Tot primarul Cristea Georgescu va reuși să convingă autoritățile centrale de necesitatea acordării unui sprijin financiar adecvat în vederea contractării cu o firmă străină de profil a lucrărilor de anvergură privind alimentarea cu apă a orașului (prin stații de pompare, conducte etc.). În septembrie 1904, primar fiind Gh. Benderli, acesta anunță **Compania Generală a Conductelor de Apă din Liège** că a câștigat licitația organizată anterior. Împreună cu ing. Louis Bonnet, reprezentantul Companiei, primarul Gh. Benderli face un contract minuțios care prevedea realizarea, pe etape, a rețelei stradale, întreaga lucrare urmând a fi finalizată în anul 1910. Cum costurile conductei de aducțiune și stațiilor de pompare nu puteau fi precizate (existând mai multe variante asupra sursei de apă), la punctul 5 se prevedea că, în cazul în care Primăria are nevoie de alte lucrări care nu sunt prevăzute în contract,

iar Compania nu acceptă să le facă, Primăria își rezervă dreptul de a le efectua în regie proprie. Cum se vede, scopul acestui contract preliminar care nu prevedea sursa de apă, nici instalațiile de pompare etc. era efectuarea unui proiect de rețea stradală, ca și demararea lucrărilor în oraș, pentru a pune autoritățile centrale în fața unui fapt de la care nu se mai putea da înapoi. În acest sens, contractul preliminar întocmit de primarul Gh. Benderli cu Louis Bonnet s-a dovedit de bun augur. Cei care citesc în grabă spusele, cu accente temperamentale, ale magistrului Marin Ionescu-Dobrogianu și ajung pripit la concluzia că toată povestea s-a lungit mult din cauza lui Louis Bonnet sau a pretențiilor Companiei din Liège, scapă din vedere aspectele concrete, inclusiv tehnice, ale lucrărilor, făcând acolade gratuite. Oricâte critici s-au adus acestei Companii (la un moment fiind și litigii), ea a început, conform contractului preliminar, să sape străzile, să realizeze conductele stradale și țevile în locuințele constănțenilor, așteptând ca edilii să se exprime ferm în privința sursei de apă pentru a realiza conducta principală (de aducțiune) și stațiile de pompare aferente, care pretindeau, desigur, un alt contract, corespunzător costurilor de execuție ale acestora.

Venind primar Ion Bănescu, în 7 februarie 1905, acesta ia hotărârea cea mai utilă orașului, de atunci și în perspectivă, deși poate cea mai costisitoare. El știa că nu se pot face lucruri mari cu tatonări și jumătăți de măsură. Căci de aceea este mare (în istoria orașului) acest primar, pentru că a avut simțul realizării marilor proiecte, fiind mai prompt, mai concret angajat, luând hotărâri asupra unor lucrări lăsate de alții "în discuție". Să exemplificăm deocamdată cu aceste lucrări. Unii încă mai credeau că apa potabilă putea fi adusă din apropierea orașului, fie de la puțurile de la Palaz (două, zice M. Ionescu-Dobrogianu,

“acum acoperite”), fie din lacul Tăbăcărie (unii primari cerând Domeniilor Statului să le cedeze acest lac), fie de la Murfatlar (Basarabi) etc. Ion Bănescu solicită lui Al. Tălășescu, medic al portului Constanța, efectuarea de analize ale acestor surse, după cum cere Serviciului tehnic să ofere date privitoare la debitul scontat, costul eventualelor trasee etc. Ajunge astfel la concluzia că sursele respective nu corespundeau nici cerințelor igienice, organo-leptice, fiziologice (sau cum vreți să le spunem), nici celor privind debitul, văzut în raport cu necesitățile de atunci și în perspectivă, pe lângă faptul că dacă s-ar fi executat trei conducte având fiecare, stație de pompare, plus instalații de filtrare, bazinele de purificare a apei etc. s-ar fi ajuns la costuri nu numai mari, dar și nejustificate. Ion Bănescu ajunge astfel să demonstreze că adevărata soluție era aducerea apei de la Dunăre. Dar această soluție schimba datele proiectului inițial, fiind necesare lucrări deosebite: realizarea unei stații de pompare la Hinog (Cernavodă), a unei conducte de min. 2000 l./sec. până la Constanța, adică pe o distanță de cca 60 km., a unei stații intermediare de pompare la Dorobanți, apoi a unei Uzine de apă în oraș. Față cu acestea, se încheie un nou contract (general) în decembrie 1906, pentru suma de 3 milioane, lucrările demarând în primăvara lui 1907 la Hinog (Cernavodă), pentru facerea stației de pompare și a traseului conductei de aducțiune, proiectată cât mai economic posibil, la 56 km. În 1908 se luca, concomitent, atât la facerea conductei principale, cât și la montarea conductelor pe străzi și a țevilor în locuințele constănțenilor. Ion Bănescu, nemaifiind primar, ci doar consilier, urmărea lucrările pentru apă, ca și construcțiile inițiate de el, astfel încât afirmația că acest om și-a scurtat viața în strădania pentru binele urbei este absolut reală. Poate că dacă ar mai fi

trăit, lucrările s-ar fi terminat în 1910, cum prevedea contractul preliminar (inițial), zic, sentimental, unii autori, uitând iarăși că primul contract nu prevedea decât lucrările din oraș, celelalte lucrări din contractul general, din dec.1906, prelungind în mod inerent durata execuției. Poate că, după moartea lui Bănescu, divergențele iscate între oficialități și Compania belgiană s-au datorat neînțelegerii faptului sus-menționat. Contractul încheiat de Koiciu cu Bonnet în mai 1910 nu rezolva problema. Față cu decizia Companiei de a sista lucrările, în 1910, zice magistrul, se cheltuiește un milion lei “în procese, expertize, onorarii, despăgubiri și alte încurcături” (“Tomi-Constanța”, 1931, p.87). La urmă, Guvernul înțelege că lucrarea era deosebit de mare, ca volum de “operații”, că Primăria, deși avea acum venituri sporite, era angrenată și în alte lucrări, vine “în ajutor cu 2.700.000 lei”. Compania belgiană aduce în locul lui Louis Bonnet pe Charles Letourneur, iar inginerul proiectant Virgiliu Ionescu, care asistase până atunci lucrările, este înlocuit cu inginerul de execuție Panait, ca delegat al Ministerului de Interne. În 6 feb.1914, conducta principală Hinog-Constanța de 6000 m.c. era terminată, stațiile de pompare de la Hinog și Dorobanțu erau și ele gata, rețeaua stradală ajunsese la bulevardul Regina Maria (azi Mamaia), cum rezultă din documentul 331 (“Din tezaurul...”, p.393,394), orașul urmând să fie alimentat cu apă. Dar, zice magistrul, când “populația Constanței aștepta distribuția apei cu o îndreptățită nerăbdare”, se constată că stația de la Hinog era “pe un teren șubred”. Letourneur și Panait “s-au făcut că nu văd”, “administrația a închis ochii”, scrie M.Ionescu-Dobrogianu, și aici răbufnește temperamentul său: “Cu toții erau prinși în hora milioanelor ce se mânuiau”. Vedem cum, o expunere care ar fi trebuit să fie obiectivă, devine jurnalieră și autorul, care se autointitula “profesor de

geografie” etc., nu scrie nimic despre terenul argilos, friabil, pe care apa Dunării îl sapă pe dedesubt etc. În realitate, nu cred că era vorba de o fraudă a Companiei, în înțelegerea cu Administrația, cu scopul de a fi ridicat costul lucrărilor, ci doar de aprecierea greșită a amplasamentului Stației, a lui Letourneur și Panait. Și azi pot apărea infiltrații periculoase când nici nu te aștepti, și nu numai pe malul Dunării, necesitând alte lucrări, realizarea unor fundații la o mai mare adâncime, dacă se are în vedere importanța construcției. Față cu acea situație, Compania belgiană a refăcut Stația de la Hinog pe un teren consolidat, a înzestrat-o cu 3 motoare (chiar dacă 2 vor dispărea sub ocupația străină din primul război mondial). Este sigur că alte motoare au fost instalate la Stația intermediară de la Dorobanți. Nici M.Ionescu-Dobrogianu, nici alt autor, nu zic, însă, nimic despre Uzina de Apă, cu bazine de clorizare, din Constanța, în str. Călărași, adică despre punctul final al conductei de la Hinog și baza de pompare a apei în oraș, terminată în februarie 1914. Deși este dificil să dau o cifră globală asupra lucrărilor executate, se pare că în final, Compania din Liège a înregistrat un beneficiu modest, încasările fiind treptate, cheltuielile privind materialele, instalațiile, manopera, ridicându-se în total la cca 5 milioane. Important însă este faptul că în toamna anului 1914 constanțenii aveau apă la robinet, Primăria instalând contoare de apă la abonații săi, pentru a percepe taxele cuvenite...

Dacă unii autori se miră că la Constanța nu era curent electric, nici măcar pe bulevard sau în Piața Independenței, la 1878-1894, Constanța fiind taxată de ei ca un oraș întârziat, este cazul să precizăm că porturile balcanice au stat cu lămpi cu petrol (adus din România, prin portul Constanța) până pe la 1910. În București, în 12

nov. 1871 se inaugurează Uzina de "gaz aerian" de la Filaret. Lămpile cu petrol (care, între altele, au avut o lungă carieră la Ploiești, ploieștenii lăudându-se și azi că orașul lor a fost primul din lume iluminat astfel) existau și în America la 1878 și după. În ce privește lumina electrică, de la crearea primului dinam de Wilde și Siemens, în 1867, la inventarea lămpii cu filament incandescent, în 1875, de Swan, de aici, până la efectuarea primelor instalații și a primelor becuri durabile (atenție la acest detaliu... important) - este un timp al căutărilor, experimentelor etc. Acestui timp al "căutărilor", arată John D.Bernal, în lucrarea "Știința în istoria societății", București, 1964, p.440-446, îi va urma un timp al creării de fabrici de dinamuri, cable și ... becuri, cel mai dificil aspect fiind becurile. Dacă a durat ceva timp până la inventarea unei instalații de vidare a interiorului becurilor, ceva mai mult timp a trebuit să treacă de la becul lui Edison cu filament de carbon, la filamentul cu wolfram etc. Instalarea, în centrul Bucureștilor (pe locul actualei Bibliotecii Universitare) a primei Fabrici "de curenți", în 1882, era senzațională, ea urmând doar cu un an prima uzină electrică din lume, înființată la Menlo Park de Edison, cu o "rețea experimentală" (1881). În "Istoria României în date", 1972, p.248, găsim această specificare, la anul 1884: "La Timișoara se introduce pentru prima oară în Europa, iluminatul electric al străzilor", specificarea trebuind a fi corectată în sensul: "pentru prima oară în Imperiul Austro-Ungar", atari experimente având loc anterior la Paris și, cum am arătat, la București... La Constanța, primul experiment de introducere a curentului electric are loc în mai 1894, pe Bulevardul Elisabeta, apoi în 1897, de la un dinam instalat într-o casă din str. Romană (apoi D.A.Sturdza, azi Revoluției). Bine, vor spune cititorii, dar motoarele,

instalațiile, veneau din Occident. Desigur, nu numai atunci, ci și mult după... Deși am avut inventatori de excepție: inginerul Traian Vuia, care prezintă în 1893, la Paris memoriul primului aparat cu propulsie proprie de zbor probat în 1906; Nicolae Teclu, care inventează prima lampă reglabilă cu gaz (1898), folosită apoi în toate laboratoarele din lume; Alexandru Ciurcu, considerat, împreună cu francezul Buisson, inventator al primei bărci cu motor; Henri Coandă, care prezintă la Salonul aeronautic de la Paris, în 1910, primul model de turboreactor, realizând, apoi, alte invenții în premieră mondială; ing. Gogu Constantinescu, creatorul Teoriei Sonicității, cu largă aplicabilitate, devenită o ramură a științelor tehnice, autor a peste 150 invenții, considerat între primii zece mari inventatori ai secolului XX etc., nu aveam fabrici de motoare. Aici trebuie să scriem că acel care a proiectat cupola moscheii din Constanța și a făcut calculul rezistenței sale, a fost ing. George (Gogu) Constantinescu, proiectantul edificiului de cult musulman, numit în epocă Moscheea "Carol I" (1913) fiind arh. Victor Ștefănescu. De altfel, ing. George (Gogu) Constantinescu, în 1912, se afla deja la Londra, unde îi uimea pe englezi cu automobilul său, cu motor inventat de el, economic și silențios totodată... Ar mai fi de spus că ing. Theodor Dragu, directorul C.F.R. la Constanța, despre care am scris, inițiază, încă în 1887, folosirea în România a locomotivelor cu combustibil lichid, "inventând în acest scop un injector cu păcură" ("Istoria României în date", 1972, p.252). Și, pentru că acum scriu despre introducerea curentului electric la Constanța, precizez deja că lucrările vor fi conduse mulți ani de un specialist de excepție, ing. N. Vasilescu - Karpen, inventatorul, la Paris, al "pilelor Karpen".

Să ne întoarcem, însă, la perioada incipientă, în care Primăria Constanței, interesată în iluminatul străzilor, lua contact cu diferite firme, încorsetată de bugetul redus, ca și de avizarea Ministerului de Interne. Într-un Raport din 6 iulie 1898, Primăria anunța Ministerul că sucursala din București a Societății de Electricitate “Union” din Berlin terminase din iunie instalațiile pentru iluminatul cu electricitate “a 20 lămpi cu arc voltanic de câte 9 amperi”, pe “stradele mai principale”, că s-ar primi cereri și din partea unor orășeni, pentru locuințe și “stabilimentele lor de comerț” etc., că lucrarea costa 20.000 lei, și propunea “să o cumpere comuna, pe costul ei, odată cu prima instalație, în valoare de 30.000 lei aproximativ”, cu atât mai mult cu cât sucursala acceptase, pentru “a nu greva întreaga sumă de 50.000 lei asupra surselor bugetare ale unui singur an”, ca suma să fie plătită în 2 rate, adică “25.000 lei în anul 1899 și 25.000 lei în anul 1900”. Se specifica, în plus, că, exploatarea de către Primărie a instalațiilor ar aduce “o economie de 9000 lei pe an”. În 3 iulie 1899, cum am scris, primarul Eustațiu Schina anunța radios: “întreg cazinul, cât și bulevardul de pe malul mării, stradele Romană, Elină, Piața Independenței, strada Carol I și Traian sunt iluminate cu electricitate”. Pe 31 august se adresa din nou Ministerului de Interne, arătând că solicită aprobarea de urgență a achiziționării stației electrice și instalațiilor de către Primărie, inclusiv a angajării meșterului Gostrup, cu un salariu de 600 lei lunar, față de amenințările Biroului tehnic din București al Societății berlineze “Union” de a le demonta. Faptul era posibil, întrucât alocațiunea “de sub art.98 al bugetului pe anul curent” permitea acoperirea în mare măsură a cheltuielilor. Dar, în 6 nov. 1899, ing. Virgil Pleșoceanu de la Biroul tehnic din București soma din nou Primăria Constanța că va trimite pe împuternicitul său, d-l

Otto Luckmeyer, să oprească funcționarea “uzinei” și să demonteze instalațiile. Am scris că noul primar, Polizu-Micșunești răspundea favorabil în 21 august 1900 la adresa din 6 iunie a Societății de electricitate din Bavaria, “Helios”, înșirând un pomelnic de lucrări, între care abia la punctul 5 era electricitatea... Dacă primarul Eustațiu Schina nu reușise să achiziționeze stația și instalațiile de la Societatea berlineză, cu ce curent au fost alimentate cele 34 de lămpi în vara lui 1900, de ce a fost abandonat răspunsul favorabil dat Societății bavareze “Helios” și în ce condiții s-a produs contractul cu firma “E. Behles”, iată detalii asupra cărora e de reflectat. Toate acestea se produceau pe fondul crizei financiare din jurul anului 1900, și, cum în aprilie 1899, Guvernul liberal condus de D.A.Sturdza demisionase, venind un guvern conservator, este de mirare că Primăria reușește să trateze cu firma “E. Behles”, cum arată o sursă, în ultimul an al secolului al XIX-lea, care montează un generator C-A22-Siemens, pus în mișcare de o “locomobilă” de 60 CP, asigurând iluminatul străzilor la 40 lămpi, în 1900-1901 furnizând curent electric și la 38 abonați particulari. Singura explicație plauzibilă este că, același primar Eustațiu Schina, nereușind să obțină avizul respectiv, va fi încheiat contractul cu firma “E. Behles”, căci nu văd sensul adresei lui Polizu-Micșunești către Biroul bucureștean al Societății “Helios”, decât în contradicție cu fostul primar și ca un act de bravadă, care s-a dovedit formal (fără nici o urmare reală, practică). Dotările făcute de firma “E. Behles” sunt de luat în considerare, în sensul sus-menționat, anume că din 1900-1901 această firmă furniza curentul pentru 40 lămpi publice și 38 abonați particulari. Este de presupus că, din 21 septembrie 1901, când prefectul D.Quintescu numește ca primar interimar pe Cristea Georgescu, acest nou primar, însuflețit de binele urbei, să fi cerut firmei să

își extindă instalațiile, căci, în primăvara anului 1902 era "prins" în ideea de a organiza la Constanța o reuniune a primarilor din stațiunile de vilegiatură ale țării. Acest Cristea Georgescu, licențiat în Drept, supleant la Tribunalul Constanța din aprilie 1894, magistrat din 1896, era, cum aflăm din lucrarea doctorului Nicolae G. Ionescu (al cărui ginere este distinsul dr. Arsen Calpaccian, despre care voi mai avea prilejul să amintesc), "Euterpe la Tomis", 1981, p.39, soțul excelentei pianiste Valentina Musicescu (fiica lui Gavril Musicescu, pe care o cunoscuse la Iași, în anii studiilor sale universitare). În 6 august 1902, Cristea Georgescu adresa primarilor și administratorilor de stațiuni din țară invitația de a participa la Serbările marinărești ce debutau cu ziua Sfintei Maria, care promiteau un program bogat: regate, serate venețiene, mare bal pe apă, bărci alegorice, inclusiv spectacole specifice ca descoperirea Americii, naufragiul Meduzei, corabia argonauților etc. La finele lui august 1902, Primăria aproba reprezentațiile de operetă date "în localul teatrului comunal" de colectivul artistic condus de A. L. Bobescu. În septembrie acel an, orașul era vizitat de un grup de studenți și universitari italieni, care vor adresa apoi Primăriei o caldă scrisoare de recunoștință pentru primirea făcută...

Unii autori scriu că prima Uzină electrică a Constanței a fost făcută de Ganz-Budapest. Tot așa s-ar putea zice că podul de la Cernavodă a fost făcut de Fives-Lille. Autorul proiectului uzinei și instalațiilor pe străzi și cel care a vegheat executarea și, apoi, funcționarea acestora, a fost ing. N. Vasilescu-Karpen, angajat ca atare de primarul Ion Bănescu. Că Ion Bănescu era omul lucrărilor definitorii, că are meritul de a fi văzut necesitatea realizării unei Uzine electrice care să aparțină Primăriei Constanța, că el a fost primul care l-a sprijinit pe ing. N. Vasilescu-

Karpen, nu încape îndoială. N. Vasilescu-Karpen termină cu “Magna cum laude” Facultatea de matematică-fizică la Universitatea Sorbona din Paris și, totodată, studiile politehnice, obținând diploma de inginer în electrotehnică, uimindu-și profesorii prin ingeniozitatea sa. Într-o perioadă încă de căutări, el descoperă “pilele Karpen”, cu care rămâne în istoria inventatorilor. I s-a propus un post de agregat universitar la Paris, apoi un post de inginer la Lyon, dar el revine în țară, se stabilește la Constanța și umblă ani de zile cu proiectele sale la oficialități: unul privind electrificarea Constanței printr-o uzină proprie, care să nu depindă de capriciile firmelor străine, și altul privitor la o linie de tramvai Constanța-Mamaia (de altfel, a făcut și un proiect Constanța-Techirghiol). Deși se pare că a captat interesul și altor primari, doar Ion Bănescu îi înlesnește realizarea primului său proiect, făcând un contract și pentru al doilea, care, cum e știut, nu a fost realizat, deși ing. N. Vasilescu-Karpen va rămâne până la primul război mondial angajatul Primăriei. În 7 iulie 1906, primarul Ion Bănescu anunța o invitație firmelor străine să vină cu ofertele lor de motoare și instalații, cu antecalculile execuției, pentru lotul 1, relativ la sala mașinilor și lotul 2, relativ la restul lucrărilor. În 17 august 1906, are loc licitația la care participă: “Electrica”, societate română pe acțiuni, fostă Lahmeyer; Société anonyme d’électricité “Ganz-Budapest”, reprezentată prin englezul Watson Yowell (care va fi titularul unei cunoscute agenții de vapoare, cu sediul în str. Roșiori); Societatea română de electricitate Siemens-Schuckert București; Societatea Vormals Kolben - Prag Vysočan. În urma studierii ofertelor de către ing.N.Vasilescu-Karpen, fiind de față, ca delegați ai ministerelor de Interne și Lucrărilor Publice, inginerii Virgil N. Ionescu și I. Moțoi, este aleasă firma Ganz. În 24 octombrie 1906, antreprenorul Francisc

Lescovar încheie cu Primăria un contract pentru construirea clădirii Uzinei electrice (Arhivele Constanța, fond Primărie, dosar 41/1906-1909, f.41-42). Până la realizarea clădirii, ing. N. Vasilescu-Karpen ia legătura cu firma Ganz-Budapest (care avea o reprezentanță și la București) obținând un generator care, după M.Ionescu-Dobrogianu era de 120 CP, după alți autori, de 150 CP, instalat temporar în aceeași casă din str. Romană (D.A.Sturdza, azi Revoluției), folosită ca “stație electrică” în decursul anilor. Cei care scriu că au fost doi antreprenori ai clădirii din str. Dorobanți (apoi Scarlat Vârnav, azi 1907), Fr. Lescovar și N.Vasilescu, nu greșesc, dar nici nu explică cine era acest N. Vasilescu și de ce a fost nevoie de doi, favorizând confuzia între ing. N. Vasilescu-Karpen, care, cum am văzut, era angajat al Primăriei, ca expert în electricitate, și inginerul constructor C.N. Vasilescu care, sub același primar Ion Bănescu execută împreună cu Fr. Lescovar, proiectul la “Hala Unirea” (pe locul Hotelului “Tineretului”). Pentru a nu exista dubii, explic că o uzină electrică presupune, pe lângă un antreprenor de construcții (Fr. Lescovar), un specialist în generatoare și instalații electrice, acesta neputând fi altul decât N. Vasilescu-Karpen. De altfel, termenii “dinam”, “grup electrogen” sau “generator” nici nu prea apar prin documente, ci doar cel uzual în genere, de “motor” sau “motoare”, pe care, cum ați văzut, l-am folosit și eu, sub influența limbajului din documente. De altfel, într-un document din 25 iunie 1906, în care primarul Ion Bănescu încheia cu ing. N. Vasilescu-Karpen contractul “pentru instalațiunea tramvaiului electric la Constanța”, se arată clar că: “Tot d-l inginer N.Vasilescu-Karpen ne-a întocmit și planul pentru iluminatul orașului cu electricitate și care lucrare a fost aprobată de Dvs. (consilieri), în urma avizului favorabil al Consiliului Tehnic Superior” etc.

Așadar, antreprenorul Francisc Lescovar construiește prima clădire a Uzinei Electrice din str. Dorobanți (apoi Scarlat Vârnav, azi 1907), clădire existentă și azi, după al doilea război mondial adăpostind Baia Populară, iar din 1990, sediul Teatrului de Balet Contemporan "Oleg Danovski". Ing. N. Vasilescu-Karpen va instala generatoarele în Sala mașinilor, se va ocupa de realizarea rețelei stradale etc. Aici, cum singura sursă este magistrul M. Ionescu-Dobrogianu, în "Tomi-Constanța", 1931, p.88-89, să cităm, că, "un motor de 120 H.P." instalat inițial "într-un local de pe strada Sturdza", "a fost mutat în hala cea nouă din piața Carol", în august 1908. În realitate, "motorul de 120 H.P." era anterior, lui i s-a adăugat un al doilea, de 150 CP, furnizat de firma Ganz-Budapest, ambele motoare fiind mutate în noua clădire. Întrigă felul în care se exprimă diferit, de data aceasta pe aceeași pagină 88, magistrul. Astfel, după ce scrie că: "Rețeaua fiind completă, orașul a fost peste tot iluminat cu electricitate", că "tot Bănescu (în 1905) a fost inițiatorul înființării unui tramvai electric, în Constanța, care începuse a se dezvolta" (?!), mai încolo scrie că: "În partea de jos, orașul s-a iluminat cu 198 becuri mari, iar la periferie cu lămpi Croizat". Autorul nu spune nimic despre sursa de curent necesară pentru tramvaiul electric care, zice el, "începuse a se dezvolta". Fluxul memoriei îi face feste magistrului, căci la p.98 a lucrării sale, după ce scrie că în aprilie 1921 "uzina electrică a ars", arată că "s-au reparat și completat cele patru grupuri de motoare, care s-au pus în funcțiune (unul de 120 H.P., unul de 150 H.P. și două de câte 300 H.P.)", ceea ce confirmă că înainte de primul război mondial au existat tot patru "motoare". Despre motoarele de 300 CP aflăm, de altfel, de la magistrul, p.88 și 89, anume: "Comuna a cumpărat un motor nou Diesel de 300 H.P. (Primariatul Coiciu), pe care

l-a instalat către sfârșitul lui Octombrie 1910” și: “În anii următori (1913 și 14) s-a mai adăugat un alt motor Diesel, de 300 H.P.”. Că nici vorbă ca aceste motoare să asigure alimentarea întregului oraș și să permită și o linie de tramvai, aflăm din pasajul următor: “Dar orașul progresa vădit. Se impuneau două soluții: sau să se cumpere un motor nou, de 6-700 H.P. (deci să se mărească uzina), sau să se recurgă la uzina Portului, care avea energie de prisos (1916). Pe la începutul anului 1916, partea de jos a orașului, până la Poșta (Muzeul de Artă Populară, n.n) s-a iluminat cu curent luat din Port, iar partea de sus, prin curentul uzinei comunale”...

Contribuția deosebită a lui **Ion Bănescu** la modernizarea Constanței, spiritul său vizionar, dăruirea sa exemplară binelui urbei, sunt reliefate de mai toți autorii care au scris despre Constanța primului deceniu al secolului XX. Dar, pentru dreapta descriere a activității sale și pentru înțelegerea personalității acestui intelectual multivalent, este necesar să-i fac un “profil”, fie și succint. Născut în 1851, la Roman, a studiat la Academia Mihăileană din Iași, apoi la Universitatea din Berlin, unde a făcut Dreptul, dar și o specializare în Istorie-Geografie. În februarie 1879 este numit subrevizor școlar, iar în 1880, revizor peste toate scolile din Dobrogea. În această calitate este un sprijin de nădejde al primului prefect Remus Opreanu. Străbate Dobrogea, reușind să înființeze sau să reînființeze școli românești, să numească institutori bine pregătiți (regulamentul de atunci fiind foarte exigent). În paralel, este preocupat de etnografie și arheologie. În privința păstrării valorilor arheologice ale Dobrogei, s-a implicat cu devoțiune demersurilor prefectului Remus Opreanu, ca și acelorora ale savantului Grigore Tocilescu, directorul Muzeului Național de Antichități. Numele său este firesc legat de eforturile vizând școlile, în urbea

Constanței și în diferite localități (Mangalia, Hârșova, Cernavodă, Ostrov, Băneasa etc.). Față cu funcționarea prelungită a Școlii primare nr.1 de băieți în casa lui Baritz (despre care am scris), și a Școlii nr.1 de fete într-o clădire închiriată din strada Școalei (I.C.Brătianu, azi Callatis), revizorul Ion Bănescu face demersuri repetate pentru construirea unui local de școală adecvat, încăpător. În 21 iunie 1889 atrage atenția cu precădere asupra "viciilor" localului "școalei de băieți", cerând "reparațiunea și modificarea vechiului local", "facerea din nou a 90 pupitre - câte unul pentru doi elevi" etc., adăugând pentru a nu-l speria pe primar, că acele îmbunătățiri ar scuti "necesitatea de a cheltui comuna sume enorme pentru construirea unui local". În anul următor va reveni, însă, asupra problemei necesității unei clădiri încăpătoare, care să cuprindă ambele școli (de băieți și fete) etc. În anul 1893, Ion Bănescu înființează prima Școală normală de învățători din Constanța, în casele închiriate de Ioniță Dumitrescu și Ali Kadâr, situate "la colțul stradelor" Rahova (azi C. Brătescu) și Lumina (G-ral Lahovari, azi Ilarie Voronca), pentru care s-au făcut modificările interioare indicate de arh. Dobrescu. Sub motivul lipsei de fonduri, această "pepinieră" de învățători, atât de necesară, slujită cu pricepere de Ion Bănescu în calitate de profesor și director, va fi desființată de minister în iulie 1896. Dar, la protestele notabilităților urbei și în urma petiției înaintate de Al. Belcic (sau Belcik) în numele cetățenilor, în locul ei, va fi înființat, în 1 septembrie același an, Gimnaziul Clasic (prima formă a viitorului Liceu) numit, din 1901, "Mircea cel Bătrân". La Gimnaziul Clasic va preda Ion Bănescu limba franceză, religia și geografia, cu un salariu de 300 lei lunar, același salariu avându-l și profesorul de matematică și fizică Dem.Rădulescu, acesta funcționând inițial și ca director,

urmat la direcție de același inimos Ion Bănescu. O activitate remarcabilă a desfășurat Ion Bănescu în presa locală, în cadrul Comisiei județene de verificare a titlurilor de proprietate rurală, în reliefarea prin lucrări și conferințe (inclusiv la Ateneul Român din București) a valorilor istorice și cerințelor prezente din Dobrogea etc. Se pare, însă, că preocuparea cea mai intensă a vieții sale a fost modernizarea Constanței, manifestată în calitate de edil încă din 1900. A fost președinte al Comisiei interimare între 1 ianuarie - 10 iunie 1900, apoi primar al Constanței între 7 februarie 1905-10 aprilie 1907. În calitate de edil s-a preocupat de crearea unui "Cartier românesc", prin lotizări, la prețuri mai mult decât convenabile, în perimetrul dintre str. Ștefan cel Mare, Piața Griviței și B-dul Regina Maria (azi Mamaia), urmărind personal, cu asiduitate, departajarea terenurilor, punerea fundațiilor etc. A sprijinit pavarea străzilor orașului cu piatră cubică din granit de Măcin. Cum am văzut, a realizat un nou contract, definitiv, pentru alimentarea cu apă a orașului, a sprijinit proiectele de electrificare ale ing.N.Vasilescu-Karpen și a realizat și urmărit contractul cu firma Ganz-Budapest care a dus la construirea și punerea în funcțiune a primei Uzine Electrice. A sprijinit Institutul particular "Mircea Vodă", condus de Virgil Andronescu, având clase de liceu teoretic și comercial. A încheiat cu arhitectul George Mandrea contractul pentru construirea localului de școală din str. Traian (azi Liceul "M. Eminescu"), cât și al unei Biserici "în stilul de pe vremea lui Ștefan cel Mare", anume Biserica "Adormirea Maicii Domnului", considerată pe drept de urmași ctitorie a sa, deși a fost începută în 1906 și sfințită după moartea sa, în 1911. S-a preocupat de lucrările falezii și Cazinoului. A acordat ajutoare unor cercuri și societăți, precum Cercul literar-artistic "Cultura", Societatea de gimnastică și sport, Societatea de

binefacere a meseriașilor etc. Din alte pagini ale prezentei lucrări, rezultă că încă din 1900, când era interimar la Primărie și, mai ales, din 1905, a susținut și realizat construirea Halei Unirea, mutarea oborului, contractul cu Societatea belgiană de asfalt, facerea Spitalului “Gh.Sion”. I s-au adus reproșuri nedrepte, că ar fi cedat clădirea Primăriei, construită în 1896, pentru a servi ca local de Poștă, în 1906, mutând Primăria într-o clădire mai veche, din str.C.A.Rosetti, ori că ar fi abandonat trenul “la vii”, scoțând linia, aducând prejudicii hotelierilor, proprietarilor de restaurante etc. din zona peninsulară, chipurile, prin schimbarea traseului spre... Mamaia etc. În ce privește clădirea frumoasă, insolită chiar, a Palatului Comunal (1894), ea nu a fost “cedată”, cum scriu unii autori, ci vândută Direcției Generale a Poștelor, Telegrafelor și Telefoanelor, printr-un înscris la Tribunalul Constanța în 26 august 1906. Cum rezultă din “Bugetul General de veniturile și cheltuielile comunei urbane Constanța pe exercițiul 1907-1908”, Tip.Aurora, Ilie M.Grigoriu, Constanța, 1908, p.17, la veniturile Bugetului extraordinar este trecută și “Suma consemnată cu recipisele No.8772 și 1394/1906, rezultată din vânzarea palatului comunal, către Direcțiunea Generală a telegrafelor și poștelor și destinată pentru construirea unui alt local model”, de 185.000 lei. Dacă era un dubiu asupra motivului vânzării frumoasei clădiri, vedem din actul susmenționat că localul era necorespunzător din punct de vedere funcțional, că era necesară construirea unui “local model”, cu multe birouri, pentru serviciile Primăriei. În ce privește vânzarea, suma de 185.000 lei nu era “simbolică”, un exemplu fiind costul clădirii Spitalului Dr. Sion, de 140.000 lei. De altfel, pe aceeași pagină a registrului respectiv citim că: “Venitul din vânzarea terenului de 6 hectare și 5685 m.p. Societății Ruzicka

Elias & Taubes, consemnat cu recipisa No.18360/1908” era de 65.685 lei, iar: “Venitul din vânzarea unui loc al comunei în suprafață de 236 m.p. vândut Societății Cooperative Mercur din București, consemnat cu recipisa No.1555/1908” era de 2500 lei. În treacăt fie spus, în Ghidul “Constanța și Techirghioulul”, 1924, p.20, citim că: “În colțul străzii D.A. Sturdza se detașează Palatul Băncii Marmorosch Blank (fost Mercur)”, descris astfel de autori la coborârea spre Cazino, dar la întoarcere, p.22, citim: “Înainte de a sui str. Carol, avem în dreapta vechiul palat Mercur, o interesantă clădire în stil ogival”, din care putem deduce că acea “clădire în stil ogival” era anterioară Palatului Băncii Marmorosch Blank, realizat în 1913 de arhitectul Petre Antonescu, fiind construită pe locul cumpărat în 1908 cu 2500 lei. Reproduc de la p.124 a aceluiași Ghid, reclama firmei respective: “Mercur, Societate Cooperativă București-Constanța. Cele mai mari și mai eftine magazine din țară pentru Coloniale, Băuturi și Delicatese (...). Magazine: București, Calea Victoriei nr.52, Constanța, Piața Independenței nr.42”. În privința adresei din Constanța, e posibil ca acea clădire “în stil ogival”, cu magazin la parter și birouri la etaj, să fi fost cea existentă încă în Piața Ovidiu (naționalizată conform Decretului 92/1950, poz.458), cu balcoane rotunde (tip bovindou), care va fi fost cumpărată (construită) de avocatul C.Serienescu (acesta locuind în 1924 în str.Ovidiu 12, v. Ghidul, p.192). Izvoarele istorice ne indică ca an de construcție al acestui edificiu cu “sacnasiuri” (termenul turcesc pentru “bovindouri”), 1911, în timp ce evidența locativă actuală ne precizează ca fiind anul 1930. Acest renumit avocat constănțean, provenea dintr-o familie de greci, Serianis, stabilită de multă vreme în Oltenia, la Corabia. Soția sa Victoria, de origine albaneză, născută Eftimie, deținea mai multe imobile pe

strada comercială Ștefan cel Mare. Împreună vor mai dobândi și alte imobile în oraș. O carieră interesantă, și de aceea o semnalăm aici, a avut în epocă și un alt avocat constănțean. De origine armeană, Urmuz Aznavorian, căci despre el este vorba, era, se pare, rudă cu familia viitorului mare șansonetist francez Charles Aznavour. Revenind la primarul Ion Bănescu, să accentuăm că acesta nu a făcut o afacere din vânzarea către Poștă a clădirii, în 1906, acea clădire dovedindu-se în final, mai bună pentru Poștă, iar de mulți ani încoace este excelentă pentru Muzeul de Artă Populară. Numai că, acei care au pus la îndoială priceperea lui Ion Bănescu, dând ca exemplu “vânzarea palatului comunal”, mirându-se că a mutat Primăria într-o clădire din str. C.A.Rosetti, nu s-au gândit că, prin această vânzare, Bănescu deschidea un cont pentru construcția viitoarei clădiri a Primăriei, el fiind preocupat de binele public și nu de avantaje proprii. Cum există indicii că Bănescu a mutat Primăria într-un local mai adecvat pentru birouri, probabil în Casa Alléon, care servește și azi pentru birourile regiei C.F.R., sper că motivația lui apare ca justificată...

Curios este modul în care unii comentatori ai faptelor lui Ion Bănescu descriu înființarea stațiunii Mamaia de către acest edil “care vedea în viitor”. Deși îl laudă, fac acolade critice: ba că a fost abandonată amenajarea de la “vii”, care ar fi lăsat fără clienți pe antreprenorii hotelurilor, ba că trenul spre Mamaia făcea o oră și jumătate, ba că pavilioanele de la Mamaia erau din lemn etc. Cum am scris, în 1904, Anghel Saligny arăta că “în curând, plaja de la vii **va trebui părăsită**”, lucrările portuare, liniile feroviare, conductele petrolifere, ducând la abandonarea ei. Dar, ca să ai una din cele mai mari și mai frumoase plaje din lume, la 5-6 km. de oraș (orașul de atunci, n.n.), între un lac cu ape dulci și o mare calmă, în

care se intra 80 m. fără pericol de înnece, iată un dar al naturii pe care primarul Ion Bănescu a vrut să-l ofere iubitorilor de băi în mare, realizând amenajările ce se făceau atunci pretutindeni, în stațiunile marine, anume pavilioane cu cabine (pe sexe), un Pavilion central, o punte care înainta în mare, toate din lemn. Că a dat dispoziție să fie scos un tronson de cale ferată spre băile zise "la vii", a fost pentru a face o reamenajare a străzii Ovidiu... Că l-a interesat linia ferată spre Mamaia, practic vorbind, gestul novator al lui Ion Bănescu era de a oferi, în locul unei fâșii înguste de plajă, cu stânci și o epavă, din port, o plajă de mari proporții, între un lac de 2100 ha și o mare liniștită, amenajările efectuate sub primariatul său marcând debutul stațiunii Mamaia. În același an 1905, Bănescu obține de la Ministerul Domeniilor dreptul de proprietate al plajei, precum și al efectuării de parcelări în vederea construcției de vile, în baza cărora încheie la 1 iunie 1905 un contract cu Ministerul Lucrărilor Publice pentru amenajarea stațiunii etc., în 18 noiembrie încredințând efectuarea parcului central (din fața Cazinoului) arhitectului peisagist E. Redont (același care a făcut și Parcul Carol din București, pentru Expoziția jubiliară din 1906). Cele două pavilioane cu câte 56 de cabine, având în mijloc un Pavilion central, cu acoperiș țuguiat, cu "ochi" pentru ferestre, aidoma cu acoperișurile caselor vechi din Sibiu, au fost primele amenajări. E drept, mai erau 45 de gherete mobile, pe rotile, peste câțiva ani fiind menționate 98... Despre trenul care efectua transportul pasagerilor între Constanța și Mamaia nu se dau date: când a fost construită linia, ce traiect avea, cum se numeau haltele, cum ajungea și când în B-dul Regina Maria (azi Mamaia) etc. nici în M. Ionescu-Dobrogianu, 1931, nici în Benone Zotta, 1995, nici în lucrările altor autori. E ușor să scrii "în genere", ca Benone Zotta, în

“Geografia municipiului Constanța”, 1995, p.140: “Odată cu amenajarea stațiunii s-a construit și o cale ferată ce lega orașul Constanța de Mamaia. La inaugurarea oficială a stațiunii au fost puse în circulație două garnituri de tren” etc. Cum vedem, autorul nu ține să precizeze traseul, nici condițiile inaugurării stațiunii în 23 august 1906, nici cifra vizitatorilor înregistrați la sfârșitul de vară 1906, dată în “Enciclopedia României”, sub redacția lui Dimitrie Gusti, ca fiind de cca 45.600. Nu îmi rămâne decât, ca și până acum, să îmi asum travaliul de a explica ceea ce alții au evitat, anume care a fost traseul trenului spre Mamaia în 1906 și eventual cum și când a fost modificat. Există indicii că tronsonul Thetis-Gară a rămas și că, prin urmare, turiștii aflați la hotelurile din zona peninsulară puteau lua trenul spre Mamaia din prima haltă, numită Thetis. Astfel, în lucrarea sa, “Constanța. Băile de la Mamaia”, Constanța, 1907, p.67, dr. I. Mendonidi scrie clar: “Plaja Mamaia este situată la o depărtare de 5 kilometri de orașul Constanța. Ea este legată de acesta cu o rețea a căilor ferate, pe care în timpul sezonului circulă câte opt trenuri pe zi, la ducere și întoarcere, plătindu-se 40 de bani dusul și întorsul. Suirea în tren din Constanța, pentru Mamaia, pentru înlesnirea publicului se face prin patru halte și anume: halta Thetis, halta Gărei, halta Callatis și halta Aegissus; iar de la Mamaia la Constanța se face direct de la Pavilionul Terasei. Acest pavilion este situat în mijlocul cabinelor, pus în legătură cu ele prin niște cordoane splendide. Acest pavilion servește ca loc de repaus celor ce fac băi în mare”. De observat că dr. I.Mendonidi nu scrie că exista o linie directă Constanța-Mamaia, în 1906-1907, ci că orașul era legat spre Mamaia cu “o rețea a căilor ferate”. La p.106 a aceleiași lucrări, scriind despre Anadolchioi, autorul arată că: “E așezat la 2 kil (ometri) spre Nordul Constanței, pe șoseaua ce duce la

Tulcea. În acest sat s-a construit un târg de vite. Până la acest târg e un braț de linie ferată, ce pleacă din gara Constanța. Aici se fac de două ori pe an alergări de cai. La 2 kil. spre Nord de sat, este locul numit la "Cișmele" din care sacagii iau apă de aduc la Constanța. Aici se mai găsesc o fabrică de bazalt, fabrici de cărămidă și de var". Mai departe, scrie despre satul Mamaia: "situat la o depărtare de 6 kilometri de stabilimentul de băi cu același nume și va fi legat cu ele printr-o șosea care este în stare de proiect". Că traseul către Mamaia era ocolitor, că nu era, cel puțin la 1906-1910, pe bulevardul Regina Maria, aflăm și din alte surse, numai că acestea indică linia ferată spre Anadolchioi ba că s-ar fi făcut în 1906, ba în 1910 (?!). Un Plan C.F.R. din 1906, invederează că, după stațiile Thetis și Gară, spre Triaj (Gara de azi) urma o "buclă" și, la capătul străzii Mangaliei (Piața Ștefan cel Mare) era stația Callatis, linia continuând spre Anadolchioi, la locul numit mult timp "Depozitul de armăsari", anume la traversarea șoselei spre Tulcea, era stația Aegissus... Să vedem, deci, realitatea că primarul Ion Bănescu, având în vedere existența liniei Constanța-Canara, convinge C.F.R.-ul, poate încă în 1900, să facă varianta spre Anadolchioi și Tăbăcărie, unde am văzut că erau nu numai târgul de vite și hipodromul, dar și fabrici de cărămizi etc. Fapt cert este că în 1905-1906, același primar, după ce obținuse prelungirea "rețelei", inaugurează linia ferată spre Mamaia în vara lui 1906. Se înțelege că exista o linie ferată de la Târgul de vite din Anadolchioi la Abatorul de la Piața Veche (Tomis III), iar de aici la cărămidăriile de pe malul lacului Tăbăcărie, astfel că primul tronson spre Mamaia a fost făcut de la Piața Soveja la Pavilionul băilor Mamaia. Știm că parcul creat după proiectul lui E.Redont în dreptul stabilimentului băilor ar fi fost realizat cu pământul scos din movila

Aretük-Tepe aflată cam la intersecția străzii Carol (B-dul Tomis) cu B-dul Regina Maria (azi Mamaia), dar anul dispariției acestei movile este dat de unii autori în 1909, deși M.Ionescu-Dobrogianu arată că acest fapt datează după 1919. Existența unui tren pe bulevardul Mamaia este legată de transportul pământului pentru Parc, dar alți autori leagă eradicarea movilei Aretük-Tepe de lucrările de finalizare a rețelei de apă din oraș. Însă, la contractul încheiat de primarul M.Koiciu cu L.Bonnet, în mai 1910, acesta din urmă depunea o garanție formală de 3000 lei, și, cum am văzut, L.Bonnet va fi schimbat curând cu Letourneur. În Planul orașului din 1910, apare trasată linia ferată Constanța-Mamaia, cu o curbă făcută de la linia dinspre Gară (fosta Gară) spre B-dul Independenței (I.G.Duca) și de aici pe B-dul Regina Maria (azi Mamaia), până la ieșirea din oraș (Piața Soveja), unde, cum am scris, exista tronsonul spre Pavilionul băilor. Numai că planul pe care-l posed este o copie alb-negru și nu pot garanta dacă linia trasată era proiectată sau realizată (îndeobște, liniile proiectate sunt într-o anume culoare, spre a se deosebi de cele realizate). În trecut fie spus, în afară de magistrul, mai nimeni nu s-a preocupat să afle când și cum au dispărut cele două movile Avrat-Tepe și Aretük-Tepe, unind mental cele două nume și ieșind, vai, numele uneia singure, zisă Avretuk-Tepe, preluat ca atare. Dar nici M.Ionescu-Dobrogianu, care a fost martor prin ani, nu indică traseul. După ce menționează în trecut, la p.54, că Aretük-Tepe a fost rasă "după război, încoace", revine: "Tot lui Bănescu i se datoresc și planurile parcului băilor. Începuturile ale lui sunt; ele au fost continuate de urmași care au ras movila Aretük-Tepe și au acoperit - cu pământul transportat - dunele de nisip, îngăduind astfel plantarea arborilor și a florilor(...). O linie ferată, pe care circulă zilnic mai multe trenuri, în timpul

verii, unește Constanța cu băile de la Mamaia” (“Tomi-Constanța”, p.86). În 26 mai 1911, Max Brotman, reprezentantul din București al Casei Boeker - firmă ce realizase liniile de tramvai electric din Buenos-Aires etc., adresa inginerului T.Cănănau, primar al orașului Constanța, oferta de a realiza linia de tramvai Constanța-Mamaia. Dar, în iulie același an, primarul T.Cănănau și ing. C.Toroceanu din București semnav un contract prin care acesta din urmă se angaja să lege Constanța prin linii de tramvai de stațiunile Mamaia și Techirghiol, contractul specificând ca să fie utilizate “pe cât va fi posibil liniile C.F.R. la Mamaia și Techirghiol” (“Din tezaurul documentar dobrogean”, 1988, p.374-375). Că acestea au rămas proiecte, am văzut. Să reținem doar că liniile ferate existau, deși asupra traseului pe bulevardul Regina Maria (Mamaia) nu am date certe, doar probabile, abia în “Farul”, iul.1920. Planul orașului realizat de inginerul Ioan Dobrescu, ediția a II-a, din iunie 1921, redă același traseu din 1910, cu o curbă de la linia dinspre gară, traversând arterele Ferdinand, Cuza Vodă, Ștefan cel Mare, unde va fi fost stația Callatis, apoi pe I.G.Duca și Bd.Mamaia. Existența liniei ferate pe B-dul Regina Maria (azi Mamaia) este confirmată în Ghidul “Constanța și Techirghiolul”, 1924, p.151, unde se dă un Tabel cu mersul trenurilor la Mamaia, valabil de la 20 iunie, pentru trenurile 01-010, cât și stațiile: Constanța, Callatis, Aegissus, Tataia, Mamaia. Vedem că dispăruse stația inițială din 1906-1910, Thetis, în schimb apăruse, între Aegissus și Mamaia, stația Tataia...

Că Ion Bănescu a întrevăzut acum aproape un secol că orașul se va întinde până la Mamaia și că Mamaia va deveni o stațiune a Constanței, iată un fapt pe care-l vedem azi. Acest om dotat care a primit numeroase distincții, între care, pentru “Harta etnografică a Dobrogei”,

o distincție a Academiei Române (1906), a fost membru al Societății Române de Geografie și al Institutului Etnografic din Paris. De la 20 nov. 1908, până la trecerea sa în neființă, în 14 noiembrie 1909, a fost consilier, implicat în problemele urbei. Nu a apucat sfințirea Bisericii "Adormirea Maicii Domnului", pentru zidirea căreia s-a străduit, urmașii ridicându-i, într-un rondou din fața frumoasei Biserici, pe un soclu înalt, bustul său în bronz, sculptat de Dimitrie Paciurea (acum, pe o alee, lângă Centrul Administrativ)... A rămas casa Bănescu, din str. Carol nr.114 actual B-dul Tomis nr.110, unde a locuit cu soția sa, institutoarea Elena Handoca-Bănescu și copiii, această casă frumoasă, în stil românesc ce în anii '40, aparținea conform evidenței fiscale Luciei C-dor Lăpușneanu, fiind folosită în anii 1952-57 ca sediu al Bibliotecii Regionale, în ea fiind azi Școala de Arte.

Pentru o mai bună reperare a acestei case istorice, subliniem că imobilul de lângă ea de pe B-dul Tomis nr.108 (colț cu str. Decebal) fost strada Carol nr.112 (naționalizat conform Decretului 111/1951 și Deciziei 1225/1961 de la Moșt. Tudor Anton) constituia cinematograful de largă audiență până înspre anii '80, 23 August fost Victoria. Placa inscripționată de pe frontonul acestei spațioase clădiri, consemnează anul ei de construcție ca fiind 1918 (Martie 17).

Damenii, străzi, preocupări (2)

Într-o însemnare, distinsul intelectual, de mai multe ori primar al Constanței, Virgil Andronescu arată că, la venirea sa în Constanța, lipsa de locuințe era acută și cu greu a reușit să-și găsească o cameră la hotelul "Ovidiu" din str.Elenă (Lascăr Catargiu, azi N.Titulescu). Mai aflăm despre dificultatea de a obține "cetățenie" la Constanța, pe atunci, scrie el, doar Petre Grigorescu obținuse acest drept. Am văzut că Petre Grigorescu se căsătorise cu fiica profesorului George Contogiorgi, cum îi scrie numele G.Auneanu, în lucrarea sa memorialistică, publicată în 1937, "Amintiri asupra trecutului Küstendge-Constanța, 19-23 noembrie 1878". Din aceeași lucrare mai aflăm că primul președinte al Tribunalului constănțean a fost George Horezeanu, cumnat cu Iancu Poenaru Bordea etc. Cum I. Poenaru-Bordea avea, la 1878-79, case în zona B-dului Elisabeta, vila sa frumoasă de pe acest bulevard fiind remarcată apoi și de Delavrancea, în august 1887, observ că nu doar Petre Grigorescu sau George Horezeanu, ci și G.Auneanu însuși și mulți alții, au devenit cetățeni ai Constanței prin căsătorie cu fete care aveau case (proprietăți). Că această modalitate era valabilă și pentru fetele care se măritau cu proprietari locali, și am văzut, din actul de naștere al lui Kricor Zambaccian că era fiul contabilului Agop Zambacdjian și al menajerei Anița, având

proprietate casa de la începutul străzii Mircea, cu parter și etaj... Dar atari mezalianțe se încheiau și în ultimii ani ai perioadei otomane, o dovadă fiind unul din primele acte de căsătorie cu dotă semnalat în presă. Paul Petrovici, care reproduce în “Jurnalul de Constanța”, nr.34, 9-15 apr.1999, p.11, acest vechi document, datat 7 decembrie 1877, scris pe coală timbrată cu “timbru fixu” de 1 leu, tipărit în colțul din stânga-sus, sub care este amplasat timbrul sec, rotund, cu stema României, nu insistă asupra condițiilor (împrejurărilor) în care s-a efectuat acest “contract”, anume în cursul războiului ruso-româno-turc, dând de înțeles doar că s-a făcut la Constanța. De altfel, înscrisul nu se numește nici “act de căsătorie”, nici “act de dotă”, ci “Învoială”. Modul îngrijit în care este redactată această “Învoială” arată un cunoscător, cu experiență în acte juridice și faptul că semnătura mirelui, proprietarul constănțean C. Teodorescu, este la urmă, arată că acesta era “autorul”, de bună seamă, cu studii juridice. Cum documentul în sine este interesant și pentru că arată, între altele, și stabilirea la Constanța a unor negustori aromâni (sud-dunăreni), veniți aici cu afaceri și rămași, inclusiv prin “mezalianțe”, îl reproduc ca atare (explicând că este făcut ca din partea lui Dumitru H.Epitropu, fratele și girantul miresei): “ÎNVOIALĂ. Astăzi, de bună voie, a noastră și a părinților noștri, o logodim pe sora noastră Aneta a lui Christos Epitropos, cu domnul Constantin Teodorescu, ca să o ia de nevestă; și ne îndatorăm să-i dăm zestre 100 lire turcești, bani ce-i voi plăti chiar din capitalul meu; și iarăși ne mai îndatorăm să-i dăm ca zestre jumătate de casă și jumătate de prăvălie pe care le avem în Zagori-Laista sau Ianina; și iarăși ne mai îndatorăm să-i dăm patru bucăți de vie, una în Manole, una în Poiana, una în Frango și una în Palihori și locurile din piață; toate cele ce sunt scrise mai sus, ne îndatorăm cu familia noastră să le

dăm surorii noastre drept zestre și cumnatului Constantin, ca de azi înainte să fie soț bun și să le stăpânească după buna lui voie, fără să fie stingherit de nimeni din ai noștri, acestea sunt ale lui, date ca zestre de bună voie, a noastră și a părinților noștri. Dumitru H.Epitropu. Martori: N. Maniati, Tanasi Petridi, N. Christodorescu, N.K.Tzinacu. 1877, Decembrie 7. Am întărit (L.S.) C. Teodorescu (ss)". Că Rally (vezi anexa), scris de G. Auneanu sub forma Ralea Frangopol era din Frango, în Grecia, unde vedem că avea vii și familia Hristu Epitropu, și că nu oricine venea din Grecia era neapărat grec, iată aspecte ce merită a fi lămurite. De altfel, bucățile de vie desemnate a fi "una în Manole, una în Poiana", atestă nume topice vlahe (aromâne). În treacăt fie spus, la 7 km. nord-vest de Hârșova, pe drumul spre Dăieni, cum rezultă din "Dicționarul" lui Grigore Gr. Dănescu, 1897, p.573, era un loc numit "conacul lui Manole", locuință izolată, fost han folosit de mocanii care treceau pe aici cu turmele... Și, tot în plasa Hârșova, valea zisă Mărăcini, începea de la "câșla lui Țârcă", nume amintind pe starostele mocanilor Nicolae Țârcă, fruntaș înstărit, care îndeplinește și funcția de vice-consul austriac, menționat de Ion Ionescu de la Brad la 1850... Și, fiindcă a venit vorba de Hârșova, merită să subliniez că, între românii dobrogeni "de baștină", care s-au afirmat ca "pionieri, deștelinători ai ogorului prosperității la Pontul Euxin", ca să folosim această expresie cuprinzătoare, din lucrarea "Litoralul românesc la 1900", de Constantin Cioroiu și Marian Moise, 1997, p.136, au fost și Constantin Oancea (născut la Hârșova, din părinți dobrogeni, în 1854) și Luca Oancea (născut tot la Hârșova, în 1859). Primul a fost mare proprietar rural și primar al Hârșovei după instalarea autorităților românești. Ambii au fost mari exportatori de cereale. În privința lui Luca Oancea este demn de

menționat că, după ce a fost și el primar la Hârșova timp de patru ani, prin deosebita sa pricepere și spiritul său de organizare, a devenit președinte al Consiliului județean Constanța și a fost, un timp, și președinte al Camerei de Comerț. În “Albumul Național al Dobrogei”, realizat de Petru Vulcan, cu ilustrații și vignete de Marius Bunescu, în anul jubileului de 40 ani de domnie ai lui Carol I, 1906, Luca Oancea era prezentat drept: “primul și ultimul comerciant român în exportul de cereale și unul dintre cei mai mari proprietari rurali din județul Constanța”. De la Dr. Eugen Lescovar, fiul marelui antreprenor constănțean Francisc H.Lescovar, aflu despre căsătoriile surorilor Oancea, originare din Hârșova, măritate la Constanța cu: proprietarul-agricultor Aurel Butu (rudă cu soția lui C.Alimănișteanu), ing. Virgil Cotovu, dr. M.Isăcescu, cea de a patra cu comandorul Turac. Casa lui Aurel Butu se afla (și se află) în B-dul Elisabeta nr.15, vilă cu un etaj, cu intrări pe B-dul Elisabeta, ca și pe str. Brâncoveanu. Dr. Eugen Lescovar e poate parcimonios, nu ne spune cine erau părinții și cum se numeau surorile Oancea, zice doar despre părinții săi, antreprenorul Francisc Lescovar și mama sa, că au fost căsătoriți în 1908 de primarul Panait Holban, dar ultimul primariat al acestuia se consumă în 6 febr. 1905, în 1908 fiind probabil ajutor de primar. Mai ne spune că cea de a patra dintre surorile Oancea a fost mama Mariei-Elena Lescovar, născută Turac. Nu ne rămâne decât să căutăm alte surse. În prefața Marianeii Vartic la romanul “Vijelie” de Sandra Cotovu, București, 1985, subsol, V-VI, citim că numele la naștere al romancierei Sandra Cotovu a fost Constanța Oancea. S-a născut la 9 ianuarie 1898 la Hârșova, din părinții Costache (Constantin, n.n.) Oancea și Maria Găitan, ale căror rădăcini erau din Bașfalu, respectiv Satulung, comune din jurul Brașovului, “ai căror gospodari înstăriți practicau, din

tată în fiu, transhumanța în Dobrogea”. Autoarea acestei prefețe nu știe că tatăl Constanței Oancea (alias Sandra Cotovu) era născut la Hârșova în 1854, că, deci, familia Oancea era stabilită aici încă pe vremea turcilor, zicând că “după 1877”, această familie “se stabilește definitiv” în “regiune” (?!), unde “Costache Oancea, spirit întreprinzător, ajunge mare proprietar și exportator de cereale”. Evident că Mariana Vartic nu a sesizat că numele Costache nu era uzitat în Ardeal, și este bine să precizez ca pe un detaliu de istorie literară, că pe tatăl Sandrei Cotovu îl chema Constantin și i se spunea Costache de negustorii greci din Constanța, așa cum căpitanului portului Ioan Macri, primul soț al Gabriellei Blitzner, îi ziceau Iani. Să reținem în continuare că viitoarea scriitoare face școala primară la Hârșova, după care urmează Pensionul (liceul) “Notre-Dame de Sion” din București, absolvindu-l în 1916. În 1921 se căsătorește cu inginerul Virgil Cotovu. Despre acesta, Mariana Vartic nu spune că a fost inginer-șef al portului Constanța, ci doar că era profesor la Școala de Marină și că s-a afirmat ca “autor al mai multor lucrări de specialitate”, că lui i se datoresc “planurile de sistematizare” ale porturilor Constanța și Mangalia. Sandra Cotovu debutează literar în revista “Însemnări ieșene”, în aprilie 1936, iar editorial, cu volumul “Jocuri de apă”, 1938, care se deschidea cu o scrisoare-prefață de George Topârceanu. În 1937, mutându-se la București, ca urmare “a avansării soțului ei, ca director general al comunicațiilor”, va frecventa timp de doi ani Cenaclul lui Eugen Lovinescu, apoi va avea propriul ei “salon literar” în casa din București, la care veneau Otilia Cazimir, Petru Comarnescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Geo Bogza ș.a.

Dar să ne întoarcem la Constantin și Luca Oancea, despre care o sursă arată că, împreună cu Irimia I.Blebea,

N.Golea, I.Gh. Popa ș.a., au fondat, în iunie 1899, cu un capital inițial de 400.000 lei, **Banca de Scont din Constanța**, numită și "**Banca Mocanilor**". În 1921 ia numele "Creditul Dobrogei", sediul ei fiind în str. Al. Lahovari nr.6. În 1927 dispunea de un capital de 5 milioane și de un fond de rezervă de aproape 2 milioane lei. Irimia I.Blebea, absolvent al Școlii Comerciale din Brașov, "mare cerealist și econom de vite", a fost primul director al Băncii de Scont, iar prin 1905, cum rezultă din "Albumul" lui Petru Vulcan, administrator al acesteia era aromânul T.G.Dabo. Acționari ai acestei Bănci private erau N.Golea, din Satulung (Brașov), cunoscut ca mare proprietar și membru al Consiliului județean, C.Golea, fost primar la Medgidia și mare agricultor, I. Gh. Popa, tot dintre mocanii originari din zona Brașovului, moșier, crescător de vite, premiat la Expoziția agricolă din București și medaliat cu aur la Expoziția agricolă din Constanța în 1899, Ioan Moțoiu, originar din Cernatu-Brașov, primar al comunei Siliștea, econom de vite, premiul I la Expoziția regională din 1897, cunoscut și ca socru al scriitorului și publicistului Ioan Adam ș.a. Din clanul Blebea, cel mai vârstnic era Ion Blebea, care era ales, în 28 iunie 1892, președinte al Adunării din Medgidia de constituire a Secțiunii dobrogene a Ligii pentru unitatea culturală a românilor, la care au luat cuvântul dr. I.C.Drăgescu, prof.I.Măgură ș.a. Cum rezultă din gazeta "Constanța", nr. 30, din 12 iulie 1892, în prima listă de subvenții oferite Secțiunii Constanța a Ligii Culturale, acordau 120 lei Aldea Nistor, câte 100 lei Ion Bănescu, Constantin Oancea, Luca Oancea, Ion Oancea, St. Sorescu, D.D. Chipara, Ion Gh. Popa acorda 60, Ion Belu și Șt. Belu acordau împreună 100 lei, dr. Păcurar 50, Aurelia Drăgescu tot lei 50 etc. Nu mă surprinde că prof.

I.Măgură acorda doar 10 lei, dar mă amuză că tot atât acorda și Ion Blebea...

Dar, pentru că am menționat deja Banca de Scont, cunoscută și sub numele Banca Mocanilor, să notăm câte ceva și despre alte Bănci. Marile Bănci din țară își aveau, firesc, filiale aici: **Banca Națională**, sucursala Constanța, înființată în 1894, și-a avut mult timp sediul într-o vilă etajată din B-dul Elisabeta; **Banca Agricolă**, datând la Constanța din același an 1894, a avut ca director pe Ion Săvescu, licențiat în Științe Comerciale la Institutul Superior din Anvers (Belgia), adresa ei fiind în str. Gh. Gr. Cantacuzino (azi Arhiepiscopiei) în 1924; Banca de Credit Român și-a înființat sucursala din Constanța în 1905; sucursala **Băncii Generale a Țării Românești** s-a înființat în 1906; **Banca de Scont a României** și **Banca Comercială Română** și-au făcut filiale în 1908; sucursala **Băncii Românești** datează din 1912; sucursala **Băncii Marmorosch Blank** este inaugurată în 1914, în clădirea proprie din Piața Independenței (Ovidiu) datată 1913; alte bănci își vor deschide sucursale la Constanța după primul război mondial, ca **Banca Cerealiștilor** (1919), **Banca Lazaris** (1920), **Banca Transilvania** (1920) etc. Dintre băncile locale, care atestă o anume pondere economică, acoperind necesități de sprijinire a producătorilor locali și dezvoltare a comerțului, amintesc **Banca Unirea Comercială**, înființată în 1911; **Banca Constanța**, inaugurată în 1919, într-un sediu din Piața Independenței care a fost, probabil, clădirea mare, cu o curte interioară, dinspre str. Mircea, unde între cca 1970-1989 a fost sediul B.A.J.T.M.; **Banca Sindicatului Agricol**, care, din 1921 s-a numit **Banca Maritimă**, în 1927 dispunând de un capital de 7,5 milioane lei și 2 milioane fond de rezervă etc. La începutul anului 1916 a luat ființă **Federala Băncilor Populare** care adună forțele celor 55 bănci populare câte

se creaseră în județ, după primul război Federala reunind 114 bănci populare din toată Dobrogea.

Că băncile au dat exemplu și la Constanța prin construirea de clădiri impunătoare, vedem și azi. Mai dificilă s-a dovedit construirea altor clădiri necesare, cum ar fi pentru Camera de Comerț (10 sept.1880) și Bursa (25 sept.1898), care au funcționat în localuri închiriate până la cumpărarea de către aceste instituții importante ale orașului a Palatului Manissalian. Presa vremii dă știri despre festivități, puneri de pietre fundamentale, cu banchete și toasturi mirobolante, ca și articole critice, care reclamă realizarea promisiunilor. În "Constanța", numerele din 14 și 21 septembrie 1903, citim discursurile prefectului Scarlat Vârnav și ale prim-ministrului D.Sturdza la solemnitatea punerii pietrei fundamentale a Palatului Administrativ (Prefectura) și la banchetul care a urmat. Despre Prefectură, Palatul Regal (apoi Curtea de Apel) și Tribunal, M.Ionescu-Dobrogianu scrie în "Tomi-Constanța", 1931, p.94, că au fost realizate "între 1908-1912". Prima clădire a fost Prefectura, înălțată în timpul celui de-al doilea mandat de prefect al lui Scarlat Vârnav (1907-1909). În 1910, se realizează Pavilionul Reginei din port... Într-un articol apărut în "Jurnalul de Constanța", nr.34, din 9-15 aprilie 1999, p.10, semnat Loredana Luca, se spune însă că: "În 1913, printr-o dispoziție a prefectului de atunci, Scarlat Vârnav, s-a construit din fondurile județului Pavilionul III (între Tribunal și fosta Prefectură), cu destinația (inițială, n.n.) de reședință prefectorială, în spațiul respectiv urmând să locuiască cel care conducea destinele județului. Următorul prefect, Jean Ghica, a decis că o astfel de construcție se potrivește mai bine suveranilor Familiei Regale. Consiliul Județean a votat în principiu dăruirea pavilionului către Casa Regală, **doi ani mai târziu** (?) respectiva clădire fiind cedată spre

folosință Familiei Regale. Construcția a fost parțial distrusă în primul război mondial”. Dar Palatul Regal era gata în mai 1911, cum rezultă dintr-un articol apărut în “Drapelul”, din 10 mai 1911 cuprins în culegerea masivă a lui Stoica Lascu “Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei”, 1999, p.517-522. Reiese clar că familia regală, în vizită la Constanța, locuiește între 3-8 mai 1911 “la Palatul Regal”. Mai trebuie precizat că “instalarea” Curții de Apel Constanța a avut loc în 14 aprilie 1914 (“Liberalul Constanței”, din 20 aprilie 1914). Evident, după război și după reparații, Curtea de Apel își reia activitatea în 16 sept.1923, în fostul Palat Regal din str. Traian. Să reținem, totuși, ca pe o istorie pozitivă realizarea, chiar dacă extinsă în timp, a celor trei clădiri. Am văzut că punerea cu fast a pietrei fundamentale pentru un Muzeu Regional, construcția urmând să fie făcută prin subscripție publică, s-a dovedit un “fum” amăgitor. Tot astfel se va dovedi și punerea pietrei fundamentale, cu discursuri și aplauze furtunoase, pentru un Palat Cultural etc. Să nu ne mire, deci, că trupele de teatru vor juca pe scena aceluiși teatru “Elpis”, pe aceea a Cazinoului (inaugurat în 15 iunie 1910), ori în grădini de vară. Și ce să ne mai mirăm de faptul că primele cluburi înființate la Constanța au funcționat în saloanele unor hoteluri. Se pare că primul Club a luat ființă în octombrie 1881, “din inițiativa D-lui Prefect C.Ciocârlan”, cum rezultă din “Farul Constanței”, nr.66, din 18 oct. 1881. Gazeta respectivă laudă inițiativa, pe considerentul că asociațiunea este “unul din principalii factori conducători spre progresul moral, material și astfel civilizator” etc. Numit “Clubul Comercial”, el s-a bucurat , câtă vreme a existat la parterul Hotelului “Panaiot” din str. Elenă (apoi Lascăr Catargiu, azi N. Titulescu) de interesul comercianților, oferind cadrul unor discuții utile și chiar al tranzacțiilor. Mai târziu, cerealiștii se vor polariza într-un

soi de club la “Cafeneaua cerealiștilor” din Piața Ovidiu ... Primul club politic se pare că a fost social-democrat, înființat în dec. 1896. Dar, cum Legea privind organizarea Dobrogei, promulgată la 9 martie 1880, amâna problema reprezentării politice după o perioadă de “adaptare” a provinciei transdunărene la cadrul național, acest club a avut o existență efemeră, fiind reînființat abia în 1910. Chestiunea lărgirii drepturilor politice pentru dobrogeni a suscitât dezbateri aprinse în presă și pasiuni uneori exacerbate. Și totuși, nuclee ale unor atari cluburi politice au funcționat în sediile redacțiilor unor ziare sau gazete. Dintr-unul din studiile despre organizațiile partidelor în Dobrogea, aparținând valorosului cercetător Stoica Lascu desprindem că primul nucleu al Partidului Conservator se formează la Constanța în 1907, având în frunte pe proprietarul Constantin Pariano. Originar din Oltenia, vechi conservator și deputat de Vlașca, C. Pariano se așează la începutul secolului XX în Constanța, având la Hasancea (Valul Traian) o fermă model. Împreună cu Ioniță Dumitrescu, Chiriac Frangopol etc., înființează primul Club conservator în 1909, în redacția gazetei săptămânale “Conservatorul Constanței”, apărută în 18 ianuarie 1909. În 1910-1913, C. Pariano este prefect al județului Constanța. “Conservatorul Constanței” a apărut sub conducerea unui comitet până în iulie 1916. În anii 1910-1912 a polemizat cu gazeta conservator-democrată (takistă) “Viitorul Dobrogei”. În 1912 a sprijinit, cu prilejul participării la alegeri și a populației dobrogene, pe candidații conservatori: Constantin D.Pariano, ing. Titus Cănanău, moșierii Ioniță Dumitrescu și Chiriac Frangopol, avocatul și proprietarul Mircea Solacolu-Troian etc. De altfel, încă din 1911 se produce o dizidență, condusă de Petre Grigorescu, acesta scoțând, la București și Brăila, gazeta “Conservatorul Dobrogei”, apărută între 10 iulie

1911-11 noiem. 1912. În apr. 1915 se produce a doua ruptură, între gruparea conservatoare locală condusă de ing. Titus Cănanău, rămas fidel lui Al. Marghiloman și adept al alierii țării la Puterile Centrale, și gruparea C. Pariano, atașată lui Nicolae Filipescu, aceasta din urmă scoțând un alt ziar - cu același titlu: "Conservatorul Constanței". Partidul Conservator-Democrat, înființat de Take Ionescu în 1908, își constituie o organizație și la Constanța, în același an, condusă de fostul primar Ion Bănescu, având ca publicație proprie, "Viitorul Dobrogei", apărut între 10 febr. 1908-25 dec. 1913. Cum în noiembrie 1910 Ion Bănescu încetează din viață, șefia organizației takiste o va lua medicul militar (lt.col. în rezervă) Achile Zissu. În fine, în urma fuziunii grupării conservatoare a lui C. Pariano cu conservatorii democrați, apare scurt timp gazeta "Conservatorul"... Activitatea liberală la Constanța a fost bine susținută de la "centru". Analiztii arată că P.N.L., motivat de importanța orașului portuar, comercial și bancar care era Constanța, s-a preocupat de asigurarea unor lideri cu pondere. Cum rezultă din "Drapelul", II, nr.37 din 4 dec. 1911, în 19 nov. avea loc adunarea membrilor Clubului național-liberal, iar în 20 nov., consfătuirea prezidată de Ion I.C. Brătianu. În sală erau proprietari, comercianți, intelectuali și chiar ... industriași. Între membrii marcantii ai organizației liberale constănțene menționez pe prefectul Luca Oancea, I.N.Roman, Virgil Andronescu, intelectual distins, primar în mai multe rânduri, influentul și energicul C. Alimănișteanu, căsătorit cu Sarmiza, sora Brătienilor, medicii Nicolae Marinescu-Sadoveanu, Al. Tălășescu, Gh. Bârzănescu, prof. N.T. Negulescu, avocații Ath. Rainof, G.Benderli, ș.a. Dar este momentul să facem o scurtă incursiune în istoria acestei glorioase familii a Brătienilor, ce și-au lăsat cum se vede amprenta lor inegalabilă și asupra acestor

meleaguri. În 1821, la marea răscruce a vremurilor când Sfânta Alianță triumfând oprima continentul, iar marele învins, Napoleon, trecea în legendă din singurătatea exilului pe Insula Sfânta Elena, se naștea în Pitești ION C. BRĂTIANU. Acesta, apare ca un adevărat fondator de dinastie, cum de altfel va fi numită de către genealogiști "dinastia de la Florica", domeniu aproape legendar al familiei, cu un conac încăpător și un mausoleu în care sunt înmormântați toți membrii familiei. După o activitate prodigioasă, ctitor de țară și de partid, în 1888 se va retrage de la putere. La 4 mai 1891, corifeul liberal ce devenise cel mai important om politic român al secolului al XIX-lea, se va stinge din viață în conacul său de la Florica, plâns de întreaga suflare românească și lăsând în urma sa opt copii.

Îi succede la conducerea PNL credinciosul său frate DIMITRIE BRĂTIANU, până la decesul său survenit la 8 iunie 1892, după care, la Congresul partidului din 1909, este ales președinte fiul cel mare al "Vizirului" - cum îl mai supranumeau contemporanii pe ION C. BRĂTIANU - inegalabilul IONEL BRĂTIANU. Vreme de treisprezece ani, până la moartea sa survenită la 24 noiembrie 1927, acesta va călăuzi cu mână de fier, în vreme de pace și în vreme de război, destinele partidului și ale țării. Disparația subită a "Sfinxului" de la Florica a lăsat în urmă un vid politic uriaș pe care, din nefericire, nimeni nu s-a mai învrednicit să-l umple, vremurile grele ce nu au întârziat să vină găsim la cârma țării oameni de calibru ușor. Așa cum tatăl său îl crease istoricește pe Carol I Întemeietorul, titanul politic de anvergură intercontinentală care a fost IONEL BRĂTIANU a împlinit visul de veacuri al românilor - Marea Unire de la 1918 -, glorificând astfel personalitatea istorică a regelui Ferdinand Întregitorul. Tot el va încărca până la refuz biblioteca moștenită de la renumitul său

părinte cu piese și volume rare, multe cu o valoare ce o depășeau chiar pe cea a Colecțiilor Bibliotecii Academiei Române, trecând-o apoi prin testament în patrimoniul statului.

Îl urmează firesc în fruntea partidului strălucitul economist VINTILĂ I.C. BRĂTIANU, fratele său cel mai mic, dar dispare și acesta prematur în 1930, pentru ca din 1934 și până la asasinarea sa din 1950 să se afle în fruntea partidului, fratele mijlociu, DINU BRĂTIANU. Soția acestuia din urmă, Adina, era fiica ministrului liberal Emil Costinescu și a Adinei Tătăranu. Fratele ei, Nicolae Costinescu, s-a căsătorit cu Maria Știrbey, una dintre fiicele prințului Barbu Știrbey. Coborâtoare din marile familii domnitoare ale Bibeștilor, Știrbeilor, Brîncovenilor și Cantacuzinilor, ale căror rămășițe pământești se odihnesc la palatul Mogoșoaia și în capela de la Buftea, ea va deceda la Essen, în 1990, lăsând în urmă trei fii: Alexandru, Gheorghe și Nicolae Costinescu, vechii mei prieteni, toți refugiați din "îepoca de aur" în exil. Deslușim cu greu, pe placa tombală a cavoului familiei Bibescu, aflat la Palatul Mogoșoaia, inscripția din piatră ce descrie viața eroică, a străbunicului dinspre mamă, a fraților Costinescu, respectiv Principele George Bibescu, cavaler al Legiunii de Onoare:

***"Născut în București la 14 Martie 1834 fiul lui
GEORGE DEMETRIE BIBESCU Domnitor al Țării
Românești, ales de popor pe viață și al ZOEI
MAVROCORDAT Principesă BASARAB
BRÂNCOVEANU.***

***Elev al școlilor din St. Cyr și de Stat Major din
Franța 1853-1859. A făcut campania din Mexique, dat
în ordinul de zi pe armată la bătălia de la Cumbres 26
aprilie 1862. Dat în ordinul de zi pe armată la atacul de
la Puebla, 5 mai 1862.***

Cavaler al Legiunii de onoare 3 Iulie 1862. Înaintat Căpitan de Stat Major la 24 Ianuarie 1863. Dat în ordinul de zi pe armată în urma șarjei de la Teobaltice 1863. Ofițer al Legiunii de onoare 1865.

Trimes după cererea sa în Algeria 1862. A obținut drepturile civile în Franța prin decret Imperial la 30 Ianuarie 1867. A făcut Campania Franco Germană ca adjutant al generalului F. DOUAY 1870. Dat în ordinul de zi pe armată pentru curagiul său la bătălia de la Sedan. Ca prizonier la Koblenz se devotază camarazilor săi de captivitate. Numit Comisar General la Expositia Română din Paris 1889. Numit Membru corespondent al Academiei Francese de Științe morale și politice.

Încetat din viață la Constantinopole în etate de 68 ani la 7/20 Mai 1902”.

Soțul fiicei sale Nadeje, respectiv Principele Barbu Știrbey a fost unul dintre cei mai eminenți români din epoca contemporană. A fost mult prețiosul aliat al lui IONEL I.C. BRĂTIANU și mult valorosul consilier al Regelui Ferdinand I cel Loial, și adevărat părinte ocrotitor pentru M.S. Regele Mihai I cel Devotat. Tot în exil i-am aflat și pe descendenții fratelui mai mic al acestuia, respectiv George Știrbey ce va avea astfel două fiice: Marina căsătorită Brâncoveanu care va avea doi băieți, Constantin și Mihai, și Alexandrina, care la rândul ei, căsătorită cu marele arhitect Gheorghe Mihai Cantacuzino, îi va avea pe Șerban și Marie-Elisabeth căsătorită Ruhemann. Ilustrul meu prieten, Șerban Georges Cantacuzino, născut la Paris dar stabilit la Londra, rudă prin mamă cu Știrbeii, deci firește și cu ceilalți vechi prieteni ai mei, frații Costinescu, ca demn urmaș al renumitului arhitect care a fost tatăl său (pe litoral, acesta fiind autorul hotelurilor Rex din Mamaia și

Belona din Eforie), a condus o viață, din înalta funcție de secretar, Comisia Regală Britanică de Arte Frumoase (Royal Fine Art Commission), realizând totodată și prestigioasa revistă britanică de arhitectură "Arhitectural Review". Are două fete: Ilinca ce păstrează tradiția familiei ca pictoriță, și Marina, ziaristă.

Mulți dintre cei enumerați aici, au îmbogățit zestrea edilitară a orașului și a litoralului cu imobile importante, doar semnalate acum. Totodată am inclus și câteva anexe, ce conțin referințe istorice, inclusiv arborele genealogic al acestor ilustre familii, ce înobilează și astăzi cu numele lor, arterele constănțene: Bibescu Vodă, Cantacuzino, Brâncoveanu, Brătianu. Dar asupra acestor aspecte voi reveni în volumul următor. Să mai amintim că această suită de vieți exemplare ce au conferit strălucire grupului de vârf al elitei liberale, vieți care se iscă și se sting continuându-se creator una pe cealaltă în toată perioada istoriei moderne a României, constituindu-se în armăturile de oțel ale noului stat, se va încheia tragic în perioada cataclismului comunist. Indeciși, dacă raidurile atomice asupra orașelor rusești ar putea salva realmente Europa occidentală de iminenta invazie a puhoaielor bolșevice, aliații apuseni optează la Teheran și Yalta pentru abandonarea în ghearele lui Stalin a peste 100 de milioane de est-europeni. În infernul concentraționar dezlănțuit în România de fiarele comuniste în frunte cu oroarea roșie Ana Pauker, dispar martirizați, odată cu dizolvarea partidului, ultimii lideri ai PNL: CONSTANTIN (DINU) I.C. BRĂTIANU, ultimul președinte al partidului, și nepotul său, fiul mentorului României Mari, acad.prof. GHEORGHE I.I.C. BRĂTIANU. La acea dată era mai mare România morală și națională din pușcării, decât cea "liberă", din afara lor, aflată în cătușele robiei comuniste.

De la gestul fondator al charismaticului ION C. BRĂȚIANU care îl aduce în țară pe principele Carol, și până la triumful comunismului, această mașină infernală ce va dizolva Partidul Național Liberal, destinul nostru național a vrut ca negurile și cețurile istoriei să ne fie miraculos luminate de înstelata dinastie a Brătienilor. În 1914, numărul membrilor organizației constănțene a P.N.L. era de 399, din totalul de 648, câți număra organizația județeană. Activitatea organizației liberale a fost susținută de publicații de bună factură. I.N.Roman a fost proprietarul și editorul periodicului "Drapelul", care a apărut între 8 martie 1909-8 noiembrie 1912, urmat de farmacistul Ioan Berberianu care a condus "Liberalul Constanței", în aceeași calitate dublă de proprietar și editor, între iulie 1913-august 1916. În urma unei neînțelegeri cu Virgil Andronescu, Ioan Berberianu, care avea pe frontispiciul ziarului său deviza: "Noi din gazetărie nu am făcut negustorie", se afirmă quasiindependent, iar Virgil Andronescu scoate "Liberalul", seria I-a, între 1 martie 1915-6 august 1916, cu specificarea: "Singurul ziar al P.N.L. din Constanța este **Liberalul**. Orice alt ziar cu program liberal care apare în orașul nostru este considerat ziar personal". Ca ironie a soartei, aceste dispute politice vor deveni anodine, după dezastrul de la Turtucaia, în timpul ocupației străine în Constanța apărând "Dobrudscha Bote", în germană, "Dobruca Postasi", în turcă, "Dobrudjanski Curier", în bulgară...

Un amic cu care discut despre clădirile și străzile Constanței vechi îmi spune că unii proprietari de imobile și magazine care nu se aflau în Piața Independenței (Ovidiu), dat fiind faptul că aceasta era reperul cel mai cunoscut, prezentând o mare atracție pentru vizitatorii orașului, își dădea adresa (în reclame) în această piață, fiind, totuși, în apropierea ei. Un exemplu îl oferă Pincus

Șapira, "furnizor al Curții Regale", al cărui magazin de bijuterii, ceasornice și suveniruri era dat în Piața Independenței nr.20, deși clădirea, pe al cărei zid scria până încoace P.Șapira, cu trei etaje, există și azi, cum urci pe str. Carol (B-dul Tomis) spre Hotelul "Tineretului", adresa ei reală fiind str. Carol nr. 20 bis (naționalizată prin Decretul 111/1951 și Decizia 1225/1961). Această binecunoscută clădire, construită în 1924, a fost proprietatea lui Apostol Apostolopol, de origine greacă, fratele bunicului vechilor mei prieteni, Bujorel Gheorghiu cu care am lucrat pe vremuri la "Finanțe", și pe care am avut bucuria de a-l vizita la Madrid, orașul în care s-a stabilit după Revoluție, și Nicușor Gheorghiu, reputat regizor al Teatrului de Păpuși "Elpis". Pe partea cealaltă a strazii Carol (B-dul Tomis) dinspre Piața Ovidiu, colț cu strada Petru Rareș, se află un vechi imobil de colț cu două etaje, actualmente (2000), restaurantul "Casa Ana". Construit în 1900, acest imobil de la nr.17 al străzii Carol, ce constituia un important reper al orașului, aparținea lui Avram Segal, fiind naționalizat conform Decretului 92/1950, poz.220. Cad de acord cu amicul meu, că pot fi erori și în Ghidul din 1924. Astfel, la aceeași adresă, str. Carol nr.50, apar Cofetăria Regală, dar și magazinul de cadouri E. Merlaub (acesta fiind dat și la nr.51). Micul bloc cu două etaje și balcoane rotunde din Piață, despre care am scris că a fost sediul Cooperativei "Mercur", imobil cumpărat (construit) de avocatul C. Serienescu, este dat în Piața Independenței nr.42, ceea ce este evident o greșeală de tipar, numărul din 1924 al acestei case fiind, probabil, 12, așa cum îl confirmă mai târziu, și matricola fiscală anexată (actual, Piața Ovidiu nr.4). O coincidență face ca adresa avocatului C. Serienescu să fie dată în același Ghid: str. Ovidiu 12, deși autorii Ghidului scriu că în Piață, la nr.42 (corectat de mine 12) erau încă

magazinul și, la etaje, birourile, Cooperativei "Mercur". Lângă proprietatea Serienescu, la nr.5, în Piața Ovidiu, mai supraviețuiește încă unul dintre cele mai vechi imobile ale orașului. Construit în 1882, fost proprietatea lui Socrate Violatos, în el funcționează în prezent (2000), bărulețul Astoria (naționalizat conform Decretului 92/1950). Lipit de acesta, respectiv la Piața Ovidiu nr.6, se află imobilul construit în 1923 ce adăpostește "Partida romilor" (naționalizat conform Decretului 92/1950, poz. 345 de la Ionescu Ion). În fața acestor venerabile imobile, pe partea diametral opusă a Pieței Ovidiu, respectiv la nr.17, lângă Muzeul Național de Istorie, se află o clădire masivă cu două nivele și mansardă, ce a constituit până de curând sediul Întreprinderii Locative a orașului (I.C.R.A.L.). Imobilul aflat pe 376 mp. de teren, a fost dobândit prin cumpărare în anul 1930, conform actului de vânzare - cumpărare autentificat sub nr.2163/12.09.1930 la Tribunalul Constanța, de către familia Haygouhi și Armenag Damadian (din care provenea și renumitul caricaturist Cik Damadian). Urmașele acestora, Gulbenkian Elisabeta și Tinca Irina, care l-au revendicat după Revoluție, îl înstrăinează apoi (1999), omului de afaceri indian, domiciliat în Anglia, Hari Mohan Saraff. Am schițat istoria acestui imobil, tocmai pentru figura pitorească pe care o face acest inedit cumpărător, în noul ansamblu, tot mai cosmopolit, al titularilor de proprietăți imobiliare constănțene. Am mai sesizat eroarea din acest Ghid de a fi în acord cu "farsa oficială" zisă bulevardul P.P.Carp, dând astfel adresa Federalei Băncilor Populare în așa-zisul Bd. Carp și asta pentru că Aleea Canarache nu avea, nume atunci. Mai nostim este că unii autori se iau după farsa Bd.Carp, zicând că strada Ovidiu nu a existat și că nici azi n-ar exista, deși ea era încă din vremea turcilor și a rămas și azi, o poate vedea oricine, deși are o

singură parte. Intrigă, în Ghidul din 1924 faptul că, la p.8, scrie despre: “Fabrica de produse chimice Salo Lichtenberg, str. Petru Rareș 5”, iar la p. 65 și 192, scrie: “Banca Centrală de Comerț, str. P.Rareș 5”. Este greu de crezut că în aceeași clădire s-ar fi aflat o Bancă și o Fabrică de produse chimice. Și, ce să caute o Fabrică de produse chimice lângă Piața Independenței, în 1924, când, încă în 1889 Primăria aproba construcția Fabricii de bere Gruber în afara orașului (cum am văzut) și chiar, se impunea ... ca aceasta “să se facă în condițiuni igienice și de înfrumusețare”. Că Fabrica Salo Lichtenberg avea un magazin cu produse chimice (săpun, sodă, unsori, vaselină) în str. Petru Rareș, poate la nr.5 A sau 5 bis etc. , nu există îndoială. Tot pe această stradă, la nr.8, figurează magazinul și atelierul de instalațiuni electrice al lui Trasivul Curcuropol, care vindea becuri Osram, dar și magnetouri, porniri automate pentru automobile etc. Și pentru că amicul meu citise și el cu atenție Ghidul, l-am întrebat unde se afla, de fapt, sediul Yacht-Club Regal Român, în 1924, pe D.A. Sturdza sau în Piața Independenței (Ovidiu)? Sigur, nu mai era la fostul Hotel “Carol” (devenit Cercul Militar), numai că, în Piața Independenței (Ovidiu) erau mai multe cluburi: “Cafeneaua Cerealiștilor” sau clubul acestora, Jockey Club și Yacht-Clubul Regal. Nostimada este că amicul meu crede că pe locul gol acum, de lângă Banca Marmorosch Blank, despre care am scris că a aparținut antreprenorului Fr. Lescovar, adică pe str. D.A. Sturdza nr.3, conform anexei (500 mp.), era hangarul cu veliere, zicând că Yacht-Clubul era într-o clădire care este dată în Ghid cu adresa Piața Independenței 6... Cum vedem, adevărul rezultă din coroborarea cu alte surse.

Să revenim, însă, la perioada pe care am promis s-o descriu în acest volum, anume până la primul război

mondial. Că uneori nu avem mai multe surse spre a le compara și discerne, impunându-se o cercetare a documentelor, informațiilor din presă, am văzut și vom vedea. În “Enciclopedia Română” de Dr. C. Diaconovich, Sibiu, 1898, tom I, p.914-917, aflăm date interesante despre Constanța, chiar dacă data inaugurării statuii lui Ovidiu, august 1887, este pusă eronat 1883. Am arătat că și surse mai recente datează greșit această inaugurare, exemplificând cu “Istoria României în date”, 1972, p.248, unde este dat anul 1884, dar am putea adăuga o sursă care n-ar fi trebuit să greșească, anume “Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Constanța”, București, 1977, p.42, unde citim stupefiați că:”edilii orașului fixează pentru eternitate, în 1882, figura lui Ovidiu turnată în bronz” etc. Frumos exprimat, dar data este greșită, pe lângă faptul că “figura” îi poate face pe cei necunoscători să creadă că este vorba de un bust și nu de imaginea întregă a poetului în togă etc. Dar să desprindem din “Enciclopedia Română”, tom I, 1898, p.916, câteva aspecte interesante: “stradele sunt în general curate și bine pavate, cu excepțiunea celor de la margini”; “casele vechi de stil oriental dispar, făcând loc la frumoase clădiri în stil europenesc”; “personalul serviciului sanitar se compune dintr-un medic comunal, un subchirurg vaccinator și o moașă; afară de aceștia în oraș sunt încă 10 medici și 5 farmaciști” (datele sunt din 1894). Interesant este că sunt enumerate edificiile de cult (1896). Dacă despre Catedrala “Sf. Petru și Pavel”, construită după proiectul marelui arhitect Ion Mincu, a cărei construcție era terminată în 1884-1885, despre care Delavrancea scria, în 1887, că seamănă, dar este mai frumoasă decât Domnița Bălașa din București, a cărei sfințire a întârziat până la refacerea unor picturi de G. D. Mirea, fiind inaugurată în 22 mai 1895, zice greșit că ar fi fost “Zidită în 1895”, aflăm totuși

că avea un preot și un diacon. Mai erau : “1 bis. greacă cu doi preoți, 1 bulg., 1 armeană, cu doi preoți, 1 protes. și 1 cat.” Geamiile din oraș și de pe litoral erau “întreținute de stat; mahomedanii au un muftiu și 8 hogi”. Mai departe citim: “instrucția se face într-un gimnziu clasic înființat în 1896 cu 6 profesori; în două școale primare de băieți și două de fete, cu 9 institutori și 7 institutoare; afară de acestea sunt încă mai multe școale întreținute de confesiuni și o grădină de copii”. Cum se vede, va trebui să completăm aceste date din alte surse, în capitolul următor având o descriere a școlilor Constanței. Să cităm, însă în continuare, alte date interesante, de la pag. 917 a tomului I al Enciclopediei Diaconovich, lucrare considerată rară astăzi: “în C. își au agenți 9 companii de vapoare, anume: Serviciul Maritim Român, Johnston W. et C-nie și Wilson Hull (engleze), Fraissinet et C-nie și Messageries Maritimes (franceze), Lloyd, (austriac), Deutsche Levante-linie, germană, P. M. Courtdji et C-nie (turc.) și Florio e Rubattino (ital.). Agențiile diplomatice, care se găsesc în Constanța sunt de trei categorii: consulate (austro-ung., belg. și turc.), viceconsulate (germ., franc., rus., engl., span. și svedo-norvg.) și agenții consulare (ital., bulg. și grec.)”. Dintre instituțiile bancare cu sedii la Constanța sunt date doar: Banca Națională a României, Banca Agricolă, Creditul Agricol. Figurează în schimb principalele Societăți de Asigurare din această perioadă: “Naționala, Dacia-România și Unirea își au în C. sucursale de ale lor. Camera de Comerțiu s-a înființat în 1880”. Doctorul Vuia numește și câteva din străzile importante ale Constanței la 1896-1898, zicând că “cea mai frumoasă este B-dul Elisabeta, construit în 1880 pe marginea mării”, alte străzi fiind “Ovidiu, Elenă, Română, (Romană, n.n.), Carol I”, și consideră între străzile “principale” str. Traian, str. Mangalia (sau Ștefan cel Mare), despre aceasta din urmă

scriind (atenție!): **“Mangalia, la capătul căreia se găsește centrul comerțului de grâne”...**

Din alte surse aflăm despre Petre Grigorescu, directorul proprietar al periodicului “Constanța”, 19 dec.1891-7 mar. 1904, militant pentru lărgirea drepturilor politice ale dobrogenilor, consilier la Primărie etc., că era ing. silvicultor, că a făcut demersuri și s-a implicat în acțiunile de împăduriri în Dobrogea. Eruditul meu prieten Stoica Lascu, în monumentală sa lucrare “Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei”, Constanța, 1999, masiv corpus de articole selectate din presa dobrogeană de până în vara anului 1916, la note, pag. 755, dă titlurile unor articole ale lui Petre Grigorescu apărute între 1900-1906 în “Constanța”, “Viitorul Tulcei”, “Buletinul Camerei de Comerț” etc., despre plantații, inclusiv despre “împădurirea dunelor marine”, apărute și în cărți, vol. I, 1907, vol. II, 1910. În planul orașului Constanța din 1910 este indicată, în vecinătatea spitalului “Dr. Gh. Sion”, proprietatea Petre Grigorescu, în același plan apărând un teren al lui Anatole Magrin, în dreptul str. Labirint. Primele case ale fraților Vasiliu (la 1895) erau în str. Plevna. Acești cunoscuți comercianți al căror nume se mai vedea încă acum câțiva ani pe frontonul maiestosei clădiri cu două corpuri, din fosta Piață Grivița I (amplasate în spatele magazinului Tomis, la nr.18 și 20 de pe str. Griviței și naționalizate conform Decretului 92/1950, poz.494 și respectiv poz.497, ce include, 2000, la parter, magazinul Materna iar la etaj, sediul S.C. COMTEXT S.A.), îi mai aflăm într-o listă de subscripții pentru soclul înalt și împrejmuirea bustului lui Ion Bănescu (realizat de D. Paciurea), ca și în registrul de subscrieri pentru Biserica “Adormirea Maicii Domnului”. Despre I. Blebea am scris că împreună cu Ion I. Blebea, I.N.Buttu și alți proprietari și economi de vite ardeleni stabiliți în Dobrogea, primeau

aprobarea de la prefectul Remus Opreanu, în nov. 1879, să-și ridice case lângă grădina Beledie. În 1880 I. Blebea apare în calitate de secretar al Consiliului Județean Constanța. Despre prof. Ion Măgură (1867-1930) citim în Stoica Lascu, "Mărturii de epocă...", note, pag. 765, că în Constanța a profesat câțiva ani la Școala normală etc. și că, având studii în Drept, din 1898 va profesa avocatura la Galați, ajungând deputat și senator de Covurlui. Am adăuga faptul că Ion Măgură a făcut parte din comitetul de redacție al gazetei constănțene "Sentinela Dobrogei" în 1894-1895, comitet care fuzionează în febr. 1896 cu redacția ziarului "Constanța". A mai colaborat la "Gazeta Dobrogei", Constanța, 1 sept. 1888 - 10 apr. 1894, sporadic ori cu inițiale (I.M.) ca și la "foaea intereselor locale", "Constanța", ziarul lui Petre Grigorescu, cu știri despre activitatea în oraș a Ligii Culturale etc. Scarlat Vârnăv, om politic cu vederi liberale a fost prefect de Constanța în două rânduri, a lăsat o bună impresie prin energia și priceperea sa, sfârșindu-se din viață în toamna anului 1919. În ziarul "Dobrogea Jună", XIII, nr. 47 din 30 octombrie 1919, pag. I, este dat necrologul său, iar în același ziar, XIV, nr. 56 din 30 mai 1920 citim o evocare a vieții sale. Din presă mai aflăm că la o adunare generală a takiștilor constănțeni din 25 aprilie 1910 s-a hotărât înființarea unui club propriu, inaugurarea acestuia având loc în 20 iunie în prezența lui Take Ionescu. Lt. Col. Dr. Achile Zissu, cel care va urma la conducerea organizației pe regretatul Ion Bănescu, a fost în 1905-1907 un devotat al acestuia în preocupările sale edilitare, un susținător al Societății de ajutor a meseriașilor din Constanța, un consilier atent la nevoile urbei. Locuia într-o casă cu etaj din str. Dragoș Vodă colț cu Mircea... Trebuie să recunosc cu regret că nu am găsit adresa casei din Constanța a generalului Ion Em. Florescu, fost prim-ministru al

guvernului liberal-conservator dintre 5 martie-9 decembrie 1891. În 25 septembrie 1893, Tribunalul Constanța dădea câștig de cauză moștenitorilor acestuia, în prezența avocatului bucureștean Nicolae A.Papadat și a d-lui maior S(ebastian) Eustațiu, moștenitorii fiind minorii defunctei Elisabeta Băleanu și doamnele baronese Ecaterina Ghica și Maria Szent Kereszty din Viena...

Poate că este locul aici să scriu că, în 1898, entomologul Paul Bujor, profesor la Universitatea din Iași, descria întâia amenajare de băi cu nămol la Techirghiol, a lui Hagi Pandele, menționând că hotelul lui Ion Movilă (1846-1901), "abia era ridicat la roș", Ion Movilă fiind întemeietorul stațiunii zisă mult timp Movilă (Eforie Sud), activitatea de amenajare a acestei stațiuni fiind continuată de fiul său, Sever Movilă. Zootehnistul dr. N. Teodoreanu înființa în 1897 Stațiunea pentru creșterea ovinelor Palas-Constanța, actualizând rasa merinos, cunoscută apoi cu numele de merinos de Palas. Astfel, "lâna albă de Dobrogea", vestită încă în sec.XVII pe piața Constantinopolului, revenea în prim-planul preocupării științifice, într-o stațiune al cărei prestigiu va spori în cursul secolului XX. Am mai menționat, în treacăt, că încă din anii 1893-1895, savantul Grigore Antipa a întreprins călătorii de cercetare a faunei Mării Negre, la bordul crucișetorului "Elisabeta". La Expoziția Universală de la Paris din 1900, "Harta Coastei de Vest a Mării Negre", realizată de un grup condus de comandorul Al.Cătuneanu a fost medaliată și, după această hartă, scrie Carmen Atanasiu, într-un articol din "Analele Dobrogei", serie nouă, nr.1, 1995, p.166, "s-a navigat până prin 1951". Reputații specialiști George Nicolescu și Vasile Brezianu au înființat, în 1907, Stațiunea de cercetări viticole Murfatlar (Basarabi), obținând soiul de vin "Lacrima lui Ovidiu", premiat la Montpellier... În 1905, Nicolae Iorga

scrie despre Piața Independenței (Ovidiu) din Constanța ca fiind o piață europeană, v. N. Iorga, "Orașe", ed. V. Râpeanu. În 1906 sunt funcționari la Constanța poeții Șt.O.Iosif și Dimitrie Anghel. În 1910, geologul de sorginte dobrogeană Gheorghe Munteanu Murgoci publică la București lucrarea "Zonele naturale de soluri în România". În 1912 se înființează la Constanța Laboratorul de Chimie al Dobrogei (v.D.Frangopol, în "Analele Dobrogei", IX, vol.I, 1928, p.763-770, cu tab.stat.)...

Ar mai fi multe de spus despre oamenii Constanței și preocupările lor, despre case și străzi, despre impresiile vizitatorilor. Soții Lăpușan reproduc impresiile de vizitator ale lui Iosif Vulcan, directorul revistei "Familia", apărute în această vestită publicație culturală. Sunt rânduri încărcate de emoție și căldură sufletească, scrise la un an după festivitatea de înființare a Bibliotecii universale de Petru Vulcan în urbea tomitană (1898). Documente privind vizitele, în 31 aug. 1906, a 300 ardeleni, și în 13 sept. 1906 a corurilor românești din Ardeal și Banat, "compuse din 2400 persoane", ce au dat un spectacol în Piața Ovidiu, s-au fotografiat la Mamaia etc. impresionează deopotrivă. Că Iosif Vulcan îi publicase atât pe Ioan N. Roman (din părinți ardeleni, din Săliștea Sibiului, comună care a dat academicieni și alte personalități culturale), ca și pe Petru Vulcan (care era aromân, numele său fiind Petru Ghinu), iată precizări necesare. Să trecem mai departe, la alte aspecte. În 14 nov. 1896, primarul Mihail Koiciu răspundea petiției a 68 cetățeni de vază ai orașului de a cere Ministerului să-l numească pe postul de director al Spitalului comunal pe doctorul Nicolae Marinescu-Sadoveanu, că a întreprins deja această solicitare. În 5 dec. 1896, doctorul Nicolae Marinescu-Sadoveanu mulțumea primarului pentru numirea sa pe post, deși noul spital, chiar dacă nu mai era în case închiriate, fiind într-o

clădire proprie, aflată între străzile Carol (B-dul Tomis) și Dorobanți (Scarlat Vârnav, azi 1907), la intersecția acestora cu str.Aurora (T. Vladimirescu), îi va da destule probleme, privind spațiul redus de spitalizare, lipsuri în instrumentar, fonduri insuficiente etc. Acest medic a fost indiscutabil o personalitate a orașului, nu numai prin competența sa profesională, fiind un bun diagnostician și un excelent chirurg, sau prin inițiativele sale sanitare, ci și prin participarea sa civică la viața orașului, vizând schimbarea mentalității încă orientale a unora, chiar și consilieri. În 18 martie 1903, Dr. N. Marinescu-Sadoveanu, invitat la Congresul de Medicină de la Madrid și la Congresul de Talassoterapie de la Biaritz, cerea primarului Cristea Georgescu acoperirea "a o mică parte din marile cheltuieli" (de deplasare, n.n.) și acesta aviza favorabil. Dr. N. Marinescu-Sadoveanu împreună cu medicul portului dr. Al. Tălășescu, cu profesorii Virgil Andronescu, N.T. Negulescu, farmacistul Ioan Berberianu, ajutorul de primar Ion Sântu ș.a., au contribuit la dezvoltarea unui climat de civilizație în urbea tomitană. Dacă scriem despre el că a fost tatăl scriitorului Ion Marin Sadoveanu, nu putem omite că a fost senator de Constanța, că a fost alături de Ioan N. Roman, C. Alimănișteanu ș.a., în Apelul către Regele Ferdinand privitor la situația Dobrogei după pacea rușinoasă încheiată de Marghiloman... Despre Dr. Al. Tălășescu voi mai scrie, în legătură cu activitatea sa de președinte al secției Constanța a Ligii Culturale, despre activitatea sa de publicist și chiar de director al interesantei reviste "Selecțiunea", care a apărut la Constanța între feb.1914-ian.1915. Deocamdată, să arăt că în 17 dec. 1898 adresa, în numele Oficiului Sanitar al portului Constanța, pe care-l conducea, solicitarea ca Primăria să avizeze ca "d-l fotograf Magrin" să efectueze mai multe vederi din orașul

Constanța și împrejurimi, care să figureze într-o broșură “Despre efectele fiziologice și terapeutice ale băilor de mare din Constanța”, ce urma să fie prezentată în cadrul Pavilionului României la Expoziția Universală din Paris. Din această cerere se desprinde că Dr. Al.Tălășescu îndeplinea și funcția de “medic al Băilor”, că era autorul broșurii, numindu-l expres pe Anatole Magrin să facă fotografiile. Că Dr. Al.Tălășescu, având numeroase și importante relații în Franța, unde-și făcuse studiile, era prieten cu consulul interimar, onorific, apoi titular, al Franței la Constanța, Anatole Magrin, nu încapă îndoială. Cum, însă, pasiunea fotografiei pe care a avut-o Anatole Magrin i-a făcut pe unii comentatori să-l taxeze ca “fotograf”, deși am mai specificat, este bine să repet, că era un fotograf de artă, ce înființase și patrona o astfel de companie specializată, și nu un meseriaș care ar fi trăit din acest exercițiu. În acest sens, pe spatele unei vechi fotografii de familie îngălbenită de vreme, în care apăreau zâmbind copiii săi împreună cu partenerul lor de joacă, băiatul “doctorului” Bolton, am putut citi această siglă comercială: A. Magrin: Maison fondée en 1878 / Diplome d'honneur / Exposition, Paris, 1892 / Medaille d'or / Photographe de la Cour Royale / Médaille de mérite / Courronne de Roumanie. Un atare “meseriaș” fotograf apare însă H. Glükman care adresa Primăriei, în 6 iulie 1898, o cerere de a-și instala un atelier de fotografiat “la minut”, cerând un loc în care se afla deja, pe str. 11 Iunie (Cuza Vodă azi), acest Herman Glükman promițând că va plăti Primăriei “și chiria de anul trecut”. Un alt fotograf, semnalat de Constantin Cioroiu, a fost, prin 1906, nordicul Chr.Nilsen, stabilit pentru un timp la Constanța. Între primii agenți teatrali din Constanța sunt de menționat Ghiță Hagi Gheorghe, mai apoi proprietarul Cantinei (restaurant) din Port, ori Moris Komet, “viori ca un spiriduș”, cum este

descriș într-un ziar, care după primul război mondial va înființa o Agenție teatrală. În privința spectacolelor cinematografice, cu filme de scurt metraj, actualități etc., acompaniate la pian, am scris despre cererea lui Isac Leon din 9 august 1904, adresată Primăriei, de a da atari proiecții cinematografice în grădina Hotelului “Splendid” (azi “Intim”) din str. Elenă (azi N. Titulescu). Din lucrarea “Litoralul românesc la 1900”, scrisă împreună cu excelentul publicist Constantin Cioroiu, 1997, p.189, desprindem că “vulpea secolului XX” se bucura de o largă popularitate și la Constanța. Prin 1908, la restaurantul “BRISTOL” (Piața Ovidiu) erau date proiecții cinematografice. Mușteriii se delectau în fiecare seară nu numai cu “orchestra aleasă”, ci și cu filme; “pentru distracția onoratului public” se mai prezentau filme și în mult solicitata sală “Elpis”, în sala “Arax”, a comunității armene, și, firește, la ... Cazino (1910). Este greu de precizat, însă, când apare prima sală de cinema propriu-zisă. Informația că în Piața Ovidiu a deschis un cinematograf Casa de Filme “Pathé Frères” din Paris ne duce cu gândul la sala de cinema a Hotelului “Marea Neagră”, al cărui “mister” m-am străduit să-l discern. Numai că, o sursă arată existența unui cinematograf “Edison”, în 1913-1915, în str. Carol (Bd.Tomis), lângă Hotel “Regal”. Un alt izvor se referă la terenul viran de 200 mp din str. D.A. Sturdza nr.10 (în anii ’40, aparținând Primăriei Constanța, conform anexei), unde în 1913 a fost amplasat și a funcționat pentru scurt timp pavilionul cinematografic Rex. După primul război mondial, cel dintâi cinematograf deschis la Constanța a fost “Trianon”, din Piața Basarab, numită de localnici și “Piața mică”...

În încheierea acestui capitol “mozaicat” sunt tentat să mă refer la un intelectual distins, fost de mai multe ori primar al Constanței, și despre care am scris mai puțin,

anume Virgil Andronescu (1871-1935). I s-au făcut diferite reproșuri în presă, ba că nu ar fi gestionat corect banii Primăriei, ba că în loc să facă parcuri, s-a preocupat mai mult de tranzacții. Apar ecouri ale unor atari articole și azi: că, dacă Ion Bănescu vânduse din terenurile comunale 213 loturi pentru case, V. Andronescu ar fi ajuns la 3000 etc. Dar să vedem faptele: spirit plurivalent, profesor de latină și istorie, director al Institutului particular "Mircea Vodă", cercetător al istoriei vechi și medievale a Dobrogei, autorul unor lucrări și manuale apreciate în epocă, lider al organizației liberale constănțene, edil atașat urbei. Cei care citează doar criticile, din ziare conservatoare sau dizidente, adresate lui Virgil Andronescu, ori se animă gratuit și tardiv la focurile de artificii ale polemicilor epocii, este bine să aibă în vedere doar faptele. Între lucrările sale, amintim "Epitome historiae graecae" (Constanța, 1902), "Organizarea comunelor și provinciei Dacia Traiană", 232 p., 1905, "Contribuții istorice la numele de Dobrogea" ș.a. A fost primar între 23 mai-1aug.1908; 7 iulie 1910 - 9 noiembrie 1910; 23 august 1913- oct.1916; după război, dec. 1918-ian.1920, apoi din 1922, e alături de prefectul N. T. Negulescu în acțiunea de refacere a orașului devastat de ocupanți etc., ultimul său primariat fiind poate cel mai intens, între 20 ian. 1922-25 noiembrie 1925... În scrierea sa memorialistică "Amintiri asupra trecutului Küstendge-Constanța", 1937, George I. Auneanu scrie: "Toți cetățenii orașului ar trebui să aibă în casele lor imaginile acestor trei ființe: Ion Bănescu, Virgil Andronescu și Titus Cănanău, spre a le arăta urmașilor cu recunoștință pentru operele săvârșite de aceștia"... Întrucât este primarul cu activitatea cea mai îndelungată (per total), având o prestație remarcabilă în anii interbelici, voi reveni asupra-i în viitorul volum... Stoica Lascu îi menționează casa, existentă și azi, în B-dul Tomis nr.119

fost str. Carol nr.139 (ce în anii '40 aparținea urmașei sale Constanța Despina Andronescu) lipită de pitorescul restaurant "Măcelăresc-Păltiniș" (acum, aparținând fostului șef de unitate, apreciatul Ali Sermed) de pe B-dul Tomis nr.117 (după vechea numerotare, strada Carol nr.137, fost în aceeași perioadă proprietatea Aureliei Galuri, terasa localului aparținând însă lui Apostol Țalavutis), aici aflându-se în prezent (2000) pe ambele proprietăți ce constituiau odinioară localul, spații comerciale. În apropierea casei lui Virgil Andronescu se află și fosta proprietate a Victoriei Serienescu din str. Carol nr.149, actual B-dul Tomis nr.129, respectiv cinematograful "Capitol", după naționalizare devenit "Tineretului". Se impune, însă, din cursul primariatelor lui Virgil Andronescu de dinainte de primul război mondial, să vedem registrele fiscale, să constatăm grija, atenția sa în folosirea banului public, eforturile sale de a plăti cheltuielile pentru întreținerea Uzinei electrice, a Spitalului, a școlilor, a străzilor, etc., ca și pentru plata anuităților la împrumuturile de milioane de lei făcute pentru oraș de alți primari etc. Controversa despre loturile de casă vândute în timpul primariatelor antebelice apare astfel ca superfluă, în realitate Virgil Andronescu a trebuit să răspundă unei cereri de loturi mult mai mare după 1907, când, în pas cu dezvoltarea portului și activităților legate de acesta, populația orașului crește evident. Iar, pe de altă parte, aceste vânzări de loturi pentru case, ori chiar de terenuri în scopuri comerciale sau industriale, însemnau încasări menite să acopere cheltuielile Primăriei, plata anuităților etc. Între altele, s-a îngrijit de construirea unei noi biserici, anume Biserica "Sf. Gheorghe", dintre străzile numite azi Romană și N. Bălcescu, începută în 1914, și continuată după 1921, antreprenor de lucrări fiind Aristide Iacob...

Cer scuze cititorilor pentru faptul că voi apela din nou la cifre, fie din registre, fie din publicații oficiale, de ex. "Bugetul General de veniturile și cheltuielile Comunei urbane reședințe Constanța", pe exercițiile 1908-1909, 1909-1910 etc., ori din presă, întrucât atari cifre și date sunt necesare pentru a arăta situația reală, sub diferite primariate, inclusiv în anii când a fost primar Virgil Andronescu. Mă miram de unde va fi luat o cercetătoare cifra astronomică de 152.599.020 lei, dată ca buget al Constanței în 1879, cu adăugirea și mai frapantă că în următorii zece ani (deci în 1889) acea cifră astronomică s-ar fi dublat. Pentru a restabili adevărul și a risipi orice dubii asupra Bugetului Primăriei Constanța, la 1879, și după, voi cita, mai întâi, din "Constanța", IX, nr.291 din 14 martie 1899, unde P. Grigorescu comentează sporirea bugetelor: "Bugetele comunei Constanța, **pornind de la cifra de 33.000 lei, în primul an după ocupațiune** (1879, n.n.), s-au urcat mereu, ajungând pe anii din urmă la 600.000 lei, venituri și cheltuieli". În "Espunere Generală a Situațiunei Județului Constanța. Dare de seamă făcută Consiliului județean în ziua de 18 Ianuarie 1881, de către D. Prefect al Județului", orașul Constanța este trecut cu 154.359 lei venituri și 154.359 lei cheltuieli, stabilindu-se pentru anul următor (1881-1882), pentru orașul Constanța, venituri ordinare în sumă de 111.670 lei și cheltuieli de 90.369 lei, pentru a se realiza un excedent de 21.301 lei, din care prefectul Remus Opreanu viza 14.000 lei pentru construirea unui "edificiu școalei de fete" și 7301 "pentru acoperirea deficitului ce lasă bugetul drumurilor". Din "Enciclopedia Română" de Dr. C.Diaconovich, tom I, Sibiu, 1898, p.916, aflăm că: "Bugetul orașului C(onstanța) în 1896 a fost de 635.667 lei la venituri și tot atâta la cheltuieli". Să vedem acum ce scrie în "Bugetul General de veniturile și cheltuielile Comunei urbane

reședințe Constanța, Exercițiul 1908-1909”, Tip. Aurora, Ilie M. Grigoriu, Constanța, 1908. Se constată, încă din Tabelul recapitulativ al comptului pe exercițiul 1906-1907, că veniturile Primăriei crescuseră evident, încasându-se 892.815 lei, restanțe fiind de 59.350 lei. Se mai constată că fuseseră făcute două împrumuturi: unul de 1 milion lei (din care se încasaseră 421.153 lei, fond disponibil la 1 apr. 1907 lei 364.565) și altul de 1,5 milioane lei, încasat integral (fond disponibil la 1 apr.1907 fiind de 1.468.178 lei, restul constând din plăți făcute deja). Dacă mai există amatori de răstălmăciri, e bine să precizez că Ion Bănescu își încheiase primariatul în excedent bugetar. Primarul Cristea Georgescu avea un deficit la Bugetul ordinar doar de 6.624 lei, în schimb, la Bugetul extraordinar putând folosi sumele mari necheltuite de Bănescu, rezultate din împrumuturi, specificate mai sus. Față cu această situație, decretul semnat în 9 apr. 1908, de Carol I, Rege al României, și de Ion I.C. Brătianu, ministru de Interne, prevedea pentru exercițiul 1908-1909, un Buget ordinar la venituri de 1.103.741 lei, cheltuielile fiind în limita sumei, ca și un Buget extraordinar de 737.000 lei, același la venituri și cheltuieli. Se pare că Petre Grigorescu avea dreptate observând că sumele impuse la venituri depășeau posibilitățile urbei, raportate la numărul de locuitori, și că ridicarea ștachetei veniturilor în mod exagerat ducea la creșterea taxelor, impozitelor etc., ca o povară generală. Dar nu văd cum ar fi procedat altfel, ca o primar, P. Grigorescu. Am arătat că Virgil Andronescu s-a confruntat nu numai cu cheltuielile propriu-zise ale Primăriei, dar și cu plata anuităților și, demn de subliniat, cu finalizarea lucrărilor (alimentarea cu apă, canalizările, uzina electrică și rețeaua stradală etc.), demarate anterior de Ion Bănescu. Dacă se constată că, prin dezvoltarea activităților comerciale, portuare, a serviciilor către

populație și vizitatori, altor activități, veniturile în anul financiar 1913-1914 și, mai ales, ale anului 1914-1915 sunt mult sporite, nu putem să nu observăm că cheltuielile necesitate de extinderea serviciilor Primăriei și a orașului însuși, plus sumele numeroaselor anuități etc., cresc și ele în același raport. Tabloul de situațiunea împrumuturilor comunei la 1 martie 1908, semnat de primarul Cristea Georgescu și contabilul M.Triandafil, arată destinația împrumutului de 300.000 lei din martie 1891 (local de școală, spital, magazie de produse), anuitatea fiind de 21.418 lei, scadența fiind (cu dobânzi și amortimente) în 1912; împrumutul de 1 milion (pentru canalizări, Hală, Abator, reconstruirea B-dului Elisabeta, Cazinul comunal), din care la 1 martie 1908 mai exista un sold de 249.339 lei, anuitatea fiind de 63.052 lei, scadența fiind, de această dată, în 1943; împrumutul de 4.000.000 lei, din care s-a realizat un împrumut de 1,5 milioane (pentru aducerea apei de la Dunăre, completarea canalizărilor, pavarea orașului, iluminatul electric), avea un sold la 1 martie 1908 de 889.861 lei, o anuitate de 81.095 lei etc. Din 1908, sub primariatul lui Virgil Andronescu, vor acorda subvenții Primăriei: Direcțiunea Generală a C.F.R., Banca Generală Română, Banca Comercială, Camera de Comerț etc. Din "Bugetul General... pe exercițiul 1914-1915", Tip.Aurora, Ilie M. Grigoriu, 1914, p.23, desprindem că plata anuităților era acum în cadrul Bugetului ordinar, cap.I Datoria Publică, lista anuităților fiind mult mai lungă, intrând aici împrumuturi făcute în 1901, 1903, 1906, 1909, 1910, două împrumuturi de câte 500.000 fiind făcute în 1911, altul de 1 milion în 1912 etc., suma plăților făcute la anuități și dobânzi la acestea fiind, în exercițiul 1913-1914, de 581.000 lei, la care s-au adăugat ordonanțe neonorate și diferite restanțe în sumă de 359.219 lei, totalul acestora fiind, deci, de 940.219 lei.

Acum cred că vă apare clar ce efort făcea Primăria și cu ce situație se confrunta primarul Virgil Andronescu, dacă numai pentru plata anuităților, dobânzilor, restanțelor, trebuia plătit aproape un milion de lei pe an. Pentru a plăti, Primăria încasa, în același an, din vânzarea de loturi și terenuri, 1.008.130 lei, dar, cum acea sumă era încadrată la Bugetul extraordinar, primarul avea nevoie de aprobarea consilierilor, apoi de cea a prefectului, a Ministerului de Interne etc., iar Ministerul nu aproba nimic peste suma acordată de Înalțul Decret pentru Bugetul extraordinar. Fără a mai da și alte detalii, sper că s-a înțeles că polemicele din presă trebuie văzute "la rece", în confruntare cu scriptele, cu datele reale. Mai rămâne să arăt că exista o rezervă a fondului comunal din care se prevedea cheltuirea (eventual) a unei cote, acordată anual și în condiții speciale. În cursul exercițiului 1914-15, Primăria urma să cheltuiască pentru retribuția personalului, materiale, poliție, serviciul medical, serviciul veterinar, asistența publică, instrucția publică și cultele, serviciul casierii și percepții, serviciul tehnic, serviciul hidraulic, serviciul iluminatului orașului, serviciul salubrității, și, desigur, pentru lucrări tehnice, reparațiuni, plăți unor societăți constructoare etc. cca 1,4 milioane lei. Dar cum veniturile scontate de Primărie, însumând 1.748.418 lei, nu erau satisfăcătoare, având în vedere și plata anuităților, e clar că s-a reușit să se echilibreze Bugetul prin noi soluții. Faptul că primarul era pus, în 1914-1915, în fața unui Buget mărit, necesita noi taxe, noi vânzări de terenuri etc. Înalțul Decret Regal nr.1485 din 1 apr.1914 prevedea pentru Primăria Constanța un Buget ordinar de 2.353.828 lei venituri, cheltuielile urmând să fie mai mici cu 2000 lei, sumă mică însemnând salariul pe două luni al primarului. Se aviza și un Buget extraordinar sporit... În condițiile tensiunilor declanșatoare ale primului

război mondial, deși România și-a păstrat neutralitatea timp de 2 ani, este bine să vedem că, de la centru, se cerea primăriilor să achite datoriile față de societățile constructoare străine, că plata anuităților era stringentă, că de la jumătatea anului 1914 au fost stopate, în genere, lucrările de investiții, în acest context fiind de mirare că primarul Constanței, Virgil Andronescu achita tranșa a III-a Societății “Neuchatel Asphalte” și mai găsea 150.000 lei pentru consolidarea malurilor de nord-est ale orașului, că demara lucrările la Biserica “Sf. Gheorghe”, că cerea insistent Ministerului de Interne, altor foruri, continuarea lucrărilor la Palatul Comunal din Piața Ovidiu...

Școli, cercuri, publicații

Despre școli am mai scris pe parcursul acestei lucrări, fiind acum necesară o expunere de sinteză a datelor cunoscute și o completare, pe cât posibil, a acestora, cu diferite informații. Am arătat că prima școală românească la Constanța a funcționat într-una din casele ardeleanului Baritz din str. Traian, încă înainte de Războiul de la 1877-78, probabil cu un institutor absolvent al secției pedagogice a Seminarului Andreian din Sibiu. Într-o telegramă din 2 dec. 1878, prefectul Remus Opreanu comunica la București: "În orașul Kustendje este local de școală publică, ocupat actual de spital rusesc, cuprins de un salon mare, încăpător 100, până la 150 de elevi", pentru ca în telegrama din 19 feb. 1879, să anunțe redeschiderea acestei școli. Era vorba de Școala nr.1 de băieți, solemnitatea, descrisă ca "o adevărată serbare", având loc în 18 feb.1879, institutor fiind Costache Petrescu, cel care fondase la Silistra "Societatea de cultură și limbă" (română), spirit cultivat, poliglot. George I.Auneanu, venit în Constanța, în nov.1878, în calitate de controlor fiscal pe lângă Casieria Generală, în scrierea sa "Amintiri asupra trecutului Kustendge-Constanța", 1937, spune că Școala nr.1 de fete s-a inaugurat în 25 feb.1879, directoare fiind D-na Melencovici, iar institutoare fiind Anastasia Mavrocordat. Sediul acestei școli va fi mult timp o casă închiriată din str.

Școlii (sau Școalei, cum i se zicea atunci). Această stradă, cum am arătat, începea din dreptul casei lui Baritz în care era Școala de băieți, din str. Traian, mergând până la malul estic și avea 50 de numere. Presupun doar că localul închiriat era la începutul străzii Callatis de azi (fostă I.C. Brătianu, numele anterior fiind Școalei, inițial Fântânei). Soții Boncu, lucr.cit., p.83 și urm., precizează că Școala primară de băieți nr.1, "cea mai veche școală românească din Constanța, situată pe str. Traian, își reîncepe activitatea la 18 febr. 1879", adăogând că avea "o sală mare, pentru 100-150 elevi" și alte "trei camere" mai mici. Din 1881 funcționează cu un număr sporit de elevi: români, evrei, turci, tătari etc., director fiind Costache Petrescu, iar institutori G. Tănăsescu, I.Titorian și, pentru limba turcă, Ferhat Suleiman. Cum din oct. 1882, Costache Petrescu este numit translator la Prefectură, director este numit I. Titorian. Din amintirile lui George I. Auneanu rețin că directoarea Școlii nr.1 de fete, D-na Melencovici, rămânând văduvă, s-a recăsătorit cu institutorul G. Tănăsescu. De altfel, și domnișoara Anastasia Mavrocordat se va căsători cu I. Titorian. Din păcate, aceste surse devin insuficiente, și trebuie să apelăm la lucrarea lui Vasile Helgiu, "Școala românească de la înființare și până în anul 1938", Constanța, 1938, la documente, articole din ziare etc. Ne intrigă faptul că George I. Auneanu zice că Școala nr.1 de fete ar fi funcționat într-un local de lângă "Banca Românească", încurcând, probabil, anii. După cum, soții Boncu, după ce scriu că biblioteca Școlii primare de băieți ajunsese să aibă în 1888, "460 volume", că elevii clasei a IV-a "au descris cu pătrundere diferite aparate de fizică", și "absolvenții a patru clase primeau burse din partea statului pentru a continua studiile la liceele: Sf. Sava și Matei Basarab din București și la școlile secundare din

lași", ies din cadrul temei (școlile primare), zicând că în "octombrie 1892, doi bacalaureați solicitau burse pentru a urma Ecole pratique des Hautes Etudes" la Paris... Toate bune și frumoase, numai că aflăm știri contradictorii și în documente, în ziare etc. Astfel, localul Școlii nr.1 de băieți devenind neîncăpător, primarul M. Koiciu anunță Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice în 18 dec. 1886 că a contractat cu arhitectul Socolescu elaborarea unui plan în vederea construirii unui local pentru școlile de băieți și fete. Dar în 26 sept. 1891, Consiliul comunal aproba închirierea unei clădiri pentru Școala nr.2 de băieți, clădirea dovedindu-se apoi igrasioasă etc. La fel, clădirea Școlii de fete nr.1 devine neîncăpătoare în anul 1887, încă, fiind înscrise, numai pentru clasa I un număr de 92 eleve, dar, deși Consiliul comunal aprobă înființarea Școlii de fete nr.2, se pare că abia în anul școlar 1890-1891 ia ființă această școală. Am citat anterior raportul lui Ion Bănescu din 21 iunie 1889, în care cerea renovarea "vechiului local" din str. Traian, înzestrarea sa cu 90 pupitre - câte unul pentru doi elevi etc., lucrări care, după o știre de ziar, au fost efectuate. În 18 iunie 1892, tot primarul M. Koiciu încheia un contract cu antreprenorul Dimitrie Bărbulescu, în calitate de executor, și cu arhitectul Pieuchot, în calitate de proiectant, pentru un local de școală, construcția fiind avizată de Consiliul tehnic superior, costul fiind de 135.000 lei. În apr. 1893, prefectul N.Kirițescu îl încunoștința pe primar că a luat hotărârea ca, "în noul local ce se construiește de comună" să se mute "școalele nr.1 de băieți și de fete, aceste școli fiind cele dintâi înființate în orașul Constanța, având cursurile lor complete cu câte patru clase și convenindu-li-se, prin urmare, prioritate; iar școalele nr.2 de băieți și de fete, care n-au decât câte trei clase, să se mute în despărțirea de roșu" etc. În sept.1893, primarul M. Koiciu

raporta Ministerului de Interne că: "pentru cele două școli din patru ce sunt în acest oraș s-a construit un local convenabil, în care s-au instalat zilele acestea școlile de băieți și de fete nr.1, iar celelalte școli nr.2 ocupă nisce localuri închiriate, relativ bune. Cugetăm a mai face un local, îndată ce mijloacele comunei o vor permite". Faptul că în 5 nov. 1894, consilierii M. Locmanian și Abdul Hagi Zaid, împreună cu ing. A.Linz, "arhitect comunal", redactau Procesul-verbal de recepție al noului local, numit "Principele Ferdinand și Principesa Maria", nu înseamnă că în 1894 a fost inaugurată această frumoasă clădire (azi aripa veche a Muzeului de Artă) din str. Carol (B-dul Tomis), ci, așa cum reiese din text, era o recepție post-factum asupra îndeplinirii contractului, în vederea restituirii garanției de 15.609 lei, depuse de antreprenorul Bărbulescu. Cu aceasta, cred că s-a lămurit cine a fost arhitectul, cine executantul, cât a costat, când a început să funcționeze această școală... Să vedem acum unde au funcționat mai departe Școala nr. 2 de băieți, ca și cea de fete, anume în "culoarea de roșu", adică în zona peninsulară. În "Îndrumător în Arhivele Statului, Județul Constanța", București, 1977, p.201, citim că "în anul 1886, în str. Cuza Vodă", Comunitatea musulmană din Constanța a ridicat un local de școală primară cu limba de predare turcă, construcția, "în stil maur" a fost realizată din veniturile instituțiilor musulmane de cult și din ajutoarele "acordate de stat", școala începând să funcționeze "în 1887". Școala Mahomedană a funcționat ca atare până în 1948, când a devenit școală elementară de 7 ani cu limba de predare turcă. Din anul școlar 1950-1951 s-a introdus limba de predare tătară, iar din 1956, până la desființare, în 1959, a funcționat ca Școală Medie Tătară... Dar a mai existat o clădire de școală, în str. Mahomedană (Gh.Gr.Cantacuzino, azi Arhiepiscopiei)

nr.5-7, semnalată de Anca Ghiță ca școală gimnazială musulmană (mekteb-i ruşdiye) fără a-i da adresa, înainte de 1877, dată de primarul A.Alexandridi, în 1879, între "bunurile vakuf" (sfinte) cu adresa sus-menționată. Aici apare o altă contradicție, în sensul că ajutorul de primar Ali Kadâr, într-un Proces-verbal din 19 mai/1 iunie 1879 (v. "Din tezaurul documentar...", p.67) descrie, între "proprietățile statului necontestate de nimeni": "Una casă cu un etagiu, fostă școală a guvernului turc, ocupată și astăzi de școala comunei", care nu putea fi cea din str. Traian, adică din imediata vecinătate a Primăriei, căci altfel Ali Kadâr ar fi specificat acest fapt. Cum rezultă dintr-o notă a prefectului Remus Opreanu din 13/25 martie 1880 adresată primarului Alexandridi, "școala va fi a statului, iar nu comunală, edificiul ei aparține de drept statului", "regulamentele, dispozițiunile, toate au stabilit dreptul de proprietate al statului asupra tuturor bunurilor publice, foste sub guvernul otoman, afară de acelea ce se vor găsi de cuviință că trebuie lăsate în stăpânirea comunelor". Mai rezultă că întreținerea clădirii, plata personalului etc. erau o problemă de viitor: "Când comuna va avea îndeștule mijloace pentru a face ca **profesorii** (s.n.) să fie funcționari ai săi, edificiul va trece în proprietatea sa". Această situație se pare că se clarifică în sensul că Școala mahomedană a funcționat în continuare în clădirea sus-menționată, din str. Mahomedană nr.5-7, având și clase gimnaziale, până la mutarea ei în noua clădire din str. 11 Iunie (Cuza Vodă). Așa se explică de ce în 1887 se prevedea înființarea Școlii de fete nr.2 într-un "local existent", deși nu e clar dacă acest lucru s-a și realizat, având știri despre această școală abia în 1890-91. Dar, de ce zice George I.Auneanu că Școala de fete ar fi fost lângă "Banca Românească"? Faptul că George I. Auneanu dă ca reper, în lucrarea sa memorialistică

publicată în 1937, clădirea impozantă a "Băncii Românești" (azi Direcția Agricolă), nu ne miră, deși sucursala "Băncii Românești" la Constanța ia ființă în 1912. Fosta Școală mahomedană (până în 1887) era în imediata ei vecinătate, având curtea către str. D.A. Sturdza (azi Revoluției), până la construirea blocurilor noi din zonă, acum pe locul ei fiind noua clădire a B.R.D. Dar vechiul imobil a funcționat ca școală, cum am mai scris, până prin 1975, când a fost demolat...

Să ne întoarcem la anul 1893, când este dat în folosință localul Școlii "Principele Ferdinand și Principesa Maria" (transformat în aripa veche a Muzeului de Artă în 1982) și să observăm că, în acel an, 1893, în 12 octombrie, proprietarii Ioniță Dumitrescu și Ali Kadâr (scris și Cadâr) încheiau contractul prin care închiriau Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice casele lor, "situate la colțul stradelor Rahova (azi C. Brătescu) și Lumina (fostă G-ral Jacques Lahovary, azi Ilarie Voronca), pentru Școala normală, chiar din anul acesta", pe timp de 3 ani, obligându-se, în contul chiriei de 4000 lei, să facă "modificările interioare indicate de d-l Dobrescu, arhitectul ministerului", în următorii doi ani urmând a primi 6500 lei pe an, cu obligația de a face "o clădire cu un etaj, compusă din trei saloane (clase) și o sală". Vedem, deci, că cei doi proprietari urmau să investească mai mult decât primeau. Din lucrarea "Valori ale civilizației românești în Dobrogea", Constanța, 1993, subliniez studiul semnat de Stoica Lascu și Constantin Vitanos, p.113-149, ce conține numeroase date interesante despre Ion Bănescu, ctitorul primei Școli Normale din Constanța, "de învățători și institutori", 1893-1896, despre activitatea sa plurivalentă, ca și despre activitatea și personalitatea geografului Dobrogei, Constantin Brătescu, n. la Câșla, lângă Tulcea, în 30 sept. 1882, evoluția sa "de la catedra de geografie a

Școlii Normale din Constanța, la cele ale Universităților din Cernăuți și București și la fotoliul de academician". Nu mai avem spațiu de a detalia, datele despre Ion Bănescu fiind deja exprimate, iar cele despre Constantin Brătescu urmând a le prezenta în volumul următor. Ceea ce trebuie reliefat este faptul că, în 1893-1896, Școala Normală de Învățători și Institutori din Constanța s-a afirmat ca o "pepinieră" exemplară de formare a cadrelor necesare școlilor, mai ales rurale. Desființarea ei, în 1896, din motive de "economii" și mutarea elevilor la Câmpulung, a însemnat o pierdere greu resimțită de notabilitățile și intelectualii orașului. Protestele acestora, cum am scris, au dus la înființarea Gimnaziului Clasic, în același an. Cum rezultă din Ordinul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice datat București, 12 septembrie 1896, "desființându-se școala normală de învățători și institutori", Ministerul hotăra, în locul ei, înființarea unui Gimnaziu Clasic, care, în anul școlar 1896-97 să funcționeze cu clasele I și II. Personalul didactic provenea de la fosta Școală normală: Christu S.Negoescu, licențiat în Litere și Filosofie, doctor în Științe Politice, urma să predea istoria, limba română și limba latină; Demetru Rădulescu, licențiat în Matematici, era profesor de științe matematice și fizico-naturale, totodată director al Gimnaziului; Ioan Bănescu, licențiat în Litere (avea și specializarea în Geografie), urma să predea limba franceză, religia și geografia; Eugen Zmeck, absolvent de Conservator, reangajat ca maestru de muzică vocală; N. Constantinescu, maestru de gimnastică. Profesorii erau plătiți ca suplinitori, cu 300 lei lunar (inclusiv directorul), iar maeștrii, tot ca suplinitori, cu 150 lei lunar. Am scris că Ion Bănescu, fost director la Școala normală, avea să revină în această funcție la Gimnaziul Clasic. În 1900 se înființează o clasă a V-a, reală, cu 26 elevi, dar în

următorul an este desființată, din rațiuni "economicoase". Denumirea Gimnaziul "Mircea cel Bătrân" datează din 1901, după unii autori la propunerea lui Ion Bănescu, după alții, la propunerea lui ... Virgil Andronescu. Dar, între anii 1900-1907, profesorul Virgil Andronescu a fost directorul Institutului particular "Mircea Vodă", care a suplinit lipsa unui liceu la Constanța, având clase de curs liceal teoretic și comercial. Din anul 1908, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice cumpără clădirea din str. Traian, realizată de Primărie pentru școlile primare nr.2, astfel că Gimnaziul "Mircea cel Bătrân" va funcționa în această clădire (azi Liceul "M. Eminescu"). Abia în anul 1911 va fi declarat Liceu. Profesorul de Științe fizico-chimice N.T.Negulescu va fi directorul acestui Liceu cu un corp profesoral de elită, care va afirma această instituție în plan național... Școala Normală de Învățători din Constanța se reînființează în 1912, mutându-se în propria sa clădire, construită după proiectul arhitectului Al. Simionidi, în str. Scarlat Vârnăv (1907) între 1910-1914, după ce a funcționat pare-se într-o clădire din cartierul Palas. Școala Normală de Învățătoare va debuta după primul război mondial, în anul școlar 1919-1920, având ca sediu Vila Loghin din B-dul Principesa Ileana (azi M. Eminescu), iar ca directoare pe excelenta profesoară Blanche Ianculescu. Despre Școala secundară de fete din Constanța, reproduc din "Constanța. Ghid de oraș", București, 1985, p.130:"La Constanța se înființează în 1897 o școală profesională de fete (cu patru clase), considerată a fi nucleul primei școli secundare de fete din localitate (direcția o avea profesoara Valentina Boteanu), transformată în 1919 în Liceul de fete. În primii doi ani, școala a funcționat într-o veche casă turcească din str. Mahomedană nr.2 (azi str. Muzeelor), iar apoi pe str. Călărași (azi, str. Cr. Georgescu) nr. 14, una dintre cele

mai mari clădiri din acea perioadă". Într-adevăr, Școala profesională de fete a fost un debut interesant pentru constituirea unei școli secundare de fete și este bine că Ghidul respectiv zice că această școală a funcționat inițial în str. Mahomedană (apoi, Gh. Gr. Cantacuzino, Elena Pavel, Muzeelor, azi Arhiepiscopiei), numai că nu într-o veche casă turcească de la nr.2, ci în clădirea fostei Școli Mahomedane, de la nr.5-7, descrisă mai înainte. Oricum, este mai bine așa, decât presupunerea altor autori, că Școala profesională de fete ar fi funcționat în clădirea existentă și azi, de lângă fosta Bancă Românească (azi Direcția Agricolă). În privința profesoarei de muzică Valentina Boteanu, am scris că numele ei de fată era Valentina Musicescu, fiind fata compozitorului ieșean Gavrii Musicescu, căsătorită cu primarul Cristea Georgescu, decedat în seara zilei de 21 mai 1908, pe când ținea un toast, pe terasa hotelului "Carol", înaintea comesenilor, membri în conducerea Camerelor de Comerț din țară, reuniți în Congres la Constanța. Mai apoi s-a recăsătorit cu Gh.Boteanu, primar al Constanței între 1 august 1908-12 martie 1910, devenind astfel D-na Valentina Boteanu. Despre această excelentă pianistă, profesoară de muzică și apoi directoare a Liceului de fete "Domnița Ileana", Dr. Nicolae G.Ionescu, în lucrarea sa "Euterpe la Tomis", Constanța, 1981, p.38-39, scrie: "La 15 decembrie 1907, în cadrul unei serbări dată în scop filantropic, soția prefectului (primarului, n.n.) Cristea Georgescu, Valentina Georgescu (fiica lui Gavriil Musicescu) a dat un concert de pian în sala Elpis, cu un program de piese clasice. D-na Georgescu, mai târziu Boteanu, a fost multă vreme directoare a primei școli secundare de fete din oraș". Alte date, atât despre Valentina Boteanu, ori despre Blanche Ianculescu etc. există în anuarele școlilor respective...

Despre școlile particulare, confesionale etc. am mai scris, dar, pentru că acum fac o "trecere în revistă" a școlilor, revin, încercând să adaug noi date. Scriam despre Raportul revizorului școlar C. Antonescu din 3 sept. 1897 că reprezintă un document interesant, din care rezultă că în Constanța funcționau, cu aprobarea Ministerului Instrucțiunii Publice vechile școli de băieți și de fete ale Comitetului elen, Institutul de fete, "directoare d-ra Lelia Petraru, autorizat cu ord.nr.11097 din 20 decembrie 1896", despre care mai aflăm că funcționa "**cu 4 clase primare și 4 secundare**", precum și Școala mixtă a Comitetului bulgar, condusă de Assen Marcinoff, care avea "numai curs primar". Că existența, din 1896 (poate mai dinainte) a Institutului de fete condus de Lelia Petraru trebuie subliniată ca atare, nu încapă îndoială, aici vor fi învățat fetele consulilor, negustorilor, agenților de vapoare, ofițerilor etc. și faptul că avea, pe lângă 4 clase primare, și alte 4 clase secundare, ni se pare mai mult decât Școala profesională de fete, menționată mai înainte. Despre școlile confesionale aflăm unele date într-un articol pe această temă semnat de Ibram Nuredin, în vol. "Valori ale civilizației românești...", Constanța, 1993, unde, la p.54, citim că "germanii aveau o școală evanghelică din 1901, ca și un gimnaziu real", că în 1904, "comunitatea armeană avea o școală urbană la Constanța cu 4 învățători și 97 de școlari", iar comunitatea bulgară avea o școală "cu 7 învățători și 44 de școlari", în timp ce comunitatea israelită "avea o școală primară la Constanța, cu 2 învățători și 39 de elevi". Despre comunitatea elenă (nu elină, cum scrie Ibram Nuredin, elinii erau în antichitate) aflăm că, în același an 1904, ar fi avut doar o școală primară la Constanța, "cu 4 învățători și 183 de elevi". Sigur, autorul citează comod din Raportul prefectului Scarlat Vârnab, datat 1904, fără să se mire de

ce se îngrămădeau 7 învățători pe 44 școlari bulgari, fără să-și pună întrebarea de când datau școlile grecești la Constanța, cum au evoluat ele și cum se face că, în loc de două școli, una de băieți și alta de fete, în 1904 ar fi fost una singură. Poate că autorul nu a avut în vedere aspecte concrete, căci neglijează să scrie în ce clădiri, pe ce străzi etc. erau aceste școli. Curios este că nici despre școlile confesionale musulmane nu oferă date concrete, scrie doar că în județul Constanța erau 5 școli urbane: "la Constanța, Medgidia, Mangalia, Cernavodă, Hârșova". Autorul subliniază pe drept, importanța școlilor particulare în epocă, exemplificând cu Institutul particular "Mircea Vodă", condus între 1900-1907 de prof. Virgil Andronescu, căruia, însă, nu-i dă numele, designându-l doar ca " o școală superioară particulară de comerț", care a debutat la Constanța, în 1900, cu 59 elevi, pentru ca "după 7 ani" să aibă "188 de elevi". Cităm în continuare: "Această școală a dat primii bacalaureați din Constanța - 172 și 56 de diplomați ai studiilor comerciale". Cum se vede, rezultă chiar din acest citat că, așa cum am scris anterior, Institutul "Mircea Vodă" a avut clase de liceu teoretic și comercial. Soții Lăpușan, în lucrarea lor "Constanța. Memoria orașului", 1997, p.151, citează din "Analele Dobrogei", VII, 1926, p.37, date despre Biserica Evanghelică din Constanța, construită după planul inginerului din Pomerania, Max Wegner, între 1892-1895. Cum alți autori datează școala germană începând din 1901, soții Lăpușan scriu că:"Din același an, 1892 (începutul construcției Bisericii evanghelice, n.n.) datează la Constanța școala germană ". Autorii nu ne spun, însă, unde era această școală, în clădirea veche, etajată, din str. Maior Șonțu nr.7, ori în altă casă etajată din str. Germană, demolată în 1905 etc. Adaugă, însă, că: "În 1901, s-a făcut o frumoasă donație de către Sofia E.

Luther, văduva marelui fabricant de bere din București: casa ei din str. Take Ionescu, cu toate dependențele, a fost transformată în local de școală germană". Cum clădirea există încă, pe strada numită acum Sarmisegetuza la nr.8, aici fiind sediul Comunității germane, Grădiniței de copii etc., rămâne să spun că, în imediata ei apropiere, pe strada Carol (B-dul Tomis), pe locul unui bloc, a existat Biserica Evanghelică (zisă și Protestantă sau Lutherană), o clădire suplă, albă, pe frontispiciul căreia scria: "Eine feste Burg ist unser Gott". A fost demolată prin 1968, deoarece (spune un martor) în fața ei, anume pe trotuarul de lângă Sala Sporturilor, se ridica tribuna unde stăteau autoritățile la defilările de 1 Mai și 23 August.

Comunitatea Germană din Dobrogea are o istorie veche, strâns împletită cu meandrele politicii europene. Semnalul l-a dat în 1763, împărăteasa luminată a Rusiei, Ecaterina a II-a, ce era de origine germană, născută Anhalt Zerbst. Ea a făcut apel la foștii săi compatrioți să vină ca să civilizeze nesfârșitele stepe rusești. Însă, mai ales după persecuțiile inițiate de țarul Alexandru al II-lea din anul 1871, când acestora le-au fost abolite o serie de privilegii, o mare parte dintre acești coloniști germani, anabapțiști menoniți, stabiliți inițial în Basarabia, au emigrat în Dobrogea. Aici au întemeiat circa 40 de sate, răspândindu-se puțin câte puțin și în orașe, deci și în Constanța. Dar la începutul anilor '40, când în conformitate cu Generalplan Ost (Planul general estic), guvernul Reich-ului le-a cerut germanilor din străinătate să revină în țara mamă (Mutterland), pentru a-i înlocui la muncă pe soldații plecați în campanie, în urma înțelegerii perfectate astfel cu guvernul Antonescu, aceștia s-au repatriat în masă. În final însă, Hitler nu numai că a eșuat în politica sa de promovare a teoriei "Drang Nach Osten"

(înaintarea către est), anunțată în "Mein Kampf", ci a înlesnit prin înfrângerea sa dezastruasă (mult mai gravă decât a lui Napoleon din 1812, atât pe plan militar cât mai ales din punct de vedere al consecințelor geopolitice), avansarea de facto a U.R.S.S.-ului către Apus, cu 725000 kmp, în detrimentul Poloniei, Germaniei, Țărilor Baltice, Cehoslovaciei și României, pe care le-a transformat de urgență în țări satelite, aplicându-le un dur regim colonial.

În pofida acestor enumerări, desigur că nu am epuizat șirul școlilor din Constanța existente până la primul război mondial. Cum rezultă dintr-un Raport al Revizoratului școlar din 12 aprilie 1899, în noul cartier al circumscripției a II-a școlară, descris ca fiind la nord de str. Ștefan cel Mare, până la barierele Mangaliei și Anadolchioi, urma să se construiască un local mixt, astfel: la școala de băieți, 3 săli să cuprindă 70-80 școlari și alte 2 săli, 50-60; la școala de fete, necesarul (atunci) era de 2 săli pentru 70-80 eleve și alte 2 pentru 50-60. Într-o adresă din 9 mai 1899 a Ministerului Instrucțiunii Publice, era avizată împărțirea urbei în două circumscripții școlare, apreciindu-se că pentru cei 633 copii de români de vârstă școlară (I-IV) și peste 400 copii de diferite etnii, școlile existente ar părea "mulțumitoare", dar, avându-se în vedere că în nordul orașului numărul copiilor de vârstă școlară este în creștere, sunt necesare alte două școli, fiecare cu câte 4 săli de clasă. Adresa era mai zgârcită cu numărul institutorilor, apreciind că 12 ar fi suficienți. Nu mai este nevoie să comentăm, căci vedem și azi că pentru școli se găsesc mai greu bani, decât pentru orice altceva. Al.Belcik, Ioan Berberianu, Dim. Nicolaescu, în numele cetățenilor, solicitau menținerea alocațiunii de 6000 lei pentru păstrarea clasei reale de liceu, la Gimnaziul "Mircea cel Bătrân", și Primăria răspundea, în 4 iunie 1901, că "se va avea în vedere", iar în 16 iunie, că

"în lipsă de fonduri, se respinge". Abia în 1908 sunt vești mai bune. Într-o adresă a Diviziei de Mare Constanța către Primărie, din 31 august 1908, se arată că, întrucât Ministerul de Război cheltuiește 250.000 lei pentru construirea localului Școlilor Marinei, "care va fi, desigur, una din podoabele orașului", Primăria este invitată să dea un aspect corespunzător împrejurimilor. Va urma, cum am mai scris, "șoseluirea" părții de sus a străzii Traian. În 8 sept. 1908, clădirea nouă din str. Traian, colț cu Tomis (Sulmona), ocupată de Gimnaziul "Mircea cel Bătrân" revenea Ministerului Instrucțiunii pentru suma de 253.986 lei. În 13 sept. 1908, Ministerul anunța Revizoratul școlar Constanța că dispunea "înființarea din nou a Școlii de băieți nr.3 din Constanța, în partea din deal a orașului", iar în 6 noiembrie 1908, directorul G. Tănăsescu al Școlii primare nr.3 de băieți Constanța solicita Primăriei un ajutor pentru a oferi școlarilor săraci manualele necesare, școala având 55 elevi, urmând a se primi încă alți 15 (săraci)... Vederile înnoitoare ale lui Spiru Haret (1851-1912), organizatorul învățământului modern românesc, prin Legea din 1898, au dat un impuls și școlilor Constanței, energicul și competentul ministru al Instrucțiunii Publice vizitându-le, în 1906 și după. Astfel, s-a putut înființa, pe lângă Școala nr.1 de băieți, o școală de adulți ale cărei cursuri serale s-au bucurat de audiență și continuitate. S-au mai înființat de asemenea așa-zisele școli fröbeliene sau grădinițe de copii. Urmaș al marelui pedagog Pestalozzi, Friedrich Fröbel (1782-1852) a insistat asupra necesității educației din fragedă copilărie, în Kindergärten = Grădinițe de copii, prin îmbinarea jocurilor (inclusiv în natură) cu dobândirea de cunoștințe și deprinderi utile. Cum rezultă din Lista Cheltuielilor Primăriei Constanța, semnată de Virgil Andronescu, în exercițiului 1913 - 1914, chiria localurilor școlilor de băieți

și de fete nr.2, 3, 4 și 5, ca și a școlilor fröbeline (grădinițe) nr.1, 2, 3, 4, 5, 6, era în sumă de 26.000 lei, la care se adăugau alte sume privind personalul, materialele didactice, încălzirea etc.

Deși Constantin N.Sarry, directorul-proprietar al ziarului "Dobrogea Jună" (1904-1944) deplângea, într-un articol, insuficienta reprezentare și pulsul scăzut al "vieții societare", în urbe, se cuvine să subliniez măcar câteva din cercurile, asociațiile, societățile care au avut o activitate remarcabilă în această perioadă. Voi începe cu Cercul literar-științific "Ovidiu", inițiat, ca și prima revistă culturală dobrogeană, cu același nume, de publicistul și scriitorul Petru Vulcan (1869-1922). Aromân de origine, numele său adevărat fiind Petru Ghinu, acest pionier al culturii românești în Dobrogea, fiu al lui Dimitrie Ghinu și al Mariei, născută Darvinga, face clasele primare la Bitolia (Monastir). Părinții îl trimit în 1880 la rude, în România, aici urmând Gimnaziul din Turnu Severin. În 1885-87 este la Bitolia, apoi face clasele liceale la Craiova. După bacalaureatul luat în 1893, a urmat cursurile Facultății de Drept din București. Colaborează la publicațiile vremii ("Lumea Nouă", "Adevărul ilustrat", "Românul", "Epoca", "Povestea vorbei", ca și la "Frățilia" etc.). O activitate multilaterală, pasionată, va desfășura la Constanța, care va fi nu doar orașul său de adopție, dar și de suflet și renume. Șef de serviciu la Prefectură, deși este corect și destoinic în atribuțiile de serviciu, nu se rezumă la acestea. Leagă amiciții cu intelectualii și unii negustori ai urbei, se manifestă ca un veritabil animator civic și cultural. Interesant este că numele său publicistic și literar, Petru Vulcan, ales de el anterior, este în continuare și nume civic în viața cotidiană, inclusiv printre confracții săi macedo-români. Cum era și firesc, prima asociere civică pe care o inițiază este Societatea de binefacere "Ajutorul",

a românilor macedoneni și albanezi din Constanța, împreună cu fruntașii comercianți Tănase G. Dabo, Cosma Duși, Marin Pirea, Ion Rizescu ș.a. În 12 nov.1897, aceștia obțin acordul prefectului Luca Ionescu. În 16 nov. , are loc ședința generală, în prezența a 200 de membri, care s-a ținut, cum scrie gazeta "Constanța", V, nr.230, din 23 nov.1897, "în marele salon al Hotelului România din str. Carol". Au luat cuvântul T.G.Dabo, președintele Societății, și Petru Vulcan, secretarul acesteia. Despre constituirea **Cercului literar "Ovidiu"** la Constanța, aflăm dintr-o corespondență trimisă "De la mare", în 28 ian.1898, apărută în gazeta lui Ioan Rezvani, "Istrul", din Tulcea, an I, nr.8, din 5 feb.1898, ca și alte periodice, Petru Vulcan ținând să dea amploare "instituției" culturale create, cum se exprimă. Evenimentul a avut loc în seara zilei de 18 ianuarie 1898, în prezența a 101 membri înscriși până atunci, în salonul Clubului comercial de la parterul Hotelului "Panaiot", str.Elenă (azi N. Titulescu), ca și a unui public select (ofițeri superiori, magistrați, funcționari, tineri comercianți etc.), în total fiind de față 350 persoane. Președintele Cercului, Petru Vulcan a expus scopurile acestuia, după care a ținut o interesantă și pioasă conferință: "Despre Iisus". Au recitat C.P.Demetrescu, M.B.Parseghean și frații Ciurcu, membri ai Comitetului de organizare. Despre scopurile Cercului literar "Ovidiu" și componența Comitetului aflăm pe larg dintr-un "Apel către toți românii din Dobrogea și din Țară", publicat în "Vocea Dobrogei", II, nr.20, din 29 iunie 1898. Un prim scop, care fusese pus deja în aplicare, prin colecționarea de cărți, albume, reviste, din donații făcute de edituri, librării, ori persoane influente și caritabile, era înființarea la Constanța a unei Biblioteci universale. Scopul următor, era, firește, apariția primei reviste culturale din Dobrogea, "Ovidiu", alte scopuri fiind

Înființarea unei școli de adulți, susținerea de conferințe, șezători, publicarea unui Album al Dobrogei etc. Chiar dacă suntem asigurați că salonul hotelului "Panaiot" era plin de lume, cifra de 350 ne apare ca exagerată. Să observăm, totuși, că printre membrii Cercului erau C.Stoianovici, fiul agentului consular al României la Tulcea prin 1876, C. Lumezeanu, agronom, primar al Techirghiolului, bunicul scriitorului Eugen Lumezianu, editorul și librarul Dim.Nicolaescu, Ilie Grigoriu, grefier, fratele editorului și librarului Grigore M.Grigoriu, d-ra Lelia Petraru, directoarea Institutului particular de fete etc. Unele date și nume merită a fi cercetate, fiind interesante pentru cunoașterea mai concretă a urbei la 1897-98. Mă interesează și că în articolul privind înființarea Societății "Ajutorul", în 16 nov.1897, aceasta avea loc "în marele salon al Hotelului România din str. Carol", numele acestui hotel apărând doar aici. Dintr-un articol publicat în revista "Familia" din 15 febr.1898, în care Petru Vulcan făcea o frumoasă descriere a Constanței, aflu confirmarea că Hotelul "Regal" exista deja, la 1898, dar apare și un alt nume de hotel, inexistent în celelalte surse: "pe str. Carol, afară de hotelul Regal (e) și cel din urmă clădit, care se poate socoti și cel mai gingaș din punct de vedere al construcției, numit Dacia" (vezi și: Aurelia Lăpușan, Ștefan Lăpușan, "Constanța. Memoria orașului", 1997, p.72). Explic că termenul "gingaș" era folosit de Petru Vulcan în loc de "frumos", și nicicum ca "subțire", "fragil", el zicând despre toate clădirile frumoase de la B-dul Elisabeta la Piața Ovidiu, spre Gară - și care dădeau o imagine europeană orașului -, că erau "gingașe". Deci, pe str. Carol, dincolo de Hotel "Regal", de la nr.50, cunoscut încoace sub numele "Victoria" (cinematograful fiind numit "Popular", în clădirea masivă aflându-se la etaj în prezent, (2000), birourile societății comerciale "Model Constanța"

S.A. la căma căreia se află reputatul manager Constantin Țurlan), se mai aflau două hoteluri până la cel numit "Bristol". În Ghidul din 1924, la p.134, se arată că noul Bristol era situat pe strada Carol nr.56 (colț cu Dragoș Vodă) și că era "Deschis la 1 iulie 1912". Impunătorul său local, astfel identificat (aripa sudică având adresa pe str. Dragoș Vodă nr.10), era ocupat, până-n Revoluție, de birourile corpului "B" al Primăriei, fiind poreclit de noi, vechii funcționari, "Luvru" și adăpostește în prezent (2000), la etaj birourile trustului de presă CONPRESS condus de prestigiosul ziarist și om de afaceri Nicușor Constantinescu, la parter aflându-se magazinele de renume european, Steilmann și Benetton. Este de presupus că Societatea de asigurare "Dacia-România" (1881) era proprietara celorlalte două hoteluri cu aceste nume din str. Carol nr.52-54... Pe de altă parte, matricolele fiscale din anii '40, îi dau ca proprietari a două importante imobile din configurația de atunci a numerelor poștale 56 și respectiv 58 de pe strada Carol, pe Elisabeta Holban împreună cu Teodora Colef și respectiv, din nou pe Teodora Colef (despre ultima făcându-se precizarea că avea domiciliul în "comuna Varna-Bulgaria"). În evidențele locative actuale, cele două clădiri apar decalate la alte numere poștale, respectiv prima, pe B-dul Tomis la nr.54 (construită la 1900, fostă proprietate, înainte de naționalizare, a lui Colef Teodora), iar cea de a doua, la nr.56 (construită în 1925, deci în perioada interbelică, fostul ei ultim proprietar, conform Deciziei 1080/1964, apărând acum, Colef Vasile). În principalul Decret de naționalizare, respectiv nr.92/20.04.1950, anexa Constanța din care am citat de repetate ori până acum (în efortul nostru, de a desluși până la capăt, soarta acestor imobile istorice constănțene, ce au făcut obiectul prezentei lucrări), la poziția 361 cele două imobile astfel

naționalizate, figurează înregistrate la numerele poștale 54-56 pe numele “Teodorei Kolef” care a părăsit, de altfel, țara, în contextul schimbului de populație reglementat prin acordul româno-bulgar de la Craiova din 1940. Dacă prima clădire de pe strada Carol nr. 56, ce apare în matricola fiscală nr.421 din anii '40, prezintă pe lângă camerele de hotel și o serie de prăvălii pentru comerț tricotate, comerț aparate de radio, atelier fotografic, birouri, cea de a doua de la nr.58, corespunzător matricolei fiscale nr.419 - unde se află acum (2000) magazinul Soleil - posedă deasemeni pe lângă camerele de locuit și spații pentru comerț manufacturier, galanterie, lenjerie, ceasornicărie, frizerie. În prăvălia ce comercializa astfel galanterie, cunoscută sub denumirea de magazinul Adam, afacere a soților Rubin și Clara Șerțer, ce domiciliau în locuința proprietate de pe strada Miron Costin nr.8, a lucrat în perioada anilor '40 și mama mea ce era considerată de către acești oameni minunați, drept copila lor de suflet. Prăvălia făcea parte dintr-un lanț de asemenea spații comerciale, situate la parter, ce erau închiriate. Lângă ea se afla, înspre colțul cu strada Dragoș Vodă, ceasornicăria lui Nișanian și marele magazin de lenjerie Hercules, iar de cealaltă parte, frizeria-coafor a unui alt armean, Setrac. La câțiva zeci de metri dincolo de intersecția cu Bd. Ferdinand, dar tot pe strada Carol, la nr.90, unde se găsește acum modernul market “Stephanel”, se afla pe atunci magazinul “Lânica” ce aparținea negustorului Leon Aisic și soției sale Berta, sora lui Clara Șerțer, oameni cu același caracter de excepție. În acest magazin profilat pe desfacerea articolelor de mercerie, a lucrat în acei ani, sora mai mare a mamei, mătușa mea Eugenia Elefterie. Ea mi-a precizat că, această prăvălie se învecina la nr.88 cu ceasornicăria-bijuterie americană, a binecunoscutului Ervant

Calpaccian, tatăl renumitului medic dermatolog de astăzi, Arsen Calpaccian, iar pe aliniamentul dinspre nord colț cu actuala stradă Cuza Vodă, învecinându-se cu magazinul de articole parfumerie, Papaianuș.

Din nefericire acești "insideri" evrei, tipici ultimei perioade mercantile permise în viața orașului, oameni de o rară noblețe sufletească și de pioasă amintire pentru familia mea și a mătușei mele - care mi-au auzit zarea copilăriei - au fost obligați în anii '50 să ia drumul exilului stabilindu-se la Haifa (Israel) unde au și murit. Același drum al exilului, dar de această dată la Lausanne, în Elveția, a trebuit să-l urmeze în aceeași perioadă și prietena familiei noastre, ce mi-a oferit primele noțiuni de limbă și cultură franceză, franțuzoaica Marie Binner. Chiar și finii de origine armeană ai părinților mei, respectiv familia Leon Garabet, și-au aflat refugiul, la finele anilor '60 în America. Acolo au prosperat, miraculoasa noastră Revoluție oferindu-mi șansa nevisată să îi pot vizita, și să le pot astfel admira magazinul de bijuterii "H. Gold Jewelry, amplasat pe "strada aurului" din Manhattan, în inima New York-ului. Deși, acum regretele ce îi încercuiau pe acești oameni, apar poate ca hilare, vă asigur că pe atunci acestora le era extrem de dureroasă despărțirea de o Românie devenită subit ostilă, și unde familiile lor trăiseră și trudiseră de generații.

Am ținut să punctez aceste aspecte, intersectate emoțional cu viața mea, pentru că, deși în afara cursului cronologic al lucrării, ele vin să sublinieze tocmai autenticitatea invocatului model interetnic dobrogean, ce nu a conținut să funcționeze, chiar în pofida vicisitudinilor rasiale și etnice impuse în acei ani tulburi de către regimurile pronaziste din întreaga Europă.

Din acest punct de vedere, și cu asta închei, țin să amintesc aici că, atât Constanța cât și Dobrogea în

ansamblul ei, nu au a se teme de judecata istoriei, în fața căreia se prezintă cu dosarul Holocaustului curat.

Matricolele fiscale ale vremii, reflectau cu rigurozitate existența acestei extraordinare interferențe etnice, mergându-se până acolo - așa cum se poate lesne observa din anexele la această lucrare - încât, pentru o cât mai fidelă identificare a contribuabililor, se recurgea, pentru fiecare caz în parte, la completarea unei rubricății speciale cu privire la "**originea etnică**". Iar aceasta era de o asemenea terifiantă diversitate, încât rubrica în cauză înregistra o diasporă, provenind din Orient apoi, din mai toate țările Europei, până chiar și din îndepărtata Irlandă. În pofida a ceea ce s-a mai vehiculat ulterior despre conceptul modelului interetnic dobrogean, realitatea este că, după crucificarea României de la Ialta, acesta nu a mai supraviețuit decât la scară redusă.

Prin plecarea masivă a grecilor, evreilor, armenilor, germanilor, italienilor ș.a., 2250 de ani de civilizație cosmopolită în creuzetul latin, de neabătută continuitate, al Pontului Stâng, au luat sfârșit.

După Revoluție, în contextul erupției noii economii de piață, se înregistrează un palid reviriment, în sensul implantării sporadice în acest mitic areal al unor turci, arabi și chiar greci de viță nouă, unii dintre ei dobândind cetățenia română și devenind astfel dobrogeni (constănțeni) autentici cum sunt: Çelikparmak Turgut, Fîrat și Fulya, Çelikparmak Muammer, Fatih Karadeniz, Oruç Yıldırım, Metin Aygül, Işinibilir Adnan, Nufel Turan, Gür Ramazan, Gengiz Karaoglu, Murat Kuriş, Maroun Charbel, Antoine Hejeij, Zeido A. Zeido, Ahmad Bittar, Jamshid Jafari, Omar Chowehne, Hani Zaroubi, Kyriacos Vamvakas, Skandikasitz Ioani, Takis Vatistas ș.a. Să revin, însă, la perioada de până la primul război mondial și la zelul cu care Petru Vulcan organiza Biblioteca

universală "Ovidiu", pregătind primul număr al revistei. Am scris că la 8 sept. 1898, în Piața Independenței (Ovidiu), în salonul hotelului "Bristol" și la statuia poetului "iubirilor gingașe" au avut loc "întâmplările fericite" ale inaugurării Bibliotecii universale "Ovidiu". Dar, dacă urmărim întregul "film" al acelei zile, până seara, așa cum îl descrie Petru Vulcan în primul număr, din 15 sept. 1898, al revistei "Ovidiu", vedem că, încă de la 10 dimineața, numeroșii membri ai Cercului, adunați la localul acestuia, pornesc spre Catedrală, "având în fruntea lor muzica (fanfara, n.n.) Regimentului 34 Constanța, oferită pentru ziua aceea de dl. General Jacques Lahovari"; "după terminarea serviciului divin, membrii cercului, urmați de toată lumea din biserică, se opresc în dreptul statuii lui Ovidiu", aici rostind cuvântări P. Vulcan, N.H.Ciurcu și "domnul Ciorapeiu" (probabil Ciorapciu, n.n.), din partea cetățenilor vorbind farmacistul Ioan Berberianu și avocatul Al.Malcoci-Petrescu; apoi, pe terasă, s-a băut bere, s-a tostat, s-a trimis o telegramă la Sulmona etc.; în fine, seara, "cercul a dat o reprezentație teatrală", la care au luat parte d-na Zoe D.Sturdza, "patroana serbărei", ca și prefectul județului, Luca Ionescu... Primul președinte de onoare al Cercului a fost marele arheolog Grigore Tocilescu, alt președinte de onoare fiind mitropolitul Iosif Gheorghian. Cu abilitate, Petru Vulcan a știut să atragă de partea Cercului diferite personalități, pe care le-a numit "membri de onoare" sau "membri fondatori": I.L. Caragiale, ministrul Spiru Haret, prof.univ. V.A.Urechia, membru al Academiei, I. Kalinderu, senator, Iuliu Zanne, autorul premiat de Academie pentru primele 2 volume din "Proverbele Românilor" (9 vol.), profesorul craiovean Mihail Strajan, doctor în filosofie, iar din Constanța, pe Ion Bănescu, A.Belcik, M.D.Ionescu (Ionescu-Dobrogianu), etc.

Revista "Ovidiu" a apărut la Constanța între 15 sept.1898-30 iul.1910. Din sumarul primului număr redau: articolul-program "Cuvântul de acasă" de Petru Vulcan; "Monumentul triumfal de la Adam-klisi" de Gr.G.Tocilescu; Cuvântare la inaugurarea Bibliotecii universale, la statuia lui Ovidiu, de P.Vulcan; poeziile "Ovidiu în exil", "Creola" de Petru Vulcan, "Adio" de Dim.Nanu, "La marginea mării" și "Către prieteni" de Nuși Tulliu; "Numele Dobrogei în diferite timpuri" de M.D.Ionescu; Cronica revistei "Ovidiu"; "Revista revistelor" etc. De la înființare, revista a avut abonați, în afară de Constanța, la București, Tulcea, Brăila, Focșani, Călărași, Craiova, Sibiu, Oradea etc. Din 1899, secretar de redacție apare C.P.Demetrescu. Subtitlul revistei este: Revistă științifică-literară. Același C.P.Demetrescu apare ca director, alături de Petru Vulcan, la numerele 1-4 din 1910. Din lucrarea "Presa dobrogeană. Bibliografie comentată și adnotată", Constanța, 1985, p.237-239, de Dumitru Constantin-Zamfir și Octavian Georgescu desprindem că revista a avut colaboratori de prestigiu (Grigore Tocilescu, Nicolae Iorga, George Murnu, G.Dem.Teodorescu, Marcu Beza, M. Ionescu-Dobrogianu ș.a.), că în afara poezilor cunoscuți ai vremii (Panait Cerna, George Tutoveanu, Dimitrie Nanu etc.) a promovat talentele tinere (Tulliu Nuși, Eleonora Predescu-Nour, Florian Becescu), că, prin pana unor reputați publiciști ca: Ioan N.Roman, Const.N.Sarry, D. Cruțiu-Delasăliște, Al. Tălășescu, și, desigur, a directorului fondator însuși Petru Vulcan, a susținut dezvoltarea culturală a Dobrogei. Despre Petru Vulcan trebuie spus că s-a manifestat ca un scriitor prolific în toate genurile: poezie, proză, teatru. Din eseu semnat de Justin Tambozi, "Petru Vulcan (1869-1922)", apărut în "Analele Dobrogei", serie nouă, 1995, p.74, citez: "De la primul său volum de versuri, **Zori** (1889) la **Bucăți alese**

(1920) desfășoară o strădanie (literară, n.n.) meritorie, chiar dacă modestă (...). P. Vulcan evocă în română sau în graiul aromân, în volume de versuri ca **Limba iubirei** (1892), **Pontice** (1898) sau **Lilice de la Pind** trecutul de tradiții pastorale și cărvănărești ale strămoșilor săi, cu sficiuni sau accente patetice (...). Prozele lui au conținut autobiografic (**Dragomir, Icoane de viață**), evocă imagini și aspecte etnografice (**Armâna**), ori descriu moravuri contemporane”, autorul fiind și un memorialist... “Picurarlu de la Pind”, cum i s-a spus de contemporani, cu simpatie, după pseudonimul folosit de el mai frecvent, a scos în 1900, împreună cu dr. Tașcu Sunda, T.G.Dabo, Nicolae Tacit, un “Almanah macedo-român” în 160 p., continuat cu alte două, în 1901-1902 (184 p.) și în 1903 (102 p.). În anul 1906, la jubileul de 40 de ani ai domniei Regelui Carol I, a editat “Albumul național al Dobrogei. 1866-1877-1906”, cu ilustrații și vignete de Marius Bunescu. La 23 noiembrie 1992, Asociația noastră “România de la Mare”, președinte Stoica Lascu, a dezvelit placa memorială pe fațada casei din str. Decebal nr.31: “În această casă a locuit, în perioada 1907-1922, funcționarul român, născut în Macedonia, **Petru Vulcan** (1869-1922), poet, romancier, publicist, animator al vieții culturale din Dobrogea”...

Am menționat mai înainte numele lui Constantin P.Demetrescu, ca fiind alături de Petru Vulcan la înființarea Cercului “Ovidiu”, apoi secretar de redacție și, în 1910, codirector al revistei “Ovidiu”. Funcționar la Direcția portului Constanța, C.P.Demetrescu era absolvent de Conservator. La Constanța se afirmă ca actor, regizor de teatru și publicist iar, după primul război mondial, ca dirijor. Spectacolele realizate de Cercul “Ovidiu” l-au avut ca principal protagonist și regizor pe C.P. Demetrescu. Ca publicist a semnat mai mult cu

pseudonimul Cassius. Între 10-26 iunie 1899, C.P.Demetrescu a scos la Constanța revista “Tomis”, dar a trebuit să renunțe la editarea ei după doar 2 numere, din lipsă de mijloace. Dar, măcar simbolic, această publicație este antecesoare revistei culturale de azi, “Tomis”. În 11 iunie 1904 C.P.Demetrescu, împreună cu un grup de tineri, înființează Cercul de lectură **“Cultura”** al tineretului constănțean, care își propunea ridicarea nivelului cultural în urbe prin lectură, prezentări de cărți la librăriile din oraș, sau în presă, declamații, reprezentații teatrale, expoziții de artă etc. Din fondurile strânse prin spectacole, Cercul “Cultura” reușește să scoată propria sa publicație, revista “Cultura”, în 1 februarie 1905, la Tipografia Aurora, Frații Grigoriu, Constanța. Din sursele consultate rezultă că revista ar fi apărut în 1905-1906 și, după o pauză, până prin 1909, când încetează și știrile despre activitatea Cercului. În “Presa dobrogeană. Bibliografie comentată și adnotată”, 1985, p.95-97, de Dumitru Constantin-Zamfir și Octavian Georgescu, se arată că la Biblioteca Academiei ar exista doar numerele 1-19, ale revistei, apărute între 1 feb.1905-1 feb.1906. Fondatori: C.P. Demetrescu (președintele Cercului), Marius Bunescu (vicepreședintele Cercului) și Ioan Papadopol (secretar). Dintr-un articol publicat de C.P.Demetrescu, “Privire retrospectivă asupra mișcării culturale din Constanța”, apărut în ziarul “Dacia” din 14 iunie 1925, p. 1, rezultă că: “vechiul nostru mijloc de a ne procura fonduri, reprezentațiile teatrale, pe care la Cercul **Cultura** le utilizam foarte des, ne-au înlesnit mult să strângem fonduri suficiente, încât la câteva luni de la înființarea lui, să scoatem și revista Cercului, **revistă care a apărut regulat bilunar timp de aproape 5 ani**, cât a existat și Cercul”. Dar în 14 martie 1906, cum am arătat, Cercul “Cultura” adresa Primăriei o cerere de ajutor pentru plata chiriei sediului ei din str. Neptun, din textul cererii

rezultând că spectacolele date de Cerc se răriseră și fondurile obținute erau neîndestulătoare. Între altele, trebuie să menționez că Cercul a dat reprezentații cu piesa lui Vasile Alecsandri "Fântâna Blanduziei", "Mexicana" de Jean Richepin ș.a., în regia lui C.P. Demetrescu, înscriindu-se astfel ca întâia formație teatrală a Constanței. Revista a publicat articole de istorie și cultură, de călătorii geografice, creații originale și traduceri, folclor, recenzii. C.P.Demetrescu, M.A.Rennert, Jean St.Mercatto au semnat articole, versuri, proze. Se cuvine remarcată prezența în revistă a poetei Aurelia Coțescu; M.A. Rennert, Aurelia Coțescu și Al. Butnaru publică traduceri din H.Heine, Schiller și Maurice Rolinat; Marius Bunescu scrie însemnări despre artă, crochiuri ("Atelierul" ș.a.). Alți colaboratori au fost C.N.Sarry, Jean Dinu, Ion Nedoviceanu, N. Teodorescu, Ionel Pală, Cornelia Drăgănescu, Luisine Ilfoveanu ș.a. Despre Cercul "Cultura", vezi "Cuvântul", Constanța, I, nr.18, dec. 1905; III, nr.18, din 21 sep.1908... Se cuvine să scriu câteva rânduri măcar despre pictorul Marius Bunescu, vicepreședintele Cercului "Cultura" și, indiscutabil, una din personalitățile artistice ale orașului. Născut în 15 mai 1881 la Caracal, face Școala de Arte și Meserii din București, este desenator-proiectant al arhitectului Remus Iliescu, apoi vine la Constanța, ca desenator la Ocolul Silvic. Referindu-se la acești ani din orașul marin, Constanța Călinescu, în lucrarea sa "Reprezentanți ai Dobrogei în știința și cultura românească", 1969, p.223, scrie că la Constanța, Marius Bunescu îl cunoaște pe profesorul de la Gimnaziu, pictorul Dimitrie Hârlescu "și tot aici ia parte la tipărirea revistei **Cultura** și la organizarea festivalurilor artistice și literare". Din "Albumul național al Dobrogei", 1906, al lui Petru Vulcan desprindem un portret cald al virtuților plastice ale lui Marius Bunescu și ajutorul acordat

de mentorul revistei "Ovidiu" în obținerea bursei pentru a face studii de artă la München. Între 1906-1910, Marius Bunescu studiază la München cu profesorii Gabriel von Hackl și Herman Groeber, "vacanțele petrecându-le tot la Constanța". Citez, în continuare, din Constanța Călinescu: "Între 1911-1912 participă cu lucrări la Salonul Oficial din București, obținând și un premiu. În 1912 pleacă la Paris și cercetează cu asiduitate comorile Luvrului, lucrând apoi și în atelierul "La grande chaumière". Întors la Constanța, picta zile în șir pe faleză." Krikor Zambaccian îi va achiziționa tablouri în 1919, ajutându-l să-și deschidă prima expoziție personală la București. În 1920 expune la "Maison d'Art", în 1924 la Veneția, în 1925 la Expoziția universală din Paris. Ce a urmat au fost succesul, renumele. Director al Muzeului Simu, apoi al Galeriilor Naționale, a întreprins călătorii de studii, s-a făcut cunoscut în țările lumii, prin numeroase expoziții...

Reuniunea muzicală din Constanța, înființată în 1906, arăta într-o cerere adresată Primăriei în 26 februarie 1909, că este frecventată de membri cotizanți al căror număr a crescut mult, că elementele dotate au format Corul mixt al Reuniunii, oferind concerte publice. Din lucrarea Dr. Nicolae G.Ionescu, "Euterpe la Tomis", 1981, p.39, desprindem că la 1 februarie 1908, cercul **Cultura**, "cu concursul **Reuniunii muzicale Gavriil Musicescu**, au dat în sala Elpis o serată literară și muzicală, sub patronajul d-lui prefect al județului, cu următorul program: 1. **Idealism și realism**, conferință ținută de d-l C.N.Sarry; 2. **Sergentul**, baladă de Ed. Caudella, solo de bariton d-l Ion N.Baston; 3. **Cântece populare**, executate de Corul Reuniunii Muzicale, sub conducerea d-lui Ion N.Baston; 4. **Pe malul gârlei**, comedie în versuri, într-un act, de Ollănescu-Ascanio (prezentată de echipa teatrală a Cercului "Cultura")...

Despre profesorul de muzică Ion N. Baston de la Gimnaziul "Mircea cel Bătrân", trebuie spus că era absolvent de Conservator, dirijorul Corului mixt al Reuniunii "Gavriil Musicescu", precum și al Corului Catedralei "Petru și Pavel" din Constanța. Același Dr. Nicolae G.Ionescu ne spune că prof. Ion N. Baston va deveni maestru de cor la Opera Română din București, în locul său venind la catedră fratele său, Alexandru Baston, care va prelua și corul Catedralei...

Încă din 1906 sunt știri despre o Societate de Gimnastică și Sport la Constanța. Din anul următor, aceasta ia numele de **Societatea de Arte, Litere și Sport**, al cărei președinte este Dr. Al.Tălășescu, iar secretar Ing.C.Lăzărescu. Dr.Nicolae G.Ionescu, în "Euterpe la Tomis", p.39, citează dintr-un ziar că, în 13 ian.1908, **Societatea de Arte, Litere și Sport** din Constanța prezenta în sala Elpis un festival, în care, în afară de reprezentarea dramei într-un act "Steaua" de Jean Richepin, în traducerea lui Radu Rosetti, a mai fost prezentată opera românească "Cimpoiul fermecat". Cronicarul remarcă între interpreții piesei lui Richepin pe d-na Ecaterina Antoniu, pe d-na Veta Popliceanu, pe d-nii Parseghian și Zamfirescu, iar în operetă, pe d-na Maria Nicolau... În 1 februarie 1910, Dr. Al.Tălășescu și Ing. C.Lăzărescu, din partea Societății de Arte, Litere și Sport, adresau primarului G.Boteanu o cerere de sprijin, arătând că Societatea ține săptămânal șezători cu public, conferințe pe teme științifice, culturale și sociale, iar secția de Sport, organizează cursuri de spadă și tir... De altfel, Societatea a editat și o revistă, intitulată "Revista Societății de Arte, Litere și Sport", care a apărut la Constanța între 1 octombrie 1907-13 ianuarie 1910. A publicat informații culturale și sportive, Dări de seamă ale Societății, programele șezătorilor organizate de Societate

etc. În august 1908, la Grădina Giacomoto din str. Mircea, s-a înființat **Cercul Funcționarilor Publici**, care a editat revista "Columna lui Traian" (nov.1908-nov.1909). În mai 1912 are loc la Constanța, **Congresul Ligii Culturale**, prezidat de Nicolae Iorga. Președintele secției Constanța a Ligii Culturale, Dr.Al.Tălășescu s-a preocupat de obținerea sălii "Elpis", de organizarea banchetului etc. Între personalitățile sosite menționez, alături de N.Iorga, pe Vasile Pârvan, Virgil Arion, Arhimandritul Scriban, generalul Stoica etc., iar dintre cele locale, alături de Al. Tălășescu, prof. N. Orghidan, secretarul secției Constanța, avocatul I.N. Roman, preotul Gh. Rădulescu ș.a. Duminică, 13 mai, delegații la Congres au fost la statuia lui Ovidiu, unde Petru Vulcan a ținut o cuvântare. Oaspeților li s-au oferit apoi o plimbare cu vaporul "Dacia" în largul mării, și un festival artistic la Sala "Elpis". Luni, 14 mai, au avut loc lucrările Congresului, la aceeași sală "Elpis". Congresul a subliniat ideea unității naționale, ca și necesitatea extinderii legăturilor cu fruntașii români din afara granițelor de atunci. După orele 13 s-a dat un banchet în salonul hotelului "Regal". O parte din invitați au făcut o excursie la Adamclisi. De altfel, înainte de primul război mondial, între publicațiile care susțin cauza unirii depline: "România Mare", subintitulată "Revistă literară națională", Constanța, 1 nov. 1913-iunie 1916, "România Mare", cotidian scos de Vasile Canarache, între 22 nov. 1915- 7 feb. 1916, "Victoria", cotidian de seară scos de același Vasile Canarache, între 9 martie - 10 sept. 1916 etc., este bine să includem și alte publicații, în fond, înseși gazetele considerate pe drept ca longevive, ca "Dobrogea Jună", "Dacia", "Farul" etc., manifestând o atitudine energică, pronunțat patriotică în fața momentului decisiv al intrării României în război. O subliniere merită și "Selecțiunea", subintitulată "Revista Ligei pentru apărarea

limbei”, editată la Constanța de Dr.Al.Tălășescu și Mircea Rusu-Șirianu, excelent publicist și susținător al cauzei românești. Revista a apărut între feb.1914-ian.1915, în 12 numere și a publicat articole de politică culturală, subliniind latinitatea limbii române, legătura limbii și culturii românești cu limbile și culturile popoarelor romanice, în special cu Franța. Colaboratorii revistei erau nu numai din țară, ci și din străinătate: Al.C.Criseanu, Petru P. Demetrescu (Paris), N.Densușianu, Roberto Fava (Parma), Constanța Hodoș, Al.Em.Lăzărescu (Paris), Jean Pangal (Toulouse), Mircea Rusu-Șirianu etc. și doar înșirarea lor impune (ca prestanță)...

Dar asupra publicațiilor Constanței, ca și asupra devenirii obiectivelor edilitare consacrate ale orașului - din care unele au fost sumar schițate aici, ele și altele noi urmând să evolueze firesc, în contextul celei mai faste perioade din istoria țării, cea interbelică - voi avea prilejul să revin în volumul al doilea al acestei lucrări.

Am utilizat în continuare informațiile, multe inedite, culese din arhivele fiscale constănțene, pe care am avut șansa să le salvez de la dispariție și distrugere în urmă cu cca 20 de ani. Aceleași arhive care au stat apoi la baza soluționării de către instituția fiscală municipală pe care o conduceam a miilor de revendicări imobiliare inițiate după Revoluție.

Cu toate acestea, cu regret, a trebuit să constat că importante matricole fiscale ale vremii (cum era de exemplu cea denumită generic “Tomis”, care conținea prețioase informații despre vechile imobile din zona centrală, nu le-am putut găsi niciodată, ele fiind demult distruse.

Am avut totuși ocazia să corelez multitudinea datelor fiscale cu mărturiile inedite ale unor cetățeni expropriați sau deportați, cât și cu alte izvoare identificate

pe perioada cât m-am aflat în componența Consiliilor de Administrație, a Adunărilor Generale ale Acționarilor, a Consiliilor Împuterniciților Statului, sau a Consiliilor Împuterniciților Mandatați ai Statului, din cadrul unor societăți constănțene ce gestionau importante fonduri imobiliare, aflate pe raza municipiului, cât și a portului: ("MODEL CONSTANȚA" S.A., REGIA AUTONOMĂ "EXPLOATAREA DOMENIULUI PUBLIC ȘI PRIVAT", "COMTEXT" S.A. "MINMETAL" S.A., "MOBICOM" S.A., "CINA" S.A., C.N.M. "ROMLINE", și altele.

Toate acestea mi-au conferit o imagine complexă și o asemenea experiență, în baza căroră am reușit, ca în acest spectru informațional să pot ajuta numeroșii concetățeni care, ieșiți din urgia comunistă, încercau, firește, să identifice și să recupereze imobilele brutal confiscate familiilor lor. Am avut permanent în vedere principiul istoric esențial, făurar metodic de civilizație și europenitate, al dreptului de proprietate, ce trebuia astfel urgent reconstituit, acesta fiind unul dintre drepturile fundamentale ale persoanei, prevăzut chiar și în Constituția din 1948. El este prevăzut totodată și în tratatele sau convențiile internaționale pe care România le-a ratificat, devenind parte. Astfel, potrivit art. 17 alin. 1 și 2 din Declarația universală a drepturilor omului "orice persoană are dreptul la proprietate atât singură cât și în asociație cu alții. Nimeni nu va fi lipsit arbitrar de proprietatea sa".

Trebuie să subliniez că în această frenetică acțiune, de un real folos mi-au fost și informațiile, sugestiile primite de la minunații mei colegi finanțiști ce făceau parte din echipa mea de altădată din cadrul instituției finanțelor publice constănțene, unii dintre aceștia astăzi pensionari sau dispăruți, cu ceilalți lucrând și până în prezent: Teo Niculescu, Gigel Cocea, Nelu Băzdoacă,

Gheorghiu Apostol, Marica Petrina, Gina Corceanu, Tanța Vâlcu, Maria Crețu, Gică Bidileac, Ion Moțoiu, Costică Uriașu, Nicu Dumitrescu, Pricop Matu, Angela Sarchiz, Jeni Coșoreanu, Nelu Mihai, Dan Dumitrescu, Iolanda Croitoru, Nelu Ștefan, Ginuța Licurici, Mariana Codreanu, Vasile Ghiță, Nelu Mihăilescu, Georgel Ionescu, Fane Mihiu, Claudiu Deca, Laurențiu Bărăscu, Cristian Drăghită, Fane Brânză, Horia Moise, Gabriel Rosentzweig, Romică Popescu, Bujorel Gheorghiu, Gheorghe Turcu, Mitică Farcaș, Luci Costea, "Cici" Nicuț, Sima Cășerică, Tatiana Nicolae și mulți alții.

Totodată credincios principiilor moral-reparatorii descătușate de Revoluție, cât și convingerilor mele liberale, am reușit încă odată să-mi aduc aportul, cu aceeași abnegație, la nobila cauză a ajutorării cetățenilor urbei, în aspirația lor firească spre Libertate, pe linia identificării unor vechi repere familiale, imobiliare etc. și a stabilirii în consecință a Adevărului. De această dată din perspectiva funcției mele de membru revoluționar al primului Birou Permanent democrat din istoria noii Primării constănțene, născut în focul Revoluției din decembrie '89 și din cadrul căruia am făcut parte până în martie '91; apoi ca membru al Comisiei Municipale de pe lângă Primăria Constanța pentru aplicarea prevederilor Legii nr.112/1995, privind restituirea imobilelor naționalizate în perioada comunistă (comisie coordonată de vechea mea colegă, eminenta juristă Marcela Enache), precum și în calitate de membru al Comisiei pentru acordarea unor drepturi magistraților care au fost înlăturați din justiție în perioada teroarei comuniste dintre anii 1945-1952, înființată pe lângă Tribunalul Județean Constanța, și unde până în prezent (2000), mi-am desfășurat activitatea împreună cu reputatele judecătore, Mihaela Popoacă și Daniela Petrovici.

Și ca un "Finis coronat opus" al acestor 10 ani de maximă încordare scurși de la prăbușirea lagărului bolșevic, când a putut lua naștere de altfel și această lucrare, ce ar putea revela chiar unele aspecte inedite, sper să fi reușit și eu să-mi aduc o cât de modestă contribuție în lupta pentru alungarea mizeriei, tristeții, furiei și disperării ce ne bântuie de atâta vreme existența. O existență ce ne-a fost brutal schilodită de atotputernicia Imperiului roșu al Satanei, din ultima jumătate de veac, până într-acolo, încât în pragul celui de-al treilea mileniu ne-am văzut reduși la imaginea nedreaptă, în contrast amar cu cealaltă Europă, a unui popor nefericit.

Desigur că în prezent orașul nostru se confruntă cu greaua moștenire comunistă, la fel cum odinioară a trebuit să lupte ca să o lichideze pe cea otomană.

Însă cu toate vicisitudinile îndurate, CONSTANȚA VECHĂ, situată în bătaia vânturilor și în valul vremurilor, a demonstrat - în tranziția sa nestăvilită, de la umila casă turcească, la arhitectura europeană de zid - că nu a abdicat de la antica sa vocație constructivă, profund creatoare, marcând astfel, cu o pecete particulară, tradiția sa devenită proprie, ca loc referențial de întâlnire al Orientului cu Occidentul.

Constanța, 1990 - 2000.

Postfață

Constanța veche în viziunea lui N. Iorga - rememorare prilejuită de aniversarea a 130 de ani de la nașterea marelui savant român

Dobrogenii au avut pentru N. Iorga - născut în urmă cu 130 de ani, la 5/17 iunie 1871 -, titanul culturii românești, un veritabil cult, pe măsura personalității sale covârșitoare, a consecvenței, totodată, cu care el a apărat și această parte, transdunăreană, a pământului românesc.

Astfel, încă la 1911, un absolvent al Gimnaziului "Mircea", cunoscutul viitor om de cultură, de origine armeană, H. Aznavorian, surprindea dimensiunea deja

uriașă a profesorului: "Impresia cea mai profundă pe care ți-o lasă e aceea a unui suflet uriaș, în care au picurat din toate vremurile și mai ales din timpul lui toate elementele sufletului românesc" - cum scria tânărul constănțean în articolul **N. Iorga**, apărut în gazeta tomitană "Dobrogea nouă".

Această apreciere era exprimată doar la un an de când N.Iorga fusese la Constanța, cu prilejul susținerii, la 28 aprilie 1910, a unei conferințe, anume despre **Învățăturile Mării**. Nu este exclus ca amintitul tânăr constănțean să fi luat parte la audierea acestei conferințe, mai ales că ea era organizată sub auspiciile **Cercului Studențesc Constanțean**, prilej când va fi ascultat și următoarele aprecieri iorghiene asupra orașului nostru: "*Cu farul ei cel nou răsărit departe în Mare, cu casinul de lux din care lumina și sunetul musicelor se vor revărsa asupra apelor liniștite, cu gigantele silosuri, cetățui ale vremii nouă, cu portul larg deschis corăbiilor lumii, Constanța ne poate face mândri. Și cel mai sărac țăran, rătăcind în zdrențe în jurul uriașelor clădiri, se poate gândi că în ele intră, ca o fărâmă neapărată, și banul lui greu muncit, strâns cu scumpătate, și cheltuit, cu spirit de jertfă, pentru ridicarea prestigiului patriei*"; va fi auzit, de asemenea, și "**ideea**" că existența unui veritabil muzeu la Constanța "**ar fi însemnat o afirmare a culturii noastre**".

Dar N.Iorga mai fusese la Constanța, anume prin 1903, când străbate și Dobrogea - între alte părți ale Vechiului Regat - de la un capăt la altul. La Constanța poposește de mai multe ori, impresiile fiind consemnate în anul următor, respectiv în volumul **Drumuri și orașe din România**; pe parcursul mai multor pagini, scriitura istoricului coabitează cu distincția literară a descrierilor, fraza iorghiană, lungă, întortocheată, fiind plină de informații istorice prezentate cu multă căldură sufletească

și eleganță a construcției ei; ca de obicei, Iorga nu se rezumă doar la o descriere fadă, neancorată în actualitate - dimpotrivă, surprinderea poetică - aproape - a imaginii tomitane este însoțită, deseori, de pertinente observații și critici de natură civică. Mentalități, obiceiuri, alcătuirii urbanistice, imagini ale tramei stradale - concură la închegarea unei veridice imagini a Constanței de la începutul veacului trecut:

“Lămpile de petrol și globurile electrice atârând din înălțimea pârghiilor lor arată șiruri drepte de clădiri, printre care înaintează o stradă bine pietruită. În stânga se desfac alte drumuri, tot drepte, tot bine pietruite și curate. Când ai ajuns jos, te afli într-o piață cu prăvălii, cofetării, berării, cafenele luminate. Apoi, în dreapta, un drum pe lângă case de odihnă și orânduială, într-un cartier de “lume bună”. La capăt, Otelul Carol se desfășoară larg și înalt în fundul unei grădini. Din față, unde plutesc lumini nesigure, răsună ca un zgomot de trăsuri fugărindu-se neconținut pe un pavagiu răsunător de piatră - Marea.

A doua zi, descopăr de pe fereastră o “Bancă Națională” și, în toate părțile, căsuțe, nouă și vechi, acoperite cu olane trandafirii peste care vremea a trecut uneori tonuri negre. La ieșire întâlnesc iarăși străzile pe care am venit, și ele-mi zâmbesc prietenos în dimineața senină și caldă. Descopăr palate ca al Administrației domeniilor țării. În piață, un Ovidiu de bronz, făcut pentru noi de un sculptor italian, amintește pe verificatorul elegant care a vorbit de rău Scitia barbară, cu gândul la piețile luxoase și la frumoasele femei ale Romei împărătești. Aici în piață e mișcare: lume stă înaintea cafenelei și cofetăriei, lume europeană, pe când turci trec cu panere de precupeți sau mână sacalele cu apă de la Anadalchioiu ori, iarăși, conduc birje, care, de hatârul

stagiunii băilor, samănă cu cele din București, având pe capră muscali uitați de vară și turci cu fes.

Dacă apuci acum în sus, la deal, dai de o stradă de prăvălii ce n-au nimic turcesc sau dobrogean în ele. Drumuri se deschid în dreapta, și ele se mântuie uneori în albastru. Când ajungi până la capătul lor, te oprești cuprins de recunoștință înaintea unei mărețe frumuseți.

Mai departe, strada înfățășează o grădină de tot nouă, desemnată, lucrată și îngrijită de un grădinar din Abazzia. De aici drumul duce peste câmpi uscați, cu pământuri de nisipuri și luturi ușoare, spre Anadalchioiu, care dă Constanței apa de băut: un sat turcesc, cu coperemintele de olane. În dreapta, Marea se ivește din nou, și încă o dată ea vădește, în locul neprietenoasei fețe "negre" pe care i-o dăruiește porecla, cel mai adânc și mai rar albastru în care natura a înveșmântat fața apelor mari.

Se văd acum, în rătăcirea peste acest câmp, pe care într-un viitor apropiat îl vor străbate șine de tramvai, pe când tuburile de fontă vor purta în adâncimea pământului apa curată a izvoarelor din sat către orașul vecin, căruțe cu cai mărunți, care duc bulgari cu fruntea îngustă și craniul păros, mocani cu căciula pătrată și figura energică, munteni cu fața deschisă, prietenoasă, tătari cu ochii oblici și zbârcituri pe obrazul galben. Străbatem o stradă lungă cu totul orientală, la capătul căreia lucrează potcovari și fierari cu fesuri. Apoi, vii, acuma despoiate de struguri, mărgenesc malul foarte sus și în ele se ridică frumoase vile boierești".

... În anii interbelici, N.Iorga va poposi deseori la Constanța, așteptat mai de fiecare dată cu multă nerăbdare de către elita intelectuală tomitană, socotit a fi, între altele, "strălucitul reprezentant al geniului românesc, pe care forurile superioare de cultură ale apusului civilizată

se întrec în onoare de a-l avea la catedrele lor”, cum releva, în 1928, gazeta constănțeană “Dacia”.

Stoica Lascu

Anexe

- Foi matricole fiscale aferente unor imobile prezentate în această lucrare.
- Cereri de atestare fiscală în vederea reconstituirii dreptului de proprietate pe cale administrativă sau judecătorească.
- Date conexe.

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Com. Orșidia Nr. 2
 Proiecția Garabet Trențian
 Sarea civilă: Carol I-lea Originea etnică: _____
 Domiciliu: Carol I-lea

Nr. MATRICOL	
Nr. matricol preced.	<u>132</u>
Nr. rolului fiscal	<u>1</u>

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1940/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. S. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra-cantă	%	Stabilizat	Valoarea		
Teren viran apăsător (altor) înscris în cartea funciunii a contenciosului fiind cu trei metri sub nivelul terenului apropiat corem Blăni la orașul Iași.	1942/43 Recensământ Procr. V. Nr. 3-446	27.000,00	22.000,00	22	26,40	146	216		9112		29/05/47 29/05/47 29/05/47
	1943/44 Procr. V. Nr. 3-446	20.000,00	16.000,00	22	26,40	146	216		6120		
	1944/45 Procr. V. Nr. 3-446	18.000,00	14.400,00	22	26,40	146	216		5472		
	1945/46 Procr. V. Nr. 3-446	18.000,00	14.400,00	22	26,40	146	216		5472		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

2 Nr. MATRICOL
 Nr. matricol preced. 132
 Nr. rolului fiscal 2

Comuna: Blăni la orașul Iași Strada: Orșidia
 Proprietatea D-ului: Col. Popescu ing. în construcții Iași
 Sarea civilă: București Originea etnică: _____
 Domiciliu: Blăni la orașul Iași

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. S. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra-cantă	%	Stabilizat	Valoarea		
Teren viran apăsător pentru cererea Blăni la orașul Iași fiind cu trei metri sub nivelul terenului înscris în cartea funciunii a contenciosului în orașul Iași.	1942/43 Recensământ Procr. V. Nr. 3-446	60.000,00	50.000,00	22	26,40	146	216		212		29/05/47 29/05/47 29/05/47
	1943/44 Procr. V. Nr. 3-446	50.000,00	42.000,00	22	26,40	146	216		180		
	1944/45 Procr. V. Nr. 3-446	48.200,00	40.560,00	22	26,40	146	216		174		
	1945/46 Procr. V. Nr. 3-446	39.200,00	32.760,00	22	26,40	146	216		138		

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Com. *St. Cat. Dr. a. S. ruda* Strada *P. r. u.* Nr. *15*
 Loc. D. nr. *15* *Imob. Spatia Bisericii*
 Tera. civilă: *Alta Piata Bisericii* Originea etnică: *...*
 Locul: *Alta Piata Bisericii*

Nr. MATRICOL *9*
 Nr. matricol preced. *LXV*
 Nr. rolului fiscal *9*
ctm

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imob. construită pe teren de teren...
depozit pe teren, cu gr. lumina.
buc, raziol pe teren de teren...
Imob. în teren...

DATA ȘI DESCRIEREA OPERATIUNILOR	VENITUL		S. C. C. D.	IMPOZITUL					Semnătura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Elemente	Supra-cost	%	Stabil	Total	
<i>Imob. 1942/13. Imob. construită pe teren...</i>	70000	55000	22	7720	488	791	1160		
<i>Imob. 1942/14. Imob. construită pe teren...</i>	10000	8000		2160	107	67	8730		
<i>Imob. 1942/15. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	383	383	19126		
<i>Imob. 1942/16. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000	11	15360	383	361	19126	<i>R. 1942/16</i>	
<i>Imob. 1942/17. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	411	79	17900		
<i>Imob. 1942/18. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	400	39	17900		
<i>Imob. 1942/19. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	381	40	17910		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *St. Cat. Dr. a. S. ruda* Strada *10 Mai* Nr. *22*
 Loc. D. nr. *22* *Imob. Bisericii...*
 Tera. civilă: *...* Originea etnică: *greacă*
 Locul: *10 Mai nr. 22*

Nr. MATRICOL *26*
 Nr. matricol preced. *148*
 Nr. rolului fiscal *26*
8/ctm

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imob. construită pe teren...
depozit pe teren, cu gr. lumina.
buc, raziol pe teren de teren...
Imob. în teren...

DATA ȘI DESCRIEREA OPERATIUNILOR	VENITUL		S. C. C. D.	IMPOZITUL					Semnătura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Elemente	Supra-cost	%	Stabil	Total	
<i>Imob. 1942/20. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000	22	7720	488	791	1160		
<i>Imob. 1942/21. Imob. construită pe teren...</i>	10000	8000		2160	107	67	8730		
<i>Imob. 1942/22. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	383	383	19126		
<i>Imob. 1942/23. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000	11	15360	383	361	19126	<i>R. 1942/23</i>	
<i>Imob. 1942/24. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	411	79	17900		
<i>Imob. 1942/25. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	400	39	17900		
<i>Imob. 1942/26. Imob. construită pe teren...</i>	60000	46000		15360	381	40	17910		

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cluj-Napoca Strada d. Cătălina Nr. 6

Proprietatea D-ului Jean George Ghocă

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Com. Brucelles Belgia

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil constructiv în vederea reședinței cu salina în fața de teren înalte de apă, cu un cavaj de apă în 180 de tone Denumire: Salina</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										S. m. n. t. a perso- nel sau a gărilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		S. m. n. t. a D. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Surse câșt	V. p. E. m.	Salina 12%	Salina 12%		
<i>La 1942/43</i>	100000	320 000	33	100000	43693	280					
<i>La Recensământ 1943-44 1943-44</i>	100000	170 000		100000	2757	100				6000	59
<i>Comuna</i>	200000	490000		60000	16000	120				70000	
<i>61-1913/44 i. g. de 1943-44</i>	210000	191000	11	6000	1500	180				5000	50
<i>La 1946/47 Comuna Cluj-Napoca 1946-47</i>	100000	190000		60000	1800	200				6000	5
<i>Comuna</i>	200000	420000		80000	1200	100				10000	5

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cluj-Napoca Strada d. Cătălina Nr. 10

Proprietatea D-ului de la nașterea

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil constructiv în vederea reședinței cu salina în fața de teren înalte de apă, cu un cavaj de apă în 180 de tone Denumire: Salina</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										S. m. n. t. a perso- nel sau a gărilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		S. m. n. t. a D. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Surse câșt	V. p. E. m.	Salina 12%	Salina 12%		
<i>La 1942/43</i>	100000	320 000	33	100000	43693	280					
<i>La Recensământ 1943-44 1943-44</i>	100000	170 000		100000	2757	100				6000	59
<i>Comuna</i>	200000	490000		60000	16000	120				70000	
<i>61-1913/44 i. g. de 1943-44</i>	210000	191000	11	6000	1500	180				5000	50
<i>La 1946/47 Comuna Cluj-Napoca 1946-47</i>	100000	190000		60000	1800	200				6000	5
<i>Comuna</i>	200000	420000		80000	1200	100				10000	5

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Secționată

Comuna Ștef. Iul. Botezclă Strada Lascăr Catargiu Nr. 12

Proprietatea D. Ștefan Gărbuț

Nr. MATRICOL 15
Nr. matricol preced. 123
Nr. rotului fiscal 15

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
Domiciliul: L. Coțariu nr. 12

15 etnt

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Se menționează operațiunile sau a operațiilor de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					Valoarea		Valoarea
	Brut	Net	Clasament	Suma soldă	%	Stabil. v. d. b.	Valoarea					
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	218.000	200.000	3	6.000	3.000	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ștef. Iul. Botezclă Strada Lascăr Catargiu Nr. 12

Proprietatea D. Ștefan Gărbuț

Nr. MATRICOL 16
Nr. matricol preced. 143
Nr. rotului fiscal 16

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
Domiciliul: L. Coțariu nr. 12

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Se menționează operațiunile sau a operațiilor de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					Valoarea		Valoarea
	Brut	Net	Clasament	Suma soldă	%	Stabil. v. d. b.	Valoarea					
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	210.000	190.000	3	5.500	2.750	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				
<i>Imobil construit nou, înălțime 2 etaj, cu apă caldă, centrală, etc.</i>	01.12.1943	110.000	100.000	4	1.000	1.000	100	1.000				

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cl. Sub. Katedrăi Strada Lascăr Bătarșiu Nr. 248

Proprietatea D. nr. Centrul National de Restaurare (Fost prop. Rahel Progența) avex

Starea civilă: Originala etnică

Domiciliul: G. Bătarșiu nr. 22

Nr. MATRICOLA: 21

Nr. matricol preced.: 134

Nr. rolului fiscal: 21

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		C. de clas. a terenului	IMPOZITUL						
	Brut	Net	Brut	Net		Elementar	Supra-cost	%	Imp. an. / 100	Stabil. imp.		
Imobil construit pe teren de 32 aje	1942/43	500.000	380.000	32	12000	12000	100%	12000	12000	12000	12000	12000
Imobil construit pe teren de 32 aje	1946/47	20000	16000		2120	470	220	6%	220	220	220	220
Imobil construit pe teren de 32 aje	1942/43	400.000	320.000	32	12000	12000	100%	12000	12000	12000	12000	12000
Imobil construit pe teren de 32 aje	1946/47	40000	32000		2120	470	220	6%	220	220	220	220
Imobil construit pe teren de 32 aje	1942/43	400.000	320.000	32	12000	12000	100%	12000	12000	12000	12000	12000
Imobil construit pe teren de 32 aje	1946/47	40000	32000		2120	470	220	6%	220	220	220	220

Comuna Cl. Sub. Katedrăi Strada Lascăr Bătarșiu Nr. 26

Proprietatea D. nr. Centrul National de Restaurare (Fost prop. circilor Hojza și Kosa-Holcova)

Starea civilă: Originala etnică

Domiciliul: G. Bătarșiu nr. 22

Nr. MATRICOLA: 28

Nr. matricol preced.: 337

Nr. rolului fiscal: 28

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		C. de clas. a terenului	IMPOZITUL						
	Brut	Net	Brut	Net		Elementar	Supra-cost	%	Imp. an. / 100	Stabil. imp.		
Imobil construit pe teren de 2 aje	1942/43	140.000	112.000	32	6000	6000	100%	6000	6000	6000	6000	6000
Imobil construit pe teren de 2 aje	1946/47	40000	32000		2120	470	220	6%	220	220	220	220
Imobil construit pe teren de 2 aje	1942/43	140.000	112.000	32	6000	6000	100%	6000	6000	6000	6000	6000
Imobil construit pe teren de 2 aje	1946/47	40000	32000		2120	470	220	6%	220	220	220	220

Biblioteca Județeană "I. N. Roman" Constanța

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOLA
38
Nr. matricol preced.
Nr. rolului fiscal

Comuna Cala Sub. Katerbali Strada L. Cătărgiu Nr. 3 Comuna
Proprietatea D. nr. Landi Constantinesci Proprietar
Starea civilă: L. Cătărgiu Originea etnică: 3 Tăr. civ.
Domiciliul: L. Cătărgiu 3 Domiciliu

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. S. S.	IMPOZITUL					Tatalui	
		Brut	Net		Elementar	Supra-cota	%	Stabil	Impozit		
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	110000	110000	32	38000	17000	4%	5100	4100	5100	5
	1946/47	80000	80000	32	27600	12200	4%	3160	2160	3160	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	5
	1946/47	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	65000	65000	32	22800	9600	4%	1820	1320	1820	5
	1946/47	65000	65000	32	22800	9600	4%	1820	1320	1820	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	5
	1946/47	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	
TOTAL											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cala Sub. Katerbali Strada L. Cătărgiu Nr. 32/34 Nr. MATRICOLA
Proprietatea D. nr. Landi Constantinesci Proprietar Nr. matricol preced.
Starea civilă: L. Cătărgiu Originea etnică: 3 Tăr. civ.
Domiciliul: L. Cătărgiu 32 Domiciliu

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. S. S.	IMPOZITUL					Tatalui	
		Brut	Net		Elementar	Supra-cota	%	Stabil	Impozit		
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	220000	220000	32	56200	23000	4%	4120	3120	4120	5
	1946/47	220000	220000	32	56200	23000	4%	4120	3120	4120	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	5
	1946/47	60000	60000	32	21600	9200	4%	1720	1220	1720	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	160000	160000	32	40800	16800	4%	3200	2200	3200	5
	1946/47	160000	160000	32	40800	16800	4%	3200	2200	3200	
Imobil în forma de vila cu terasa, fațadă înșurșită, în parchet, terasată, apă caldă centralizată, baie, centrală maximă pentru încălzire, faniștii au fost adăușate în curtea din spate în curtea din spate	1942/43	140000	140000	32	35200	14000	4%	2720	1720	2720	5
	1946/47	140000	140000	32	35200	14000	4%	2720	1720	2720	
TOTAL											

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) N°/

Comuna Gr. Sub. Katedrali Strada L. Catargiu Nr. 7 Comuna Gr.

Nr. MATRICOLA 36

Nr. matricol preced 113

Nr. rolului fiscal 30

Proprietatea D-ului Casea nr. 7, Pensiuni nr. 4, Angheră publicată a tractatelor parohiale Constanța Proprietatea D-ului

Starea civilă: de Trăcâu la Tat. Trăcâu Originea etnică: Starea civilă:

Domiciliul: de Trăcâu la Tat. Trăcâu Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI: Imobil construit în anul 1913 pe teren achiziționat în anul 1913, cu 13 camere și terasă, înscris în cartea funciară nr. 1/1913, are parohial, apă, lumini, canalizare. - Campus din partea de est.

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. D. S.	IMPOZITUL			Data plății
	Brut	Net		Elementar	Supra-cotit	%	
<u>Dec. 1945/43</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>21</u>	<u>4000</u>	<u>-</u>	<u>402</u>	<u>4720</u>
<u>Dec. 1945/43</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>4000</u>	<u>-</u>	<u>402</u>	<u>4720</u>
<u>Comis. 5. 19000</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
<u>L. 1946/47</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului în date recomandabile

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, red. cart. etc.)	
	Venit brut	Venit net
<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului în date recomandabile

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, red. cart. etc.)	
	Venit brut	Venit net
<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) N°/

Comuna Gr. Sub. Katedrali Strada L. Catargiu Nr. 55 Comuna Gr.

Nr. MATRICOLA 37

Nr. matricol preced 112

Nr. rolului fiscal 31

Proprietatea D-ului Casea nr. 55, Pensiuni nr. 4, Angheră publicată a tractatelor parohiale Constanța Proprietatea D-ului

Starea civilă: de Trăcâu la Tat. Trăcâu Originea etnică: Starea civilă:

Domiciliul: de Trăcâu la Tat. Trăcâu Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI: Imobil construit în anul 1913 pe teren achiziționat în anul 1913, cu 13 camere și terasă, înscris în cartea funciară nr. 1/1913, are parohial, apă, lumini, canalizare. - Campus din partea de est.

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. D. S.	IMPOZITUL			Data plății
	Brut	Net		Elementar	Supra-cotit	%	
<u>Dec. 1945/43</u>	<u>10000</u>	<u>6100</u>	<u>32</u>	<u>2600</u>	<u>-</u>	<u>609</u>	<u>3780</u>
<u>Dec. 1945/43</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>2600</u>	<u>-</u>	<u>609</u>	<u>3780</u>
<u>Comis. 5. 19000</u>	<u>5000</u>	<u>2800</u>	<u>296</u>	<u>44</u>	<u>0</u>	<u>905</u>	<u>3105</u>
<u>L. 1946/47</u>	<u>10000</u>	<u>6100</u>	<u>18712</u>	<u>200</u>	<u>243</u>	<u>2241</u>	<u>2095</u>

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului în date recomandabile

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, red. cart. etc.)	
	Venit brut	Venit net
<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului în date recomandabile

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, red. cart. etc.)	
	Venit brut	Venit net
<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Col. Săb. Kaledala Strada L. Cătăreanu Nr. 9
 Proprietatea D. nr. Toma & Tereza
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Col. Cătăreanu 1

Acțiune
 Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 114
 Nr. rolului fiscal _____
 Cămin _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43—1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL		IMPOZITUL					
	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Observații	Brut	Net	Elemente	Supra-casă	Stabiliment	Alte	Alte	
<i>Familie Cătăreanu din Col. Săb. Kaledala nr. 9 Strada L. Cătăreanu. Imobil: se construiește Hotel „Regina”</i>											
			<i>Gr. 1942/43</i>	<i>19000</i>	<i>39300</i>	<i>2</i>	<i>21500</i>	<i>1600</i>			
			<i>1946 R. A. 1942</i>								
			<i>Comis. I. 1946</i>								
<i>Ap. pe strada nr. 3 salba mare, bal, bufet, 26 cam., 2 bir., 2 cam. si ma. d. ma. si unii, pod mare, curte, izvo. si incalzire</i>			<i>Gr. 1946/47</i>	<i>19100</i>	<i>22800</i>	<i>12</i>	<i>12700</i>	<i>2500</i>	<i>120</i>	<i>60</i>	<i>11.3.47</i>
			<i>1946 R. A. 1946</i>								
			<i>Comis. I. 1946</i>								

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Col. Săb. Kaledala Strada L. Cătăreanu Nr. 11
 Proprietatea D. nr. Biserica Romano-Catolica
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

Acțiune
 Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43—1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL		IMPOZITUL					
	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Observații	Brut	Net	Elemente	Supra-casă	Stabiliment	Alte	Alte	
<i>Familie Biserica catolica din strada parohiala Campiung din 3 camere si se construiește, se vede curtea religioasă catolică și biserica, la prelatul.</i>											
			<i>Gr. 1946/47</i>								
			<i>1946 R. A. 1947</i>								
			<i>Comis. I. 1946</i>								
<i>Incalzire</i>			<i>Gr. 1946/47</i>								
			<i>1946 R. A. 1947</i>								
			<i>Comis. I. 1946</i>								

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cioba Sul. Karelului Strada Lascăr Șatârșiu Nr. 15

Nr. MATRICOL 32
 Nr. matricol preced. 116
 Nr. rolului fiscal 33

Proprietatea D. nr. 3 Garara de Leont a Comandant Ștefan

lărea civilă: Cioba de posesion a spitalului funciara L. Democrațic

Originia etnică: a Roman
 Domiciliul: L. Șatârșiu 30 București Ș. Lugoj Ș. Băneș Ș. 67

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a angajatilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		2. C. S. C. S. E.	IMPOZITUL					Taxa pe impozit	
		Brut	Net		Elementar	Supra-ada	%				
<u>Imobil construit în anul 1913 din cărămidă cu două etaje, cu parter, sală și băieți, apă caldă, lumină, centralizată.</u>	<u>1913</u>	<u>22000</u>	<u>22000</u>	<u>31</u>	<u>7660</u>	<u>558</u>	<u>147</u>			<u>29</u>	
<u>Imobil construit în anul 1913 din cărămidă cu două etaje, cu parter, sală și băieți, apă caldă, lumină, centralizată.</u>	<u>1913</u>	<u>22000</u>	<u>22000</u>	<u>31</u>	<u>7660</u>	<u>558</u>	<u>147</u>			<u>29</u>	

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul și suprafața în m ² respectându-se	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scări, reșer, etc. etc.)
	Venit brut	Venit net	
<u>Ap. 1, parter, 7 camere</u>			
<u>2 cam. sală, mezanin</u>			
<u>6. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>11. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>12. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>13. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>14. 2 cam. sală și baie</u>			

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cioba Sul. Karelului Strada Lascăr Șatârșiu Nr. 15 Comuna

33 Nr. MATRICOL
 Nr. matricol preced. 115
 Nr. rolului fiscal 33

Proprietatea D. nr. 3 Caraculă Funciara Urbană Jari Proprietate

Starea civilă: divorțat Originia etnică: Maghiar Starea civilă Domiciliul: 112

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a angajatilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		2. C. S. C. S. E.	IMPOZITUL					Taxa pe impozit	
		Brut	Net		Elementar	Supra-ada	%				
<u>Imobil construit în anul 1913 din cărămidă cu două etaje, cu parter, sală și băieți, apă caldă, lumină, centralizată.</u>											
<u>Imobil construit în anul 1913 din cărămidă cu două etaje, cu parter, sală și băieți, apă caldă, lumină, centralizată.</u>											

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul și suprafața în m ² respectându-se	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scări, reșer, etc. etc.)
	Venit brut	Venit net	
<u>Ap. 1 parter, 7 camere</u>			
<u>2 cam. sală, mezanin</u>			
<u>6. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>11. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>12. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>13. 2 cam. sală și baie</u>			
<u>14. 2 cam. sală și baie</u>			

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

Cloc. 9.30.30

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Clota, Sub. Katedrală Strada L. Catargiu Nr. 21

Proprietatea D. Maricelă Traian Popa și Maria Elena Popa

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Casa Nr. 1: 9-11

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura organului sau a organilor de control
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de descrierea în datele recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		IMPOZITUL					
	Valori brut	%	Brut	Net	Clasificarea	Suprafață	Valoarea	Impozit	Impozit	Impozit
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de descrierea în datele recensământului</p> <p>Ap. I. Subsol, par. 2 Camera mare și 2 ca. Mici, corpur. și baie Măști</p> <p>Ap. II. Subsol, par. 3 Cam. bal., par.</p>	<p>Valori brut</p> <p>18000</p> <p>18000</p>	<p>%</p> <p></p> <p></p>	<p>Brut</p> <p></p> <p></p>	<p>Net</p> <p></p> <p></p>	<p>Clasificarea</p> <p></p> <p></p>	<p>Suprafață</p> <p></p> <p></p>	<p>Valoarea</p> <p></p> <p></p>	<p>Impozit</p> <p></p> <p></p>	<p>Impozit</p> <p></p> <p></p>	<p>Semnătura organului sau a organilor de control</p>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Clota, Sub. Katedrală Strada L. Catargiu Nr. 23

Proprietatea D. Bojadjan Henricote Anca și Jacob Brândușian

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Str. Parbe 4291, Bunc.

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura organului sau a organilor de control
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de descrierea în datele recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		IMPOZITUL					
	Valori brut	%	Brut	Net	Clasificarea	Suprafață	Valoarea	Impozit	Impozit	Impozit
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de descrierea în datele recensământului</p> <p>Ap. I. Parter, 2 cam. etaj I 3 cam. și 2 băi etaj II 4 cam. baie etaj III 2 băi și 2 camere măști și 2 băi Tatal</p>	<p>Valori brut</p> <p>18000</p> <p>18000</p>	<p>%</p> <p></p> <p></p>	<p>Brut</p> <p>18000</p> <p>18000</p>	<p>Net</p> <p>18000</p> <p>18000</p>	<p>Clasificarea</p> <p></p> <p></p>	<p>Suprafață</p> <p></p> <p></p>	<p>Valoarea</p> <p></p> <p></p>	<p>Impozit</p> <p></p> <p></p>	<p>Impozit</p> <p></p> <p></p>	<p>Semnătura organului sau a organilor de control</p>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *Cl. Sub. Kat. r.ulo Strada* *Cl. Cantanuzina* Nr. *6* Comuna *Cl.*

Nr. MATRICOL *44*

Nr. matricol preced. *124* Proprietatea D. *Protopop*

Nr. raluful fiscal *11* Starea civilă: *cel. Cantanuzina*

Domiciliul: *Cl. Cantanuzina nr. 16 Parva Carol I R.*

DESCRIEREA IMOBILULUI:
*Imobil Cantanuzina nr. 16 și nr. 17
cuprinde un teren, fiind îngrădit
cu ziduri înalte pe toate părțile
cu ferestre, instalații de apă
caldă, canalizare, curele
novate.*
Campuri sine parte nr. 1 și 2

**MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI
DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47**

DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚUNILOR	VENITUL		S. m. 1942/43	IMPOZITUL					S. m. 1946/47	D 1946/47
	Brut	Net		Elemen- tar	Supra- cota	%	Stabil a 30.6	1946/47 1942/43		
<i>6.1. 1943/3</i>	<i>126000</i>	<i>100000</i>	<i>31</i>	<i>31156</i>	<i>1763</i>	<i>207</i>		<i>19.28</i>		<i>Calor Calor Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>										<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941 Luna Apr. din 10 nr. 21 - 20.000</i>	<i>20000</i>	<i>16000</i>		<i>5370</i>	<i>700</i>	<i>157</i>		<i>3738</i>		<i>Calor Calor</i>
<i>Roman</i>	<i>100000</i>	<i>70000</i>	<i>2820</i>	<i>948</i>	<i>678</i>			<i>2460</i>		<i>Calor Calor</i>
<i>6.1. 1943/4 1 april</i>										<i>Calor Calor</i>
<i>1943. Reparatie</i>	<i>105.000</i>	<i>81.000</i>	<i>12</i>	<i>16700</i>	<i>378</i>	<i>88</i>	<i>136</i>	<i>3738</i>	<i>38340</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>La Roman</i>	<i>100000</i>	<i>70000</i>	<i>2820</i>				<i>200</i>	<i>120</i>	<i>3738</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>				<i>11000</i>			<i>403</i>	<i>65</i>	<i>17000</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>	<i>145.000</i>	<i>100000</i>		<i>13000</i>			<i>402</i>	<i>67</i>	<i>15811</i>	<i>Calor Calor</i>

Descrierea apartamentelor și
incălzirii pe corpuri și etaje
în data recensământului

VALOAREA LOCATIVĂ

Observații
casarii, rede-
rent val.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *Cl. Sub. Kat. r.ulo Strada* *Cl. Cantanuzina* Nr. *6* Comuna *Cl.*

Nr. MATRICOL *42*

Nr. matricol preced. *143* Proprietatea D. *Constantin Kehrula*

Nr. raluful fiscal *11* Starea civilă: *Bara Fundulea, sub falenita.*

Domiciliul: *Bara Fundulea, sub falenita.*

DESCRIEREA IMOBILULUI:
*Imobil Cantanuzina nr. 16 și nr. 17
cuprinde un teren, fiind îngrădit
cu ziduri înalte pe toate părțile
cu ferestre, instalații de apă
caldă, canalizare, curele
novate.*
Campuri sine parte nr. 1 și 2

**MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI
DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47**

DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚUNILOR	VENITUL		S. m. 1942/43	IMPOZITUL					S. m. 1946/47	D 1946/47
	Brut	Net		Elemen- tar	Supra- cota	%	Stabil a 30.6	1946/47 1942/43		
<i>6.1. 1943/3</i>	<i>36000</i>	<i>27200</i>	<i>31</i>	<i>10600</i>	<i>6160</i>	<i>388</i>		<i>39.50</i>		<i>Calor Calor Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>										<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941 Luna Apr. din 10 nr. 21 - 20.000</i>	<i>20000</i>	<i>16000</i>		<i>5370</i>	<i>700</i>	<i>157</i>		<i>3738</i>		<i>Calor Calor</i>
<i>Roman</i>	<i>100000</i>	<i>70000</i>	<i>2820</i>	<i>948</i>	<i>678</i>			<i>2460</i>		<i>Calor Calor</i>
<i>6.1. 1943/4 1 april</i>										<i>Calor Calor</i>
<i>1943. Reparatie</i>	<i>105.000</i>	<i>81.000</i>	<i>12</i>	<i>16700</i>	<i>378</i>	<i>88</i>	<i>136</i>	<i>3738</i>	<i>38340</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>La Roman</i>	<i>100000</i>	<i>70000</i>	<i>2820</i>				<i>200</i>	<i>120</i>	<i>3738</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>				<i>11000</i>			<i>403</i>	<i>65</i>	<i>17000</i>	<i>Calor Calor</i>
<i>Proas. R. 1941</i>	<i>145.000</i>	<i>100000</i>		<i>13000</i>			<i>402</i>	<i>67</i>	<i>15811</i>	<i>Calor Calor</i>

Descrierea apartamentelor și
incălzirii pe corpuri și etaje
în data recensământului

VALOAREA LOCATIVĂ

Observații
casarii, rede-
rent val.

Declarație

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Căp. Sub. Katedrale Strada Șh. Cantareanu nr. 24-26 Nr. 24 Comur
 Proprietatea D. Centrul National de Racordare (particip. 50% dețin. de A. Solomoncaș) Proprie
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____ Starea
 Domiciliul: Căp. Cantareanu nr. 22 Domicil.

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47											Semnalați operațiunile sau operațiunile de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. E.	IMPOZITUL				Sunt operațiunile de control			
		Brut	Net		Elementar	Supra-cotă	%	Sunt operațiunile de control				
<i>Imobil Cantareanu, veche și nou construit pe teren, în posesia lui Solomoncaș, 4 mla și terenuri.</i> <i>Campus din patrioară</i>	18.X.1944/43	15000	12000	3	28700	1750	16	2113	4	1111	1	
<i>1000 K. 11.2.49.8</i>												
<i>Parcela nr. 3, 2000 m², teren de terenuri nr. 3-5-18-2000</i>		20000	22100		420	215	116	2113	4	1111	1	
<i>Ramona</i>		15000	9000		3075	220	120	2113	4	1111	1	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>												
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>		120000	76000	11	30976	785	283	156	2113	4	1111	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>												
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>		120000	90000		10916	220	116	2200	35	1111	1	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna Căp. Sub. Katedrale Strada Șh. Cantareanu nr. 18
 Proprietatea D. Centrul National de Racordare (particip. 50% dețin. de A. Solomoncaș)
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Căp. Cantareanu nr. 22

Nr. MATRICOLA _____
 Nr. matricol preced. 18
 Nr. rolului fiscal 18

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47											Semnalați operațiunile sau operațiunile de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. E.	IMPOZITUL				Sunt operațiunile de control			
		Brut	Net		Elementar	Supra-cotă	%	Sunt operațiunile de control				
<i>Imobil Cantareanu, veche și nou construit pe teren, cu două mla și terenuri, apă, în posesia lui Solomoncaș, 4 mla și terenuri.</i> <i>Campus din patrioară</i>	18.X.1943/43	149000	110500	31	338	1380	116	2113	4	1111	1	
<i>1000 K. 11.2.49.8</i>												
<i>Parcela nr. 3, 2000 m², teren de terenuri nr. 3-5-18-2000</i>					28700	1750	116	2113	4	1111	1	
<i>Ramona</i>		15000	9000		3075	220	120	2113	4	1111	1	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>		6000	4000		600	400	116	2113	4	1111	1	
<i>Ramona</i>		141000	114000		1192	200	116	2113	4	1111	1	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>												
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>		141000	114000	11	3660	200	116	2113	4	1111	1	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>					28700	1750	116	2113	4	1111	1	
<i>Imobil nr. 11, 100 m²</i>		140000	114000		1192	200	116	2113	4	1111	1	

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

Declarație 20

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) 9

Comuna Obte, Sub. Katesrali Strada B. Cantacuzina Nr. 9 Comuna C.

Proprietatea D. nr. 1 Banca de Credit Român Proprietarul C.

Starea civilă: st. Șampoleaș C, Pinc. Originea etnică: _____ Starea civilă: _____

Domiciliul: _____ Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operațiunii sau a organilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. C. C.	IMPOZITUL			
		Brut	Net		Elementar	Sub-cotă	‰	
<i>Imobil construit în anul 1942 pe pământ de cultură, cu apă caldă, centralizat</i>	6x 1942/43	37000	27000	32	760	26	2420	
<i>Proiect nr. 506</i>								
<i>Canal. I. Mecan. nr. 23 din 19. 1. 1944</i>		5000	4800	1206	30		1520	
<i>Canal. I. Mecan. nr. 23 din 19. 1. 1944</i>		24000	18200	3022	1206		6730	
<i>Imobil bloc la parter + scara, subscris pe teren nr. 1944</i>	6x 1944/44							
<i>Imobil Reparat</i>	7x 1944	100000	100000	4	6022	1006	307	6303
<i>Imobil Reparat</i>	8x 1944	20000	18300	6022	1006	307	6303	
<i>Imobil Reparat</i>	9x 1944	20000	18300	6022	1006	307	6303	
<i>Imobil Reparat</i>	10x 1944	20000	18300	6022	1006	307	6303	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) *EXCLUSIV*

Comuna Obte, Sub. Katesrali Strada B. Cantacuzina Nr. 55

Proprietatea D. nr. 1 Tomanaș și Grigoriu DA

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Ob. Laborari 5

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operațiunii sau a organilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. C. C.	IMPOZITUL			
		Brut	Net		Elementar	Sub-cotă	‰	
<i>Imobil construit în anul 1942 pe pământ de cultură, cu apă caldă, centralizat</i>	6x 1942/43	170000	76000	32	3070	766	48	3225
<i>Proiect nr. 509</i>								
<i>Canal. I. Mecan. nr. 23 din 19. 1. 1944</i>		20000	18000	522	198	108	206	
<i>Canal. I. Mecan. nr. 23 din 19. 1. 1944</i>		100000	100000	4209	306	600	2608	
<i>Imobil bloc la parter + scara, subscris pe teren nr. 1944</i>	6x 1944/44							
<i>Imobil Reparat</i>	7x 1944	100000	100000	4	6022	1006	307	6303
<i>Imobil Reparat</i>	8x 1944	100000	100000	4	6022	1006	307	6303

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Sulu, satul nr. 1 Strada St. Cantacuzino Nr. 11
 Proprietatea D. nr. 1 Velica C. Hagi Matei De 13
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: România

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 58
 Nr. raluului fiscal 58

61 cînat

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobilul constă dintr-o parte de șche și jumătate, acoperit cu terasă, cu drumule și o șeră, în parte și zădat, în apartament, în curtea, canalizare și apă caldă.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		C. S. S. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra- cost	%	22,75 % din net	100 % din net		
	<u>10.12.1943</u>	<u>36000</u>	<u>28000</u>	<u>32</u>	<u>2276</u>	<u>974</u>	<u>22156</u>				<u>103,75</u>
	<u>Rev. n. n. 507</u>										
	<u>Clasă I, rețeaua</u>										
Descrierea apartamentelor și incălzirea pe corpuri și etaje într-unul din etaje la etajul recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, rețea, etc.)									
Venit brut	Venit net										
<u>Ap. I. parte din 3</u>		<u>6000</u>	<u>2100</u>	<u>32</u>	<u>326</u>	<u>92</u>	<u>976</u>	<u>48</u>	<u>154</u>	<u>100</u>	<u>100</u>
<u>Can. cald., aer.</u>											
<u>șche, șeră, mar.</u>											
<u>Clasă I, rețea, can.</u>											
<u>ap. 20 din 3</u>											
<u>Ap. mare</u>	<u>1000</u>	<u>4000</u>									

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Sulu, satul nr. 1 Strada St. Cantacuzino Nr. 11
 Proprietatea D. nr. 1 România - București - S. S. R. De 13
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Calea Victoriei 126, București

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 60
 Nr. raluului fiscal 60

63 cînat

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobilul constă dintr-o casă și jumătate acoperit cu terasă, șche și șeră, partea de șche, drumule și o șeră, în parte și zădat, în apartament, în curtea, canalizare și apă caldă.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		C. S. S. S.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra- cost	%	22,75 % din net	100 % din net		
	<u>10.12.1943</u>	<u>80000</u>	<u>61000</u>	<u>32</u>	<u>2016</u>	<u>-</u>	<u>57</u>				<u>2092</u>
	<u>Rev. n. n. 507</u>										
	<u>Clasă I, rețeaua</u>										
Descrierea apartamentelor și incălzirea pe corpuri și etaje într-unul din etaje la etajul recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, rețea, etc.)									
Venit brut	Venit net										
<u>Ap. I. parte din 4</u>		<u>20000</u>	<u>10000</u>	<u>32</u>	<u>5760</u>	<u>-</u>	<u>182</u>				<u>2092</u>
<u>Can. cald., aer, etc.</u>											
<u>șche și șeră în apartament</u>											
<u>3' Can. cald., can.</u>											
<u>ap. 20 din 4</u>											
<u>Ap. mare</u>	<u>60000</u>	<u>41000</u>									
<u>6.12.1944</u>											
<u>124. Rețea</u>	<u>60000</u>	<u>18000</u>		<u>15360</u>	<u>161</u>	<u>77</u>	<u>15888</u>				
<u>3. 12. 1945</u>	<u>60000</u>	<u>42000</u>		<u>15360</u>	<u>161</u>	<u>77</u>	<u>15888</u>				

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

Acoborato

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *G. Sul. Katerina* Strada *G. Cantacuzina 19* Nr. *117*

53

Nr. MATRICOL _____

Nr. matricol preced. *97*

Nr. rolului fiscal *53*

Proprietatea D. *Demitru Răzescu*

Sarea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: *Acoborato 9*

DESCRIEREA IMOBILULUI: *Imobil Cantacuzina veche de fier, achiziționat cu alina, cu parter și subsolul cu două etaje, apă caldă, gaze, canalizare, apă caldă centrală.*

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. S. C.	IMPOZITUL				
	Drept	Net		Exonerat	Surse cota	%	Salari	Șifra
<i>Con. 1942/43</i>	11000	8600	52	2160	40	-	2	3
<i>Ponc. R. N. 100</i>								
<i>Camino 1 p. c. c. c.</i>								
<i>1118 1946/47</i>	48000	38000		17000	600	100	12	28

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, nr. cor. etaj)	Observații	Observații	
				Valori brut	Valori net
<i>Ap. 1 parter, din 4 case, sala, sala</i>					
<i>meșerie, m. c. c. c.</i>	42000				
<i>1118 1946/47</i>					
<i>Ap. 1 subsol, din 4 case, at. bunc.</i>					

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *G. Sul. Katerina* Strada *G. Cantacuzina* Nr. *119*

57

Nr. MATRICOL _____

Nr. matricol preced. *99*

Nr. rolului fiscal *57*

Proprietatea D. *Stoiciu St. Teodoru*

Sarea civilă: *Petr. Rone* Originea etnică: *Buc*

Domiciliul: *Petr. Rone 33, Buc*

DESCRIEREA IMOBILULUI: *Imobil Cantacuzina veche de fier, achiziționat cu alina, cu parter și subsolul cu două etaje, apă caldă, gaze, canalizare, apă caldă centrală.*

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. S. C.	IMPOZITUL				
	Civil	Net		Exonerat	Surse cota	%	Salari	Șifra
<i>Con. 1942/43</i>	9000	3360	52	1460	20	24	12	3
<i>Ponc. R. N. 100</i>								
<i>Camino 1 p. c. c. c.</i>								
<i>1118 1946/47</i>	42000	33600		10500	700	120	12	28

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (locuri, nr. cor. etaj)	Observații	Observații	
				Valori brut	Valori net
<i>Ap. 1 parter, din 4 case, sala, sala</i>					
<i>meșerie, m. c. c. c.</i>	42000				
<i>1118 1946/47</i>					
<i>Ap. 1 subsol, din 4 case, at. bunc.</i>					
<i>meșerie, m. c. c. c.</i>	42000				
Total	84000	33600			

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
198
Nr. matricol preced. 92
Nr. rolului fiscal 198

Comuna Colo Strada Ad. Beldicești det. S. B. Ștef. Ștef. Ștef.

Proprietatea D. nr. Căminara de Căminari

Sarea civilă: _____ Originea etnică: _____
Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnatura operatorului sau a organului de control	
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Categorie	IMPOZITUL		Observații	Data	Semnatura	Data	
	Brut	Net		Impozit	Impozit					
Procc. n° 605 Cămin I. Cămin 1946/43	-	-	-	-	-					
1942/43										
1943/44										
1944/45										
1945/46										

Descrierea apartamentelor și a corpurilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (modificări, etc.)
Intrebunțarea menționată în acte / înscrisuri	Vantul brut	Vantul net	
Imobilul în cea - bisușuri, gal	-	-	Imobil - Conf. - m. p. - L.C.S.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ștef. Ștef. Ștef. Ștef. Ștef. Strada Col. Cantanegrino Nr. 21

Proprietatea D. nr. Diagon Jafeti Parcel Nr. 21

Sarea civilă: Constantinopol, Turcia Originea etnică: _____
Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL
53
Nr. matricol preced. 26
Nr. rolului fiscal 53

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnatura operatorului sau a organului de control	
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Categorie	IMPOZITUL		Observații	Data	Semnatura	Data	
	Brut	Net		Impozit	Impozit					
1942/43										
1943/44										
1944/45										
1945/46										

Descrierea apartamentelor și a corpurilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (modificări, etc.)
Intrebunțarea menționată în acte / înscrisuri	Vantul brut	Vantul net	
Imobilul în cea - bisușuri, gal	-	-	Imobil - Conf. - m. p. - L.C.S.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna 17 Strada Bul. Elisabeta Nr. 12
 Proprietatea D-ului Cornelia Traian Billa 10
 Starea civilă: Marital 91 Originea etnică: 90
 Domiciliul: Marital 91

Nr. MATRICOL 197
 Nr. matricol preced. 91
 Nr. rolului fiscal 197
 116

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Baza de calcul a impozitului
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. S. E.	IMPOZITUL				S. C. S. E.	
	Brut	Net	Brut	Net		Elementar	Supra-cant	Ag.	S. C. S. E.		
Anabil construit pe teren de locuit cu 2 etaje, cu sala de masă, apă, lumină și canalizare. Subsol, parter și etaj.	21.10.1942/43	15000	12000	72	3600	144	720	144	144	144	144
	22.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
	23.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
	24.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
Descriere la apartamentele și încălzirea pe corpuri și etaje în sistem centralizat în 1/10 înconstruită	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Observații (fotografii, planuri, etc.)							
Camera 5m x 3 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Camera 5m x 3 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Camera 5m x 3 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna 17 Strada Bul. Elisabeta Nr. 12
 Proprietatea D-ului Banca Națională a României 10
 Starea civilă: S. A. Stanga Originea etnică: 90
 Domiciliul: S. A. Stanga

Nr. MATRICOL 198
 Nr. matricol preced. 92
 Nr. rolului fiscal 198

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Baza de calcul a impozitului
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. S. E.	IMPOZITUL				S. C. S. E.	
	Brut	Net	Brut	Net		Elementar	Supra-cant	Ag.	S. C. S. E.		
Anabil construit pe teren de locuit în formă de bloc de apartamente cu 2 etaje, cu sala de masă, apă, lumină și canalizare. Clădire modernă.	21.10.1942/43	15000	12000	72	3600	144	720	144	144	144	144
	22.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
	23.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
	24.10.1942/43	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000	110000
Descriere la apartamentele și încălzirea pe corpuri și etaje în sistem centralizat în 1/10 înconstruită	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Valoarea locativă	Observații (fotografii, planuri, etc.)							
Partea din 4 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Partea din 4 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Partea din 4 cam. baie, dus, camera camera de baie garaj în curte (sub etaj) în curte Local Rațional	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cete Strada Bul. Anonim Nr. _____
 Proprietatea D. Nr. Primăria Constanța
 Stare civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL: _____
 Nr. matricol preced. 21 201
 Nr. rolului fiscal 401

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1948/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Z. RECENSĂMÂNT	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra-cost	Impozit	Impozit	Impozit		
<u>Căminul Comunal</u>	<u>Peu 2.016.00</u>										
	<u>Comis. 1.000.00</u>										
	<u>Pr. 1942/43</u>										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cete Strada Bul. Elisabeta Nr. 14
 Proprietatea D. Nr. Karla Freyd
 Stare civilă: căsătorită Originea etnică: română
 Domiciliul: Tractamentul Sparnall-Wantage Road, Anglia

Nr. MATRICOL: _____
 Nr. matricol preced. 29 199
 Nr. rolului fiscal 199 112
Reședință în țară

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Z. RECENSĂMÂNT	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra-cost	Impozit	Impozit	Impozit		
<u>Imobil construit în 1942 de tip apartament cu eleganță, în fața parcului, în zona parcului, în fața parcului</u>	<u>br. 1942/43</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>31</u>	<u>4600</u>	<u>815</u>	<u>4450</u>	<u>2500</u>	<u>2500</u>	<u>2500</u>	
	<u>Proc. p. 2.5%</u>										
	<u>Comis. 1.000.00</u>										

Desc: eroa apartamentelor și locuințelor pe corpuri și vilele înălțate completate sau reconstruite	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații asupra lucrului realizat	IMPOZITUL						
	Venit brut	Venit net		Elementar	Supra-cost	Impozit	Impozit	Impozit		
<u>Ca 15 camere și 25 bucătări, gal. în fața parcului</u>			<u>1942/43 în 1946</u>							
<u>Gal. în fața parcului</u>			<u>1946</u>							
<u>Anul 1950</u>										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Declarație 10

Comuna Cota Strada D. B. Bunza Nr. 39

Nr. MATRICOL 202
Nr. matricol preced. 98
Nr. rolului fiscal 28

Proprietatea D. nr. Ant. Brancu Calist

Starea civilă: --- Originea etnică: armeană
Domiciliul: C. B. nr. 100

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura operatorului sau a angajatului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. U. E.	IMPOZITUL				An. imp.	An. exp.	
		Brut	Net		Impozitat	Rate	Imp.	Imp.			
1. 10.11.1943 Acoperit cu alama. Cu terasa și balcon, cu apă caldă și apă caldă, baie, WC, etc. Partea	10.11.1943	4000	3200	32	102%	20%	26	102%			
	1944										
	1945										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în data recensământului Valoarea locativă Valoarea brută Valoarea netă Observații (nr. dir. nr. 100)	În 1944/45 1/13. Reparații 4000 3200 32 102% 20% 26 102% În 1945/46 4000 3200 32 102% 20% 26 102% În 1946/47 4000 3200 32 102% 20% 26 102%										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Ant. Brancu Nr. ---
 Nr. MATRICOL 202
 Nr. matricol preced. 28
 Nr. rolului fiscal 28
 Proprietatea D. nr. Grigorie Cota și Jean Popescu
 Starea civilă: --- Originea etnică: ---
 Domiciliul: ---

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura operatorului sau a angajatului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. U. E.	IMPOZITUL				An. imp.	An. exp.	
		Brut	Net		Impozitat	Rate	Imp.	Imp.			
Local. Vraja veche Acoperit cu țiglă și cărămidă acoperit cu placi și beton	10.11.1943	4660	3234	32	102%	20%	26	102%			
	1944										
	1945										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în data recensământului Valoarea locativă Valoarea brută Valoarea netă Observații (nr. dir. nr. 100)	În 1944/45 1/13. Reparații 4660 3234 32 102% 20% 26 102%										

114

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
108

Nr. matricol preced.
Nr. rolului fiscal 408

Comuna Cota Strada d. A. Hurza 10 Nr. 29

Proprietatea D. nr. Primăria Constanța

Sarea civilă: Originea etnică:

Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnatura operatorului sau a organului de control		
<u>Terren vieru</u> <u>(Faciut pe înălțime și înălțime)</u>			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					
			Brut	Net	Elementar	Supra-cușă	Clas.	Imp. 1942	Imp. 1943	Total	Imp. c.	
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza măsurii constatată la data recensământului			VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (locuitor, număr etc.)							
200 m.p. a terenului			21000		Rămân							
X150 m.p. = 17000			17000									
X150 m.p. =			21000									
Total			21000									

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada d. A. Hurza Nr. 14

Proprietatea D. nr. Fac. Logoteria

Sarea civilă: Originea etnică:

Domiciliul: Rache Davașcu 14

Nr. MATRICOL
94

Nr. matricol preced. 221

Nr. rolului fiscal 94

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnatura operatorului sau a organului de control		
<u>Terren vieru</u>			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					
			Brut	Net	Elementar	Supra-cușă	Clas.	Imp. 1942	Imp. 1943	Total	Imp. c.	
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza măsurii constatată la data recensământului			VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (locuitor, număr etc.)							
190 m.p. a terenului			15700		Rămân							
100 m.p. = 10000			10000									
X 1,5 % = 1500			1500									
Total			15700									

Încalțat

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Săb. Katedrale Strada Săb. Straza 16 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. D. Săb. Huzumiu zece
 Starea civilă: casătoriat Originea etnică: slava
 Domiciliul: S. Săb. Straza 16

93
 Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 29
 Nr. rolului fiscal 93

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47											Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL								
		Brut	Net	#	Elemente	Supra-cuș	‰	Valoarea	Taxa	Impozit		
<i>Imobil construit, înălțimea, sistemul, etc. și descrierea în detaliu a stărilor.</i>	01.1943/17	1100	770	1	5600	309	18%			60,54		
<i>ap. 1. 12. 540</i>												
<i>Lamin, 1. 1. 1940.</i>												
<i>Descrierea apartamentului și încadrarea pe categorii și stajă în tabelul anexat la legea din 1940 în vederea stabilirii taxei de impozitare</i>	<i>Valoarea locativă</i>	<i>Observații (scări, hale, curți etc.)</i>										
<i>Ap. 5. par. din 3</i>												
<i>can. înălț. 1. 1. 1940</i>												
<i>A. acoper. 1. 1. 1940</i>	7000											
<i>Ap. 5. par. una</i>												
<i>can. în chirie</i>												
<i>1. 1. 1940</i>												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Săb. Katedrale Strada S. Săb. Straza 16 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Banca Katedrale Săb. R.
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Calea Victoriei 7, Con.

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47											Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL								
		Brut	Net	#	Elemente	Supra-cuș	‰	Valoarea	Taxa	Impozit		
<i>Imobil construit, înălțimea, sistemul, etc. și descrierea în detaliu a stărilor.</i>	01.1943/17	190000	152000	3	10600	100	1%			19,80		
<i>ap. 1. 12. 537</i>												
<i>Canal S. M. 1940</i>												
<i>1. 1. 1940</i>												
<i>Descrierea apartamentului și încadrarea pe categorii și stajă în tabelul anexat la legea din 1940 în vederea stabilirii taxei de impozitare</i>	<i>Valoarea locativă</i>	<i>Observații (scări, hale, curți etc.)</i>										
<i>Ap. 5. par. din 3</i>												
<i>canal înălț. 1. 1. 1940</i>												
<i>1. 1. 1940</i>												
<i>01.1943/17</i>												
<i>1943. S. M. 1940</i>	110000	102000										
<i>1. 1. 1940</i>												
<i>1. 1. 1940</i>												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna: Cala Sălb. Kabinale Strada: D. A. Sturza Nr. 22 comuna

Proprietatea D. nr.: Koranechi Sutzgian proprietar

Sarea civilă: nătuiri Originea etnică: Armeană sarea c. civilă

Domiciliul: Ștefan Băteazgal 40 domiciliu

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Sensul modificării rului sau a organilor de calcul
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL				Sensul modificării rului sau a organilor de calcul		
		Brut	Net	Clasament	Rate	Impozit	Rate	Impozit			
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în funcție de necesități în date recensământului Valori brut și Valori nete Observații înscris în cart. etaj	în 1942/43 Brana Sup. 6.113 Cămin. 1.100	67200	42	2264	67558	22	111	2264	111	2264	111
	în 1946/47 în funcție de modificările în 1942/43	67200	42	2264	67558	22	111	2264	111	2264	111
în 1946/47 în funcție de modificările în 1942/43	67200	42	2264	67558	22	111	2264	111	2264	111	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna: Cala Sălb. Kabinale Strada: D. Sturza Nr. 22

Proprietatea D. nr.: Ministerul Cultelor

Sarea civilă: Originea etnică:

Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Sensul modificării rului sau a organilor de calcul
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL				Sensul modificării rului sau a organilor de calcul		
		Brut	Net	Clasament	Rate	Impozit	Rate	Impozit			
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în funcție de necesități în date recensământului Valori brut și Valori nete Observații înscris în cart. etaj	în 1942/43 Brana Sup. 6.113 Cămin. 1.100	67200	42	2264	67558	22	111	2264	111	2264	111
	în 1946/47 în funcție de modificările în 1942/43	67200	42	2264	67558	22	111	2264	111	2264	111

Secțiune

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna: Sub. Katerinole, Strada S. A. Șurzei Nr. 26

Proprietatea: Colectivul Național de Recensământ Nr. 26

Starea civilă: na Nr. rolului fiscal 38

Domiciliul: Ch. Cantareu g. nr. 22 Originea etnică: na

88
9300

Descrierea apartamentelor și încălzirea pe scopuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scări, coci etc.)	VENITUL		C. S. C. S. C.	IMPOZITUL					Semnatura operatorului sau a organelor de control	
	Valori brut	Valori net		Brut	Net		Elementar	Supra-cala	Prost	Imp. pe supra-cala	Imp. pe prost		
	g	g		g	g		g	g	g	g	g		
Ap. F. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			
Ap. E. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			
Ap. F. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			
Ap. E. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			
Ap. F. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			
Ap. E. pe etaj 3				12000	12000	32	3600	3600	16	18360			

Secțiune

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna: C. S. Strada: S. A. Șurzei Katerinole Nr. na

Proprietatea: Banca Națională a României

Starea civilă: na Originea etnică: na

Domiciliul: S. A. Șurzei

Descrierea apartamentelor și încălzirea pe scopuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scări, coci etc.)	VENITUL		C. S. C. S. C.	IMPOZITUL					Semnatura operatorului sau a organelor de control	
	Valori brut	Valori net		Brut	Net		Elementar	Supra-cala	Prost	Imp. pe supra-cala	Imp. pe prost		
	g	g		g	g		g	g	g	g	g		
Ap. F. pe etaj 4				4000	4000								
Ap. E. pe etaj 4				4000	4000								
Ap. F. pe etaj 4				4000	4000								
Ap. E. pe etaj 4				4000	4000								
Ap. F. pe etaj 4				4000	4000								
Ap. E. pe etaj 4				4000	4000								

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Chisla Strada S. A. Ștefăna Nr. 7
 Proprietate D. nr. S. A. Creditul Românesc
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: S. A. Ștefăna 7

107
30
Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 3
 Nr. ratului fiscal 101

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura organelor lui sau a organelor de control	
S-a construit cu mijlocurile proprii pe teren achiziționat cu suma de 100.000 lei. În prezent este în posesia soției și copilului său. Clădirea este în stare bună, 1500 m ² , cu terenul canalizat.				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL				
				Brut	Net	Elemente	Suprafață	Clasă	Valoarea			
Partea nr. 1 din				1942/43	130.000	100.000	31	3216	-	B ₂	3216	
				1943/44								
Partea nr. 2 din				1943/44	40000	30000	32	2000	-	B ₂	2000	
				1944/45	100.000	85.000	31	2000		B ₂	2000	
Partea nr. 3 din				1944/45								
				1945/46	40.000	31.000	31	1200		B ₂	1200	
Total					200.000	150.000		7216				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna _____ Strada S. A. Ștefăna Nr. 11
 Proprietate D. nr. Creditul Național de Români din
(Fond Propriu) Calărași nr. 12000 Ghimpești
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Ș. Cantăcu Zimone 22

109
32
Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 5
 Nr. ratului fiscal 103

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura organelor lui sau a organelor de control	
S-a construit cu mijlocurile proprii pe teren achiziționat cu suma de 100.000 lei. În prezent este în posesia soției și copilului său. Clădirea este în stare bună, 1500 m ² , cu terenul canalizat.				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL				
				Brut	Net	Elemente	Suprafață	Clasă	Valoarea			
Partea nr. 1 din				1942/43	100.000	80.000	31	14220	500	B ₂	14720	
				1943/44								
Partea nr. 2 din				1943/44								
				1944/45								
Partea nr. 3 din				1944/45								
				1945/46								
Total					100.000	80.000		14220	500			

110.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
104
Nr. matricol preced. 6
Nr. rotului fiscal 1011

Comuna Colea Strada D. N. Sturza 13
Proprietatea D. nr. Căminul de bătrâni
Sărea civilă: 10.10.1951 Originea etnică: Română
Domiciliul: Căminul nr. 4, etaj I, Buc.

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura persoanelor sau a organelor de control
VALOAREA LOCATIVĂ			VENITUL		IMPOZITUL								
DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR			Bruț	Net	Elementar	Supra-cota	C	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit	
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului</p> <p>Ap. nr. 101, în cas. nr. 101, în scara nr. 101, în clădire nr. 101, în cartier nr. 101, în oraș nr. 101.</p>			2000	1600	31	11.1	4.1	146					
<p>Observații (scutiri, note, etc.)</p>													
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului</p> <p>Ap. nr. 102, în cas. nr. 102, în scara nr. 102, în clădire nr. 102, în cartier nr. 102, în oraș nr. 102.</p>			2000	1600	31	11.1	4.1	146					
<p>Observații (scutiri, note, etc.)</p>													

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Colea Strada D. N. Sturza Nr. 15
Proprietatea D. nr. Imeniul de bătrâni
Sărea civilă: Casa nr. 101 Originea etnică: Română
Domiciliul: Căminul nr. 4, etaj I, Buc.

Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced. 10
Nr. rotului fiscal 105

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura persoanelor sau a organelor de control
VALOAREA LOCATIVĂ			VENITUL		IMPOZITUL								
DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR			Bruț	Net	Elementar	Supra-cota	C	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit	
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului</p> <p>Ap. nr. 101, în cas. nr. 101, în scara nr. 101, în clădire nr. 101, în cartier nr. 101, în oraș nr. 101.</p>			2000	1600	32	2099	6.2	1.1	22.1				
<p>Observații (scutiri, note, etc.)</p>													
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza recensământului</p> <p>Ap. nr. 102, în cas. nr. 102, în scara nr. 102, în clădire nr. 102, în cartier nr. 102, în oraș nr. 102.</p>			2000	1600	32	2099	6.2	1.1	22.1				
<p>Observații (scutiri, note, etc.)</p>													

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cete Strada D. N. Sturza Nr. 19

Proprietatea D. nr. Centrul National de Cercetari Stiintifice si Inovatie Bucuresti

Starea civilă: C. Cantacuzino Originea etnică: Slava M. Stoicescu

Domiciliul: 22 18 Octombrie

Nr. MATRICOLA 115 / 36
 Nr. matricol preced. 11 / 109
 Nr. rotului fiscal 100

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura operatorului sau a organului de control	
	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		IMPOZITUL							
	Vand brut	Vand net	Brut	Net	Clasificat	Supra-cuadrat	Cap	Plafond	Supra-cuadrat	Plafond		
Descrierea apartamentelor și încăperilor de corpuri și etaje în baza recensământului												
175 m ² p. a lei												
Cost: 22.000.000												
X L. S. S. S.												
Total	33000											
Anul:												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cete Strada D. N. Sturza Nr. 25

Proprietatea D. nr. D. Benesette Brancu

Starea civilă: nes. Originea etnică: evreii

Domiciliul: 18 Octombrie

Nr. MATRICOLA 117
 Nr. matricol preced. 223
 Nr. rotului fiscal 111

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnatura operatorului sau a organului de control	
	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		IMPOZITUL							
	Vand brut	Vand net	Brut	Net	Clasificat	Supra-cuadrat	Cap	Plafond	Supra-cuadrat	Plafond		
Descrierea apartamentelor și încăperilor de corpuri și etaje în baza recensământului												
175 m ² p. a lei												
Cost: 22.000.000												
X L. S. S. S.												
Total	33000											
Anul:												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

123

Comuna: Cota Strada: D. A. Sturza Nr. 35

Proprietatea D. nr. 112 Strada Lapeșca, Iba deșchisă, dușmanii și Iona Calap Nr. matricol preced. 112

Starea civilă: Marital Originea etnică: Bulgaria Nr. rolului fiscal 117

DESCRIEREA IMOBILIULUI: <i>Imobilul este în posesia f. vecinilor și este ocupat cu altăca, în parte reparat în interior și al.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL			IMPOZITUL					
	Diui	Net	S. P. S. G. E.	Elementar	Supra-cob	%	Cl.	Val.	Val.		
	1.1.1942	40000	30000	32	10200	-	25.50			11800	
	1.1.1943										
	1.1.1944										
	1.1.1945										
	1.1.1946										

Comuna: Cota Strada: D. A. Sturza Nr. 23

Proprietatea D. nr. 112 Strada Lapeșca, Iba deșchisă, dușmanii și Iona Calap Nr. matricol preced. 112

Starea civilă: Marital Originea etnică: Română Nr. rolului fiscal 118

DESCRIEREA IMOBILIULUI: <i>Imobilul este în posesia f. vecinilor și este ocupat cu altăca, în parte reparat în interior și al.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL			IMPOZITUL					
	Diui	Net	S. P. S. G. E.	Elementar	Supra-cob	%	Cl.	Val.	Val.		
	1.1.1942	170000	112000	32	5190	150					
	1.1.1943										
	1.1.1944										
	1.1.1945										
	1.1.1946										

124

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Grati Strada S. A. Hurza 37 Nr. _____

Proprietatea D. nr. Moșt. Ogneanof & Elena Simcof

Starea civilă: _____ Originea etnică: Rom

Domiciliul: Bulgaria

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imobilul construit din cărămidă cu acoperșit cu alacuză și terasă cu două uși de ieșire în apă. Lumini, cazălă, apă caldă și electricitate.

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1945/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. C.	IMPOZITUL				Semnatura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Plătibil	Exonerat	Red. 1%	Red. 2%	
6.1.1942/43	10600	8700	21	2236	1814	2514	510	2046
1.1.1943/44	10600	8700	21	2236	1814	2514	510	2046
1.1.1944/45	10600	8700	21	2236	1814	2514	510	2046
1.1.1945/46	10600	8700	21	2236	1814	2514	510	2046
1.1.1946/47	10600	8700	21	2236	1814	2514	510	2046

VALOAREA LOCATIVĂ

Descrierea apartamentelor și încălzirea pe corpuri și etaje	Valoarea locativă în data recensământului	Valoarea locativă în data prezentului recensământ	Observații (locuitor, număr etaj)
Ap. I parter, din casa principală	2000	2000	8.64%
Ap. II parter, din casa principală	1000	1000	17.14%

125

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Grati Strada S. A. Hurza 41 Nr. _____

Proprietatea D. nr. Ministerul de Finanțe

Starea civilă: _____ Originea etnică: Rom

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Terasă vîșoasă

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1945/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. C.	IMPOZITUL				Semnatura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Plătibil	Exonerat	Red. 1%	Red. 2%	
6.1.1942/43	60500	50500	11	13160	10716	14280	3128	10852
1.1.1943/44	60500	50500	11	13160	10716	14280	3128	10852
1.1.1944/45	60500	50500	11	13160	10716	14280	3128	10852
1.1.1945/46	60500	50500	11	13160	10716	14280	3128	10852
1.1.1946/47	60500	50500	11	13160	10716	14280	3128	10852

VALOAREA LOCATIVĂ

Descrierea apartamentelor și încălzirea pe corpuri și etaje	Valoarea locativă în data recensământului	Valoarea locativă în data prezentului recensământ	Observații (locuitor, număr etaj)
600 m. p., a li	6000	6000	Conf
6000 m. p. = 40000	6000	6000	secret
x 150%	6000	6000	exce
Total	6000	6000	19%

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Calea Săli Katedrale Strada Sf. I. Cantanuzina Nr. 4

Proprietatea D. nr. Maria-Louise Maas

Starea civilă: Carul hiea str. d. h. l., Pone Originea etnică:

Domiciliul: Carul hiea str. d. h. l., Pone

Nr. MATRICOL 74
Nr. matricol preced. 74
Nr. rotului fiscal

citat

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. de zile	IMPOZITUL		Elemente	Drepturi		
	Brut	Net		Elemente	Drepturi				
6.X.1943/193 1.000 P.H. 122 Cauze: i. v. r. o. u.	-	-		-	-				
Descrierea apartamentelor și a spațiilor pe care și etajele în care sunt înscrise în datele recensământului	VALOAREA LOCALITĂȚII		Observații (cauze, modificări etc.)						
	Valori brut	Valori net	Gr. Nr. 1224, 1.000 P.H. 122 111. Reparat						
			Pierdere gabil, refuzat în 1944/45 în 1946/47 în 1946/47						
			2.124,70						

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Calea Săli Katedrale Strada Sf. I. Cantanuzina Nr. 22

Proprietatea D. nr. St. Maria Cantanuzina Cruxta Tavitzen

Starea civilă: St. Avator Maragonu 14, Pone. 50 Originea etnică:

Domiciliul: St. Avator Maragonu 14, Pone. 50

Nr. MATRICOL 73
Nr. matricol preced. 73
Nr. rotului fiscal

citat

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. de zile	IMPOZITUL		Elemente	Drepturi		
	Brut	Net		Elemente	Drepturi				
Partea nr. 3 etaje									
Descrierea apartamentelor și a spațiilor pe care și etajele în care sunt înscrise în datele recensământului	VALOAREA LOCALITĂȚII		Observații (cauze, modificări etc.)						
	Valori brut	Valori net	A. 1. parte, nr. 2 Cauze: h. l. p. la nr. 2 nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2. nr. 2.						
			3.000						

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
Anul 1930

Comuna Obt. Sub. Katedralei Siroda Sraucii

Proprietatea D. nr. Lotul 5, bulevard

Starea civilă: Sraucii Originea etnică: român

Domiciliul: Sraucii

Nr. MATRICOL	VENITUL		IMPOZITUL			
	Brut	Net	Elemente	Supra-cota	%	Suma
68	11000	12200	2476	100	25	11000
Descrierea imobilului: <u>Imobil construit, masiv, cu parterul în lemn, are parter și acoperiș etajat, acoperiș cu șindriță, are două camere și două băi, are două băi separate, apă caldă și rece, în canalizare.</u> <u>Parter, parter și etaj.</u>						
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în care este înscrisă în date recensământului Valoarea locativă Valori brut Valori nete Observații (scări, poduri, etc.)						
Ap. 5 parter, 2 cam., etaj, 2 cam., abajur, baie, sală, pod în achiziție Valoarea locativă: 11000 Valoarea locativă: 11000						
Ap. 5 parter, 1 cam., etaj, 2 cam., abajur						

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
Anul 1930

Comuna Obt. Sub. Katedralei Siroda Sraucii

Proprietatea D. nr. Lotul 5, bulevard

Starea civilă: Paratubă 22, Buc. Originea etnică: român

Domiciliul: Sraucii

Nr. MATRICOL	VENITUL		IMPOZITUL			
	Brut	Net	Elemente	Supra-cota	%	Suma
69	11000	12200	2476	100	25	11000
Descrierea imobilului: <u>Imobil construit, masiv, cu parterul în lemn, are parter și acoperiș etajat, acoperiș cu șindriță, are două camere și două băi, are două băi separate, apă caldă și rece, în canalizare.</u> <u>Parter și etaj.</u>						
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în care este înscrisă în date recensământului Valoarea locativă Valori brut Valori nete Observații (scări, poduri, etc.)						
Ap. 5 parter, 2 cam., sală, baie, pod în achiziție Valoarea locativă: 11000 Valoarea locativă: 11000						
Ap. 5 etaj, 5 cam., baie, sală Valoarea locativă: 11000 Valoarea locativă: 11000						

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ch. Sub. K. I. Strada Chior Sautu Nr. 10
 Proprietatea D. Constantin Hag, Horia
 Starea civilă: casat Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 112
 Nr. rotului fiscal 81

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
Anabil construit vechi pe locul lăsat îngrădit cu stărușoare de pini, 3 săli, se kerizate, apă, în salină, canalizare, situat în curtea în corp				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
				Brut	Net	Clasament	Supra- cota	%	Stare	Valoarea impozitului	Observații particulari sau a organelor de control
6x 1942/43				7000	5600	31	1920	160	16	1072	
An. K. N. 5. 12.3											
Cămin 1 etaj 2. 231-255.12				10000	7000	360	510	54		5160	
Anabil				6000	4800	350	760	20		1670	
6x 1943/44 1 etaj											
111. Reparat				60000	48000	1530	700	161	11	11970	
6x 1944/45				6000	4800	1120	461	21		11920	
6x 1945/46				6000	4800	1120	461	21		11920	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna Ch. Sub. K. I. Strada Hianci Nr. 24
 Proprietatea D. Teodora Lombardo
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Piree, Grecia

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 114
 Nr. rotului fiscal 61
 69 anul

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
Casa construită pe locul ocupat de stărușoare, cu două săli de amănunt, săli de lăcomat, apă, lăcomat, canalizare, în curtea 1. Partea și etaj.				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
				Brut	Net	Clasament	Supra- cota	%	Stare	Valoarea impozitului	Observații particulari sau a organelor de control
6x 1941/43				42000	33600	31	1072	671	29	1162	
An. K. N. 5. 12.3											
Cămin 1 etaj											
6x 1944/45				42000	33600	31	1072	760	29	1162	
6x 1945/46				42000	33600	31	1072	760	29	1162	
6x 1946/47				42000	33600	31	1072	760	29	1162	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Piata Basarab Nr. 1

Proprietar a D. nr. Banca Românească S.P.R.

Sterea civilă: P. Basarab. I Originea etnică: _____

Inchisura 12

Nr. MATRICOL	12
Nr. matricol preced.	9
Nr. rolului fiscal	121

<p>DESCRIEREA IMOBILULUI: Locul de locuit, construit pe terenul nr. 3, Laza. Pe suprafața de 1000 m², cu 3 camere, baie, bucatarie, living, hol, scara, etc. Valoarea locativă: 20000.</p>	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL							
	Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cuș	Taxa	Impozit	Taxa	Impozit	Taxa		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ș. S. Săb. Katoirale Strada Școlii Ștefan Nr. 12

Proprietar a D. nr. Ștefan Ștefan, Ștefana Ștefan

Sterea civilă: Paul. Pașche Șt. Buc. Originea etnică: _____

Inchisura 89

Nr. MATRICOL	89
Nr. matricol preced.	177
Nr. rolului fiscal	84

<p>DESCRIEREA IMOBILULUI: Locul de locuit, construit pe terenul nr. 1, Laza. Pe suprafața de 1000 m², cu 3 camere, baie, bucatarie, living, hol, scara, etc. Valoarea locativă: 6000.</p>	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL							
	Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cuș	Taxa	Impozit	Taxa	Impozit	Taxa		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
 280
 Nr. matricol preced.
 Nr. rotului fiscal 1548

Comuna Comitate de Mădara Strada Prințesa Nr. 2

Proprietatea D-ului Acst. Hara Boroanci

Slarea civilă: Prințesa Originea etnică:

Domiciliul: in C.M.R. Comitate

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau a organului de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL						
	Brut	Net	Clasament	Coeficient	%	Sumă	Sumă	Sumă	
279,42 m ² La oron pe de la oron 91 metri 91,011 m ² cu suprafață totală de 100 m ² pe care s-a ridicat în 1915 Domniș. Hara Boroanci, George Boroanci & Ileana Boroanci	8125	8125	2600	61		2661			
			1600	57		1667			
Descrierea apartamentelor și încălzirea pe cărbuni și stăruie în data recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (cazuri, restanțe etc.)							
	Valori brut	Valori net							
1900 m ² & 2000 m ²	8125	8125							
2000 m ² & 2100 m ² ANUL 1951	8125	8125							
VENIT	BRUT	NET							
21000	19000	21000							
			8125	8125	1320	39	8	1376	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cate Strada Șișia Boroanci Nr. 2

Proprietatea D-ului Acst. Hara Hudea & Ileana Hudea

Slarea civilă: Cămințeni Originea etnică: elnetrană

Domiciliul: Șișia Boroanci Nr. 2

Nr. MATRICOL
 126
 Nr. matricol preced.
 Nr. rotului fiscal

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau a organului de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL						
	Brut	Net	Clasament	Coeficient	%	Sumă	Sumă	Sumă	
279,42 m ² La oron pe de la oron 91 metri 91,011 m ² cu suprafață totală de 100 m ² pe care s-a ridicat în 1915 Domniș. Hara Boroanci, George Boroanci & Ileana Boroanci	8125	8125	2600	61		2661			
			1600	57		1667			
Descrierea apartamentelor și încălzirea pe cărbuni și stăruie în data recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (cazuri, restanțe etc.)							
	Valori brut	Valori net							
1000 m ² & 2000 m ²	8125	8125							
2000 m ² & 2100 m ² ANUL 1951	8125	8125							
VENIT	BRUT	NET							
21000	19000	21000							
			8125	8125	1320	39	8	1376	

142

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal 135

Comuna Cotești Strada R. Opresanu 4
 Proprietatea D. nr. Moșt. G. Stamac
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:		MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						emănțarea operațiunii sau a operațiilor a control
Inchiriat de către unchi de fată, acoperit cu țigă, în apă, la curățenie, canalizare.		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL		
		Strut	Net	Suma cota	Suma cota	%	Suma cota	
1942/43		10000	16000	17200	472	53	19835	29
1943/44		10000	16000	17200	472	53	19835	29
1944/45		10000	16000	17200	472	53	19835	29
1945/46		10000	16000	17200	472	53	19835	29
1946/47		10000	16000	17200	472	53	19835	29
Total		10000	16000	17200	472	53	19835	29

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje înscrise în planșele cadastrale la data recensământului	VALOAREA LOCATĂ		Observații (incalzire, red. curent etc.)
	Strut brut	Net	
Ap. 5 parter din 4			
Can. subter., canal.			
ap. gal	10000		
Ap. 5 etaj din 3			
Can. subter. ca.			
incalz. gal	10000		
Total	10000	16000	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cotești Strada R. Opresanu Nr. 2
 Proprietatea D. nr. Moșt. G. Stamac
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 42
 Nr. ratului fiscal 134

DESCRIEREA IMOBILULUI:		MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						emănțarea operațiunii sau a operațiilor de control
Inchiriat în jumătate de etaj, etajul parter, se la curățenie, canalizare, apă caldă.		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL		
		Strut	Net	Suma cota	Suma cota	%	Suma cota	
1942/43		10000	20000	21200	528	62	21828	34
1943/44		10000	20000	21200	528	62	21828	34
1944/45		10000	20000	21200	528	62	21828	34
1945/46		10000	20000	21200	528	62	21828	34
1946/47		10000	20000	21200	528	62	21828	34
Total		10000	20000	21200	528	62	21828	34

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje înscrise în planșele cadastrale la data recensământului	VALOAREA LOCATĂ		Observații (incalzire, red. curent etc.)
	Strut brut	Net	
Ap. parter din 2			
Can. subter., canal.			
ap. gal	10000		
Ap. 5 etaj din 3			
Can. subter. ca.			
incalz. gal	10000		
Total	10000	20000	

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Căța Strada Revenus Copracan 1 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Michael Tărga Da
 Starea civilă: casătorit Originea etnică: română
 Domiciliul: Alex. Lahovari 9

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil casnic, vechi, lucrat și renovat cu parchet, uși și ferestre, instalații de baie, apă caldă caldă, centralizat, Hotel al I. Bul. v. v. d.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnala operatorului sau a organilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. de calcul	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Supra-cușă	C ₁	C ₂	Taxa		
<i>bx. 1942/43</i>	4.000	3000	71	1/2	1672	300				300	
<i>1 dec. 1. N° 124</i>											
<i>Casnic, f. lucrat, apă caldă caldă și apă caldă caldă</i>	10.000	8000		4000	100					7000	29
<i>1 dec. 1. N° 124</i>											
<i>1 dec. 1. N° 124</i>	100.000	80.000		20.000	100	100				100	29
<i>Ap. 8 probe în m. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>											
<i>Ap. 8 probe în m. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	2000										
<i>Ap. 8 probe în m. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	2000										
<i>Ap. 8 probe în m. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	2000										

50 - stocant

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Căța Strada P. Copracan 20 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Banca Natională a României Da
 Starea civilă: D. A. Bărga Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil casnic, vechi, lucrat și renovat cu parchet, uși și ferestre, instalații de baie, apă caldă caldă, centralizat, Hotel al I. Bul. v. v. d.</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnala operatorului sau a organilor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. de calcul	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Supra-cușă	C ₁	C ₂	Taxa		
<i>bx. 1942/43</i>	10.000	8000	30		2070		100			3170	
<i>1 dec. 1. N° 124</i>											
<i>Casnic, f. lucrat, apă caldă caldă și apă caldă caldă</i>	100.000	80.000		20.000	100	100				100	29
<i>1 dec. 1. N° 124</i>											
<i>1 dec. 1. N° 124</i>	100.000	80.000		20.000	100	100				100	29
<i>Parte din s. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>											
<i>Parte din s. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	1000										
<i>Parte din s. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	1000										
<i>Parte din s. casnic, uși, ferestre, apă caldă caldă, centralizat</i>	1000										

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Toma 137

Comuna Cala Sîrbia H. Oprișanu Nr. 7

Proprietatea D. nr. 130 Nr. MATRICOL 130

Nr. matricol preced. 35
Nr. rolului fiscal 130

Starea civilă: _____ Originea etnică: 245-1 albănaș

Domiciliul: 31, strada...

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		S. C. CLĂDIRI	IMPOZITUL				Total		
	Bruț	Net		Elementar	Supra-cop	Ș.a.	Ș.a.			
6x. 1942/43 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	2620	688	192		1152		
1945 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	2760	687	192		1152	39	
1946 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	2760	687	192		1152	39	
1947 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	2760	687	192		1152	39	
1948 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	2760	687	192		1152	39	

139 Nr. MATRICOL 139

Nr. matricol preced. 39
Nr. rolului fiscal 139

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) 139

Comuna Cala Sîrbia Remus Oprișanu 5 Nr. _____

Proprietatea D. nr. Tania Brata

Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Română

Domiciliul: Bulevardul Gheorghe Bălcescu 31, Pone

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		S. C. CLĂDIRI	IMPOZITUL				Total		
	Bruț	Net		Elementar	Supra-cop	Ș.a.	Ș.a.			
6x. 1942/43 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	3910	914	256		3976		
1945 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	3910	914	256		3976	39	
1946 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	3910	914	256		3976	39	
1947 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	3910	914	256		3976	39	
1948 Prop. H. Oprișanu Casa 5 etajuri Nr. 245-1 albănaș	10000	10000	32	3910	914	256		3976	39	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

 Comuna Cețe Strada R. Oprescu Nr. 11

 Nr. MATRICOL 130
 Nr. matricol preced. 27
 Nr. raluclul fiscal 37

 Proprietatea D. Branca Bravuleanu Obiectiv NOSTRO DONOR

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

 Domiciliul: Regale Albat 41, Bruc Cețe 100000 5

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÎNT 1942/43 - 1946/47								Serviciile operatoare ale organelor de control		
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR				VENITUL			IMPOZITUL							
				Bruț	Net	1000	Impozabil	Suma p.100	%	Taxa impoz. (1)	Taxa impoz. (2)	Taxa impoz. (3)		
DESCRIEREA IMOBILULUI: Încălzit centralizat 1939/40. Cu instalatii de apă caldă și apă rece centralizate. Partea nr 3 etaj 10.00 Restul nu are încălzire centralizată Are în sol în fața și în spatele 11 și 114 Căsuță în fața nr 15 1944				1942/43			22600	16000	32	100	5%			
				1946/47			22500	17000	34	100	5%			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe scopuri și stajii laboratoarelor de analiză în data recensământului				VALOAREA LOCATIVĂ			Observații (scuții, reducții etc.)							
1) parte din 4				10000										
2) casa, coridor, baie				2000										
3) casa nr 15 în fața				10000										
4) în sol în fața și în spatele				7000										
5) în sol în fața și în spatele				2000										
6) în sol în fața și în spatele				1000										
7) în sol în fața și în spatele				1000										
8) în sol în fața și în spatele				1000										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

 Comuna Cețe Strada R. Oprescu 9

 Proprietatea D. Drăgan Bogdan

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

 Domiciliul: in fața casei nr 1 Bruc

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÎNT 1942/43 - 1946/47								Serviciile operatoare ale organelor de control		
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR				VENITUL			IMPOZITUL							
				Bruț	Net	1000	Impozabil	Suma p.100	%	Taxa impoz. (1)	Taxa impoz. (2)	Taxa impoz. (3)		
DESCRIEREA IMOBILULUI: Încălzit centralizat în fața și în spatele Are în sol în fața și în spatele 11 și 114 Căsuță în fața nr 15 1944 Partea nr 10.00				1942/43			8000	6000	32	100	5%			
				1946/47			8000	6000	32	100	5%			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe scopuri și stajii laboratoarelor de analiză în data recensământului				VALOAREA LOCATIVĂ			Observații (scuții, reducții etc.)							
1) parte din 1 casa				1000										
2) casa nr 15 în fața				10000										
3) casa nr 15 în spatele				1000										
4) în sol în fața și în spatele				2000										
5) în sol în fața și în spatele				1000										
6) în sol în fața și în spatele				1000										
7) în sol în fața și în spatele				1000										
8) în sol în fața și în spatele				1000										
9) în sol în fața și în spatele				1000										
10) în sol în fața și în spatele				1000										
11) în sol în fața și în spatele				1000										
12) în sol în fața și în spatele				1000										
13) în sol în fața și în spatele				1000										
14) în sol în fața și în spatele				1000										
15) în sol în fața și în spatele				1000										
16) în sol în fața și în spatele				1000										
17) în sol în fața și în spatele				1000										
18) în sol în fața și în spatele				1000										
19) în sol în fața și în spatele				1000										
20) în sol în fața și în spatele				1000										
Total				10000										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Late Strada Paul Angelescu 2-4n
 Proprietatea D. nr. Francisc Lescovari
 Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: croată
 Domiciliul: dar. Georgeem 5 lice

Nr. MATRICOL
163
 Nr. matricol preced. 171
 Nr. rolului fiscal 163

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imobil cant. din cărămida acoperit cu alama, ține țigari, țigă, șale se țig, duș, ușle, de încălzire, apă, lumină, canalizare.
Parte

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Z. RECENSĂMÂNT	IMPOZITUL			
	Brut	Net		Elementar	Supra-casă	Alte	Tot
6x 1944/43	2200	1760	32	1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926
6x 1945/46	2200	1760		1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926
6x 1946/47	2200	1760		1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926

Descrierea apartamentelor și încălzirii pe corpuri și etaje introdusă conform tabelului în date recensământului

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (câștig, reducere etc.)
Vașt brut	Vașt net
Ap. I parte din 3	
Cam. ține sală,	
Prințuțe, mersuri	
Ench. d. Teacu 1600	
Ap. II parte	
La fel cam. p. gal 3600	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Late Strada C. Brâncoveanu Nr. 6-8
 Proprietatea D. nr. Francisc Lescovari
 Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: croată
 Domiciliul: dar. Georgeem 5 lice

Nr. MATRICOL
171
 Nr. matricol preced. 171
 Nr. rolului fiscal 164

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imobil cant. din cărămida acoperit cu alama, ține țigari, țigă, șale se țig, duș, ușle, de încălzire, apă, lumină, canalizare.
Parte

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Z. RECENSĂMÂNT	IMPOZITUL			
	Brut	Net		Elementar	Supra-casă	Alte	Tot
6x 1944/43	2200	1760	32	1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926
6x 1945/46	2200	1760		1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926
6x 1946/47	2200	1760		1832	56	146	934
Proc. v. H: 6/10							
Casaș. I recon. după ap. 14. 4. 44. și 14. 4. 45. și 14. 4. 46.				926	273	250	989
Raman	2000	1700		926	273	250	926

Descrierea apartamentelor și încălzirii pe corpuri și etaje introdusă conform tabelului în date recensământului

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (câștig, reducere etc.)
Vașt brut	Vașt net
Ap. I din 3 cam.	
Cam. ține sală	
Chir. prințuțe	
gal 3600	
Ap. II la fel	
cam. p. gal 3600	

106

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Gălbenu Strada D. A. Huzo nr 3 Nr.
 Proprietatea D. nr. Francisc Lescovar
 Starea civilă: Căsătorit Originea etnică:
 Domiciliul: str. Oreste Ghergheanu 5 bis

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47									Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL					
		Brut	Net	%	Elementar	Supra-cuș	%	1942/43	1946/47	
<u>Teren verde</u>										
	<u>Loc. 1942/43</u>	<u>30000</u>	<u>-</u>	<u>32</u>	<u>9600</u>	<u>19</u>	<u>250</u>	<u>100%</u>		
	<u>Pina n. nr 591</u>									
	<u>Camie 1.120000</u>									
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje înalte, înalte și joase în alte rezidențiale VALOAREA LOCATIVĂ Valea brută Valea netă Observații (scări, poduri, etc.)										
	<u>4.1111/1 apart.</u>									
	<u>193. Repartiz</u>	<u>30000</u>			<u>9600</u>	<u>20%</u>	<u>281</u>	<u>40</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>
	<u>10.1000/2</u>	<u>30000</u>			<u>9600</u>	<u>20%</u>	<u>281</u>	<u>40</u>	<u>100%</u>	
<u>Anul 1950</u>										
	<u>6.1145/16</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>		<u>9600</u>	<u>20%</u>	<u>281</u>	<u>50</u>	<u>100%</u>	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Sita. Săb. Katedrală Strada Șt. Cantemir zimmer Nr. 24
 Proprietatea D. nr. Francisc Lescovar
 Starea civilă: Originea etnică:
 Domiciliul: Str. Ghergheanu 5 bis

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47									Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL					
		Brut	Net	%	Elementar	Supra-cuș	%	1942/43	1946/47	
<u>2.1000/1 apart.</u>										
<u>Loc. 1942/43</u>	<u>90000</u>	<u>27000</u>	<u>32</u>	<u>27000</u>	<u>20%</u>	<u>216</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>		
<u>Pina n. nr 497</u>										
<u>Camie 1.120000</u>										
<u>1946-1.1200</u>	<u>20000</u>	<u>20000</u>		<u>6000</u>	<u>20%</u>	<u>172</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>		
<u>Raman</u>	<u>20000</u>	<u>20000</u>		<u>6000</u>	<u>20%</u>	<u>172</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>		
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje înalte, înalte și joase în alte rezidențiale VALOAREA LOCATIVĂ Valea brută Valea netă Observații (scări, poduri, etc.)										
	<u>4.1111/1 apart.</u>									
	<u>193. Repartiz</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>	<u>11</u>	<u>4850</u>	<u>19%</u>	<u>357</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	
	<u>10.1000/2</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>		<u>6000</u>	<u>20%</u>	<u>172</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	
<u>4 ea u. ad. sup.</u>										

152

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
145
Nr. matricol preced.
Nr. rolului fiscal 115

Comuna Clate Siroda Crăstina Georgeanu 6-8 Nr. _____

Proprietatea D. nr. Conf. Ghervasa Lucea

Starea civilă: Alena, Grecea Originea etnică: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL		S. C. 100/100	IMPOZITUL				
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în descrierea modelată în datele recensământului			Brut	Net		Stimule	Supra-căld
<p>Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în descrierea modelată în datele recensământului</p> <p>Apel, intrare și etaj Pia 4 Cam., 2 băi baie, garaj Apel, intrare și etaj Cam., baie, garaj garaj Total</p>			<p>1942/43</p> <p>1946/47</p>	<p>20000</p> <p>12000</p>	<p>15000</p> <p>8000</p>	<p>20000</p> <p>12000</p>	<p>1000</p> <p>500</p>	<p>100</p> <p>50</p>	<p>10000</p> <p>5000</p>	<p>10000</p> <p>5000</p>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Clate Siroda Crăstina Georgeanu Nr. 5

Proprietatea D. nr. Francisc Luceva

Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Ardelean

Domiciliul: Clate Georgeanu

Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced. 152
Nr. rolului fiscal 158

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL		S. C. 100/100	IMPOZITUL				
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în descrierea modelată în datele recensământului			Brut	Net		Stimule	Supra-căld
<p>Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în descrierea modelată în datele recensământului</p> <p>Apel, intrare și etaj Pia 4 Cam., 2 băi baie, garaj Apel, intrare și etaj Cam., baie, garaj garaj Total</p>			<p>1942/43</p> <p>1946/47</p>	<p>20000</p> <p>12000</p>	<p>15000</p> <p>8000</p>	<p>20000</p> <p>12000</p>	<p>1000</p> <p>500</p>	<p>100</p> <p>50</p>	<p>10000</p> <p>5000</p>	<p>10000</p> <p>5000</p>

162

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) Nr. 5

Comuna Cala Strada Christea Georgescu

Proprietatea D. nr. Stefan Hoban

Sarea civilă: Casalnit Originea etnică: Română

Domiciliul: Christea Georgescu 5

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imobilul constă dintr-un apartament cu 2 etaje în bloc, re-novată, are canalizare, apă caldă și rece, gaze, instalație de încălzire, parter și 2 etaje.

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. P. C. P.	IMPOZITUL			Semnătura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Elemente	Suma totală	%	
16.11.1973	36000	28800	32	27160	5724	15.6%	
Prac. P. 11.600							
Casa S. Pecani				28000	5600	15.6%	
Suma	36000	28800		67220	11324	16.7%	
16.11.1973	36000	28800	32	27160	5724	15.6%	
Prac. P. 11.600							
Casa S. Pecani				28000	5600	15.6%	
Suma	36000	28800		67220	11324	16.7%	

153

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI) Nr. 1

Comuna Cala Strada Christea Georgescu

Proprietatea D. nr. Banca Națională a României

Sarea civilă: D. S. Arșuză Originea etnică: Română

Domiciliul: D. S. Arșuză 1

DESCRIEREA IMOBILULUI:
Imobilul constă dintr-un apartament cu 4 camere, re-novată, are canalizare, apă caldă și rece, gaze, instalație de încălzire, parter și 4 etaje.

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. P. C. P.	IMPOZITUL			Semnătura operatorului sau a organului de control
	Brut	Net		Elemente	Suma totală	%	
16.11.1973	60000	48000	32	45600	9360	15.6%	
Prac. P. 11.600							
Casa S. Pecani				67220	11324	16.7%	
Suma	60000	48000		112820	20684	18.3%	
16.11.1973	60000	48000	32	45600	9360	15.6%	
Prac. P. 11.600							
Casa S. Pecani				67220	11324	16.7%	
Suma	60000	48000		112820	20684	18.3%	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ceala Strada Episcopii Florie Nr. 3

Proprietatea D. nr. C. Vermire

Nr. MATRICOL 138

Nr. matricol preced. 138

Nr. rotului fiscal 138

Starea c. nr.: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47								Semnatura operatorului sau a organului de control			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în măsurile necesare în alte recensăminte			VALOAREA LOCATIVĂ		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					
			Valori brut	Valori nete	Observații (locuri, suprafață etc.)	Brut	Net	Elementar	Supra-cob	Imp.	Taxa	Valoarea		
Imobilul constă din 1 casă cu 2 etaje, suprafață cu acoperiș cu țindă, în imobilul nr. 3, strada Episcopii Florie, în com. Ceala, județ. Constanța, județ. Constanța. Partea: _____														
1.1.1. 1947/48 - Partea 114 Proprietar 2160 2680 1602 144 161 49 3800 16.079														
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în măsurile necesare în alte recensăminte			Valoarea locativă Valori brut Valori nete		Observații (locuri, suprafață etc.)		Venit Brut Net		Impozitul Elementar Supra-cob Imp. Taxa Valoarea				Semnatura operatorului sau a organului de control	
Apart. din 1 camera cu 6.200 m² suprafață 2200														
Apart. din 1 camera cu 2.500 m² suprafață 2200														
Apart. din 1 camera cu 6.000 m² suprafață 6000														
Apart. din 1 camera cu 6.000 m² suprafață 6000														

Comuna Ceala Strada Episcopii Florie Nr. 10

Proprietatea D. nr. C. Vermire

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47								Semnatura operatorului sau a organului de control			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în măsurile necesare în alte recensăminte			VALOAREA LOCATIVĂ		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					
			Valori brut	Valori nete	Observații (locuri, suprafață etc.)	Brut	Net	Elementar	Supra-cob	Imp.	Taxa	Valoarea		
Imobilul constă din 1 casă cu 2 etaje, suprafață cu acoperiș cu țindă, în imobilul nr. 10, strada Episcopii Florie, în com. Ceala, județ. Constanța, județ. Constanța. Partea: _____ Subsol nr. parter. - Partea nr. 1 din baza de calcul de vanzare nr. 122/32/1945														
1.1.1. 1947/48 - Partea 114 Proprietar 2160 2680 1602 144 161 49 3800 16.079														
Apart. din 1 camera cu 6.200 m² suprafață 2200														
Apart. din 1 camera cu 2.500 m² suprafață 2200														
Apart. din 1 camera cu 6.000 m² suprafață 6000														
Apart. din 1 camera cu 6.000 m² suprafață 6000														

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
181
Nr. matricol preced. 61
Nr. rolului fiscal 131

Comuna Cota Strada Episcop Haric Nr. 7
Proprietatea D. nr. Lele Florie Kevacki
Starea civilă: Calam feteau y bio, Buc Originea etnică:
Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43—1946/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. Clasa de impozit	IMPOZITUL				
		Brut	Net		Elementar	Supra-cetă	%		Ind. ind. de control
<p>Imobil construit din bloc de beton cu terasă cu țigăni și cu apă caldă și gaze, cu apă caldă, cu apă caldă și gaze, cu apă caldă și gaze.</p> <p>Pardose și etaj.</p>	1942/43	17000	15360	72	49112	2872	709	5335	
	1946/47	17000	15360	72	51912	108	970	10392	
<p>Remontă</p> <p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		
<p>1946/47</p>	17000	15360	72	51912	108	970	10392		

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje (în baza planurilor de construcție și în baza recomandărilor)	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (locuri, note etc.)
	Valori brut	Valori nete	
Ap. 5 pe et. din 2			
cau. hol, bal.			
baie, cu sâmb.			
cau. de scări			
acces la balcon			
și scări, în. scări			

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
180
Nr. matricol preced. 228
Nr. rolului fiscal 180

Comuna Cota Strada Episcop Haric Nr. 5
Proprietatea D. nr. Lele Florie Kevacki
Starea civilă: Calam feteau y bio, Buc Originea etnică:
Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43—1946/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. Clasa de impozit	IMPOZITUL				
		Brut	Net		Elementar	Supra-cetă	%		Ind. ind. de control
<p>Imobil construit din bloc de țigăni și cu apă caldă și gaze, cu apă caldă și gaze, cu apă caldă și gaze.</p> <p>Imobil construit din bloc de țigăni și cu apă caldă și gaze, cu apă caldă și gaze, cu apă caldă și gaze.</p>	1942/43	5000	5000	32	1260	199	310	1319	
	1946/47	5000	5000	32	1260	199	310	1319	
<p>Remontă</p> <p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		
<p>1946/47</p>	5000	5000	32	1260	199	310	1319		

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje (în baza planurilor de construcție și în baza recomandărilor)	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (locuri, note etc.)
	Valori brut	Valori nete	
Etaj 1 din 3 cam.			
baie, cămară, buc.			
hol, vestibul,			
și scări			
și scări			
și scări			
și scări			
și scări			
și scări			
și scări			

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Săliștii Strada P. Independenței Nr. 12 40

Proprietatea D. nr. Victoria C. Serenescu

Nr. MATRICOL 216
Nr. matricol preced. 116
Nr. rolului fiscal 116

Sarea civilă: Conțește de la Naș Sânta N. 4
Domiciliul: Conțește de la Naș Sânta N. 4

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL				Tasa	Suma	
		Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cab	%	Suma			
<i>Sursele construite pe cele două pământuri de clasă I și II în zona de parter și etaj, la baza cărora parter pe jos și la parter cu meșajie.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Săliștii Strada P. Independenței Nr. 12

Proprietatea D. nr. Tituș Ștefan

Nr. MATRICOL 65
Nr. matricol preced. 15
Nr. rolului fiscal 15

Sarea civilă: Conțește de la Naș Sânta N. 4
Domiciliul: Conțește de la Naș Sânta N. 4

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL				Tasa	Suma	
		Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cab	%	Suma			
<i>Sursele construite pe cele două pământuri de clasă I și II în zona de parter și etaj, la baza cărora parter pe jos și la parter cu meșajie.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	
<i>1943. Reparație la casa nr. 12, S. 12, S. 12.</i>	1943	120000	120000	120000	228	1200	1200	1200	1200	1200	

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

223
Nr. MATRICOL
Nr. matricol precedent
Nr. rolului fiscal 222

Comuna Constanța de Jos - Strada P. Independența Nr. 14 Nr. Anunț
Proprietatea D-Dr. C. Căteș prietate
Starea civilă: _____ Originea etnică: _____ reș. civ.
Domiciliul: Constanța de Jos, Strada nr. 15 miciliu

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Seamă aport rolul pe algare de casă				
Descrierea apartamentelor și încălzirea pe cășuri și etaje înălțime completă în plus reconstrucție				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL										
				Brut	Net	Cl. 1943	Cl. 1946	Cl. 1949	Cl. 1952	Cl. 1955	Cl. 1958	Cl. 1961	Cl. 1964					
1. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1942/43	20000	16000	5000	140	100									
2. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1943/44	20000	16000	5000	140	100									
3. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1944/45	20000	16000	5000	140	100									
4. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1945/46	20000	16000	5000	140	100									
5. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1946/47	20000	16000	5000	140	100									

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

225
Nr. MATRICOL
Nr. matricol precedent
Nr. rolului fiscal 225

Comuna Constanța de Jos - Strada P. Independența Nr. Anunț
Proprietatea D-Dr. C. Căteș prietate
Starea civilă: _____ Originea etnică: _____ reș. civ.
Domiciliul: Constanța de Jos, Strada nr. 15 miciliu

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Seamă aport rolul pe algare de casă				
Descrierea apartamentelor și încălzirea pe cășuri și etaje înălțime completă în plus reconstrucție				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL										
				Brut	Net	Cl. 1943	Cl. 1946	Cl. 1949	Cl. 1952	Cl. 1955	Cl. 1958	Cl. 1961	Cl. 1964					
1. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1942/43	17500	14000	4500	130	90									
2. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1943/44	17500	14000	4500	130	90									
3. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1944/45	17500	14000	4500	130	90									
4. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1945/46	17500	14000	4500	130	90									
5. <u>Imobil construit din cărămidă, acoperit cu țiglă, cu două etaje, parter pe terasă, lumină electrică, etc. rețeaua și apă.</u>				1946/47	17500	14000	4500	130	90									

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța de Jos Strada Independenței Nr. 9

Proprietatea D. nr. Pete Pastelnicu

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
Domiciliul: Constanța de Jos, Independența nr. 9

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnatura operatorului sau a organului de control
Datele și descrierea operațiunilor			VENITUL		C. S. S. S.	IMPOZITUL				
			Bret	Net		Elemente	Suma totală	Com. Clădir.	T. P. C.	T. P. C.
Datele și descrierea operațiunilor			1942/43	179.200	22.100	2.200	1433	22.100	22.100	[Signature]
1943/44			20.000	40000	2000	2000	2000	2000		
1944/45			40000	112000	2000	1625	112000	112000	[Signature]	
1945/46			40000	112000	2000	1625	112000	112000		
1946/47			40000	112000	2000	1625	112000	112000	[Signature]	
1947/48			40000	112000	2000	1625	112000	112000		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța de Jos Strada Independenței Nr. 3

Proprietatea D. nr. Dr. St. Popoviciu

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
Domiciliul: Constanța de Jos, Independența nr. 3

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnatura operatorului sau a organului de control
Datele și descrierea operațiunilor			VENITUL		C. S. S. S.	IMPOZITUL				
			Bret	Net		Elemente	Suma totală	Com. Clădir.	T. P. C.	T. P. C.
Datele și descrierea operațiunilor			1942/43	349.960	11.200	24700	2000	349.960	349.960	[Signature]
1943/44			349.960	349.960	11.200	24700	2000	349.960		
1944/45			349.960	349.960	11.200	24700	2000	349.960	[Signature]	
1945/46			349.960	349.960	11.200	24700	2000	349.960		
1946/47			349.960	349.960	11.200	24700	2000	349.960	[Signature]	
1947/48			349.960	349.960	11.200	24700	2000	349.960		

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Sub. Tomis Strada C. A. Roet. Nr. 2

Proprietatea D. nr. C.N.R. 408 Suagești

Starea civilă: Clt. etc. cantacina Originea etnică: 22

Domiciliul: Cl. etc. cantacina No. 22.

Nr. MATRICOL 313
Nr. matricol preced. 218
Nr. rotului fiscal 218

DESCRIEREA IMOBILULUI: <u>Strada Suagești din parte a' cărămizii din front, pe talon</u>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organilor de control
	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scutiri, reduc- tări etc.)	VENITUL			IMPOZITUL				
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje întrubunătățirea conștientă la cele necesare	Vanul brut	Vanul net		Brut	Net	Elementar	Speci- fic	Pe ce	Pe ce	Pe ce	Pe ce
											Scutit
<u>Copert</u>			<u>2.190/41 i. p. p.</u>								Scutit
<u>Strada din parte</u>			<u>1941. Rep. etc.</u>								
<u>si cărămizii aq</u>											Scutit
<u>a falciei a</u>			<u>Exp. 1944/45</u>								
<u>decurat, comut</u>											
<u>Strada 4 x p. b.</u>											
<u>decurtat</u>											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Sub. Tomis Strada P. de p. p. p. p. Nr. 4

Proprietatea D. nr. M. B. Elena J. No. 1

Starea civilă: Cl. etc. cantacina Originea etnică: 22

Domiciliul: Cl. etc. cantacina No. 22.

Nr. MATRICOL 319
Nr. matricol preced. 219
Nr. rotului fiscal 219

Nr. MATRICOL 319
Nr. matricol preced. 219
Nr. rotului fiscal 219

DESCRIEREA IMOBILULUI: <u>Strada Constanta nr. 4 din par- tina din partea de sud a cartierului cu etajul din partea de sud a cartierului, scutit pe p. b. si p. b. ca r. r. r. r. r. r. r. r. r. r. si p. b. r. r. r. r. r. r. r. r. r. r. si p. b. r. r. r. r. r. r. r. r. r. r.</u>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organilor de control
	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scutiri, reduc- tări etc.)	VENITUL			IMPOZITUL				
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje întrubunătățirea conștientă la cele necesare	Vanul brut	Vanul net		Brut	Net	Elementar	Speci- fic	Pe ce	Pe ce	Pe ce	Pe ce
			<u>2.190/41 i. p. p.</u>								Scutit
			<u>1941. Rep. etc.</u>								
											Scutit
			<u>Exp. 1944/45</u>								

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

259 Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced.
Nr. rotului fiscal 259

Comuna Constanța Sub-Torone Strada C. A. Roșu Nr. 7 Comuna.

Proprietatea D-ului Lăsa Lada Răduca Iorg. Gărnău Proprietar

Starea civilă: Brăcuțu M. Tibon R. 3 Originea etnică: Starea civ
Domiciliul: Brăcuțu M. Tibon R. 3 Domiciliul

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnatura operatorului sau a organului de control	
Descrierea apartinențelor și încorporare pe corpuri și etaje în subdiviziuni cadastrale în alte recensăminte Valoarea locativă Observații laclădir, teren sau etaj Descrierea încorporării în valoarea locativă			VENITUL		IMPOZITUL					
			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	Brut	Net	%	Clasa	Suma	%	Val
Imobil construit din cărămidă cu acoperiș în șindriță, parter și etaj, are parterul pe jos, centrală electrică și apă caldă.										
Descrierea apartinențelor și încorporare pe corpuri și etaje în subdiviziuni cadastrale în alte recensăminte Valoarea locativă Observații laclădir, teren sau etaj										
1. parter din cărămidă 2. etaj din cărămidă 3. parter din cărămidă 4. etaj din cărămidă 5. parter din cărămidă 6. etaj din cărămidă 7. parter din cărămidă 8. etaj din cărămidă 9. parter din cărămidă 10. etaj din cărămidă										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

255 Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced.
Nr. rotului fiscal 255

Comuna Constanța Sub-Torone Strada C. A. Roșu Nr. 6 Comuna.

Proprietatea D-ului GEOR. I. ROȘU Proprietar

Starea civilă: Brăcuțu M. Tibon R. 6 Originea etnică: Starea civ
Domiciliul: Brăcuțu M. Tibon R. 6 Domiciliul

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnatura operatorului sau a organului de control
Descrierea apartinențelor și încorporare pe corpuri și etaje în subdiviziuni cadastrale în alte recensăminte Valoarea locativă Observații laclădir, teren sau etaj Descrierea încorporării în valoarea locativă			VENITUL		IMPOZITUL				
			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	Brut	Net	%	Clasa	Suma	%
Imobil construit din cărămidă cu acoperiș în șindriță, parter și etaj, are parterul pe jos, centrală electrică și apă caldă.									
Descrierea apartinențelor și încorporare pe corpuri și etaje în subdiviziuni cadastrale în alte recensăminte Valoarea locativă Observații laclădir, teren sau etaj									
1. parter din cărămidă 2. etaj din cărămidă 3. parter din cărămidă 4. etaj din cărămidă 5. parter din cărămidă 6. etaj din cărămidă 7. parter din cărămidă 8. etaj din cărămidă 9. parter din cărămidă 10. etaj din cărămidă									

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Act d. l. 1943

Nr. *314* Strada *Murcea* Nr. *54*
 Comuna *Costești* D. nr. *Mont Ralli Traingopal*
 Starea civilă: *casăt. s. 52* Originea etnică: _____
 Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. *252*
 Nr. rolului fiscal *154*

Descrierea imobilului:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control		
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL								
		Bruț	Net	%	Elemente	Suma totală	%	Rate	Rate	Rate			
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. *314* Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rolului fiscal *314*
 Comuna *Costești* D. nr. *Mont Ralli Traingopal* Strada *Murcea* Nr. *14* Nr. _____ Comu. _____
 Proprietatea D. nr. *C.N.R. f. 308 Traingopal* Propri. _____
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____ Starec. _____
 Domiciliul: _____ Domic. _____

Descrierea imobilului:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control		
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL								
		Bruț	Net	%	Elemente	Suma totală	%	Rate	Rate	Rate			
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>
<i>Imobil construit din cărămidă cu acoperiș din tablă, cu două etaje, în curtea nr. 54, în fața nr. 52, în fața nr. 50, în fața nr. 48, în fața nr. 46, în fața nr. 44, în fața nr. 42, în fața nr. 40, în fața nr. 38, în fața nr. 36, în fața nr. 34, în fața nr. 32, în fața nr. 30, în fața nr. 28, în fața nr. 26, în fața nr. 24, în fața nr. 22, în fața nr. 20, în fața nr. 18, în fața nr. 16, în fața nr. 14, în fața nr. 12, în fața nr. 10, în fața nr. 8, în fața nr. 6, în fața nr. 4, în fața nr. 2, în fața nr. 1.</i>	<i>1943</i>	<i>40000</i>	<i>30000</i>	<i>75%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>	<i>10000</i>	<i>20000</i>	<i>50%</i>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

382

Nr. MATRICOL: _____
 Nr. matricol precedent: _____
 Nr. ratului fiscal: _____

Comuna Bogdanți Strada Măceșca N. 11
 Proprietatea D. J. Nicolae Bănică
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: București Str. Buzăi Nr. 1. R.

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMANT 1942/43 - 1946/47												Semnatura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. 2	IMPOZITUL									
		Brut	Net		Clasament	Baza calc.	Imp.	Prop.	Valoai					
Unu de la nat. 196 Terzi														
	Volcan la nat 21/11/1944			12000	40%	4800	7200							
	192			3760	14800	22200	17760	5631	14800	555	214	3112		
	199			37000	27600		19140							
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje Introducerea calculului la data recensământului Valoarea locativă Observații (scăderi, repar. cost etc.)														
Valoarea locativă		Valoarea	%	Impozit										
		12000	40%	4800										
		93100	67%	15000										
		3760		14800										
		192												
		37000		27600										
		12000												
		93100												
		3760												
		192												
		37000												
		12000												
		93100												
		3760												
		192												
		37000												
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje Introducerea calculului la data recensământului Valoarea locativă Observații (scăderi, repar. cost etc.)														
Valoarea locativă		Valoarea	%	Impozit										
		12000	40%	4800										
		93100	67%	15000										
		3760		14800										
		192												
		37000		27600										
		12000												
		93100												
		3760												
		192												
		37000												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

184

Nr. MATRICOL: _____
 Nr. matricol precedent: _____
 Nr. ratului fiscal: 184

Comuna Cota Strada Măceșca 45 N. _____
 Proprietatea D. Violeta Orezcanu
 Starea civilă: căsătorită Originea etnică: română
 Domiciliul: Buc. Bufenișii Policei, Nr. 52.

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMANT 1942/43 - 1946/47												Semnatura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. 2	IMPOZITUL								
		Brut	Net		Clasament	Baza calc.	Imp.	Prop.	Valoai				
Acușul construit de 23 m, acoperit cu plame, pînchitul și cu scara, înălaț și înălaț, înălaț și înălaț, înălaț și înălaț	1942/43 1945/46			40000	32000	52	10290	207	215		101.3		
				30000	32000	10290	207	307	52		102.6		
				10000	32000	10290	207	307	52		102.6		
				40000	32000	10290	207	307	52		102.6		
				30000	32000	10290	207	307	52		102.6		
				30000	32000	10290	207	307	52		102.6		
				30000	32000	10290	207	307	52		102.6		
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje Introducerea calculului la data recensământului Valoarea locativă Observații (scăderi, repar. cost etc.)													
Valoarea locativă		Valoarea	%	Impozit									
		40000	37%	37000									
		10000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									
		30000	37%	37000									

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Toniș est Carol Nr. 12

Nr. MATRICOL 350
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal _____

Proprietatea D. nr. Nr. O. Zambracescu

Sterea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: București Str. Șoselei 16

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47								Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		# S.C. S.T. S.D.	IMPOZITUL			Total	
	Brut	Net	Clasificație		Superficie	Valoare	Impozit		
<p>Tent de la nr. 79 Toniș</p> <p>Vădare Activă</p> <p>Valoarea locativă 15280</p>									
				67	1948	1314			

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Sub. Toniș Strada Carol Nr. 206

Nr. MATRICOL _____
 Nr. ratului fiscal _____

Proprietatea D. nr. Strada nr. 206
 Sterea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Str. Carol Nr. 47

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47								Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		# S.C. S.T. S.D.	IMPOZITUL			Total	
	Brut	Net			Clasificație	Superficie	Valoare		Impozit
<p>Imobil constant nr. 2 de la nr. 206</p> <p>Observații:</p> <p>1. Valoarea locativă 11000</p> <p>2. Valoarea actuală 11000</p> <p>3. Valoarea de înlocuire 11000</p>									

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cl. Snt. Tomis Strada Leand Nr. 32
 Proprietatea D. nr. Mos. St. Caracal
 Starea civilă: _____ Originea pământ: _____
 Domiciliul: Cl. St. Stefan cel Mare 80° 91

Nr. MATRICOL 299
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal 299

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil construit, vechi, din cărămidă, înscris în tabelul, pe care s-a clădit drumul și s-au construit cele două case și apa</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura org. de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		Observații	IMPOZITUL			
		Brut	Net		Brut-cost	Imp.	Valoarea	
	1942/43	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1943/44	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1944/45	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1945/46	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1946/47	10000	10000	10000	2100	2100	10000	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna Cata Strada Ștefan cel Mare
 Proprietatea D. nr. Mos. St. Caracal, Cl. Paparogla și C. Dr. Traugott
 Starea civilă: _____ Originea pământ: _____
 Domiciliul: Ștefan cel Mare

Nr. MATRICOL 301
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal 301

DESCRIEREA IMOBILULUI: <i>Imobil construit, vechi, din cărămidă, înscris în tabelul, pe care s-a clădit drumul și s-au construit cele două case și apa</i>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura org. de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERĂȚIUNILOR	VENITUL		Observații	IMPOZITUL			
		Brut	Net		Brut-cost	Imp.	Valoarea	
	1942/43	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1943/44	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1944/45	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1945/46	10000	10000	10000	2100	2100	10000	
	1946/47	10000	10000	10000	2100	2100	10000	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

382 Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced.
Nr. ratului fiscal. 3/32

Comuna Ota Strada C. Hagari 3-5 Nr.
Proprietatea D. nr. Moșt. Șteflea Hagari, Lad. a Moșt. Hagari
Starea civilă: Originea etnică:

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. E.	IMPOZITUL					Semnalați operațiunile mai importante de casă	
	Brut	Net		Exonerat	Prop. 2%	Prop. 5%	Prop. 10%	Prop. 15%		
01.07.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	13000	11650	32	4684	2530	118	1077	116		
02.08.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
03.09.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	18300	16400	32	4684	2530	1395	247	510		
04.10.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	18000	16000	32	2704	1120	310	312	312		
05.11.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
06.12.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
07.01.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
08.02.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
09.03.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
10.04.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
11.05.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
12.06.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ota Strada C. Hagari Nr. 3-5

Proprietatea D. nr. Moșt. Șteflea Hagari, Lad. a Moșt. Hagari

Starea civilă: Originea etnică:

Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. C. E.	IMPOZITUL					Semnalați operațiunile mai importante de casă	
	Brut	Net		Exonerat	Prop. 2%	Prop. 5%	Prop. 10%	Prop. 15%		
01.07.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	13000	11650	32	4684	2530	118	1077	116		
02.08.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
03.09.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	18300	16400	32	4684	2530	1395	247	510		
04.10.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	18000	16000	32	2704	1120	310	312	312		
05.11.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
06.12.1943 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
07.01.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
08.02.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
09.03.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
10.04.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
11.05.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		
12.06.1944 Clădire de locuit P. 1. nr. 282/43	12000	10600	32	2704	1120	310	312	312		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
350
Nr. matricol preced.
Nr. rolului fiscal 350

Comuna Clăria Strada Neagu baba 9 Nr. _____
 Proprietatea D-ului Moșneț Iacobi A. Fei
 Sterea civilă: _____ Originea clinică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. C.	IMPOZITUL				Semnătura și ștampilă autorității de control		
	Brut	Net		Clasament	Stere-casă	Cl.	Val.			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna Clăria Strada Neagu baba 9 Nr. _____
 Proprietatea D-ului Moșneț Iacobi A. Fei
 Sterea civilă: _____ Originea clinică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. C. C.	IMPOZITUL				Semnătura și ștampilă autorității de control		
	Brut	Net		Clasament	Stere-casă	Cl.	Val.			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			
17.08.1942	19.200	7.136	22855	2444	685	126	26.090			

MATRICOLA Nr. 1 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. _____ Comuna Cota Strada Carol Nr. 40
 Prefectura D. nr. (Gatma) (Mila H. Zait)
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL 128
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. matricol fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/49										Suma totală a contribuțiilor	
	DATA și DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL								
		Brut	Net	Clasament	Rate	Imp.	Imp.	Imp.	Imp.	Imp.		
<i>Imobil construit în anul 1941, cu două etaje, cu două camere, cu baie, cu WC, cu apă caldă, cu apă rece, cu centrală termică.</i>	1941/42	11000	8500	2216	675	130	130	130	130	130	130	130
Descrierea apartamentelor și închirierilor pe scopuri și staze	Valoarea locativă	Pondere		Impozit						Suma totală		
<i>2 apartamente</i>	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL 139
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. matricol fiscal _____
 Comuna Cota Strada Carol Nr. 38
 Prefectura D. nr. (Mila H. Zait) / Roman
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/49										Suma totală a contribuțiilor	
	DATA și DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL								
		Brut	Net	Clasament	Rate	Imp.	Imp.	Imp.	Imp.	Imp.		
<i>Imobil construit în anul 1941, cu două etaje, cu două camere, cu baie, cu WC, cu apă caldă, cu apă rece, cu centrală termică.</i>	1941/42	11000	8500	2216	675	130	130	130	130	130	130	130
Descrierea apartamentelor și închirierilor pe scopuri și staze	Valoarea locativă	Pondere		Impozit						Suma totală		
<i>2 apartamente</i>	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Coral Nr. 42

Proprietatea D. Olga Av. Gheorgheni

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: case Nr. 42, Constanța

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura aparținătorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL				IMPOZITUL					
	Brut	Net	Imp. pe cap. de teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții		
<p>Imobilul este construit pe teren de pământ, cu suprafață de teren de pământ de 1000 m². În prezent este construită o clădire cu două etaje, cu suprafață de construcție de 2000 m². În prezent este construită o clădire cu două etaje, cu suprafață de construcție de 2000 m².</p>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000		
	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000		
	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000		
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul de construcții în datele recensământului</p>	Vârsta brut	Vârsta net										
<p>Corp 1 Ap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</p>												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Coral Nr. 42

Proprietatea D. Korol Spidula Tomi Osman

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura aparținătorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL				IMPOZITUL					
	Brut	Net	Imp. pe cap. de teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții	Imp. pe teren	Imp. pe construcții		
<p>Imobilul este construit pe teren de pământ, cu suprafață de teren de pământ de 1000 m². În prezent este construită o clădire cu două etaje, cu suprafață de construcție de 2000 m². În prezent este construită o clădire cu două etaje, cu suprafață de construcție de 2000 m².</p>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000		
	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000		
	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000		
<p>Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul de construcții în datele recensământului</p>	Vârsta brut	Vârsta net										
<p>Corp 1 Ap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</p>												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Carol Nr. 56

Proprietatea D. nr. Tordna Carol & Ștefănel și Ștefan

Nr. MATRICOL 420

Nr. matricol preced. 410

Nr. rolului fiscal 410

Sarea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:
 Înălțimea construcției lumii de Bzi, are iluminare prezintă înălțimile de apă, lumină și canalizare, în toate direcțiile.

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECESĂMÂNT 1942/43 - 1948/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		%	IMPOZITUL			Suma totală operațiunilor sau a operațiunilor de costul
	Brut	Net		Elementar	Supra-cuș	Pe	
1942/43 1943/44 1944/45 1945/46 1946/47	10000 7000 634000	17000 54000 59400	32	17000 17200 16280	4145 2553 3542	7700 538 3942	21630 4590 27669
1948/49 1949/50 1950/51 1951/52 1952/53	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669
1953/54 1954/55 1955/56 1956/57 1957/58	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669
1958/59 1959/60 1960/61 1961/62 1962/63	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe care și etajele înălțimile construcției în toate direcțiile:
 Capul
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii

VALOAREA LOCATIVĂ
 Valoarea locativă pe an
 Valoarea locativă pe an

Observații
 Incalzire centrală
 Incalzire centrală

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Carol Nr. _____

Proprietatea D. nr. Amunicea Tapozoglu și Ștefan

Nr. MATRICOL 425

Nr. matricol preced. _____

Nr. rolului fiscal 425

Sarea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Carol 44, Cota

DESCRIEREA IMOBILULUI:
 Înălțimea construcției lumii de Bzi, are iluminare prezintă înălțimile de apă, lumină și canalizare, în toate direcțiile.

MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECESĂMÂNT 1942/43 - 1948/47

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		%	IMPOZITUL			Suma totală operațiunilor sau a operațiunilor de costul
	Brut	Net		Elementar	Supra-cuș	Pe	
1942/43 1943/44 1944/45 1945/46 1946/47	20000 7000 634000	17000 54000 59400	32	17000 17200 16280	4145 2553 3542	7700 538 3942	21630 4590 27669
1948/49 1949/50 1950/51 1951/52 1952/53	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669
1953/54 1954/55 1955/56 1956/57 1957/58	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669
1958/59 1959/60 1960/61 1961/62 1962/63	20000 7000 434000	56000 54000 59400	32	17200 17200 16280	4145 1650 3542	5376 538 3942	11670 1094 27669

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe care și etajele înălțimile construcției în toate direcțiile:
 Capul
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii
 înălțimea lumii

VALOAREA LOCATIVĂ
 Valoarea locativă pe an
 Valoarea locativă pe an

Observații
 Incalzire centrală
 Incalzire centrală

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Coroh. Nr. 88.

Proprietatea D. nr. Amuzica H. Amuzica

Starea civilă: _____ Originea etnică: V. /

Domiciliul: 1941 St. Bucuresti

Nr. MATRICOL 417

Nr. matricol preced. 417

Nr. rotului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Sumă totală aporțorului sau a aporțorilor de coab. a
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL				IMPOZITUL					
		Brut	Net	Clasament	Sumă totală	Clasament	Sumă totală	Clasament	Sumă totală		
<p>Imobil construit pe teren comun de 30', cu fundamente de piatră, și solul învecinat are scuturată de apă, drumuri, canalizare.</p>	1942/43 1943 1944 1945 1946 1947	200.000	160.000	5120	3060	1180	1180	1180	1180	1180	1180
<p>Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje în funcționare sau în construcție la data recensământului</p>	Valoarea locativă	Observații (scuturi, reducere etc.)									
Corp. I	1945	136.000	108.000	4350	2820	1305	222	1305	222	1305	222
Ap. I (partea) mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Comuna de apart. mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Imobil construit	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Ap. I (partea) mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Carre Nr. 88

Proprietatea D. nr. Terina Cristof

Starea civilă: _____ Originea etnică: V. /

Domiciliul: Comuna Iarna 1941

Nr. MATRICOL 419

Nr. matricol preced. 419

Nr. rotului fiscal 419

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Sumă totală aporțorului sau a aporțorilor de coab. a
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL				IMPOZITUL					
		Brut	Net	Clasament	Sumă totală	Clasament	Sumă totală	Clasament	Sumă totală		
<p>Imobil construit pe teren comun de 30' și teren în vecinătate - cu pământ, scuturată de apă, drumuri și canalizare.</p>											
Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje în funcționare sau în construcție la data recensământului	Valoarea locativă	Observații (scuturi, reducere etc.)									
Corp. I	1945	122.000	97.600	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Ap. I (partea) mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Comuna de apart. mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Imobil construit	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150
Ap. I (partea) mura	1945	100.000	80.000	3500	2200	1000	150	1000	150	1000	150

dat de d.

Nr. MATRICOLO
414
Nr. matricol preced.
Nr. ratului fiscal 149

MATRICOLO Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna *Cota* Strada *Orlă 64*
Proprietatea D. *Yalu Yalu*
Adina Stratianu
Starea civilă: Originea etnică:
Domiciliul: *Bulgaria Plovdiv 16 Parcul 9 16*

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47									
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL				IMPOZITUL		
	An	M	Z	Elemente	Suma câștig	Im	Taxa			
Zidurile fațete vechi la 3/8 ocupate cu stane și în curți țară cu numele de Pădure, în p.d. sumă și canalizare, niciuna nu sunt cu cablu și nu pot reparați. - înălțimea din de sus în jos în partea de 2 și 151 - 25 p.m.	4/1 1905/43 Prop. clădir			21400	11200	12	1120	1070	250	1345
	P. 1. 11/1942 Așchii din Br. C. p. p. P. 2. 19 - 25 p.m.			16000	18000	12	4000	2400	100	1200
Cămin			10000	10000	12	2000	1500	150	1000	
Cămin 4/1 2. 1942/43 proprietate și 3 camere având în curți și p.d. folosirea -			110000	110000	12					11000
4/1 2. 1942/43 troumă -			12000	12000	12					12000

MATRICOLO Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOLO
1118
Nr. matricol preced.
Nr. ratului fiscal 149

Comuna *Cota* Strada *Orlă 62*
Proprietatea D. *Sumita A. Anințiu*
Starea civilă: Originea etnică:
Domiciliul: *Orlă 60 - Constanta*

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47									
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR			VENITUL				IMPOZITUL		
	An	M	Z	Elemente	Suma câștig	Im	Taxa			
Zidurile din fațete au fost acoperite pentru protecția la vânt și au fost înălțate și în curți veșnică și înălțate și au niștile fațete vechi și înălțate și înălțate ocupate cu stane cu numele de Pădure -	4/1 1943 Prop. clădir			4000	14000	12	1120	1070	450	1000
	P. 1. 4/1 1943 P. 2. 19 - 25 p.m.			10000	12000	12	2000	1500	100	1000
Cămin			10000	10000	12					10000
Cămin 4/1 2. 1942/43 proprietate și 3 camere având în curți și p.d. folosirea -			110000	110000	12					11000
4/1 2. 1942/43 troumă -			12000	12000	12					12000

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Eta Strada Carol Nr. 78

Proprietatea D. nr. Constantin Mularici

Nr. MATRICOLA 407
 Nr. matricol preced. 402
 Nr. rolului fiscal 407

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Carol 78, Eta

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnalați operațiunile sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		s. c. 3/8	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Supra-cob.	Gr.	T	Subc.		
Anunț construcție 1932 de 118,81 metri p. terasă, cu turnule de scânduri și lemnuri	01.10.1943	32000	26100	12	87920	6862	491			70810	
	01.10.1942										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul de construcții în zilele recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, rețele, etc.)									
Vanul brut	Vanul net										
1943 Reparație	32000	256000	81920	6862	2052	494	81684	81170			
01.10.1943	34000	278000	87920	6862	491	440	81111				
01.10.1943	19000	161000	10450	770	61	12110					
01.10.1943	32000	261000	81920	6862	491	81684	81170				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Eta Strada Carol Nr. 74

Proprietatea D. nr. Serban Antonian v. H. Hojovan

Nr. MATRICOLA 408
 Nr. matricol preced. 407
 Nr. rolului fiscal 408

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnalați operațiunile sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		s. c. 3/8	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elemente	Supra-cob.	Gr.	T	Subc.		
Anunț construcție nouă 1938 teren bloc, de pământ, teren cu terasă, cu poduri pe gr. și lemnuri	01.10.1943	32000	26100	12	87920	6862	491			70810	
	01.10.1942										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în numărul de construcții în zilele recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, rețele, etc.)									
Vanul brut	Vanul net										
1943 Reparație	32000	261000	81920	6862	2052	494	81684	81170			
01.10.1943	34000	278000	87920	6862	491	440	81111				
01.10.1943	19000	161000	10450	770	61	12110					
01.10.1943	32000	261000	81920	6862	491	81684	81170				

Act de d. MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Ciril 86

Nr. MATRICOL 404 Nr. matricol preced. 40 Proprietatea D. Ionel Șanăil Tronșepal

Nr. rolului fiscal 1416 Sterea civilă: Originea etnică:

Descrierea imobilului: Surubul rambunctii masina
cu un corp de fier aseruit cu
balai, cotonșan hidraulic
de pompare și proiect, cu
șta terasă, instalație de apă
caldă și paralizor

DATA SI DESCHIEREA OPERATIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL			
	Bret	Net	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit
<u>12.1944/10</u> <u>1944-1945</u>	<u>11000</u>	<u>11111</u>	<u>12</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	<u>11111</u>
<u>12.1945/10</u> <u>1945-1946</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>12</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	<u>11111</u>
<u>12.1946/10</u> <u>1946-1947</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>12</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	<u>11111</u>
<u>12.1947/10</u> <u>1947-1948</u>	<u>10000</u>	<u>10000</u>	<u>12</u>	<u>102</u>	<u>102</u>	<u>11111</u>

Descrierea apartamentelor și încadrarea pe corpuri și etaje: Corpi:

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații
<u>10000</u>	<u>10000</u>
<u>10000</u>	<u>10000</u>
<u>10000</u>	<u>10000</u>
<u>10000</u>	<u>10000</u>
<u>10000</u>	<u>10000</u>

Act de d. MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cota Strada Ciril 80

Nr. MATRICOL 406 Nr. matricol preced. 40 Proprietatea D. Victoria Maria Maria Ștefan

Nr. rolului fiscal 1416 Sterea civilă: Originea etnică:

Descrierea imobilului: Imobilul constă dintr-un
salon, două camere, două
terase, în parter, instalat
de apă caldă și paralizor
într-un corp de fier

DATA SI DESCHIEREA OPERATIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL			
	Bret	Net	Impozit	Impozit	Impozit	Impozit
<u>12.1944/10</u> <u>1944-1945</u>	<u>40000</u>	<u>40000</u>	<u>32</u>	<u>320</u>	<u>320</u>	<u>40000</u>
<u>12.1945/10</u> <u>1945-1946</u>	<u>40000</u>	<u>40000</u>	<u>32</u>	<u>320</u>	<u>320</u>	<u>40000</u>
<u>12.1946/10</u> <u>1946-1947</u>	<u>40000</u>	<u>40000</u>	<u>32</u>	<u>320</u>	<u>320</u>	<u>40000</u>
<u>12.1947/10</u> <u>1947-1948</u>	<u>40000</u>	<u>40000</u>	<u>32</u>	<u>320</u>	<u>320</u>	<u>40000</u>

Descrierea apartamentelor și încadrarea pe corpuri și etaje: Corpi:

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații
<u>40000</u>	<u>40000</u>
<u>40000</u>	<u>40000</u>
<u>40000</u>	<u>40000</u>
<u>40000</u>	<u>40000</u>
<u>40000</u>	<u>40000</u>

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Carol Nr. 114

Proprietatea D. nr. Lucia @ der. f. Lăpusneanu

Numărul matricol proced. 5

Numărul matricol înscris 948999

Starea civilă: casătorită Originea etnică: român

Domiciliul: Constanța st. Carol nr. 114

Anul	DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Baza calculului și a impozitului
		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
		Brut	Net	Brut	Net	Calcul	Plătibile	Plătibile	
1942/43	Imobil în buna stare cu parter, mansardă și subsol. Construit din cărămidă, acoperit cu stuc, are lumini electrice, instalații sanitare, centralizor, baie.	156.000	134.800	32.956	1844	999		48.799	
1943/44	Instalarea aer condiționat și mansardă suplimentară pe fațadă.		9.600						
1944/45	Reparații pe fațadă și în interiorul dependințelor.		15.000						
1945/46	Reparații în interiorul și în exteriorul și altele înscrisuri în data recensământului	172.000	152.000	36.364	1611	1106	792	49.880	
1946/47	Parter								
	Scara de scări								
	Scara centrală interioară	120.000							
	Mansardă								
	4 camere dependente								
	Costul proprietății	36.800							
	Total	168.800	134.800						
	Anul	1945							

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Carol Nr. 114

Proprietatea D. nr. Mos Tudor Anton

Numărul matricol proced. 4

Numărul matricol înscris 4191844

Starea civilă: casătorit Originea etnică: român

Domiciliul: Constanța st. Băneanu nr. 57

Anul	DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Baza calculului și a impozitului
		DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
		Brut	Net	Brut	Net	Calcul	Plătibile	Plătibile	
	Un imobil în buna stare cu parter și etaj construit din cărămidă, acoperit cu stuc - în zona stărușilor - are dispoziție, apă în cantitate suficientă, numai la etaj.								
1942/43		400.000	320.000	102.400	1806	2.160	1150		
1943/44	Reparații în interior și în exterior.	42.000	33.600	11.200	2.352	2.24	2.224		
1944/45	Reparații	358.000	286.400	71.600	8.193	8.249	8.249		
1945/46	Reparații în interior și în exterior și altele înscrisuri în data recensământului	352.000	286.400	65.600	8.193	2.250	992	98.880	
1946/47	Parter								
	Scara de scări								
	Scara centrală interioară	60.000							
	Mansardă								
	4 camere dependente								
	Costul proprietății	111.000							
	Total	352.000	286.400	91.600	8.193	800	2.250	98.880	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Carol Nr. 92

Proprietatea D. nr. 205 LASSARIS Nr. matricol preced. 25

Sfera civilă: constanța Originea etnică: iliana

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL					IMPOZITUL					
		Bruț	Net	%	Elemente	Suma totală	2,5%	0,5%	Total			
Imobilul este construit în vederea acordării dreptului de locuință în comună cu soția și cu copiii și în prezent este în posesia și în folosința celor în comună cu soția și copiii și în prezent este în posesia și în folosința celor în comună cu soția și copiii.	1942/43	155.000	12.000	32	39.000	18.16	992		12.16		✓	
1943/44	25.000											
1944/45	130.000	10.000	32	33.200	15.15	992		15.15		✓		
1945/46	120.000	10.000	32	32.200	15.15	992		15.15		✓		
1946/47	120.000	10.000	32	32.200	15.15	992		15.15		✓		

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje:

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, poduri, etc.)
Ventil. Bruț	Ventil. Net	
Apard. I parter	15.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	15.000	✓
Apard. II	30.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	30.000	✓
Apard. III	30.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	30.000	✓

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Sub. Tomii Strada Carol Nr. 12

Proprietatea D. nr. 277 FRANKE Nr. matricol preced. 277

Sfera civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Constanța Strada Carol 21.11 lei

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL					IMPOZITUL					
		Bruț	Net	%	Elemente	Suma totală	2,5%	0,5%	Total			
Imobilul este construit din piatră în vederea acordării dreptului de locuință în comună cu soția și cu copiii și în prezent este în posesia și în folosința celor în comună cu soția și copiii.	1942/43	177.000	14.160	32	42.840	23.58	1.178		24.758		✓	
1943/44	32.000	2.560	32	9.280	5.16	252		5.432		✓		
1944/45	110.000	11.000	32	35.200	17.42	876		18.296		✓		
1945/46	110.000	11.000	32	35.200	17.42	876		18.296		✓		
1946/47	110.000	11.000	32	35.200	17.42	876		18.296		✓		

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje:

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scări, poduri, etc.)
Ventil. Bruț	Ventil. Net	
Corp		✓
Apard. parter	15.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	15.000	✓
Apard. etaj	30.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	30.000	✓
Apard. etaj	30.000	✓
compart. din teren		
incalzire (centrală)	30.000	✓

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Case no. 115 Strada Carol Nr. noua 115

Proprietatea D. nr. 115 Ștefan Ștefan și Răzvan Președinte D. Ștefan Ștefan și Răzvan

Starea civilă: st Originea clinică: peo civilă Domiciliul: st micșitul: ---

DESCRIEREA IMOBILULUI:
 în plan de construcție, în plan de înălțime, în plan de suprafață, în plan de volum, în plan de suprafață și în plan de înălțime. Clădirea este construită pe teren de suprafață de 1000 m² și înălțime de 10 m.

DATA și DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. D.C.	IMPOZITUL					Baza de calcul
	Brut	Net		Exonerat	Impozit	2%	10%	Totul	
29.12.1945	12000	12000	21	10000	2000	2400	2400	12000	
Rămănoș	12000	12000		10000	2000	2400	2400	12000	
21.11.1946	12000	12000	22	10000	2000	2400	2400	12000	
Rămănoș	12000	12000		10000	2000	2400	2400	12000	

Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje:
 Valoarea locativă: 30000
 Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje: 1 apartament pe etaj, suprafață de 1000 m², înălțime de 10 m.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Case no. 101 Strada Carol Nr. noua 101

Proprietatea D. nr. 101 Ștefan Ștefan și Andrei Corbino Președinte D. Ștefan Ștefan și Andrei Corbino

Starea civilă: Cuariat Originea clinică: st Domiciliul: st micșitul: ---

DESCRIEREA IMOBILULUI:
 Imobilul este construit pe teren de suprafață de 1000 m² și înălțime de 10 m. Clădirea este construită pe teren de suprafață de 1000 m² și înălțime de 10 m.

DATA și DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. D.C.	IMPOZITUL					Baza de calcul
	Brut	Net		Exonerat	Impozit	2%	10%	Totul	
29.12.1945	32400	32400	21	28000	4400	2700	2700	32400	
Rămănoș	32400	32400		28000	4400	2700	2700	32400	
29.12.1946	32400	32400	22	28000	4400	2700	2700	32400	
Rămănoș	32400	32400		28000	4400	2700	2700	32400	

Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje:
 Valoarea locativă: 30000
 Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje: 1 apartament pe etaj, suprafață de 1000 m², înălțime de 10 m.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. 1277 muna Constanța Strada Paraf Nr. 125

Intitlata D. N. Basilian Sossor Nr. MATRICOL 37

Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal 21

Sex civilid: cestat Originea etnică: român

Profesiunea: Comerțant în mărfuri de țară și țară și țară

Descrierea imobilului:	MODIFICĂRI-SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Denumirea operatorului sau a organizației de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		Nr. Op.	IMPOZITUL					
	Brut	Net	Examinat	Suma		Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Totul	
Imobilul este construit pe teren de construcție și se compune din 12 camere cu o priză de apă și un altul pentru băi, și un altul pentru bucatărie.	15.600	12.810	32	3.920	1.814	497	1.277				✓
	16.000	13.600			4.520	2.273	1.622	2.100			
scrisoarea apartamentelor și încălzirea pe căștile laboratoare școlare în cele două etajuri											
apart. parter											
apart. etaj I											
apart. etaj II											
apart. etaj III											
apart. etaj IV											
apart. etaj V											
apart. etaj VI											
apart. etaj VII											
apart. etaj VIII											
apart. etaj IX											
apart. etaj X											
apart. etaj XI											
apart. etaj XII											
TOTAL	156.000	128.100	32	39.200	18.144	4.977	12.777				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. 1277 muna Constanța Strada Carul Nr. 125

Intitlata D. N. Basilian Sossor Nr. MATRICOL 35

Nr. matricol preced. _____
 Nr. ratului fiscal 21

Sex civilid: cestat Originea etnică: _____

Profesiunea: Speranta Scobiora

Descrierea imobilului:	MODIFICĂRI-SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Denumirea operatorului sau a organizației de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		Nr. Op.	IMPOZITUL					
	Brut	Net	Examinat	Suma		Nr.	Nr.	Nr.	Nr.	Totul	
Imobilul este construit pe teren de construcție și se compune din 12 camere cu o priză de apă și un altul pentru băi, și un altul pentru bucatărie.	116.500	111.500	51	3.740	1.658	402	1.256				✓
	117.500	112.500			3.740	1.658	402	1.256			
scrisoarea apartamentelor și încălzirea pe căștile laboratoare școlare în cele două etajuri											
apart. parter											
apart. etaj I											
apart. etaj II											
apart. etaj III											
apart. etaj IV											
apart. etaj V											
apart. etaj VI											
apart. etaj VII											
apart. etaj VIII											
apart. etaj IX											
apart. etaj X											
apart. etaj XI											
apart. etaj XII											
TOTAL	116.500	111.500	51	3.740	1.658	402	1.256				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL
Nr. matricol preced
Nr. rolului fiscal

Comuna Constanța Strada Carol Nr. 33
Proprietatea D. nr. Emilia Galvis nr. 12
Starea civilă: casătoriat Originea etnică: _____ so civilă: _____
Domiciliul: _____ falșul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										DES Pm nghi par ajutat 1 camm	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. C. E. (%)	IMPOZITUL				Taxa		
	Bvrl	Nr	Bvrl	Nr		Calculat	Rapo-ort	20%	0,5%			
Imobilul în discuție este în posesia și folosința proprietarului în baza documentelor înregistrate la Oficiul Registrului Imobiliar din Constanța.												
Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje la construcțiile existente în baza recensământului	Valoarea locativă											
apartament												
compartiment												
locuință												
apartament												
compartiment												
locuință												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Carol Nr. 33
Proprietatea D. nr. Orosol Galvis nr. 12
Starea civilă: casătoriat Originea etnică: elena
Domiciliul: 4, strada 17, Constanța

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Baza opera- rului sau a organilor de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. C. E. (%)	IMPOZITUL				Taxa		
	Bvrl	Nr	Bvrl	Nr		Calculat	Rapo-ort	20%	0,5%			
Teren în proprietate de 332 m ² , având în vedere la 15 m în jurul și pe o stradă învecinată.												
Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje la construcțiile existente în baza recensământului	Valoarea locativă											
332 m ² x 6000 = 1992000 x 1,50 = 29880												

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. 1390
 Localitatea D. nr. 1390
 Nr. matricol precedent: 48
 Nr. ratului fiscal 21
 Localitatea: Constanta Strada Carol Nr. 139
 Originea etnică: Rumina
 Trand. ap. 2 la metr. 688
 perimetr. R. a. B. 88

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Semnatura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					Observații		
	Brut	Net	Elemente	Baza-că	20%	10%	Totul					
Imobilul este construit din 3 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. 139
 Localitatea D. nr. 139
 Nr. matricol precedent: 45
 Nr. ratului fiscal 21
 Localitatea: Constanta Strada Carol Nr. 139
 Originea etnică: Romanina

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Semnatura operatorului sau a organului de control	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					Observații		
	Brut	Net	Elemente	Baza-că	20%	10%	Totul					
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				
Imobilul este construit din 2 camere, două dormitoare, un birou, un pat, două băi, un WC, un balcon, un gard, un teren de 1000 m ² . Valoarea locativă 20000.	20000	20000	32	87000	2140	2140	1926	9640				

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Com no: Lot 1 Strada: Paul Ferdinand Nr. 6

Proprietatea D. nr. Ion Theodorovici Valahu

Nr. MATRICOL: 204
 Nr. matricol preced: _____
 Nr. rolului fiscal: 104

Nara civilă: Paul Fed. 6 Originea etnică: _____

Domiliul: Paul Fed. 6

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control			
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. de clas. C. de imp.	IMPOZITUL						
		Brut	Net		Elementar	Supra-cob.	Alte		Totul impozitului		
Descrierea construcției: <u>Garajul care nu are intrare în casa, fațadă cu portabil, realizat pe șos. asfalt, în curtea, canalizare.</u> <u>Sabou, potir, etc.</u>	<u>Tr. 1942/43</u>	<u>12000</u>	<u>9600</u>	<u>42</u>	<u>3700</u>	<u>1140</u>	<u>48</u>	<u>32.08</u>			
	<u>Tr. 2. 11. 44</u>										
Cămin: <u>neconstruit</u> Valoarea locativă: <u>2.500</u>		<u>17000</u>	<u>41000</u>		<u>14000</u>	<u>750</u>	<u>42</u>	<u>15000</u>			
Descrierea apartamentelor și încălzirii pe corpuri și etaje Distribuția constantă la date recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ Valoarea locativă pe corpuri și etaje	Observații (spate, rețea, etc.)	<u>Romana</u>	<u>6000</u>	<u>7000</u>	<u>16000</u>	<u>700</u>	<u>410</u>	<u>7000</u>		
<u>1. Din 6 camere</u> <u>20 scuturi de împ.</u> <u>1. f. imp.</u> Total			<u>De 1946/47 adp. în 1945. Reproductare</u>	<u>65000</u>	<u>52000</u>	<u>16000</u>	<u>436</u>	<u>498</u>	<u>85</u>	<u>14200</u>	<u>11149</u>
			<u>De Rom. imp.</u>	<u>6000</u>	<u>7000</u>	<u>16000</u>	<u>400</u>	<u>41</u>	<u>1200</u>	<u>70</u>	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna: Sub Toniso Strada: Traian Nr. 1

Proprietatea D. nr. Vasile D. Hrisicis

Nr. MATRICOL: 102
 Nr. matricol preced: 100
 Nr. rolului fiscal: _____

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. de clas. C. de imp.	IMPOZITUL			
		Brut	Net		Elementar	Supra-cob.	Alte	
Descrierea construcției: <u>Terit. plat. 240</u>	<u>Tr. 1. 1. 43</u>	<u>4000</u>	<u>2800</u>		<u>900</u>			<u>900</u>
	<u>Proprietate</u>	<u>4000</u>	<u>2800</u>		<u>900</u>			<u>900</u>
	<u>Chirias</u>	<u>4000</u>	<u>2800</u>		<u>900</u>			<u>900</u>
	<u>Total</u>	<u>8000</u>	<u>5600</u>		<u>1800</u>			<u>1800</u>
Descrierea apartamentelor și încălzirii pe corpuri și etaje Distribuția constantă la date recensământului	VALOAREA LOCATIVĂ Valoarea locativă pe corpuri și etaje	Observații (spate, rețea, etc.)						

Act de la 1946

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Costa Strada Prinț Ferdinand I, Nr. 24

Proprietatea D. nr. 1047 Nr. MATRICOL 244

Starea civilă: Capit. Avd. Nicolae Nr. matricol preced. 214

Starea civilă: Prinț Ferdinand I, 24 Originea etnică: — Nr. rotului fiscal 25

DESCRIEREA IMOBILULUI: Imobilul constă dintr-o garajă, la care s-a adăugat și un apartament de 3 camere și baie, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946.

Partea nr. 1 etaj

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		%	IMPOZITUL			Se înregistrează în cartea funciară nr. 1/1946
	Brut	Net		Elementar	Supra-cant	%	
2. 1946/47	130.000	117.000	72	37.200	1126	683	37.200
1. 1947/48	130.000	117.000	72	37.200	1126	683	37.200
Comis. Funciar							

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza înscrisurilor în cartea funciară	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (canta, pod, etc.)
	Valoarea brută	Valoarea netă	
1. 1946/47	130.000	117.000	
2. 1947/48	130.000	117.000	
3. 1948/49	130.000	117.000	

Act de la 1946

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Prinț Ferdinand I, Nr. 24

Proprietatea D. nr. 1047 Nr. MATRICOL 213

Starea civilă: Albert Weiss Nr. matricol preced. 043

Starea civilă: Lahovani 1 Originea etnică: — Nr. rotului fiscal 043

DESCRIEREA IMOBILULUI: Imobilul constă dintr-o garajă, la care s-a adăugat și un apartament de 3 camere și baie, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946, înscris în cartea funciară nr. 1/1946.

Partea nr. 1 etaj

DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		%	IMPOZITUL			Se înregistrează în cartea funciară nr. 1/1946
	Brut	Net		Elementar	Supra-cant	%	
2. 1946/47	130.000	117.000	72	37.200	1126	683	37.200
1. 1947/48	130.000	117.000	72	37.200	1126	683	37.200
Comis. Funciar							

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje în baza înscrisurilor în cartea funciară	VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (canta, pod, etc.)
	Valoarea brută	Valoarea netă	
1. 1946/47	130.000	117.000	
2. 1947/48	130.000	117.000	
3. 1948/49	130.000	117.000	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cate Strada Paul Ford Nr. 13

Proprietatea D-ului nr. Dumitru St. Dumitriu

Nr. MATRICOL 239

Nr. matricol preced. _____

Nr. rolului fiscal 219

Originea etnică: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. de locuri	IMPOZITUL					Taxe locale	
		Brut	Net		Elementar	Supra-cob.	Com.	Alte	Total		
<u>Partea nr. 2 etaj Hotel Grand.</u>	<u>Gr. 1942/43</u>	<u>460.000</u>	<u>299.000</u>	<u>32</u>	<u>916,60</u>	<u>9130</u>	<u>2991</u>			<u>47200</u>	
	<u>Procc. nr. 119</u>										
	<u>Comis. I. recens. Anul 1943 cap. 1894</u>	<u>6.000</u>	<u>57.000</u>								
	<u>Total</u>	<u>530.000</u>	<u>311.000</u>		<u>916,60</u>	<u>10163</u>	<u>3290</u>			<u>47200</u>	
	<u>Procc. nr. 119</u>										
	<u>1945 Repostare</u>	<u>530.000</u>	<u>338.000</u>		<u>10136</u>	<u>10466</u>	<u>3296</u>	<u>551</u>		<u>47200</u>	
	<u>Gr. 1946/47</u>	<u>200.000</u>	<u>130.000</u>		<u>108,10</u>	<u>4200</u>	<u>3966</u>	<u>107</u>		<u>11600</u>	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cate Strada Paul Ford II Nr. _____

Proprietatea D-ului nr. Liga Culturala Constanța

Nr. MATRICOL 236

Nr. matricol preced. _____

Nr. rolului fiscal 216

Originea etnică: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Nr. de locuri	IMPOZITUL					Taxe locale	
		Brut	Net		Elementar	Supra-cob.	Com.	Alte	Total		
<u>Instal. Canaliz. 1937, 2 sale de descarcare, apă, lumină, canalizare.</u>	<u>Gr. 1942/43</u>	<u>300.000</u>	<u>250.000</u>	<u>3</u>	<u>76,60</u>	<u>600</u>	<u>1920</u>			<u>8190</u>	
	<u>Procc. nr. 236</u>										
	<u>Comis. I. recens. Anul 1943 cap. 1894</u>	<u>17000</u>	<u>12000</u>		<u>14,00</u>	<u>912</u>	<u>740</u>			<u>4170</u>	
	<u>Total</u>	<u>370.000</u>	<u>262.000</u>		<u>90,60</u>	<u>1512</u>	<u>2660</u>			<u>12360</u>	
	<u>Procc. nr. 119</u>										
	<u>1945 Repostare</u>	<u>150.000</u>	<u>110.000</u>		<u>38,00</u>	<u>1244</u>	<u>1182</u>	<u>201</u>		<u>4150</u>	
	<u>Gr. 1946/47</u>	<u>100.000</u>	<u>60.000</u>		<u>30,00</u>	<u>1120</u>	<u>201</u>			<u>3700</u>	
	<u>Gr. 1947/48</u>	<u>170.000</u>	<u>120.000</u>		<u>32,00</u>	<u>1120</u>	<u>302</u>			<u>4000</u>	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOLA
528
Nr. matricol anexă
Nr. rubricii fiscale

Comuna Albota Strada J. Iuliu Nr. 7
Proprietatea D. nr. 2
Șt. Ștefan Ștefan
Starea civilă: casător Originea etnică: român
Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47							Scrierea nr. 3 sau nr. 4 din anexa la actul de proprietate
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
	D-4	Net	Brut	Net	Impozit	Impozit	Impozit	
<p>Descrierea apartamentelor și încălzirea pe corpuri și încălzirea amenajată în rezidențiar</p> <p>1. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>2. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>3. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>4. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>5. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p>								
<p>Valoarea locativă</p> <p>1. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>2. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>3. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>4. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>5. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p>								

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOLA
220
Nr. matricol anexă
Nr. rubricii fiscale

Comuna Ceta Strada Ant. Ferd. east. J. Lohaven
Proprietatea D. nr. 1
Ant. Vein
Starea civilă: casă Originea etnică: Cetățean român
Domiciliul: Ant. Ferd. east. J. Lohaven

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47							Scrierea nr. 3 sau nr. 4 din anexa la actul de proprietate
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL			
	D-4	Net	Brut	Net	Impozit	Impozit	Impozit	
<p>Descrierea apartamentelor și încălzirea pe corpuri și etaje</p> <p>1. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>2. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>3. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>4. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>5. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p>								
<p>Valoarea locativă</p> <p>1. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>2. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>3. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>4. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p> <p>5. - <u>casă</u> - <u>casă</u> - <u>casă</u></p>								

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

una Constanța Strada Ștefan cel Mare Nr. 24

Pr. matricol prov. 3-

Pr. matricol fiscal 7-

Procedura D. 1

no civiță: Constanța Originea etnică: Română

Numărul: 15000 Denumirea: Constanța

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura șefului sau a organelor de control
	DATA DE DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C	IMPOZITUL					Total	
		Brut	Net		Stabilizat	Supra-imp.	25%	10%	Alte		
Un corp de construcție nouă, clădire în 3 etaje în fața casei nr. 24, Ștefan cel Mare, cu suprafața de 1500 m ² . În construcție din temelii noi și înălțime în care modelul în construcție nouă este cu 3 etaje înălțime nouă în fața casei nr. 24 în care construcția nouă este cu 3 etaje înălțime nouă în fața casei nr. 24 în care construcția nouă este cu 3 etaje înălțime nouă în fața casei nr. 24.	1946	89000	71000	32	22700	700	570			31970	
Clădire		15000									
Clădire		15000	59200	19	1924	100	444			19924	
Clădire		800			800						
Clădire		59200	32	1924	566	588				19924	
Clădire		59200	32	1924		567	95			19924	
Clădire		59200	15000	1926						19924	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

una Constanța Strada Ștefan cel Mare Nr. 4

Pr. matricol prov. 344

Pr. matricol fiscal 344

Procedura D. 1

no civiță: Constanța Originea etnică: Română

Numărul: 65 Denumirea: Constanța

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura șefului sau a organelor de control
	DATA DE DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C	IMPOZITUL					Total	
		Brut	Net		Stabilizat	Supra-imp.	25%	10%	Alte		
Clădire											
Clădire											
Clădire											
Clădire											
Clădire											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Ștefan cel Mare Nr. 32
 Proprietatea D. nr. 156 Stănița Valasica - Spango
 Nr. MATRICOL 11
 Nr. matricol' preced. 11
 Nr. ratului fiscal 11
 Căsuța civilă: Constanța Originea etnică: slava
 Localitatea: Constanța Nr. partr. n: 52

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERATIUNILOR		VENITUL		%	IMPOZITUL			Total		
	Brut	Net	Elementar	Supra-cușt		25%					
Imobilul se compune din parte și etaj, având la parte o suprafață de 7 1/2 m cu 2 prize de lumină electrică, iar la etaj 2 camere, hol, bucătărie, baie și WC. Imobilul este în posesia de apă și curent electric și este de teren arabil; imobilul este în construcție nouă.	Ex. 10/12/43										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		% <td colspan="3">IMPOZITUL</td> <td rowspan="2">Total</td>	IMPOZITUL			Total		
	Valoarea	Partea	Brut	Net		Elementar	Supra-cușt	25%			
Apard. I. parte compusă din:	2.000	6.200	4.160	3.200	32	1.536	365	385	1610		
partea I. etaj	8.000	6.800	4.716	3.600	32	1.152	276	288	1176		
partea II. etaj compusă din 2 camere, hol, bucătărie, baie și WC.											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Ștefan cel Mare Nr. 38
 Proprietatea D. nr. 156 Stănița Valasica - Spango
 Nr. MATRICOL 9
 Nr. matricol' preced. 9
 Nr. ratului fiscal 9
 Căsuța civilă: Constanța Originea etnică: Bulgara
 Localitatea: Constanța Nr. partr. n: 17

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Semnătura operatorului sau a organelor de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERATIUNILOR		VENITUL		%	IMPOZITUL			Total		
	Brut	Net	Elementar	Supra-cușt		25%					
Imobilul este construit nou și compus din două corpuri învecinate în cadrul unei curți. Imobilul este în posesia de apă și curent electric și este de teren arabil; imobilul este în construcție nouă.	Ex. 10/12/43										
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ		VENITUL		% <td colspan="3">IMPOZITUL</td> <td rowspan="2">Total</td>	IMPOZITUL			Total		
	Valoarea	Partea	Brut	Net		Elementar	Supra-cușt	25%			
Apard. I. parte compusă din 1 parte și 1/2 etaj	3.000	2.700	1.890	1.440	32	595	141	147	882		
Apard. II. etaj compusă din 2 camere, hol, bucătărie, baie și WC.											

13/1971

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLADIRI)

Comuna Costința Strada Împan cel Mare Nr. 11 Comuna Costința

Nr. MATRICOLA 22

Nr. matricol precedent 11

Nr. rolului fiscal 11

Proprietatea D. istoria Serighești

Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Român Starea civilă: ---

Domiciliul: Str. Împan cel Mare Nr. 11, Costința 35 Domiciliul: ---

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMANT 1942-43 1946/47										Banalizări, năvi, canalizări, organe de aer condiționat etc.	DESCRIEREA IMOBILULUI	
	DATA SI DESCRIEREA OPERATIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL								
	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47			
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de planurile și alte reprezentări	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (năvi, canalizări etc.)	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	Descrierea și încadrarea pe funcțiuni în planul de construcții
<u>Apard. I parter</u>	<u>11000</u>	<u>---</u>	<u>138000</u>	<u>110000</u>	<u>32</u>	<u>35300</u>	<u>---</u>	<u>1600</u>	<u>1600</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
<u>Apard. II parter</u>	<u>11000</u>	<u>---</u>	<u>138000</u>	<u>110000</u>	<u>32</u>	<u>35300</u>	<u>---</u>	<u>1600</u>	<u>1600</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
<u>Apard. III parter</u>	<u>11000</u>	<u>---</u>	<u>138000</u>	<u>110000</u>	<u>32</u>	<u>35300</u>	<u>---</u>	<u>1600</u>	<u>1600</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
Total	33000	---	414000	330000	96	105900	---	4800	4800	342	342	---	---

13/1971

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLADIRI)

Comuna Costința Strada Împan cel Mare Nr. 11 Comuna Costința

Nr. MATRICOLA 20

Nr. matricol precedent 11

Nr. rolului fiscal 11

Proprietatea D. Amastose

Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Român Starea civilă: ---

Domiciliul: Costința Domiciliul: ---

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMANT 1942-43 1946/47										Banalizări, năvi, canalizări, organe de aer condiționat etc.	DESCRIEREA IMOBILULUI	
	DATA SI DESCRIEREA OPERATIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL								
	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47			
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje însoțită de planurile și alte reprezentări	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (năvi, canalizări etc.)	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	1942	1946/47	Descrierea și încadrarea pe funcțiuni în planul de construcții
<u>Apard. I parter</u>	<u>9000</u>	<u>---</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>	<u>2000</u>	<u>2000</u>	<u>---</u>	<u>700</u>	<u>700</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
<u>Apard. II parter</u>	<u>9000</u>	<u>---</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>	<u>2000</u>	<u>2000</u>	<u>---</u>	<u>700</u>	<u>700</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
<u>Apard. III parter</u>	<u>9000</u>	<u>---</u>	<u>30000</u>	<u>30000</u>	<u>2000</u>	<u>2000</u>	<u>---</u>	<u>700</u>	<u>700</u>	<u>114</u>	<u>114</u>	<u>---</u>	<u>---</u>
Total	27000	---	90000	90000	6000	6000	---	2100	2100	342	342	---	---

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Ia Strada Ștefan cel Mare Nr. 1

Proprietatea D. nr. 1 Ioachim Vănt Costache

Sarea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

Nr. MATRICOL 557

Nr. matricol preced. _____

Nr. ratulul fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1948/47						Semnatura operatorului sau a organului de control		
<p><i>scut de la impozit</i></p> <p><i>Nr. 1</i></p>			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. S. I.	IMPOZITUL				
				Brut	Net		Elementar	Supra-acc.	%		Sumă
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCALITĂȚII	Observații (scut, reab. etc.)									
1	1000000	scut de la impozit	5000	3750	115%	70	58	1200			
2	4320										
Anul 1937											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada T. G. Doca Nr. _____

Proprietatea D. nr. Fr. Ș. Ștefan Ștefan de Antoniaci

Sarea civilă: _____ Originea etnică: ellene

Domiciliul: Constanța str. Ștefan cel Mare nr. 86

Nr. MATRICOL 55

Nr. matricol preced. _____

Nr. ratulul fiscal 17

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1948/47						Semnatura operatorului sau a organului de control		
<p><i>Clădire pentru scut de impozit din cauza...</i></p> <p><i>Clădirea nr. 1 apart. în 3 camere, 1 buc., buc. beci, 1 scut. Nr. 2 camera, scut, buc. în scut o altă cameră scut și buc. în scut, buc. în scut, 1 camera, scut, personal de curaj pe scut, act. avansare 1 buc. scut scut buc. avans.</i></p>			DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. S. I.	IMPOZITUL				
				Brut	Net		Elementar	Supra-acc.	%		Sumă
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCALITĂȚII	Observații (scut, reab. etc.)									
1	4500	scut de la impozit	6800	3270	217%	69	63	113	277	277	
2	8500		6800	3270	217%	69	109	100			
Anul 1947											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

545	Nr. MATRICOL
	Nr. matricol precedent
	Nr. rolului fiscal

Comuna Cărdăuți Sîcra Alfandul Mare Nr. 5

Proprietatea D. Moăniștria Prodăuțelor

Starea civilă: Originea etnică:

Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47								Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL			C.A. (1942/43)	
		Dnrl	Net	%	Calculat	Pănuș	%		
<u>nu e date vorote</u>								6% 55/11 85	
Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Cantitatea suprafeței terenului							
	Vani	%	Vani	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46		
	7.584			7.584					
				<u>6 oct. 1949</u>					
				Clasă	7.584	6%	454,44	149	381
				Anul 1950					

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

555	Nr. MATRICOL
	Nr. matricol precedent
	Nr. rolului fiscal

Comuna Cărdăuți Sîcra Alfandul Mare Nr. 3

Proprietatea D. Gheorghe Spăndoi

Starea civilă: Originea etnică:

Domiciliul:

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47								Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL			C.A. (1942/43)	
		Dnrl	Net	%	Calculat	Pănuș	%		
<u>nu e date vorote</u>								6% 150/51	
Descrierea apartamentelor și încălzirilor pe corpuri și etaje	VALOAREA LOCATIVĂ	Cantitatea suprafeței terenului							
	Vani	%	Vani	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46		
<u>Imobilizat</u>	6000	4%	2400	600	600	600	600		
<u>6.100</u>	1250	4%	500	125	125	125	125		
<u>3.000</u>	1250	4%	500	125	125	125	125		
<u>1.750</u>	1250	4%	500	125	125	125	125		
<u>17000</u>			6800	1700	1700	1700	1700		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Ra Strada Cărămidari Nr. 5
 Proprietatea D. nr. J. Jovan, Sofia Rosetti
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliu: _____

518 Nr. MATRICOL
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
	VALOAREA LOCALITĂȚII		VENITUL		IMPOZITUL		Anul		
	Vașt brut	Vașt net	Brut	Net	Elementar	Supra-est			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje înscrise în planul cadastral și alte necesități									
<u>1776 Secchia</u>	<u>12000</u>	<u>100%</u>	<u>12000</u>	<u>4200</u>					
<u>5280</u>			<u>5280</u>						
<u>25200</u>			<u>25200</u>						
<u>82480</u>			<u>82480</u>						
				<u>31680</u>	<u>30150</u>	<u>288%</u>	<u>602</u>	<u>850</u>	<u>1.399</u>
								<u>44</u>	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Ra Strada Ștefan cel Mare Nr. 13
 Proprietatea D. nr. J. Bua Pop, Inviditorul Dobrogea
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliu: _____

Nr. MATRICOL 510
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
	VALOAREA LOCALITĂȚII		VENITUL		IMPOZITUL		Anul		
	Vașt brut	Vașt net	Brut	Net	Elementar	Supra-est			
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje înscrise în planul cadastral și alte necesități									
<u>3700</u>			<u>3700</u>						
<u>20250</u>			<u>20250</u>						
<u>56000</u>			<u>56000</u>						
<u>44700</u>			<u>44700</u>						
<u>138650</u>			<u>138650</u>						
				<u>38700</u>	<u>35000</u>	<u>2988%</u>	<u>3670</u>	<u>1110</u>	<u>1090</u>
								<u>6999</u>	
								<u>47</u>	

MATRICOLA Nr. 2 IMPOZITUL PE CLĂDIRI

Comuna: Coșdava Strada: Grinți Nr. 16 bis

Proprietatea D. nr. 16 bis

Stare civilă: casătorit Originea etnică: elena

Domiciliul: Grinți 16

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Suma raportului sau a organelor de control
	DATA DE DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL							
		Ext.	Net	Impozit	Impozit	50%	0,5%	Total			
<p>Descrierea imobilului: ...</p> <p>Observații: ...</p>											

MATRICOLA Nr. 2 IMPOZITUL PE CLĂDIRI

Comuna: Coșdava Strada: Grinți Nr. 16

Proprietatea D. nr. 16

Stare civilă: casătorit Originea etnică: Român

Mr. MATRICOL: 71

Nr. matricol pasad: 71

Nr. ratăla fiscal: 71

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1948/47										Suma raportului sau a organelor de control
	DATA DE DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL							
		Ext.	Net	Impozit	Impozit	50%	0,5%	Total			
<p>Descrierea imobilului: ...</p> <p>Observații: ...</p>											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Nr. MATRICOL 186
 Nr. matricol preced. 126
 Nr. rolului fiscal 186
 Comuna Constanța Strada Bd Steaua
 Proprietatea D. nr. Barbu Sturbeig
 Starea civilă: casătorit Originea etnică: Român
 Domiciliul: București - Calea Victoriei 107

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. S. S.	IMPOZITUL			Total	Semia-ope-rală sau a organelor de control	
	Direc	Net		Elementar	Supra-cant	2%			
Imobil meu în bună stare, constă din cămin, apă caldă, aer condiționat, lumini electrice, parchet, mobil, apă, canalizare, etc. - și cuprinde de asemenea, parte și etaj subteran care depășește partea care este apartament etaj pe un apartament									
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000		2120	28	100	100		
	120000	96000		2120	127	100	1560		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		
	120000	96000	32	30720	1161	768	32649		

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Grința Nr. 42
 Proprietatea D. nr. Fabrica Gotte
 Starea civilă: Originea etnică:
 Domiciliul: Constanța str. General Ștefan 29.

Nr. MATRICOL
 Nr. matricol preced. 101
 Nr. rolului fiscal

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		C. S. S.	IMPOZITUL			Total	Semia-ope-rală sau a organelor de control	
	Direc	Net		Elementar	Supra-cant	2%			
Clădire în bună stare, constă din 4 camere, 2 băi, bucatărie, etc. și cuprinde de asemenea, parte și etaj subteran care depășește partea care este apartament etaj pe un apartament									
	400000	320000	32	128000	2560		104960		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Pod Slezanu Nr. 18

Nr. MATRICOL

Nr. matricol preced. 128Nr. ratului fiscal 128

Proprietatea D. nr.

Cominul Maistrilor de Marină

Căminul civil:

Originea etnică:

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau organului de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. C.	IMPOZITUL					
	Brut	Net		Elementar	Supra-cota	Ex. 1944/47	Total		
Ex. 1942/43 - Impun. Recens. pr. v. 188	-	13.500	32	4320	-	108	1928		
Ex. 1943/44		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1944/45		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1945/46		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1946/47		11.500	12	4120	10	22	4728		
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în funcție de numărul și valoarea locațiilor în date recensământului Valori brut ☐ Valori nete ☐ Observații (locuiri, rețea, etc.)									
Teren vitruu 450 x 2000 = 900.000 900.000 x 1,5 = 13.500 Total - 13.500									

Teren vitruu 450 sup. - Evaluat la 2000 lei sup.

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						Semnătura operatorului sau organului de control
DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		S. C. U. C.	IMPOZITUL					
	Brut	Net		Elementar	Supra-cota	Ex. 1944/47	Total		
Ex. 1942/43 - Impun. Recens. pr. v. 187	-	13.500	32	4320	-	108	1928		
Ex. 1943/44		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1944/45		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1945/46		11.500	12	4120	10	22	4728		
Ex. 1946/47		11.500	12	4120	10	22	4728		
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe corpuri și etaje în funcție de numărul și valoarea locațiilor în date recensământului Valori brut ☐ Valori nete ☐ Observații (locuiri, rețea, etc.)									
Teren vitruu 450 x 2000 = 900.000 900.000 x 1,5 = 13.500 Total - 13.500									

Teren vitruu 450 sup. - Evaluat la 2000 lei sup.

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cecla Strada Eminescu 7 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Centrul Nal. de Romanii din strainatate
Post poșt. Agrarionian Victoria
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: 9. Cantacuzina 22

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Sec. starea civilă a proprietarilor de imobil
Date și descrierea operațiunilor			VENITUL		S. C. C. S.	IMPOZITUL				
Data și descrierea operațiunilor			Brut	Net		Elementar	Supra-cant	%
1942/43			10000	10000	3	1500	15%		1500	
1943-1944										
1945-1946										
1946/47			10000	10000	3	1500	15%		1500	
Total			10000	10000	3	1500	15%		1500	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Cecla Strada J. G. M. 2000 Nr. 3
 Proprietatea D. nr. Furness, Wilby & Co Ltd. London
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Str. Cantacuzina 14 bis, Galați

Nr. MATRICOLA _____
 Nr. matricol preced. 170
 Nr. solului fiscal 170

DESCRIEREA IMOBILULUI:			MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a posesorilor de control
Date și descrierea operațiunilor			VENITUL		S. C. C. S.	IMPOZITUL				
Data și descrierea operațiunilor			Brut	Net		Elementar	Supra-cant	%
1942/43			21000	19200	32	6744	32%		6744	
1943-1944										
1945-1946										
1946/47			21000	19200	32	6744	32%		6744	
Total			21000	19200	32	6744	32%		6744	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Teu Strada Miron Costea 8 Nr. _____

Nr. MATRICOL 597

Nr. matricol preced. _____

Nr. rolului fiscal _____

Proprietatea D. nr. 611. Venetian, s. Clădir, s. Cortes

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. P. C. P.	IMPOZITUL					Semnalați operațiunile aso. originilor de control
	Binți	Net	Binți	Net		Elementar	Scara casă	Alte	Pondere	Valori	
<i>Modificări în 1/5</i>											
<i>Restricționează comp. aut. imp. act. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>16.4. 1945. în 1/5 998 - Comuna Ierol</i>											
<i>16.4. 2178 în 1/5 în 1/5 748</i>											
Descrierea operațiunilor și indopierii pe scopuri și etape în vederea recensării în date necesare	VALOAREA LOCATIVĂ	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date	Observații locale în referință la date
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>	24000										

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna C. Teu Strada N. Kogal. 24 Nr. _____

Nr. MATRICOL 296

Nr. matricol preced. _____

Nr. rolului fiscal 9.96

Proprietatea D. nr. George Hurcule

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: _____

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		S. C. P. C. P.	IMPOZITUL					Semnalați operațiunile aso. originilor de control
	Binți	Net	Binți	Net		Elementar	Scara casă	Alte	Pondere	Valori	
<i>Fusinel construite după se</i>											
<i>și acoperit cu stani și țesături</i>											
<i>frontale înșiși încheșurate, cu instalații</i>											
<i>de apă, lumină electrică și centrală</i>											
<i>cu proiect și fundamente de rezistență</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											
<i>100 ch. p. d. B. 164, 265 949 A. în 1/5</i>											

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna: Ștef. Săbuceni Strada: Bd 8 June 1947 Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Dr. Sădoveanu Pan Anon Bruceni
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Ștef. Săbuceni Poniș Nechici

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
Fieșta având în grajd mare și casa de lemn, ciment și din piatră				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL				
				Brut	Net	Elementar	Supra-căld	Imp. pe cap	Tot	1942/43	1943/44	1944/45
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje				VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (cauți, rade etc. din 1942)						
Valea brută				Valea netă								
Corps												1942/43
Apă potabilă												
Cămin, încălzire												1943/44
Cămin, încălzire												
Cămin, încălzire												1944/45
Cămin, încălzire												
Cămin, încălzire												1945/46
Cămin, încălzire												
Total				36.000		28.800		9.216				276
Anul												1946/47

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Comuna: Donușeni Strada: Ștef. Săbuceni Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Dr. Sădoveanu
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Ștef. Săbuceni Poniș Nechici

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organului de control	
Fieșta având în grajd mare și casa de lemn, ciment și din piatră				DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL				
				Brut	Net	Elementar	Supra-căld	Imp. pe cap	Tot	1942/43	1943/44	1944/45
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje				VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (cauți, rade etc. din 1942)						
Valea brută				Valea netă								
Corps												1942/43
Apă potabilă												
Cămin, încălzire												1943/44
Cămin, încălzire												
Cămin, încălzire												1944/45
Cămin, încălzire												
Cămin, încălzire												1945/46
Cămin, încălzire												
Total				36.000		28.800		9.216				276
Anul												1946/47

MATRICOLA Nr. **1** (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Municipalitatea: **Strada Săb. Ferăstrăilor nr. 1, Corp.**

Proiectanta D. nr. **B. Soarete Loh**

Număr Matricol: **981**

Nr. matricol precedent: **981**

Nr. rolului fiscal: **914**

Șirul nr. **81/60** și **91**

Șirul civil: **Brănești et Victa Brănești nr. 5**

Șirul etnic: **9**

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Sumă în plus operatorul sau a organului de control de costul	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					21/6		
	Brut	Net	21/6	Impozit	21/6	21/6	21/6	21/6				
Strada Săb. Ferăstrăilor nr. 1	23000	21000	724	526	4340							

MATRICOLA Nr. **2** (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Municipalitatea: **Strada Săb. Ferăstrăilor nr. 1, Corp.**

Proiectanta D. nr. **Moș Colțeaș pmi avocaț B. Colțeaș**

Număr Matricol: **982**

Nr. matricol precedent: **982**

Nr. rolului fiscal: **914**

Șirul nr. **81/60** și **91**

Șirul civil: **Brănești Brănești nr. 63**

Șirul etnic: **9**

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47										Sumă în plus operatorul sau a organului de control de costul	
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL		IMPOZITUL					21/6		
	Brut	Net	21/6	Impozit	21/6	21/6	21/6	21/6				
Strada Săb. Ferăstrăilor nr. 1	6300	5100	216	97	41							

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Munaria Nr. _____
 Proprietatea D. nr. 10796 Tancu Șerif, Lucia Ghemăneț
 Sarea civilă: română Originea etnică: român
 Domiciliul: Buc. str. Gârleani 2-78

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1944							Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Echivalenț	IMPOZITUL			
		Bruț	Net		Serie cont	Stabil	1942	
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe cărți și etaje în vederea controlării la data recensământului Valoarea locației Vant brut Vant net Observații (locuri, reducere etc.)								
	1942/43	6750	6750	32	270	57	2224	
	1943/44	4750	4750	32	1520	38	1558	11
	1943/44	4750	4750	32	1520	46	1574	
	1945/46	4750	4750	32	1520	46	1576	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Ștef. Ștef. Tădănuș Strada Ștef. P. Corp Nr. _____
 Proprietatea D. nr. M. F. F. U. K. G. A. N.
 Sarea civilă: cl. Ștef. 20-11 Originea etnică: _____
 Domiciliul: Cl. Ștef. 20-11

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47							Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		Echivalenț	IMPOZITUL			
		Bruț	Net		Serie cont	Stabil	1942	
Descrierea apartamentelor și încălzitorilor pe cărți și etaje în vederea controlării la data recensământului Valoarea locației Vant brut Vant net Observații (locuri, reducere etc.)								
	1942/43	1800	1800	32	570	47	611	
	1943/44	1500	1500	32	480	12	322	
	1945/46	1500	1500	32	480	14	349	
	1946/47	1500	1500	32	480	14	349	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Camena Constanța Strada Scutariu
 Proprietatea D-ului Constanța Brătulescu
 Starea civilă: văduvit Originea sîmbor: România
 Domiciliul: Cl. 24, Republicii nr. 23.

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECESĂMĂNT 1942/43 - 1946/47										Observații notă sau a păcii altfel
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL					IMPOZITUL			
	Brut	Net	2-5%	Exonerat	Suma cât	%	Suma cât	%			
Faza III din 27.4.1943											
Văduvit pe întregul pe suprafața totală, după a T. R. nr. 104/43 din 27.4.1943 și 16 aprilie 1953. -- T. R. nr. 104/43	22.942/43	1760	1760	72	1772		38		668		
Prin 168 din 16.12.1943 și 16.12.1943											
Prin 168 și 16.12.1943	304	304			304		4		100		
Prin 168 și 16.12.1943	384	384			384		4		130		
Suma	23.630/44	3068	3068	1212			58		61260		
Prin 104/45	3804	3804			3804		37		61260		
Prin 104/46	3104	3104			3104		6		1212		
Prin 104/46	3804	3804			3804		37		61260		
Prin 104/46	3104	3104			3104		6		1212		
Prin 104/46	3804	3804			3804		37		61260		
Prin 104/46	3104	3104			3104		6		1212		
Suma	92148	11400	11400	3600			200		40000		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Camena Constanța Strada Scutariu Nr. 235
 Proprietatea D-ului Maria Botocanu văduvită din 1943
 Starea civilă: văduvită Originea sîmbor: România
 Domiciliul: Cl. nr. 567/1946

DESCRIEREA IMOBILULUI:	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECESĂMĂNT 1942/43 - 1946/47										Observații notă sau a păcii altfel
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR		VENITUL					IMPOZITUL			
	Brut	Net	2-5%	Exonerat	Suma cât	%	Suma cât	%			
Stoabe din piatră, cîndușii, acoper cu plumb, paneele, lumini, opii											
Prin 104/43	20000	20000	72	19928		14		2688			
Prin 104/45	15000	12000		3870		14		4014			
Prin 104/46	50000	44000		14070		330		14730			
Prin 104/46				14070		320		14730			
Suma	50000	54000		34068		550		62352			
Prin 104/45	15000	11000		14070		600		7230			
Prin 104/46	33000	24000		14070		100		14730			
Prin 104/46				35142							

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Mamaia Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Nicolae Vasilescu Kapeu
 Starea civilă: casătorit Originea etnică: Român
 Domiciliul: Constanța B. K. Anul 1948 Nr. 1 Rd. nr. 177/1950

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 177
 Nr. rotului fiscal 179 179

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL						
		Brut	Net	Impozit	Elemente	Supra-sab	Impozit	Stabil	Total		
<p>Teren vișeu sup. 512,46 p. lat. 24 Greș 41</p> <p>Partea în posesia statului în baza act. nr. 201/16 aprilie 1913 - 1914</p> <p>Stat. H. 1913</p>	1942-43	1750	8750	32	9444		70			2664	
	1943/44	4361	4365				35			1432	177
	1944/45	4365	4365	32	1397		62			7446	
	1945/46	4365	4365	32	1397		62			7446	
	1946/47	4365	4365	32	1397		62			7446	

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Mamaia Nr. _____
 Proprietatea D. nr. Pauler Onamit
 Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Român
 Domiciliul: Constanța B. K. Anul 1948 Nr. 1 Rd. nr. 4/1950

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rotului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI	MODIFICĂRI SURVENTE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47										Semnătura operatorului sau a organului de control
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL			IMPOZITUL						
		Brut	Net	Impozit	Elemente	Supra-sab	Impozit	Stabil	Total		
<p>Teren vișeu în suprafață</p> <p>lat. 34,25 m. p. 1.10 c. 14</p>	1942/43	950	950	32	277		8			244	
	1943/44	950	950	32	304		9			315	
	1944/45	950	950	32	304		9			315	
	1945/46	950	950	32	304		9			315	
	1946/47	950	950	32	304		9			315	

Biblioteca Județeană „I. N. Roman” Constanța

Proiect co-finanțat AFCN

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Aviator Nr. _____

Proprietatea D. nr. Coste A. A. O'Kelly Nr. MATRICOL _____

Starea civilă: Căsătorit Originea etnică: Irlandeză Nr. matricol trecut _____

Domiciliul: Buc. nr. 17. H. Smetanide 15 Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/48 - 1946/47							
				VALOAREA LOCALITĂȚII		VENITUL *		S. C. U. E.	IMPOZITUL		
						Brut	Net		Elementar	Supra-cot	Imp. s. C. U. E.
Teren înscris sup. 1924 p.				1942-48		5760	5760	32	1650	16	
				1946-47		2340	2340				
Rămășiță				3440		3440	32	1101	28		
Ex. 1946/47				340		340	32	1101	28	64	

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje întru înțelegerea conținutului la data recensământului	VALOAREA LOCALITĂȚII			Observații (scutiri, reduceri etc.)
	Valori brut	Valori net	Observații	
1 Teren înscris sup. 1924 p.	5760	5760		
2 p. rămasă înscris sup. 1924 p.	3440	3440		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)

Comuna Constanța Strada Mamaia Nr. _____

Proprietatea D. nr. hot. Șef. Secție. F. Titulescu Nr. MATRICOL _____

Starea civilă: _____ Originea etnică: _____

Domiciliul: Buc. Ș. Kiesel Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946							
				VALOAREA LOCALITĂȚII		VENITUL *		S. C. U. E.	IMPOZITUL		
						Brut	Net		Elementar	Supra-cot	Imp. s. C. U. E.
Teren înscris sup. 370 h p. cat. I. Coșea 39				1942-43		5550	5550	32	1776		
				1946-47		3350	3350				
Ex. 1943/44				3350		3350	32	1776			

Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje întru înțelegerea conținutului la data recensământului	VALOAREA LOCALITĂȚII			Observații (scutiri, reduceri etc.)
	Valori brut	Valori net	Observații	
1 Teren înscris	5550	5550		

Comuna Constanța Strada Mauriș Nr. _____
 Proprietatea D. ^{lei} P. Buresc Fot.
 Nr. matricol pe _____
 Nr. rolului fis _____
 Starea civilă: Buc. st. Timpului Originea etnică: _____
 Domiciliul: _____
 P. 52

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47						
				VENITUL			IMPOZITUL			
				Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cantă	Impozit	Supra-cantă
Teren mare sup. 342.47 p.				Ex. 942-45	3080	3080	32	986		4150
R. V. 367										
				Ex. 1943/44	1080	1080		986		47
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje înrobuită sau înaltă la data recensământului				VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scutit, reducții etc.)				
				Venit brut	Venit net					
1 Teren mare 342.47 p. 3080				3080	3080					
205.000 p. 3080										
				Ex. 1944/45	3080	3080		986		30
				Ex. 1945/46	1080	1080	12	986		69

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIII)

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 340
 Nr. rolului fiscal 240
 Comuna Constanța Strada Mauriș
 Proprietatea D. ^{lei} Arhitect J. Leonard
 Starea civilă: _____ Originea etnică: _____
 Domiciliul: Buc. st. Gării Sare Nr. 61

DESCRIEREA IMOBILULUI:				MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43-1946/47						
				VENITUL			IMPOZITUL			
				Brut	Net	Impozit	Elementar	Supra-cantă	Impozit	Supra-cantă
Teren mare sup. 332.47 p.				Ex. 942-43	1500	1500	32	415		
R. V. 340										
				Ex. 1943/44	1500	1500	32	415		
Descrierea apartamentelor și încăperilor pe corpuri și etaje înrobuită sau înaltă la data recensământului				VALOAREA LOCATIVĂ		Observații (scutit, reducții etc.)				
				Venit brut	Venit net					
1 Teren mare 332.47 p. 1500				1500	1500					
R. V. 340										
				Ex. 1944/45	1500	1500	32	415		

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Oraș Constanța Strada Cercasilor Nr. 8-10
 Proprietar Societatea de Bere Luther
 Oraș civilă: Constanța Strada Cercasilor
 Originea etnică: român / naționalitate

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. _____
 Nr. rolului fiscal _____

DESCRIEREA IMOBILULUI: <small>Descrierea de baza: apartament în clădire Corp 2 situat în strada Cercasilor Nr. 8-10, are suprafață construită de 123 m² și teren de 100 m²; construcția înălțime 18,5 compoziție în 2 etaje de birou. Clădirea este în stare bună de întreținere și este folosită pentru activități comerciale. În interior există un apartament cu 4 camere, 2 săli (terasă) și 1 baie. Construcția este în stare bună și este folosită pentru activități comerciale. În exterior există un teren de 100 m² în care sunt plantate arbori și tineri arbori. În clădire există un lift și un sistem de aer condiționat. În clădire există un sistem de apă caldă și rece. În clădire există un sistem de încălzire centrală și un sistem de ventilație. În clădire există un sistem de securitate și un sistem de alarmă.</small>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL			
		Brut	Net	Elementar	Supracasă	20%	15%
Edificat 1943/41 Corp 2 12000 14000 12 48000 - 1170 42000	12000	14000	12				
Ex. 1943/1944							
Ex. 1944/1945							

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scuții, reduceri etc.)	VENITUL		VENITUL NET
		Valori brut	%	
		12000	14000	36000
				12880
				230
				36114

Observații: Ex. 1943/1944
Ex. 1944/1945

MATRICOLA Nr. 2 (IMPOZITUL PE CLĂDIRI)
 Oraș Constanța Strada Justiției Nr. 11
 Proprietar S.A. «Colombia»
 Oraș civilă: Constanța Strada Justiției
 Originea etnică: _____

Nr. MATRICOL _____
 Nr. matricol preced. 1
 Nr. rolului fiscal 134

DESCRIEREA IMOBILULUI: <small>Descrierea de baza: apartament în clădire Corp 2 situat în strada Justiției Nr. 11, are suprafață construită de 123 m² și teren de 100 m²; construcția înălțime 18,5 compoziție în 2 etaje de birou. Clădirea este în stare bună de întreținere și este folosită pentru activități comerciale. În interior există un apartament cu 4 camere, 2 săli (terasă) și 1 baie. Construcția este în stare bună și este folosită pentru activități comerciale. În exterior există un teren de 100 m² în care sunt plantate arbori și tineri arbori. În clădire există un lift și un sistem de aer condiționat. În clădire există un sistem de apă caldă și rece. În clădire există un sistem de încălzire centrală și un sistem de ventilație. În clădire există un sistem de securitate și un sistem de alarmă.</small>	MODIFICĂRI SURVENITE ÎN CURSUL PERIOADEI DE RECENSĂMÂNT 1942/43 - 1946/47						
	DATA ȘI DESCRIEREA OPERAȚIUNILOR	VENITUL		IMPOZITUL			
		Brut	Net	Elementar	Supracasă	20%	15%
Edificat 1943/43 Corp 2 14000 17000 12 56700 - 1320 55380	14000	17000	12				
Corp 2 91200 29184 1024 830 30938	91200						
Ex. 1943/1944							
Ex. 1944/1945							

VALOAREA LOCATIVĂ	Observații (scuții, reduceri etc.)	VENITUL		VENITUL NET
		Valori brut	%	
		14000	17000	59184
				6526
				159
				62235

Observații: Ex. 1943/1944
Ex. 1944/1945

374/31
 Domnule ~~Ștefan~~ Ștefan Ștefan

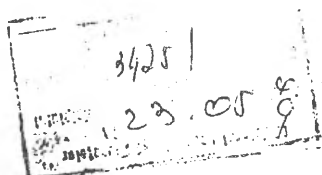
Su bușem natul MIRCEA ARONOVIC
 meostevitor al funcției EMIRATAN
 va rog să-mi elaborati un act din
 care să rezulte situația juridică
 a imobilului Ștefan Ștefan Ștefan cu
TITULESCU în perioada
 1947-50 (pînă la naționalizare)

În încredere

25. Aug. 1992

Domnule
 Inspector șef al Circ. Filială

Domnule Director

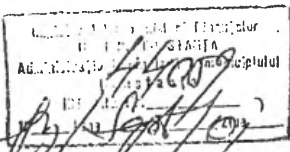
Subsemnatele Dudău Elisabeta și Dula An-
gela, domiciliată în București, str. Dimitrie Orbescu
nr. 5, apt. 1, sector 2, fiicela lui Toma Târpa,
decedat la 13 sept. 1966 în București, str. Toamnei
nr. 30, raion 1 Mai (sector 2) vă rugăm să
binevoiti a ne elibera un certificat din care
să rezulte că imobilul situat în Constanța
str. Lascăr Catargiu nr. 9, hotelul 'Intim, precum
și imobilul situat în Constanța, str. Lascăr Catar-
giu (N. Titulescu) nr. 14, au fost proprietatea
lui Toma Târpa

Anexăm actele care fac dovada celor mai
sus afirmate
23
216 Constanța, 23 mai 1996

Jus
Căsuță

Administrația Financiară Constanța

DOMNULUI INSPECTOR SEF,

Subsemnării:

- CANCIOVICI ILIE, domiciliat în București,
str. Pop de Băsești nr. 4A, sector 2;
- PATRASCU ELIZA-MARIA, născută CANCIOVICI, domiciliată în
București, str. Chilia Veche, nr. 4, Bloc A9, sc. VI,
ap. 81, sector 6;
- CANCIOVICI MIHAI-ALEXANDRU, domiciliat în București,
str. Timișoara, nr. 45, bloc T7, ap. 29, sector 6

in calitate de fii și defuncților noștri părinți MARIN și ZOE CANCIOVICI, decedați în 1967 și respectiv 1978, vă rugăm a efectua verificarea necesară în vederea stabilirii situației juridice a imobilelor ce-au aparținut părinților noștri, imobile situate la adresele de mai jos:

- Imobilul din municipiul Constanța, strada, fostă Tomis, nr. 22, colț cu str. Mircea, în suprafață de 1194 mp., pe numele ZOE M. CANCIOVICI, conform actului de vânzare, autentificat de Tribunalul Județului Constanța, prin Proces-Verbal nr. 60, din 11 ianuarie 1939;

- Imobilul din Constanța, în str. fostă I.C. Brătianu, nr. 12 bis colț cu str. Mircea, în suprafață de 100 mp., pe numele Marin CANCIOVICI, conform actului de vânzare, autentificat de Tribunalul Constanța sub nr. 161, din 4 februarie 1943 și

- Imobilul din Constanța, str. Mircea (fost 28 și 18) în suprafață de 108 mp., pe numele MARIN CANCIOVICI, conform actului de vânzare, autentificat de Tribunalul Constanța, sub nr. 1309 din 9 septembrie 1943.

Cu mulțumiri,

CANCIOVICI ILIE

PATRASCU ELIZA-MARIA

CANCIOVICI MIHAI-ALEXANDRU

Ilie
Patrascu
Canciovic

Domnului INSPECTOR SEF al
 CIRCUMSCRIPTIEI FINANCIARE A
 MUNICIPIULUI CONSTANTA

născută GANCIOVICI
BUCURESTI
telefon: 7456048

C ă t r e
ADMINISTRATIA FINANCIARA A MUNICIPIULUI
CONSTANTA

In atenția D-lui Director M. MOISE,

Conform intelegerii cu Dvs., vă trimitem "Nota de calcul privind suprafețele construcțiilor și spațiilor amenajate situate în str. Salmone nr. 22, colț cu Mircea cel Bătrân din Municipiul Constanța, foste Tomis și Mircea cel Mare.

Cele două construcții și grădina de vară figurează în "Situația" la scara 1 : 200 privind amplasarea lor (anexă)

NOTA DE CALCUL

I. LOCUINTA

$$\text{Suprafața (1)} = \frac{5,0 + 3,90}{2} \times 4,40 = 19,58 \text{ m.p.}$$

$$\text{Suprafața (2)} = \frac{10,96 \times 5,0}{2} = 54,80 \text{ m.p.}$$

$$\text{Total suprafațe I.} = 74,38 \text{ m.p.}$$

II. CLADIRE BODEGA SI RESTAURANT

$$\text{Suprafața (1)} = \frac{11,46 + 13,20}{2} \times 11,60 = 142,68 \text{ m.p.}$$

$$\text{Suprafața (2)} = \frac{11,40 + 14,0}{2} \times 12,0 = 152,40 \text{ m.p.}$$

$$\text{Total suprafațe II.} = 295,08 \text{ m.p.}$$

III. GRADINA DE VARA

$$\text{Suprafața III.} = \frac{18,47 + 16,40}{2} \times 22,20 = 387,06 \text{ m.p.}$$

REGAPIUTLATIVE

$$\text{Suprafața I.} = 74,38 \text{ m.p.}$$

$$\text{Suprafața II.} = 295,08 \text{ m.p.}$$

$$\text{Suprafața III.} = 387,06 \text{ m.p.}$$

$$\text{Total general} = 756,50 \text{ m.p.}$$

On atință.

Bucuresti 30 iulie 1996

Pătrascu, Eliza Maria

DOMNUL INSECTOR,

ANEXARE
RESTIRE Nr. 2586
Data 09.05.2001

Subsemnata Vasilescu Anthi Marta, domiciliată în București str. Guvernului nr. 7 et. 1 ap. 4 sect. 1 Cod 71124, împreună cu frații mei Mavrochefalo George și Claudeteo Elly, în calitate de nepozi ai defuncțiilor noastre bunici, Gheorghe și Anthi Caracioli, vă rugăm a ne comunica pe numele cui a figurat pe rol în evidențele Dvs., până în anul 1950, imobilul din Constanța situat în Bul. Tomie Nr. 28 (fost Carol colț cu Unirii Nr. 1 care a aparținut bunzicilor noștri) precum și nr. Matricolei respective.

Deasemenea dorim să ni se comunice, pe baza căror norme legislative a intrat în posesia statului imobilul menționat mai sus și pe numele cui s-a procedat la naționalizarea acestuia.

Datele solicitate sunt necesare pentru depunerea Notificării la Executorul Judecătoresc de pe lângă Judecătoria Constanța, așa cum prevede Art. 31 alin. 1,2,3 din Legea 10/14/februarie/2001, precum și art. 22 din aceeași lege, notificare prin care se solicită restituirea în natură a imobilului respectiv și trimiterea dosarului la Primăria Municipiului Constanța spre rezolvare.

Ca dovadă a dreptului legitim de obținere a acestor date depunem alăturat copii de pe actele de stare civilă care atestă nașterea și căsătoria cu proprietarii de drept ai acestui imobil, trecut abuziv în proprietatea statului.

Cum termenul de depunere a Notificării este de 6 luni de la data apariției legii 10/2001, termen care deja a început să curgă, vă rugăm ca datele solicitate să ni se expedieze cât mai curând posibil.

cu mulțumiri,
Vasilescu Li.

DOMNULUI INSECTOR ȘEF AL ADMINISTRAȚIEI FINANCIARE

CONSTANȚA

DECEDAT

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
 STATUL POPULAR AL Comunei Ceutaut
 Sucea Civilă

CERTIFICAT DE NAȘTERE

Serie N. Nr. 611610

Numele CARACEALI
 Prenumele ECATERINA
 Sexul Femeie
 Data nașterii
 Anul 1889 (Către și luna) februarie
 Luna februarie
 Ziua 30 (Către și ziua) februarie

PĂRINȚII
 Numele tatălui CARACEALI
 Prenumele tatălui GHEORGHE
 Vîrsta tatălui 52 ani
 Numele mamei CARACEALI
 Prenumele mamei ANȚII
 Vîrsta mamei 22 ani

LOCUL NAȘTERII COPILULUI
 Localitatea Ceutaut
 Raionul

LOCUL ÎNREGISTRĂRII
 Localitatea Ceutaut
 Raionul
 Eliberat astăzi 29 februarie 1976 la Nr. 6346

Nașterea a fost trecută în registrul Stării Civile la
 Nr. 55 din anul 1889 luna februarie ziua 30

Semnătura
A. C. Tămbulescu

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
 STATUL POPULAR AL Comunei Ceutaut
 Sucea Civilă

CERTIFICAT DE NAȘTERE

Serie N. Nr. 08547

Numele MAIROCHEFALO
 Prenumele IOSEF
 Sexul Bărbat
 Data nașterii
 Anul 1913 (Către și luna) februarie
 Luna februarie
 Ziua 14 (Către și ziua) februarie

PĂRINȚII
 Numele tatălui MAIROCHEFALO
 Prenumele tatălui IOAN
 Vîrsta tatălui 40 ani
 Numele mamei MAIROCHEFALO
 Prenumele mamei CATERINA
 Vîrsta mamei 17 ani

LOCUL NAȘTERII COPILULUI
 Localitatea Ceutaut
 Raionul

LOCUL ÎNREGISTRĂRII
 Localitatea Ceutaut
 Raionul
 Eliberat astăzi 10 aprilie 1954 la Nr. 16329

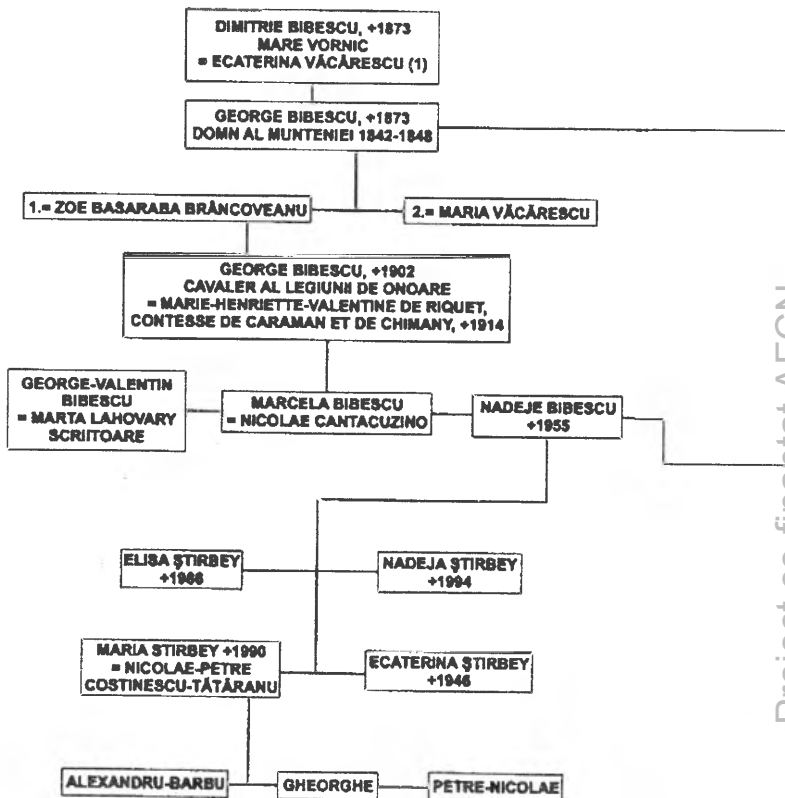
Nașterea a fost trecută în registrul Stării Civile la
 Nr. 24 din anul 1913 luna iulie ziua 24

Semnătura

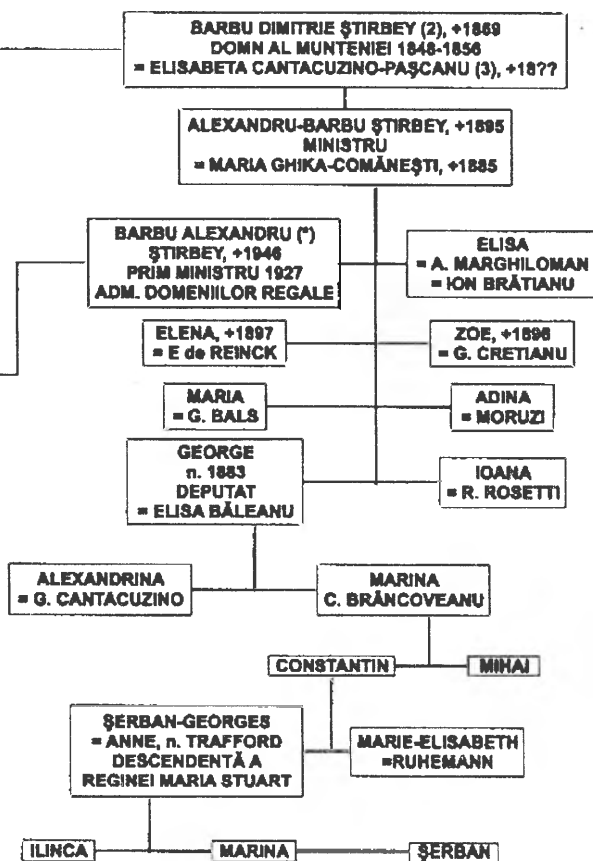
L. 5.

Statuia lui Vodă Știrbey în Parcul Știrbey din Râmnicul-Vâlcea

(1) FIICA LUI AGA CONSTANTIN VĂCĂRESCU, STRĂNEPOATĂ A LUI VODĂ CONSTANTIN BRÂNCOVEANU-BASARAB

(2) ADOPTAT DE UNCHIUL SĂU MATERN VORNIC BARBU ȘTIRBEY

(3) FIICA LUI GEORGE CANTACUZINO-PAȘCANU ȘI A ELENEI BASARAB-BRÂNCOVEANU,
O ALTĂ STRĂNEPOATĂ A LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

(*) DECEDAT LA 21.03.1946 LA BUCUREȘTI

PRINCE BARBU ȘTIRBEI

Hospodar de la Valachie
(Domn al Țării-Românești)
1849-1856

Inscriptions sous le passepartout:

Barbu Demetrie Știrbei

Dessiné d'après nature par CH P. Szathmári 1851

Inscriptions sous le passepartout:

Domna Elisabeta Stirbei

Dessiné d'après nature par CH P. Szathmári 1851

Imp. Lemerrier, r. de Seine 57 à Paris

La Princesse Elisabeth Stirbei était la femme
du Prince Barbu Stirbei. Elle était née Prin-
cesse Cantacuzino-Pascanu.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐπισημοῦν τῶν Ἰερουργιῶν Β. Στίβερ
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν

Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν
Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν τῶν Ἐπισημοῦν

Γεώργιος Β

Paris, le 31 Janvier 1907.

Monsieur, Il m'est bien agréable de vous faire connaître que M. le Président de la République, voulant vous donner un témoignage particulier de sa haute bienveillance, vient, sur ma proposition, de vous conférer la Croix de Chevalier de l'Ordre National de la Légion d'Honneur.

Je me félicite d'avoir été à même de faire valoir les titres que vous vous êtes acquis à cette marque de distinction, et je m'empresse de vous transmettre les insignes de l'Ordre.

J'aurai soin de vous faire parvenir ultérieurement votre diplôme.

Recevez, Monsieur, les assurances de ma considération la plus distinguée.

Le Ministre des Affaires Étrangères,

Le Chef Adjoint du Service du Protocole.

Amund

MINISTERUL
AFĂCERILOR STRĂINE

Cancelaria Ordinilor

București 10. DECEMBRIE 1910

Nr. 25992

anexă: 1.

Domnul meu,

Am onoare să vă trimit
acum alăturat, brevetul afurisit în
semnelor Ordinului „Cultură Rosu”
cl. I cu placă, ce vi s'a confisat de
Majestatea Sa Împăratul Germaniei
Regele Rusiei.

Ministru
N. Caraculacu

Director

W. Meier

Domnișoara
Domnului Barbu Ștebucă,

Proiect co-finanțat AFCN

Wir Wilhelm,
 von Gottes Gnaden
 König von Preußen u.

haben Seine Königl. Hoheit, Karl, Herzog zu Liechtenstein
 von Wälder etc. etc. um genehmigtes Klaffe mit dem Kaiser
 verfahren und selbstem denselben über den nachstehenden Be-
 sitz dieser Klaffe eine halbe gemeinsame Beglaubigung
 erhalten mit Unserer eigenen Unterschrift und dem bei-
 gegebenen Königl. Insigne. Dies, an Seiner Majestät
 Hochl. Hofkanzlei, den 26. Juni 1910.

Carol I

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României.

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor
Străine, Cancelar al Ordinilor, sub № 10355,

Am decretat și decretăm

Art. I. Numim membru al Ordinului Coroana României
în gradul de Mare Cifer pe *Dr Stirberg*
Barbu A., Mare Proprietar.

Art. II. Ministrul Nostru al Afacerilor Străine, Cancelar
al Ordinilor, este însărcinat cu executarea acestui Decret

Dat în Castelul Peleş, la 4 mai 1912.

Carol

Ministrul Afacerilor Străine

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ

МЫ, НИКОЛАЙ ВТОРЫЙ,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССИЙСКІЙ,

ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

И ПРОЧАЯ, И ПРОЧАЯ, И ПРОЧАЯ.

*Господиной Королевской Румынской службы,
Министру Императорскому Императорскому
двору, Графу Стороженко / Вильгельму Стороженко /*

*Во исполнение особого Высочайшего повеления
Вашеимъ Высочайшимъ повелениемъ Моемъ, Имъ, въ 14 день
Сентября 1915 года Капитану динчилу, Кавалеру
Императорскаго Ордена Нашего Святого Анны
первой степени.*

*Грамоту сію во свидетелство подписать, Орденомъ
повелено украсить и знаки Ордена препроводить къ Вамъ
Полковнику Моему Капитану Российскаго Императорскаго
и Царскаго Орденов.*

Дана въ Петроградъ въ 17 день Июля 1915 года.

*Кавалеръ Российскаго Императорскаго
и Царскаго Орденов. Графъ Доредеревичъ*

Inscripție pe mormintele lui Dimitrie și Ecaterina Bibescu
în biserica clădită de ei la Craiova. Text adus de Jakob
și Ileana Kripp din călătoria lor în anul 2.000 în România

Supt mine se odihnesc
Cei ce mai jos se numesc
Bărbat cu a sa soție
Ce au fost în căsnicie
In viața ndelungată
Cu slavă încununată
Având și copii prea buni
Vrednici de orice cununi

Dimitrie Bibescu, Marele Vornic
născut în anul 1759, Aug. 6 și
pristăvit la anul 1831, Sept. 23

Ecaterina Bibescu, Vor.
născută Văcărească, la anul 1777 și
pristăvită la anul 1842, Mai 17

Ministerul de Războiu

Brevet

Noi Ministru Secretar de Stat la
 Departamentul de Războiu adevărim că prin
 Înaltul decret N.º 744 din 7. Iulie 1918
 Majestatea Sa Regele a binovoiit a conferi
 Locotenentului Colonel per. Stieber
Barbu din Măscu, Cartier Regal
 Crucea Comemorativă a războiului
 1916-1918 cu baretele:

Carpatic

Ministru de Războiu

Lascaru

N.º 4422

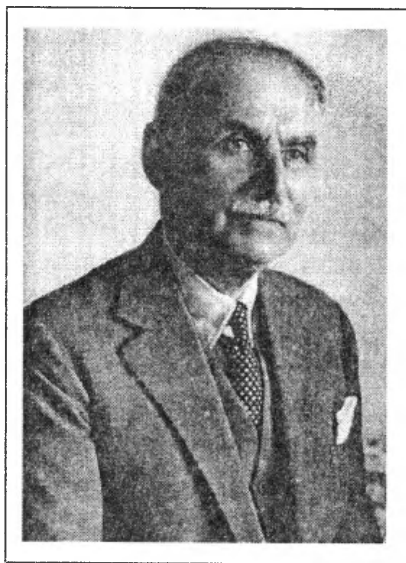
1918

16

Directorul Superior
 al personalului
 Colonel Măndrău

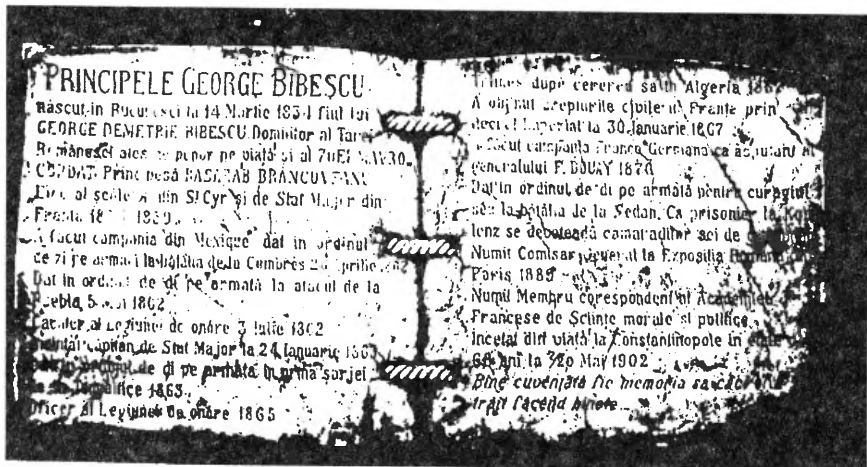
BIBESCU

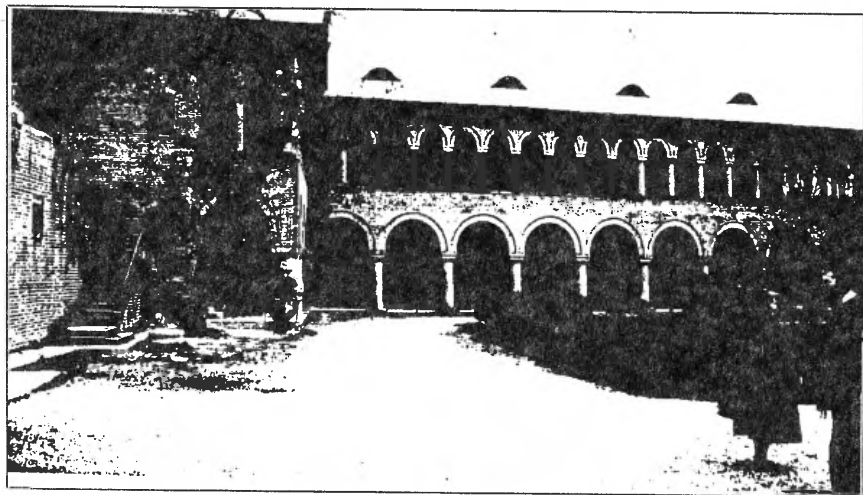
Barbu Știrbey 1945

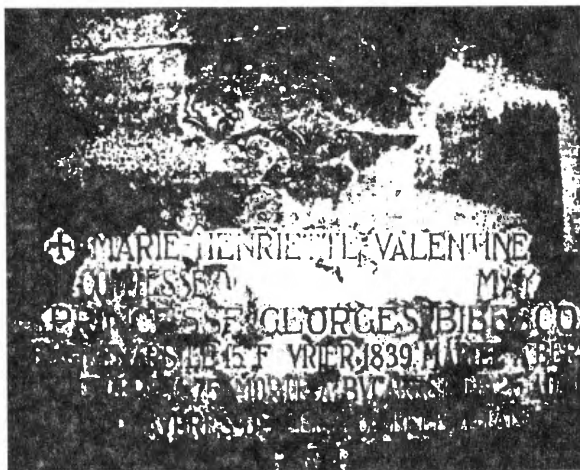

Nadeje Știrbey 1930
născută Bibescu

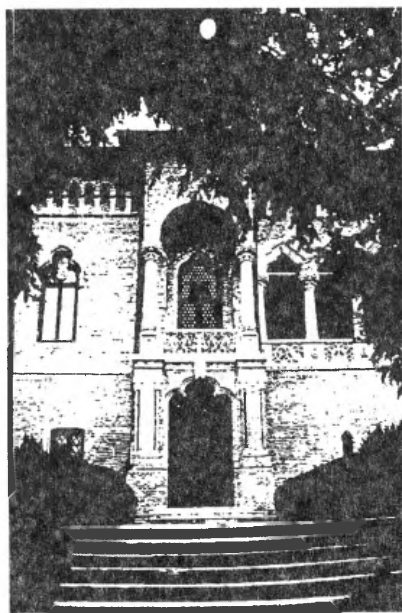

Inscripție de pe placa tomală a Principelui
 George Bibescu - Palatul Mogoșoaia

Inscripție de pe cavoul soției
Prințului George Bibescu,
Contesa de Chimay
- Palatul Mogoșoaia

Stema Domnitorului
Barbu Știrbey, Muntenia
1849 - 1856

Dr. Karl Erwin Neuhut
allgemeinverständlicher Dolmetscher der
rumänischen und deutschen Sprache
für die Rechtsangelegenheiten
An der Rechtsanwaltskanzlei
D-60311 Frankfurt am Main
Telefon: 069 - 29 16 76

TRADUCERE CERTIFICATA DIN LIMBA GERMANA - - - - -

82 VI 96/92 - - - - -

Certificat comun de mostenitori - - - - -

Cea la 21.01.1990 in Essen, la locul ultimului eidomiciliu,
decedate

Maria Costinescu nascuta Stirbey,

nascuta la 01.05.1896,

a fost mostenita de copiii ei :

- 1. Alexandru-Barbu Constinescu-Tataranu, nascut la 19.07.1932
 - 2. Gheorghe Costinescu-Tataranu, nascut la 12.12.1934
 - 3. Petre-Nicolae Costinescu-Tataranu, nascut la 21.08.1936
- in proportie de câte 1/3 parte.

Essen, la 5. Mai 1992 - - - - -

Judecatoria - Fortkamp - grefier - - - - -

Legalizat - Essen, la 29. Mai 1992 - Semnat indescifrabil -

grefier - Stampila rotunda - - - - -

Pentru conformitate :

Die Richtigkeit und Vollständigkeit
dieser Übersetzung mit dem mir vor-
gelegten Ungarischen - deutschen
Text und Bild mit bescheinigt.
Frankfurt am Main, den 9. Mai 1996

Dr. Karl Erwin Neuhut
allgemeinverständlicher Dolmetscher der
rumänischen und deutschen Sprache
für die Rechtsangelegenheiten
An der
D-60311 Frankfurt am Main
Telefon: 069 - 29 16 76

*** S-a cerut autentificarea prezentului in scris ***

PROCURA SPECIALA

=====

SUBSEMKNATUL:

- COSTINESCU TATARANU ALEXANDRU BARBU, domiciliat in Germania, cu resedinta in Romania, Bucuresti, str.Urali nr.6, sect.1, identificat cu pasaport seria 03972172, eliberat de Serviciul Pasapoarte al mun.Bucuresti la data de 04.09.1998,

IMPUTERNICESC PRIN PREZENTA

pe MOISE MARIAN, domiciliat in Constanta, str.Negru Voda nr.3, bl.NV4, et.3, ap.8, jud.Constanta, legitimat cu B.I. seria GB nr.266777, eliberat de Politia Constanta la data de 09.03.1992, pentru ca sa ma reprezinte in fata instantelor judecatoresti de orice grad in vederea revendicarii dreptului de proprietate al subsemnatului asupra terenului in suprafata de 448 m.p. situat in mun.Constanta, str.Mihail Eminescu nr.14-16 (fost b-dul Principesa Ileana nr.14), jud.Constanta, pana la ramanerea definitiva a hotararilor judecatoresti, precum si in fata oricaror alte organe administrative prin care se realizeaza punerea in executare a acestor hotarari.

Pentru aducerea la indeplinire a prezentului mandat, mandatarul meu este imputernicit: sa formuleze actiuni, sa ma reprezinte in fata instantei, iar dupa ramanerea definitiva a hotararii judecatoresti sa o investesca cu formula executorie, sa transcrie dreptul meu de proprietate si sa deschida rol fiscal.

De asemenea, mandatarul meu va face orice demersuri necesare pentru eliberarea si intrarea subsemnatului in stapanirea de fapt a acestuia.

Pentru aducerea la indeplinire a prezentei procuri speciale, mandatarul meu ma va reprezenta in fata oricaror autoritati (instante de orice grad, notar public, organe de politie, judecatorie, administratia financiara, parchet, primarie, arhive, cadastru etc.), semnand in numele meu si pentru mine unde va fi necesar, semnatura sa fiindu-mi opozabila.

Prezenta procura speciala este valabila timp de 1 (un) an de zile de la data autentificarii ei.

.....
Redactat si procesat in opt exemplare
din care s-au inmanat partii sapte exemplare,
autentificat la sediul biroului notarial public VLADICA RATIU GHEORGHE
din Bucuresti, str.Mendeleev nr.35, sector 1
.....

MANDANT:

S-a solicitat autentificarea prezentului act.

PROCURA SPECIALA

Subsemnatii, COSTINESCU TATARANU GHEORGHE, cetatean roman, domiciliat in 120 Riverside Drive, New York, N.Y., 0024, si cu resedinta in Sinaia, B-duc Carol I nr. 35, COSTINESCU TATARANU ALEXANDRUL BARBU , cetatean roman, domiciliat in Germania - Zurwollenbok 29 45239 Essen si COSTINESCU PETER-NIKOLAUS, cetatean german, cu domiciliul in Germania - Am Anger 12 51427 Bergisch - Sladbach, imputernicim prin prezenta pe domnul MOISE MARIAN, domiciliat in Constanta, str.Negru Voda nr.3, bl.NV4, et.3, ap.8, judetul Constanta, posesor al BI seria GB nr.266777/C-ta/1992, pentru ca in numele nostru si pentru noi sa indeplineasca toate formalitatile necesare in vederea executarii setintei civile nr. 975/1998 pronuntata de Judecatoria Constanta si ramasa definitiva si punerea in posesie asupra imobilului situat in Statiunea Mamaia, Careu 41, lot.10, parter + un etaj si teren in suprafata de 408,35 mp., judetul Constanta.-----

In vederea executarii susnumitei hotarari , madatarul nostru va solicita evacuarea spatiului de catre ocupantii actuali ai acestuia , putand in acest fel sa formuleze actiuni pentru evacuarea lor si sa ocupe de finalizarea acestora, semnand in numele nostru si pentru noi oriunde trebuinta o va cere, semnatura sa fiindu-ne opozabila.-----

De asemenea mandatarul nostru va face orice demersuri necesare pentru eliberarea si intrarea subsemnatilor in stapanirea de fapt a imobilului mai sus descris.-----

Redactata si listata in doua exemplare originale azi, data autentificarii, la Biroul Notarului Public MARIANA MIHAESCU din Constanta.-----

Semnaturile,

A. Costinescu
Marian Moise
Peter Costinescu

Tradus din limba franceză

Republica Franceză

Județul Seine Oise
Districtul Versailles
Comuna Saint Germain en Laye

Primăria Satului Le Vesinet

Următoarele înregistrări au fost extrase în copie din registrul de nașteri, căsătorii și decese pe anul 1928 al Satului Le Vesinet.

Pe 6 Septembrie o mie nouă sute douăzecișiopt, la ora 5 fix a fost născuț la Nr. 46, Bulevardul Carnot, SERBAN GHEORGHE, de sex masculin, fiul lui Gheorghe Matei Cantacuzene, născuț la Viena, Austria, pe 23 Mai 1899, fără profesiune, și al Dnei Sanda Stirbey, fără profesiune, născută pe 12 Martie 1909, în Sectorul VII Paris, soția primului, ambii domiciliați la Fontenay aux Roses (Seine), Nr. 19 Avenue Lombard.

Data prezentei 8 Septembrie 1928, ora 11 și jumătate.

Conform declarației tatălui, care, după ce i s'a citit prezentul document, l-a semnat împreună cu noi, Alfred Courcier, consilier comunal al satului Le Vesinet și Ofițer delegat al stării civile.

Pentru autentificarea copiei
Le Vesinet, 21 Decembrie 1928
Primar,
Semnat: A. Courcier

(Ștampilă în limba franceză)

(trei timbre românești
ștampilate indescifrabil)

SUBSEMNALUL CERTIFICĂ CĂ PREZENTA TRADUCERE ESTE CONFORMĂ
CU TEXTUL ÎN LIMBA _____ Română _____
INTERPRET (neznătără) Scurist Ion Ghica

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI
CERTIFICĂ SEMNĂTURA DE MAI SUS A DLUL _____ (semnătura) Scurist Ion Ghica
INTERPRET AL ACESTUI MINISTER
BUCUREȘTI, _____ 16 August 1930 _____

PENTRU MINISTRU,
(semnătură indescifrabilă)

S-a solicitat autentificarea prezentului act.

PROCURA SPECIALA

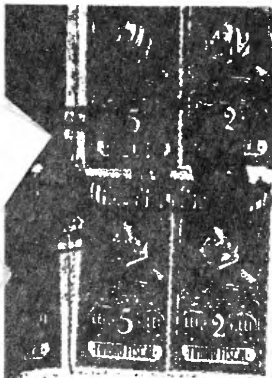
Subsemnatul, **CANTACUZINO SERBAN GEORGES**, domiciliat in Bucuresti, B-dul Dacia nr.52, Sector 2, imputernicesc prin prezenta pe **MOISE MARIAN**, domiciliat in Constanta, str.Negru Voda nr.,3, bl.NV4, et.3, ap.8, judetul Constanta, identificat cu BI seria GB nr.266777/C-ta/9.03.1992, pentru ca in numele meu si pentru mine sa se prezinte in fata organelor Administratiei de Stat in vederea obtinerii avizelor necesare revendicarii dreptului de proprietate al subsemnatului asupra terenului in suprafata de 448 mp. situat in Municipiul Constanta, str.Mihail Eminescu nr.14-16 (foat B-dul Principesa Ileana nr.14), judetul Constanta, iar in caz de neobtinere a acestora, sa se adreseze instantelor judecatoresti de orice grad.

In baza prezentului mandat, mandatarul meu va primi actele de procedura, va efectua probele necesare si legale pentru stabilirea intereselor mele, va incheia orice tranzactie cu paratul in vederea solutionarii cauzei; va exercita caile de atac ordinare si extraordinare pe care le va crede de cuviinta ca sunt necesare si legale intereselor mele, dupa pronuntarea hotararii judecatoresti. La ramanerea definitiva a hotararii va cere investirea cu formula executorie, pe care o va executa silit, semnand in numele meu si pentru mine oriunde trebuinta o va cere, semnatura sa fiindu-mi opozabila.

Redactata si listata in doua exemplare originale azi, data autentificarii, la Biroul Notarului Public **MARIANA MIHAESCU** din Constanta.

Semnatura,

Serban Georges Cantacuzino

Administrația Financiară

subrecepțiv / No. 934 / din 20/2/1911

Prezent nume de la: 32725

Suma din limba lei: 31

Preț propțional lei: 157 + 2 = 159 / 22725

In lei: 100000, celălalt rest: 22725

Comptabil de Casătorie

Între subșcripții Dimitrie Studza rentier dom. în Dasi Str. Carol N° 19 și Pulcheria Doicin proprietară dom. în Dan Str. Carol N° 37 - în vederea căsătoriei noastre, am convenit și încheiat prezentul contract de căsătorie care să guverneze pe timpul căsătoriei noastre averea mea viitoare soție. -

Declarăm în mod expres că adoptăm în ce privește cedim și răzimesc și în ceea ce privește averea mea viitoare soție, regimul dotal - înțelegând a mi sursele tuturor obligatiilor legale prevăzute de codul civil sub art. 1221-1222 cod. civ. referitoare la averea dotală - precum și tuturor obligatiilor izvoarâte din prezentul contract de căsătorie. -

Averea ce îmi constituie dotă eu viitoare soție pe compune din toată averea mea prezentă și din orice altă avere îmi-ar veni în timpul căsătoriei. -

Averea mea prezentă ce îmi constituie dotă, pe compune din întreaga mea avere venită în proprietatea mea prin succesiune de la defunctul meu părinte Anton Doicin și surorile:

I). Imobile urbane:

A). - În București:

- 1.) - Casele din Calea Victoriei N° 87-89-91. -
- 2.) - Casele din Calea Grivitei N° 179.
- 3.) - Casele din Bulevardul Mihail Ghica N° 28, 30-32. -
- 4.) - Casele din Bulevardul Cuza Vodă N° 39. - -

B). - În Galați:

- 1.) - Casele din Str. Teacu N° 53-54-49.
- 2.) - Casele din Str. Ștef. S. ...

N° 510
19.7.1911

- 3) - Casele din str. Doncescâ Nr: 75-77.
4) - Un loc vitan în str. Ceres Nr: 41.

C) - În Constanța:

- 1) - Casele din str. I. C. Brătianu Nr: 15.
2) - Casele din str. Ioan Bănescu Nr: 8.
3) - Casele din str. Ștefan cel Mare Nr: 2.

D) - În Sinaia:

- 1) - Două vile în Stradela Fotino Nr: 2.

II) - Imobile rurale:

- 1) - Moșia Frumuzița din Comuna Frumuzița jud. Covurlui.
2) - Moșia Barboș din Comuna Săndreni jud. Covurlui.
3) - Moșia Donășeni din Comuna Trusești jud. Botoșani, cu toate locurile aflate în satul Donășeni și pădurea de pe moșie.
4) - Moșia Poloboc Giurceni din Comuna Redin jud. Neamț, cu toate locurile aflate în satul Poloboc și pădurea de pe moșie.

III) - Averea mobilă:

- 1) - În sumă de 1.600.000 lei (un milion șase sute mii) împărțit în două părți: D. Ior Mendelsohn și Mihalovici, arizurati cu ipoteca înveșită cu Nr: 5/1924 la Trib. Jasi sect. III, a în imobilul din Jasi str. Ulucii Nr: 7 numit Cinematograful Sidalii.
2) - Renta de expropriere 5% în valoare nominală de 5.636.600 lei (cinci milioane, șase sute trei zeci și șase mii, șase sute) cu cupon de 1 Decembrie 1931, provenită din expropriere a moșiilor specificate mai sus, rentă depusă la Casa de Depuneri și Consemnățiuni cu recipsa Nr: 766/931, a Administrației Financiare Jasi.
3) - Suma de 1.200.000 lei (un milion două sute mii) în numerar depus la Casa de Depuneri și Consemnățiuni cu recipsa Nr: 49087/1930, a Administrației Financiare Jasi.
4) - 770 (șapte sute șapte zeci) acțiuni a Băncii „Agricola” depuse la Casa de Depuneri și Consemnățiuni cu recipsă Nr: 767/931, a Administrației Financiare Jasi.
5) - Acțiuni, în valoare nominală de 236.000 lei și anume:
8 (opt) acțiuni a Băncii Românească;
31 (trei zeci și una) titluri Banca Românească;
52 (cinci zeci și două) acțiuni Banca Generală a Țării Românești;
11 (unsprezece) titluri a Băncii Generale a Țării Românești, tot

ARHIVELE STATULUI

DIRECTIA ARHIVELOR NATIONALE ISTORICE CENTRALE

COPIE

după Actul de donație autentificat de Tribunalul Ilfov secția

Notariat la nr.6015 din 7 martie 1942.

Din anul 1942 luna martie ziua 7

După originalul scris pe hârtie în limba română cu litere latine

6015/1942. 7 MARTIE. 1942. Spre neschimbare. ACT DE DONATIE. Intre subsemnații ADINA C.I.BRATIANU și DAN GHEORGHE C.I.BRATIANU, ambii domiciliati în București Calea Dorobanților nr.16, a intervenit următorul contract. Subsemnata ADINA C.I.BRATIANU donez fiului meu DAN GH.BRATIANU în mod irevocabil, fără a mai păstra asupra-mi nici un drept moșia mea situată în comuna Valea Neagră, județul Constanța în suprafață de circa 347 (trei sute patruzeci și șapte) hectare cu tot ce se cuprinde pe ea. Donația ce o fac nu este scutită de raport. Fiul meu nu va putea înstrăina în nici un mod moșia donată în timpul vieții mele decât cu autorizația mea. Subsemnatul DAN GH.C.I.BRATIANU primesc cu recunoștință donația ce mi se face și sunt mulțumit pe clauzele acestui act. Făcut în București în 2 exemplare originale, luând fiecare parte câte unul. ss.Adina Brătianu; ss.Dan G.Brătianu. Redactor și martor pentru identitate: ss. Indescifrabil; avocat; București, str.G-ral Cantilli nr.4. Urmează procesul-verbal de autentificare la nr.6015 din 7 martie 1942 al Tribunalului Ilfov secția Notariat.

Observații : SL/ND

Cuprins

Prefață	5
Partea întâia - Călătorie în timp	11
Călătorie în timp	12
Inscripții și sigilii romane	19
Personalități creștine	27
Sufletul genovez al cetății	33
Apropierea mării exclude mediocritatea (La proximité de la mer détruit la petitesse).....	40
Constanța “Franceză” și Constanța “Engleză”	46
Partea a doua - Renașterea orașului	63
Renașterea orașului	64
Constanța la 1878-1879	72
Primele construcții și amenajări	95
Spectacole, varietăți, băi de mare.....	131
Constanța între 1884-1887	163

Partea a treia - O capitală de provincie cu vocație europeană: Constanța	
Repere (până la 1916)	203
Povestea oborului	204
Oameni, străzi, preocupări (1)	229
Podul peste Dunăre. Modernizarea portului Constanța	255
Apa și lumina	281
Oameni, străzi, preocupări (2)	315
Școli, cercuri, publicații	350
Postfață - Constanța veche în viziunea lui N. Iorga - rememorare prilejuită de aniversarea a 130 de ani de la nașterea marelui savant român.....	383
Anexe	389
Cuprins.....	516

Biblioteca Județeană „I. N. Roman“ Constanța

- Apărut 2001-

Proiect co-finanțat AFCN